

T.C.
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

LİMİTED ŞİRKETLERDE YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OSMAN KARAKÖSE

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sıtkı Anlam Altay

AĞUSTOS 2016

ÖNSÖZ

Tez çalışmam boyunca ilgisini ve desteğini eksik etmeyen tez danışmanım Doç. Dr. Sıtkı Anlam ALTAY'a teşekkür ederim.

Osman Karaköse, İstanbul 2016

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR.....	viii
RESUME	ix
ABSTRACT.....	xiv
ÖZET	xix
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM	3
LİMİTED ŞİRKETLERDE BORÇ VE SORUMLULUĞUN TEMEL ESASLARI.....	3
A. Limited Şirketin Karakteristik Özellikleri	4
1. Tanımı	4
2. Tüzel Kişiliği Haiz Olması ve Ticaret Şirketi Niteliğini Taşıması.....	6
3. Sermaye Şirketi Olması	7
4. Ortaklık Yapısı.....	9
5. Melez Şirket Olması	10
6. İktisadi Önemi.....	11
B. Limited Şirketler Hukuku’nda Ortakların Borç ve Yükümlülüklerine Genel Bakış	
12	
1. Genel Olarak	12
2. Sermaye Koyma Borcu	13
3. Limited Şirketlerde Yan Edim Yükümlülüklerine Yer Verilmesi.....	16
4. Limited Şirketlerde Ek Ödeme Yükümlülüğünün Öngörülmesi	17
i. Yasal Dayanaklar	17
ii. Amaç	17
iii. Getirilme Şekli	18
iv. Ortaklardan Ek Ödeme Talep Edilebilmesi İçin Gerekli Olan Şartlar	19
v. Miktar.....	20
vi. Muacceliyet ve İfa Edilmemesinin Sonuçları	21
vii. Eşitlikten Sapma	22
viii. Azaltılması, Kaldırılması	23
ix. Ortaklık Sıfatının Sona Ermesinden Sonra Yükümlülüğün Sürmesi.....	23
x. Geri Ödeme	25

5. Bağıllık Yükümlülüğü	26
6. Rekabet Etmeme Yükümlülüğü.....	28
7. Sermaye Payının İadesi Yasağı.....	30
8. Haksız Ödenen Kar Payı Ve Faizi İade Yükümlülüğü	31
9. Kamu Borçlarından Sorumluluk	31
II. BÖLÜM	33
YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜKLERİNİN DAYANDIĞI TEMEL ESASLAR.....	33
A. Yan Edim Yükümlülüğü Kavramı	33
1. Borçlar Hukuku Anlamında Yan Edim Yükümlülükleri	33
i. Asli Edim Yükümlülüğü	34
ii. Yan Edim Yükümlülüğü	35
iii. Yan Yükümlülükler.....	37
2. Limited Şirketler Hukuku Anlamında Yan Edim Yükümlülüklerinin Yapısı ve Borçlar Hukuku Anlamında Yan Edim Yükümlülükleriyle İlişkisinin Belirlenmesi	39
B. Yan Edim Yükümlülüklerinin Hukuki Niteliği	44
1. Konusu İtibari İle Hukuki Nitelik	44
2. Borçlandırıcı İşlem-Tasarruf İşlemi Açısından Hukuki Nitelik	45
3. Şirket Sözleşmesinde Düzenlenmesi İtibari İle Hukuki Nitelik	45
4. Esas Sermaye Payına Bağlı Olması İtibari İle Hukuki Nitelik	46
5. İvazlı Olup Olmamasına Göre Hukuki Nitelik	47
6. İfa Sürecine Göre Hukuki Nitelik	48
7. Borç İlişkisinde Taşındığı Öneme Göre Hukuki Nitelik	49
8. Şirket Sözleşmesinde Düzenlenmesinin İhtiyarılığı Açısından Hukuki Nitelik	49
9. Tek Borç ilkesi Açısından Hukuki niteliği	50
C. Yan Edim Yükümlülüklerinin Eşit İşlem İlkesi Açısından Değerlendirilmesi	51
D. Yasal Dayanaklar	52
1. 1926 Sayılı Kanun Dönemi.....	53
2. 6762 Sayılı Kanun Dönemi.....	53
3. 6102 Sayılı Kanun Dönemi.....	54
E. Yan Edim Yükümlülüklerinin Geçerlilik Şartları.....	54
1. Şekle İlişkin Geçerlilik Şartları.....	54
i. Şirket Sözleşmesinde Hüküm Bulunması.....	55
a. Şirket Sözleşmesine Konulmasıyla Güdülen Amaç.....	55
b. Sicilin Olumlu İşlevi Açısından Değerlendirme	56

c.	Başlangıçta Şirket Sözleşmesi İle Getirilmesi	57
d.	Sonradan Şirket Sözleşmesi Değişikliği İle Öngörülmesi	57
e.	Genel Kurulun İç Yönerge Çıkarması.....	59
f.	Birleşme Halinde.....	60
ii.	Esas Sermaye Payına Bağlı Olması	61
a.	Genel Olarak Pay kavram	61
b.	Limited Şirketlerde Esas Sermaye Payı	62
c.	Bir Ortağın Birden Fazla Esas Sermaye Payına Sahip Olabilmesi	64
d.	Esas Sermaye Payına Bağlı Olmasının Sonuçları	66
1)	Payın Devri Halinde	66
2)	Payın Miras, Eşler Arasındaki Mal Rejimine İlişkin Hükümler Veya Cebri İcra Yoluyla Geçmesi Halinde.....	69
3)	Payın Hacz edilmesi	70
4)	Payın Rehn edilmesi Halinde	70
5)	Şirketin Kendi Payını İktisap Etmesi Halinde.....	71
6)	Payın İntifa Hakkına Konu Olması Halinde.....	72
2.	Esasa ilişkin Geçerlilik şartları	73
i.	İşletme Konusunun Gerçekleşmesine Hizmet Etmesi	73
ii.	Özkaynak İhtiyacının Gerçekleşmesine Hizmet Etmemesi.....	77
iii.	İfalarının Dönemsel Veya Sürekli Olması.....	82
F.	Konusu	82
1.	Genel Olarak	82
2.	Bazı Edimlerin Yan Edim Yükümlülüklerine Konu Olabilmesi Açısından Değerlendirilmesi.....	83
i.	Ayn Devri	83
ii.	Yararlanma Hakkı.....	84
iii.	Kira	85
iv.	Emek	86
v.	Şirket İşlemlerinde Teminat.....	86
vi.	Yapmama Borcu	86
vii.	Şirketten Mal Satın Alma Borcu.....	87
G.	Kapsamı	87
H.	Yan Edim Yükümlülükler İçin İvaz.....	89
1.	Genel Olarak	89
2.	İvazın Konusu	91
İ.	Yan Edim Yükümlülüklerinin İfa Edilmesi Ve İfa Edilmemesinin Sonuçları	92

1. İfa Edilmesi.....	92
i. Genel Olarak	92
ii. Özellik Arz Eden Bazı Durumlar.....	94
a. Ön Şirket Aşamasında.....	94
b. Tasfiye Halinde	95
c. Tek Ortağın Bulunması Halinde	96
iii. İfayı İstemeye Yetkili Kişiler.....	96
a. Müdürler.....	96
b. Tasfiye Memurları.....	97
c. Kayyım	97
d. İflas İdaresi	98
2. Yan Edim Yükümlülüğünün İfa Edilmemesi ve Sonuçları	99
i. Genel Olarak	99
ii. Cezai Şart.....	99
iii. Ortağın Çıkarılması.....	100
a. Ortağın Şirket Sözleşmesinde Düzenlenen Sebeplerle Genel Kurul Taraından Çıkarılması	101
b. Haklı Nedenle Çıkarılma.....	102
iv. Diğer Ortaklar Açısından Çıkma	104
a. Şirket Sözleşmesinde Öngörülen Çıkma Hakkı	104
b. Diğer Ortakların Haklı Sebeple Şirketten Çıkması	105
v. Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi	107
J. Sona Ermesi	108
1. Genel Sona Erme Halleri	108
2. Sürenin Sona Ermesi.....	108
3. Esas Sözleşme Değişikliği	110
4. İlgili Genel Kurul Kararının İptal Edilmesi	112
5. Esas Sermaye Paylarının Devirlerinin Serbest Bırakılması.....	112
6. Şirketin Konusunda Değişiklik	113
7. Ortaklık Sıfatını Kaybeden Ortak için Sona Erme	114
i. Payın Devri Halinde.....	114
ii. Çıkmada	116
iii. Çıkarılmada.....	116
8. Şirketin Kendi Paylarını İktisap Etmesi Durumunda.....	117
9. İfanın İmkânsız Hale Gelmesi	119
10. Fesih.....	119

11. Şirketin Sona Ermesi.....	120
12. Zamanaşımı.....	121
III. BÖLÜM	122
YABANCI HUKUKLARDA YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....	122
A. Genel Olarak	122
B. Alman Hukukunda	122
C. İsviçre Hukukunda	124
1. 2005 Reformu Öncesi Dönem	124
2. 2005 Reformundan Sonra	125
IV. BÖLÜM	130
İKİNCİL YÜKÜMLÜLÜKLERLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	130
A. İkincil Yükümlülüklerin Yapısı	130
B. Yan Edim Ve İkincil Yükümlülüklerin Benzer Yönleri	133
C. Yan Edim Yükümlülüklerinin İkincil Yükümlülüklerden Farkı	133
1. Tek Borç İlkesi Açısından	134
2. Konusu Bakımından.....	135
3. Özkaynak İhtiyacına Hizmet Eden Yükümlülüklerin Yaptırım Açısından...	135
4. Yükümlülüğün Bağlandığı Pay İçin Devir Sınırlaması Bakımından.....	136
5. Yükümlülüğün İfa Süreci Bakımından	137
6. İvaz Bakımından	137
7. Pay Senedi Veya İlmühaber Üzerinde Gösterilmemesinin Sonucu Bakımından 138	
8. Oluşturulmasına Yönelik Genel Kurul Kararında Aranan Karar Yeter Sayı Bakımından	138
9. Yükümlülüğün İhlaline Bağlanan Sonuç (Uygulanan Yaptırım) Açısından ..	139
10. Sicilin Olumlu İşlevi Açısından.....	140
SONUÇ.....	141
KAYNAKÇA.....	146
ÖZGEÇMİŞ	154

KISALTMALAR

AATUHK	: Amme Alacakları Tahsili Usulü Hakkında Kanun
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
Batider	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
dn.	: Dipnot
eTTK	: 6762 sayılı eski Türk Ticaret Kanunu
eTTK-1926	: 865 sayılı eski Ticaret Kanunu
İK	: 2004 sayılı İcra İflas Kanunu
İsv. BK	: İsviçre Borçlar Kanunu
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
Krş.	: Karşı
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KİK	: Kamu İktisadi Kurumları
m.	: Madde
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SerPK	: 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı

RESUME

Les obligations subsidiaires sont l'une des innovations que le Code de Commerce Turc (CCT) No. 6102 a apportées dans la loi des entreprises limitées. Les obligations subsidiaires n'avaient pas été régulées dans le Code de Commerce No. 865 et le Code de Commerce Turc No. 6762 avec le souci que cela ferait obstacle au développement des entreprises limitées. Cependant, même dans cette période, il était accepté que les obligations subsidiaires pourraient être régulées au contrat d'entreprise dans le doctrine.

Dans l'article no. 606 du nouvel CCT, les obligations subsidiaires ont été écrites d'une manière semblable à la régulation dans le 796e article référé du Code d'Obligations de Suisse. Selon cela, les obligations subsidiaires sont régulées avec le contrat d'entreprise et est liée à un partage de capital principal. Les obligations subsidiaires servent à la réalisation du sujet de gestion de l'entreprise et ne peuvent pas être visées à recouvrer le besoin de capital propre.

Une entreprise limitée a été définie comme une entreprise de capital dans le code (a. 124/2 du CCT) Dans les entreprises ayant la personnalité légale, seule l'entreprise est responsable des dettes de l'entreprise; les partenaires de l'entreprise n'ont aucune responsabilité aux créanciers de l'entreprise à cause des dettes de l'entreprise. Dans les entreprises de capital, le principe d'une seule dette est valide. Les partenaires d'entreprise limitée, comme règle, échappent à la dette par exécuter leurs dettes de capital commises. La prévision des obligations subsidiaires, est l'une des exceptions du principe d'une seule dette. les obligations subsidiaires renforcent davantage le caractère d'entreprise personnelle qui se trouve dans les entreprises limitées.

Il n'est pas possible de prévoir les obligations subsidiaires sans une régulation dans le contrat d'entreprise. les obligations subsidiaires ne sont pas de contenus nécessaires du contrat d'entreprises, mais de contenus facultatifs (a. 507/1.d du CCT). Sans une régulation dans le contrat d'entreprise, il n'est pas possible de prévoir les obligations subsidiaires par la décision de l'assemblée générale ou du directeur/des directeurs. Au cas de l'incompatibilité avec les obligations subsidiaires incluses de telle manière dans la relation du partenariat, les sanctions propres aux droits des partenariats pourront aussi trouver son domaine d'application. Les dettes que contiennent les obligations subsidiaires, peuvent faire l'objet d'un *contrat des parties-prenantes* fait entre les partenaires sans transmettre dans le contrat d'entreprise. Néanmoins, à ce contrat des parties-prenantes, ce n'est pas les normes et les principes du droit d'entreprises qui s'appliquent, mais les normes et les principes du droit des obligations. Le législateur a fait profiter les obligations subsidiaires de la fonction positive du registre. Les obligations subsidiaires qui n'ont pas été régulées dans le contrat d'entreprise, ne peuvent pas être reliées en ce qui concerne l'entreprise, les organes et les partenaires de l'entreprise. Le sujet, le cadre, les conditions et d'autres point importants des obligations subsidiaires sont indiqués dans le contrat d'entreprise. Les sujets qui nécessitent de détails, peuvent être laissés à la régulation de l'assemblée

générale (a. 606/2 du CCT). L'assemblée générale peut publier une instruction interne à propos des obligations subsidiaires (a. 616/2.d du CCT). La publication de cette instruction est l'une des autorités intransmissibles.

Après la fondation de l'entreprise, les obligations subsidiaires peuvent être prévues avec le changement du contrat. Les décisions de l'assemblée générale qui prévoient les obligations subsidiaires, ne peuvent être prises que par la confirmation écrite de tous les partenaires intéressés. Il n'y a pas le besoin de la confirmation positive des partenaires qui ne se soumettent pas à une telle obligation.

Les obligations subsidiaires doivent être liées à un partage de capital principal. Elles peuvent être prévues pour un seul partage, des groupes déterminés de partage, des partages déterminés, voire pour tous les partages. De cette manière, les obligations subsidiaires deviennent les *dettes liées au droit*. Il n'est pas possible de lier ces obligations subsidiaires à la personnalité des partenaires.

Pour que le partage de capital principal puisse être transféré, il doit y avoir un contrat écrit entre le cédant et le bénéficiaire. Les obligations subsidiaires dans le contrat de transfert sont aussi indiquées. La prévision de forme écrite fait penser le bénéficiaire aux obligations subsidiaires. Au cas du transfert du partage, les droits et dettes qui proviennent du partage de capital principal sont transmis au bénéficiaire. A cet égard, les obligations subsidiaires sont transmises au bénéficiaire par principe.

Au cas où le partage de capital principal est transmis par héritage, par les termes relatives au régime de bien entre les conjoints, ou par la forclusion, tous les droits et dettes qui découlent du partage de capital principal sont transmis au nouvel propriétaire du partage de capital principal. Et des obligations subsidiaires, c'est le nouvel partenaire qui est responsable.

Au cas où l'entreprise limitée acquiert ses propres partages, s'il y a de l'obligation subsidiaire liée au partage de capital principal, tant que les partages obligés de capital principal sont possédées par l'entreprise, l'exécution de ces obligations ne peut pas être demandée. (A. 612/5 du CCT). Au cas où l'entreprise acquiert ses propres partages, l'entreprise ne peut pas être le débiteur de soi. A cause de l'unification des attributions débiteur et créancier, les obligations subsidiaires sont gelées. A travers le transfert de ces partages par l'entreprise, ces obligations se réaniment de nouveau.

A travers l'acquisition du droit de bénéfice sur le partage de capital principal, puisque le bénéficiaire d'acquisition ne peut pas avoir l'attribution de partageant, le bénéficiaire ne peut pas être responsable de ces obligations. Au cas de l'hypothèque du partage de capital principal, puisque le titulaire de privilège ne peut pas avoir l'attribution de partageant, il ne peut pas être responsable des obligations subsidiaires.

Le but des obligations subsidiaires est de soutenir la réalisation du sujet de gestion de l'entreprise. Le but n'est pas de recouvrer le besoin de capital propre. Par conséquent, l'objet des subsidiaires ne peut pas être l'argent liquide. Le fait que les actes d'exécution brusque font l'objet des obligations subsidiaires, ne se conforme pas à la

qualité de l'affaire. Les obligations subsidiaires doivent être la dette périodique ou d'acte perpétuel.

Il n'existe pas d'une limite supérieure prévue dans le code pour le cadre des obligations subsidiaires. Le cadre des obligations subsidiaires doit être indiqué dans le contrat d'entreprise. Il n'est pas clair dans le code si la prévision d'un équivalent des obligations subsidiaires pourrait être exigée ou non. Ses obligations subsidiaires peuvent être onéreuses.

Il n'est pas nécessaire d'indiquer le temps d'exécution des obligations subsidiaires dans le contrat d'entreprise. Le temps d'exécution peut être précis par la décision de l'assemblée générale. Si le temps d'exécution n'est pas déterminé, selon a. 90 du CO, les subsidiaires sont à payer au moment de leurs naissances, et il faut les exécuter.

A la phase de la pré-entreprise, il n'est pas clair si l'exécution des obligations subsidiaires est possible ou non. On peut dire que les obligations subsidiaires ne servent qu'à réaliser le sujet de gestion, et que quand on considère que l'entreprise ne peut pas commencer le sujet de gestion sans l'enregistrer, ces obligations subsidiaires ne peuvent pas être exécutées à la phase de la pré-entreprise.

Dans l'entreprise limitée qui est entrée dans la phase de purification, il faut que les obligations subsidiaires se terminent. Car, le but des obligations subsidiaires réalisent le sujet de gestion de l'entreprise. Il ne s'agit plus de la continuation de gestion de l'entreprise en purification, mais de la distribution des biens de l'entreprise. Néanmoins, selon le cas concret, si l'exécution des subsidiaires reste dans le but de purification de l'entreprise, il doit être possible de demander ses exécutions.

La personne qui demanderait l'exécution des obligations subsidiaires, sont, par règle, les directeurs qui utilisent l'autorité d'administration et de représentation. Toutefois, d'après les conditions, les officiers de purification, l'administration de faillite, et la tutelle judiciaire sont autorisés à demander les subsidiaires.

Selon la qualité des obligations subsidiaires, ou ces obligations seront exécutées par le partenaire lui-même qui s'auto-prend en charge d'elles, ou un tiers pourra aussi exécuter les subsidiaires. Si les subsidiaires sont les subsidiaires matériels comme exécution de la livraison d'un bien, il doit être possible de les exécuter par un tiers, pourtant, si les subsidiaires sont décidés comme faire un travail, le partenaire lui-même qui s'auto-prend en charge d'elles doit se trouver en exécution.

Puisque les obligations subsidiaires sont de qualité et de but différents de la dette de la position de capital principal, les termes (comme la durée d'exécution, l'abolition) relatives à exécuter ou non la dette de la position de capital principal s'appliquent pas à leur propos.

Ainsi que quand le partenaire qui s'auto-prend en charge de l'obligation subsidiaire n'exécute pas son subsidiaire, peut également ouvrir le procès d'exécution, s'il existe une incompatibilité avec la dette et que le partenaire a aussi de défaut sur cela,

les dommages causés par l'incompatibilité avec la dette, peuvent être indemnisés au partenaire intéressé. Au cas de la violation des obligations subsidiaires, il est possible de prévoir le paiement de la condition pénale dans le contrat d'entreprise. Si le paiement de la condition pénale n'est pas régulé dans le contrat d'entreprise, il n'est pas possible d'appliquer la condition pénale par la décision de l'assemblée générale ou des directeurs.

La violation des obligations subsidiaires peut se trouver dans le contrat d'entreprise comme une cause d'exclusion. Il est possible d'exclure les partenaires qui agissent contre la dette des obligations subsidiaires, de la relation d'entreprise par juste raison. Dans le contrat d'entreprise, au cas où un partenaire agit contre les obligations subsidiaires, il est possible de reconnaître aux autres partenaires le droit de sortir de l'entreprise. Même s'il n'existe pas d'une régulation dans le contrat d'entreprise dans cette direction, au cas où un partenaire qui se trouve débiteur des obligations subsidiaires, n'exécute pas sa dette, les autres partenaires peuvent aussi ouvrir un procès pour sortir de la relation d'entreprise sous prétexte que cela constitue une juste raison pour sortir. En outre, s'il devient difficile et impossible au partenaire débiteur des obligations subsidiaires, de réaliser le sujet de gestion de l'entreprise à cause de la inexécution de sa dette, les autres partenaires qui considèrent d'être en relation d'entreprise comme trouble par cette cause, peuvent demander l'annulation juste de l'entreprise.

Avant qu'elles ne soient pas à payer, les obligations subsidiaires ne peuvent pas être terminées par les contrats d'acquit, de paix ou les opérations comme la renonciation. Néanmoins, quand elles sont à payer, les obligations subsidiaires sortent désormais de la relation de la compagnie, et deviennent une créance de l'entreprise, puis, les cas de terminaison pour toutes les dettes que sont l'exécution, l'acquit, la renonciation et la paix, terminent les obligations subsidiaires à payer. Si dans le contrat d'entreprise, une durée est prévue pour les obligations subsidiaires et que cette durée est terminée, les obligations subsidiaires sont également terminées.

Puisque les obligations subsidiaires ne peuvent être prévues que par le contrat d'entreprise. Pour changer les termes du contrat d'entreprises relatives à terminer les obligations subsidiaires, la décision des partenaires qui représentent deux partages sur trois de capital principal, ce qui est cherché dans l'a. 589 du CCT, est suffisante, il n'y a pas de besoin de la confirmation des partenaires intéressés. Au cas de l'annulation de la décision de l'assemblée générale, laquelle relative au contrat d'entreprise qui prévoit les obligations subsidiaires, puisque le terme mentionné de contrat d'entreprise ne produira plus des conséquences, les obligations subsidiaires sont terminées.

Quand l'assemblée générale change le sujet de gestion de l'entreprise, elle peut changer les obligations subsidiaires d'une manière à changer le nouvel sujet de gestion de l'entreprise. Cependant, la confirmation de tous les partenaires à propos de ce changement est nécessaire. Malgré que le sujet de gestion de l'entreprise ait changé, si les obligations subsidiaires ne sont pas changées, mais si, dans ce cas, les obligations subsidiaires existantes servent à réaliser le sujet de gestion de l'entreprise, les obligations subsidiaires continuent.

Au cas où les obligations subsidiaires deviennent impossibles, la date d'exécuter ces obligations subsidiaires, doit se terminer automatiquement par règle (a. 136 du COT).

Le partenaire dont la non-obligation devient impossible, et qui, par conséquent, se débarrasse de la dette, perd son droit de demander la compensation qu'il prendra de l'entreprise (a. 136/2 du COT). Pour quel partenaire l'impossibilité s'est produite, il se débarrasse, les obligations subsidiaires des autres partenaires continuent.

Ses obligations subsidiaires et, le cas échéant, sa compensation passent à la prescription cinq ans après qu'elles soient à payer (a. 147/4 du COT) La prescription commence par l'échéance du premier acte périodique inexécuté (a. 150 du COT)

Dans le droit allemand, les obligations subsidiaires dans les entreprises limitées sont régulées dans la 2e clause, la 3e paragraphe du Code des Entreprises Limitées. Selon cela, si une autre obligation que la dette de payer de sa dette de capital principal pour les partenaires sera apportée, il faut la réguler dans le contrat d'entreprise.

Les obligations subsidiaires dans les entreprises limitées, sont régulées dans l'a. 796 du CO actuel de Suisse. Selon cela, l'obligation subsidiaire pour les partenaires peut être prévue par le contrat des entreprises. Ces obligations ne peuvent être prévues qu'afin d'assurer le sujet de gestion de l'entreprise, de préserver l'indépendance de l'entreprise, et la préservation de la composition de l'environnement des partenaires. Le sujet, le cadre des obligations subsidiaires liées à un partage de capital principal, puis les autres points importants comptés essentiels selon la caractéristique de l'affaire, sont indiqués dans le contrat d'entreprise. Les détails peuvent être laissées à la régulation de l'assemblée générale. Si il n'existe pas d'une compensation adéquate des obligations subsidiaires qui recouvrent le besoin de l'argent liquide, et qui servent à une autre bénéfice de qualité financière, et que celles-ci servent à recouvrer le besoin de capital propre de l'entreprise, elles dépendent des termes relatifs aux paiements additionnels.

Une institution semblable aux obligations subsidiaires, se trouve dans les sociétés anonymes avec le nom des obligations secondaires. Les obligations secondaires sont prévues pour un autre but que la dette de la position de capital. Le but dans ces obligations, n'est pas recouvrer le besoin de l'argent liquide, mais assurer la réalisation du sujet de gestion de l'entreprise. Les obligations secondaires sont les actes périodiques. Sans une régulation dans le contrat principal, il n'est pas possible de prévoir les obligations secondaires. Pour prévoir cette sorte d'obligations, le transfert de partage doit être lié à la confirmation de l'entreprise. En outre, pour les prévoir, il faut le vote positif de tous les parties-prenantes.

ABSTRACT

Subsidiary liabilities are one of the innovations that Turkish Commercial Code (TCC) No.6102 brought in the law of limited corporations. Subsidiary liabilities had not been regulated within the Commercial Code No.865 and Turkish Commercial Code No.6762 due to the concern that it would prevent the development of limited corporations. However, even in that period, it was being accepted that subsidiary liabilities might be regulated in the corporation charter within the doctrine.

In the article no.606 of new TCC, subsidiary liabilities had been written similarly to the regulation in the referred 796th article of Switzerland Obligations Code. According to this, subsidiary liabilities are regulated with the corporation charter and based on a principal capital share. Subsidiary liabilities serve the field of operation of the company being realized and cannot be aimed to meet the equity capital.

A limited corporation has been defined as an equity company in the Law (TCC a. 124/2). At limited companies with legal entities, only the company is responsible of the corporation debts, and the company partners have no responsibilities regarding the creditors of the corporation due in terms of the debts of the corporation. With equity companies, single debt principle is in use. Limited corporation partners, in principle, relieve from the debt by fulfilling their committed capital payables. Anticipating the subsidiary liabilities are one of the exceptions of the single debt principle. Subsidiary liabilities strengthen the character of private company of the limited corporations.

Without any regulations in the corporate charter, it is not possible to anticipate the subsidiary liabilities. Subsidiary liabilities are not obligatory matters of the corporate charter but optional matters (TCC a. 507/1.d). Without any regulations in the corporate charter, subsidiary liabilities cannot be anticipated by the decision of the general assembly or manager/managers. In case of a contradiction with the subsidiary liabilities included in the partnership relation in this manner, enforcements particular to corporations law will be able to find an area of application as well. Debts that subsidiary liabilities contain may be subject to a shareholders' agreement made among the partners without mentioning in the corporate charter. However, on this shareholders' agreement, the company law norms and principles are not applied but the obligations law principles and norms are applied. Legislator has availed subsidiary liabilities of the positive function of the record as well. Subsidiary liabilities that have not been regulated in the corporate charter cannot be binding in terms of the company, company organs and partners. In the corporate charter, subject, extent, conditions and other important aspects of the subsidiary liabilities are stated. Subjects requiring details may be left to the regulation made by the general assembly (TCC a. 606/2). The general assembly may issue an internal directive about the subsidiary liabilities (TCC a. 616/2.d). Issuance of this direction is one of the nontransferable authorities of the general assembly.

After the company is established, subsidiary liabilities can be anticipated by modifying the corporate charter. General assembly decisions anticipating the subsidiary liabilities may only be made upon the written approval of all relevant partners. Positive approvals of the partners who are not under such liabilities are not needed.

Subsidiary liabilities have to be based on a principal capital share. They can be anticipated for a single share, certain share groups, certain shares or even for all shares. In this manner, subsidiary liabilities become *liabilities bonded to the right*. It is not possible to bind those subsidiary liabilities to the partners personally.

In order to be able to transfer the principle capital share, there has to be a written contract between the assignor and assignee. In the transfer contract, subsidiary liabilities are also stated. Anticipating the written form leads the assignee to think about the subsidiary liabilities. In case of a transfer of the share, rights and liabilities caused by the principle capital share pass to the assignee. In this respect, subsidiary liabilities pass to the assignee in principle.

In case of the principle capital share being transferred by means of heritage, provisions regarding the matrimonial property between spouses or compulsory execution, all rights and debts arising from the principle capital share pass to the new holder of the principle capital share. New partner becomes responsible of the subsidiary liabilities.

In case of the limited corporation acquiring its own shares, if any subsidiary liabilities bonded to the principle capital share is present, as long as the company holds them, fulfillment of those liabilities is not requested (TCC a. 612/5). In case of the company acquiring its own shares, the company cannot be the debtor of itself. Due to merger of the creditor and debtor roles, there arise new subsidiary liabilities. With company transferring those shares, those liabilities will arise again.

Since the beneficial owner will not carry the title shareholder by acquiring the beneficial rights on the principle capital share, the beneficial owner cannot be held responsible of those liabilities. In case of putting the principle capital share in pledge, since the lienor will not carry the title shareholder, he/she cannot be held responsible of subsidiary liabilities.

The purpose of the subsidiary liabilities is to support realizing the field of operation of the company. The purpose is not to meet the need of equity capital. For this reason, the subject of the subsidiary liabilities cannot be the cash. Actions with sudden payments being the subject of the subsidiaries do not quite fit to the quality of the matter. Subsidiary liabilities should be periodical or perpetual action debts.

There has not been anticipated an upper limit for the extent of subsidiary liabilities in the Law. The extent of the subsidiary liabilities should be stated in the corporate charter. It is not clear in the Law that if the anticipating an equivalent of subsidiary liabilities would be obligatory or not. Subsidiary liabilities might be onerous.

The fulfillment date of the subsidiary liabilities is not required to be stated in the corporate charter. The fulfillment date can be determined by the decision of general assembly. If the fulfillment date is not determined, in accordance with the 90th article of the Obligations Law, subsidiary liabilities become due at the moment they arise and should be fulfilled.

During the pre-company stage, it is not clear that if the fulfillment of subsidiary liabilities is possible or not. When it is considered that the subsidiary liabilities only serve the realization of the field of operation and the company would not begin the field of operations, it can be said that to fulfill these liabilities is not possible during the pre-company stage.

For a limited corporation getting into the liquidation stage, subsidiary liabilities should end because the purpose of the subsidiary liabilities is to realize the field of operation of the company. Therefore, now the distribution of the properties of the company being in liquidation process will be in question, not continuing its operation. However, according to the tangible situation, if the fulfillment of the subsidiary liabilities is within the liquidation purpose of the company, their fulfillment should be requested.

The individuals who would request the fulfillment of the subsidiary liability are, in principle, the managers who exercise the authorities of management and represent. However, depending on the conditions, the liquidating agents, administration of bankruptcy and the guardian are entitled with requesting the subsidiary liabilities.

According to the quality of the subsidiary liabilities, either these liabilities are going to be fulfilled by the partner undertaking those or a third party will be able to fulfill the subsidiary liabilities. If the liabilities are tangible liabilities, like requiring a good to be delivered, it should be possible for a third party to fulfill those, however, if personal liabilities had been determined, such as conducting a business, the partner undertaking those should fulfill them in person.

Since the subsidiary liabilities are with different purposes and qualities rather than the liability of investing a principle capital, provisions, regarding fulfilling or not fulfilling the liability of investing a principle capital (such as fulfillment duration, annulment), cannot be applied on those.

When the partner undertaking the debt of the subsidiary liability do not fulfill his/her liability, he/she can both be sued for fulfillment or, if there is a contradiction with the debt and the partner has a fault on this, he/she can be made compensate to the relevant partner for the losses caused by the contradicting with the debts. In case of breach of the subsidiary liabilities, it is possible to anticipate that the penal cause would be paid in the corporate charter. If it had not been regulated that the penal cause would be paid in the corporate charter, it is not possible to apply the penal cause by the decision of general assembly or the managers.

Breach of the subsidiary liabilities may take place in the corporate charter as a reason for discharge. It is also possible for partners violating the debt of subsidiary liability to be excluded from the corporate relation with a valid reason. The right of

leaving the company for other partners in case of a partner violating the subsidiary liabilities can be accorded in the corporate charter. Even if there is not a regulation in this direction within the corporate charter, in case that a partner having a debt of subsidiary liability does not fulfill his/her debt, other partners can also take an action on the grounds that it represents a valid reason to leave in order to leave the corporate relation. Furthermore, if the realization of the field of operation of the company becomes difficult and impossible due to the fact that the partner with the debt of the subsidiary liability would not fulfill his/her debt, other partners considering being in the corporate relation as a problem may demand the termination of the company with a valid reason.

Without becoming due, subsidiary liabilities cannot be ended by the contracts such as release and peaceful contracts or transactions such as disclaimer. However, when they become due, subsidiary liabilities now get separated from the partnership relation and turn into a receivable of the company, and fulfillment, release, disclaimer and peace, being termination situations, end the subsidiary liabilities being due. If a due time had been anticipated for the subsidiary liabilities in the corporate charter and the due time has been expired, the subsidiary liabilities end as well.

Since the subsidiary liabilities can only be anticipated with the corporate charter, they can also be terminated by modifying the corporate charter. In order to be able to modify the provisions of corporate charter regarding the termination of the subsidiary liabilities, the decision of partners representing the two out of three of principle capital, required according to TCC article no.589, is enough, additionally, there is no need for the approval of relevant partners. In case of the cancellation of the general assembly decision regarding the corporate charter anticipating the subsidiary liability, since now the provision of the said corporate charter would not result in, the subsidiary liabilities end as well.

When the general assembly modifies the field of operation of the company, it can also modify the subsidiary liabilities in a way that will realize the new field of operation of the company. However, this modification requires the approval of all relevant partners. If the subsidiary liabilities have not been modified even though the field of operation of the company has been changed, however, the present subsidiary liabilities serve realizing the new field of operation, subsidiary liabilities proceed.

In the event that the subsidiary liabilities become impossible, debt of fulfilling those liabilities should also be terminated automatically (TCO a. 136). The partner, whose nonliability has become impossible and who has, therefore, been relieved from the debt loses his right to ask for the benefits that he/she will receive from the company (TCO a. 136/2). For which partner the impossibility has occurred, he/she is relieved but the liabilities of other partners remain.

Five years after the subsidiary liabilities and its consideration, if any, become due, they drop due to prescription. (TCO a. 147/4). The prescription starts with the first periodical unfulfilled liability becoming due (TCO a. 150).

In German Law, subsidiary liabilities of the limited corporations have been regulated in the Limited Corporations Law 3rd paragraph and 2nd clause. According to

this, if there will be brought any other liabilities apart from the debt of principle capital payment, this matter should be regulated in the corporate charter.

Subsidiary liabilities of limited corporations have been regulated in the Switzerland Obligations Law article no.796. According to this, subsidiary liabilities can be anticipated for the partners by the Corporate charter. Those liabilities can only be anticipated with the purpose of realizing the field of operation of the company, protecting the independence of the company and protecting the combination of partners' circles. The subject and the extent of the subsidiary liabilities based on a principle capital share and other important aspects considered essential based on the feature of the business are stated in the corporate charter. Details may be left for the general assembly to regulate. If there is not a proper consideration of the subsidiary liabilities meeting the cash needs or having other benefits in financial terms and if they serve meeting the equity need of the company, those liabilities are subjected to the provisions regarding to additional payments.

There is another institution similar to the subsidiary liabilities with the name of secondary liabilities for incorporated companies. Secondary liabilities are anticipated for a different purpose from the capital investing debt. With these liabilities, the purpose is not to meet the cash need of the company but to ensure realizing the field of operation of the incorporated company. Secondary liabilities are periodical acts. Without a regulation in the corporate charter, it is not possible to anticipate the secondary liabilities. In order to be able to anticipate these sorts of liabilities, the share assignment needs to be dependent on the approval of the company. Additionally, in order for it to be anticipated, positive approvals of all shareholders are needed as well.

ÖZET

Yan edim yükümlülükleri, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) limited şirketler hukukunda getirdiği yeniliklerden birisidir. 865 sayılı Ticaret Kanunu ile 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yan edim yükümlülükleri, limited şirketlerin gelişmesine engel olacağı kaygısı ile düzenlenmemişti. Ancak bu dönemde dahi doktrinde, şirket sözleşmesinde yan edim yükümlülüklerinin düzenlenebileceği kabul edilmekteydi.

Yeni TTK'nın 606. maddesinde yan edim yükümlülükleri, mehz İsviçre Borçlar Kanunu'nun 796. maddesindeki düzenlemeye benzer bir şekilde kaleme alınmıştır. Buna göre, yan edim yükümlülükleri, şirket sözleşmesi ile düzenlenir ve bir esas sermaye payına bağlı olur. Yan edim yükümlülükleri, şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet eder ve özkaynak ihtiyacının karşılanmasını sağlamaya yönelik olamaz.

Limited şirket, kanunda sermaye şirketi olarak tanımlanmıştır (TTK m. 124/2). Tüzel kişiliğe sahip olan limited şirketlerde, şirketin borçlarından sadece şirket sorumlu olup, şirketin ortaklarının, şirketin borçlarından dolayı şirketin alacaklılarına karşı bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Sermaye şirketlerinde tek borç ilkesi geçerlidir. Limited şirket ortakları, kural olarak, taahhüt etmiş oldukları sermaye borcunu ifa etme ile borçtan kurtulur. Yan edim yükümlülüklerinin öngörülmesi, tek borç ilkesinin istisnalarındandır. Yan edim yükümlülükleri, limited şirketlerde bulunan şahıs şirketi karakterini daha da güçlendirmektedir.

Şirket sözleşmesinde bir düzenleme olmaksızın yan edim yükümlülüklerinin öngörülmesi mümkün değildir. Yan edim yükümlülükleri, şirket sözleşmesinin zorunlu içeriğinden olmayıp, ihtiyari içeriktendir (TTK m. 507/1.d). Şirket sözleşmesinde bir düzenleme olmadan genel kurul veya müdür/müdürlerin kararıyla yan edim yükümlülükleri öngörülemez. Bu şekilde ortaklık ilişkisine dâhil edilen yan edim yükümlülüklerine aykırılık halinde, ortaklıklar hukukuna özgü yaptırımlar da bunlar hakkında uygulama alanı bulabilecektir. Yan edim yükümlülüklerinin içerdiği borçlar, şirket sözleşmesine geçirilmeden ortaklar arasında yapılan bir *paysahipleri sözleşmesine* konu olabilir. Ancak bu *paysahipleri sözleşmesine* şirketler hukuku norm ve ilkeleri değil, borçlar hukuku ilke ve normları uygulanır. Kanun koyucu, yan edim yükümlülüklerini, sicilin olumlu işlevinden de yararlandırmıştır. Şirket sözleşmesinde düzenlenmeyen yan edim yükümlülükleri; şirket, şirket organları ve ortakları açısından bağlayıcı olamaz. Şirket sözleşmesinde, yan edim yükümlülüklerinin konusu, kapsamı, koşulları ve diğer önemli noktalar belirtilir. Ayrıntıyı gerektiren konular genel kurul düzenlemesine bırakılabilir (TTK m. 606/2). Genel kurul, yan edim yükümlülükleri hakkında bir iç yönerge çıkarabilir (TTK m. 616/2.d). Bu yönergenin çıkarılması genel kurulun devredilemez yetkilerindendir.

Şirket kurulduktan sonra, sözleşmenin değiştirilmesi ile de yan edim yükümlülükleri öngörülebilir. Yan edim yükümlülüklerini öngören genel kurul kararları,

ancak ilgili tüm ortakların yazılı onayıyla alınabilir. Böyle bir yükümlülük altına girmeyen ortakların olumlu onayına ihtiyaç bulunmamaktadır.

Yan edim yükümlülükleri bir esas sermaye payına bağlı olmak zorundadır. Tek bir pay, belirli pay grupları, belirli paylar hatta bütün paylar için öngörülebilirler. Bu şekilde, yan edim yükümlülükleri *hakka bağlı borç* halinde gelmektedir. Bu edimlerin, ortakların şahsına bağlanması mümkün değildir.

Esas sermaye payının devredilebilmesi için devreden ile devralan arasında yazılı olarak yapılmış bir sözleşme bulunmalıdır. Devir sözleşmesinde yan edim yükümlülükleri de belirtilir. Yazılı şekil öngörülmesi yan edim yükümlülükleri hakkında devralanı düşünmeye yöneltir. Payın devri halinde, esas sermaye payından kaynaklanan hak ve borçlar, payı devralana geçer. Bu itibarla, yan edim yükümlülükleri, ilke olarak payı devralana geçer.

Esas sermaye payının; miras, eşler arasındaki mal rejimine ilişkin hükümler veya cebri icra yoluyla geçmesi hallerinde, esas sermaye payından doğan tüm haklar ve borçlar esas sermaye payının yeni sahibine geçer. Yan edim yükümlülüklerinden de yeni ortak sorumlu olur.

Limited şirketin kendi paylarını iktisabı halinde, esas sermaye payına bağlanan yan edim yükümlülüğü mevcut ise, yükümlü esas sermaye payları, şirketin elinde bulunduğu sürece, bu yükümlülüklerin ifası istenemez (TTK m. 612/5). Şirketin kendi paylarını iktisap etmesi halinde, şirket kendisinin borçlusu olamaz. Alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesinden dolayı yan edim yükümlülükleri de donar. Şirketin bu payları devretmesiyle, bu yükümlülükler yeniden canlanacaktır.

Esas sermaye payı üzerinde intifa hakkının kazanılması ile intifa hakkı sahibi, pay sahibi sıfatına sahip olmayacağından intifa hakkı sahibi bu yükümlülüklerden sorumlu tutulamaz. Esas sermaye payının rehnedilmesi halinde, rehin hakkı sahibi, pay sahibi sıfatını taşımayacağından dolayı yan edim yükümlülüklerden sorumlu tutulamaz.

Yan edim yükümlülüklerinin amacı şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine destek olunmasıdır. Amaç, öz kaynak ihtiyacını karşılamak değildir. Bu sebeple yan edimlerin konusu nakit olamaz. Ani ifalı edimlerin yan edim yükümlülüğü konusu olması işin niteliğine pek uymaz. Yan edim yükümlülükleri dönemsel veya sürekli edimli borç olmalıdır.

Kanunda yan edim yükümlülüklerinin kapsamı için bir üst sınır öngörülüş değildir. Yan edim yükümlülüklerinin kapsamı, şirket sözleşmesinde belirtilmelidir. Yan edim yükümlülüklerinin bir karşılığının öngörülmesinin zorunlu tutulup tutulamayacağı kanunda açık değildir. Yan edim yükümlülükleri ivazlı olabilmektedir.

Yan edim yükümlülüklerinin ifa edileceği zamanın şirket sözleşmesinde belirtilmesi gerekmez. Genel kurul kararı ile ifa zamanı belirlenebilmektedir. İfa zamanı belirlenmemiş ise TBK m. 90 uyarınca, yan edimler doğumları anında muaccel olur ve ifa edilmeleri gerekir.

Ön şirket aşamasında, yan edim yükümlülüklerinin ifa edilmelerinin mümkün olup olmadığı açık değildir. Yan edim yükümlülükleri ancak işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet ettiği ve şirket, tescil edilmeden de işletme konusuna başlanmayacağı düşünüldüğünde bu edim yükümlülüklerinin ön şirket aşamasında ifa edilmelerinin mümkün olmadığı söylenebilir.

Tasfiye aşamasına giren limited şirkette, yan edim yükümlülüklerinin son bulması gereklidir. Zira yan edim yükümlülüklerinin amacı şirketin işletme konusunu gerçekleştirmektir. Tasfiye halindeki şirketin artık işletmeye devam etmesi değil, malvarlığının dağıtılması söz konusu olur. Ancak somut duruma göre yan edimlerin ifası şirketin tasfiye amacı içinde kalıyorsa bunların ifası istenebilmelidir.

Yan edim yükümlülüğünün ifasını talep edecek kişi, kural olarak, yönetim ve temsil yetkisini kullanan müdürlerdir. Ancak şartlara göre tasfiye memurları, iflas idaresi ve kayyım da yan edimleri istemeye yetkili olur.

Yan edim yükümlülüklerinin niteliğine göre, bu edimler ya bizzat bunları üstlenen ortak tarafından yerine getirilecek veya üçüncü bir kişi de yan edimleri yerine getirebilecektir. Edimler, bir malın teslimini gerektirmesi gibi maddi edimler ise, bunların üçüncü kişi tarafından yerine gerilmesi mümkün olmalı ancak, bir iş yapma gibi şahsi edimler kararlaştırılmış ise bunları üstlenen ortak bizzat ifada bulunmalıdır.

Yan edim yükümlülükleri, esas sermaye koyma borcundan farklı amaç ve nitelikte olduğundan sermaye koyma borcunun ifa edilmesine ve ifa edilmemesine ilişkin hükümler (ifa süresi, iskat gibi) bunlar hakkında uygulanmaz.

Yan edim yükümlülüğü borcu altına giren ortak edimini yerine getirmediğinde aynen ifa davası açılabilir gibi borca aykırılık varsa ve bunda ortağın kusuru da bulunuyorsa borca aykırılığın sebep olduğu zararlar da ilgili ortağa tazmin ettirilebilir. Yan edim yükümlülüklerinin ihlali halinde, şirket sözleşmesinde cezai şartın ödeneceğinin öngörülmesi mümkündür. Şirket sözleşmesinde cezai şart ödeneceği düzenlenmemiş ise genel kurul veya müdürlerin kararı ile cezai şartın uygulanması mümkün değildir.

Yan edim yükümlülüklerinin ihlali, şirket sözleşmesinde bir çıkarma sebebi olarak yer alabilir. Yan edim yükümlülüğü borcuna aykırı davranan ortakların haklı nedenle şirket ilişkisinden çıkarılması da mümkündür. Şirket sözleşmesinde, bir ortağın yan edim yükümlülüklerine aykırı davranması halinde diğer ortaklara şirketten çıkma hakkı tanınabilir. Şirket sözleşmesinde bu yönde bir düzenleme olmasa bile, yan edim yükümlülüğü borçlusu bir ortağın borcunu ifa etmemesi halinde diğer ortaklar, bunun çıkmak için haklı sebep teşkil ettiği gerekçesiyle şirket ilişkisinden çıkmak için dava da açabilir. Ayrıca, yan edim yükümlülüğü borçlusu ortak, borcunu ifa etmemesi nedeni ile şirketin işletme konusunun gerçekleşmesi zorlaşır veya imkânsızlaşır bu sebeple şirket ilişkisinde olmayı kendisi için sorun gören diğer ortaklar, şirketin haklı nedenle feshini de talep edebilirler.

Yan edim yükümlülükleri muaccel olmadan ibra, sulh gibi sözleşmelerle veya feragat gibi işlemlerle sona erdirilemez. Ancak muaccel olunca artık yan edim

yükümlülükleri ortaklık ilişkisinden çıkar ve şirketin bir alacağına dönüşür ve bütün borçlar için sona erme halleri olan ifa, ibra, feragat ve sulh, muaccel olan yan edim yükümlüklerini sona erdirir. Yan edim yükümlülükleri için şirket sözleşmesinde bir süre öngörülmüş ve süre dolmuşsa yan edim yükümlülükleri de sona erer.

Yan edim yükümlülükleri ancak şirket sözleşmesi ile öngörülebileceğinden dolayı yine şirket sözleşmesinin değiştirilmesi ile sona erdirilebilirler. Yan edim yükümlülüklerinin sona erdirilmesine ilişkin şirket sözleşmesi hükümlerinin değiştirilebilmesi için TTK m. 589'da aranan esas sermayenin üçte ikisini temsil eden ortakların kararı yeterli olup, ayrıca ilgili ortakların onayına ihtiyaç bulunmamaktadır. Yan edim yükümlülüğünü öngören şirket sözleşmesine ilişkin genel kurul kararının iptal edilmesi halinde artık anılan şirket sözleşmesi hükmü sonuç doğurmayacağından yan edim yükümlülükleri de sona erer.

Genel kurul, şirketin işletme konusunu değiştirdiği zaman yan edim yükümlülüklerini de şirketin yeni işletme konusunu gerçekleştirecek şekilde değiştirebilir. Ancak bu değişikliğe ilgili tüm ortakların onay vermesi gereklidir. Şirketin işletme konusunun değiştirilmesine rağmen yan edim yükümlülükleri değiştirilmemiş ancak bu halde de mevcut yan edim yükümlülükleri yeni işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet ediyorsa yan edim yükümlülükleri devam eder.

Yan edim yükümlülüğünün imkânsız hale gelmesi durumunda bu yükümlülükleri ifa etme borcu da kural olarak kendiliğinden sona ermelidir (TBK m. 136). Yükümsüzlüğü imkânsızlaşan ve bu nedenle borçtan kurtulan ortak, şirketten alacağı ivazı isteme hakkını kaybeder (TBK m. 136/2). İmkânsızlık hangi ortak için meydana gelmişse o kurtulur, diğer ortakların yükümlülükleri devam eder.

Yan edim yükümlülükleri ve varsa ivazı muaccel olduktan sonra beş yıl içinde zamanaşımına uğrar (TBK m. 147/4). Zamanaşımı ifa edilmemiş ilk dönemsel edimin muaccel olmasıyla başlar (TBK m. 150).

Alman hukukunda limited şirketlerde yan edim yükümlülükleri, Limited Şirketler Kanunu'nun 3. paragrafının 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre, ortaklar için esas sermaye payını ödeme borcu dışında başka bir yükümlülük getirilecekse bunun şirket sözleşmesinde düzenlenmesi gereklidir.

Limited şirketlerde yan edim yükümlülükleri mevcut İsv. BK m. 796'da düzenlenmiştir. Buna göre; Şirket sözleşmesi ile ortaklar için yan edim yükümlülüğü öngörülebilir. Bu yükümlülükler ancak şirketin işletme konusunun sağlanması, şirketin bağımsızlığının korunması ve ortakların çevresinin bileşiminin korunması amacıyla öngörülebilir. Bir esas sermaye payına bağlı olan yan edim yükümlülüklerinin konusu ve kapsamı ile işin özelliğine göre esaslı sayılan diğer önemli hususlar şirket sözleşmesinde belirtilir. Detaylar genel kurulun düzenlemesine bırakılabilir. Nakit ihtiyacını karşılayan veya finansal nitelikte başka bir yarar sağlayan yan edim yükümlülüklerinin uygun bir ivazı bulunmuyor ve bunlar şirketin özkaynak ihtiyacını karşılanmasına hizmet ediyorsa bu yükümlülükler, ek ödemelere ilişkin hükümlere tabi olurlar.

Yan edim yükümlölüklerine benzer bir müessesse, anonim şirketlerde ikincil yükümlölükler adıyla mevcuttur. İkincil yükümlölükler, sermaye koyma borcundan farklı bir amaç için öngörölürler. Bu yükümlölüklerde amaç şirketin nakit ihtiyacını karşılamak değil, anonim şirketin işletme konusunun gerçekleşmesini sağlamaktır. İkincil yükümlölükler dönemsel edimlerdir. Esas sözleşmede bir düzenleme olmaksızın ikincil yükümlölüklerin öngörölmesi mümkün değildir. Bu tür yükümlölüklerin öngöröllebilmesi için pay devrinin şirketin onayına bağı olması gerekmektedir. Ayrıca öngöröllebilmesi için tüm paysahiplerinin olumlu oyu da gereklidir.

GİRİŞ

Yan edim yükümlölükleri, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun limited şirketlerde getirdiğı önemli yeniliklerden biridir. Daha önceki Ticaret Kanunlarında düzenlenmemiş olan bu kurum, bu eski kanun dönemlerinde dahi doktrinde kabul edilmekteydi.

Yan edim yükümlölükleri, limited şirket ortaklarının şirketi, kendi iradelerine ve iştigal alanlarına göre şekillendirebilmelerine imkân veren bir müessesedir. Bu kurum vasıtasıyla ortaklar, şirkette şahsi unsurlara yer verebilir ve ortaklık ilişkisinde yeni bir borç ilişkisi yaratabilirler. Ortakların yan edim yükümlölüklerini üstlenmeleri, bir taraftan şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet eder diğer taraftan ise şirketin bağımsızlığını koruyucu etki gösterir. Ayrıca bu yükümlölüklerin, çoğı zaman, ortakların belli bir konuda iştigal etmesini gerektirmesi nedeni ile şirkete yabancıların girmesinin fiili olarak zorlaşabilmesi sayesinde ortakların çevresinin korunmasına da etkisi olacaktır.

Yan edim yükümlölüklerinin, yeni kanunda düzenlenmesi ile beraber, limited şirketlerde yayınlaşacağını tahmin etmekteyiz. Ancak Türk Hukukunda, yan edim yükümlölükleri konusunda yayınlanmış bir inceleme, tespit ettiğimiz kadarıyla yoktur. Genel eserlerde ise bu konuya fazlaca yer verilmediğı görölmektedir.

Çalışmamızda yan edim yükümlölükleri, limited şirketin kavramsal yapısı içerisinde incelenmiş, limited şirket ortaklarının diğer yükümlölüklerinden farklılıkları ortaya konmuş ve bu yükümlölüklerden doğan muhtemel hukuki sorunlar ele alınmıştır.

Böylece çalışmamızın birinci bölümde, limited şirketlerin temel özellikleri ve bu şirket ortaklarının borçları kısa bir şekilde incelenmiştir. Böylece, bu incelmenin konusu olan yan edim yükümlölüklerinin neden limited şirketlere özgü olduğu ve neden *yan* sıfatıyla adlandırıldığı açıklanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde ise, yan edim yükümlölükleri detaylı olarak incelenmiştir. Bu bölümde, öncelikle *yan edim* kavramı üzerinde durulmuş, ardından ise yan edim yükümlölüklerinin hukuki niteliği, yasal dayanakları, yan edim yükümlölüklerinin şekli ve maddi geçerlilik şartları, bu yükümlölüklerin konusu, kapsamı, karşılığı ve bu yükümlölüklere aykırılık halinde uygulanabilecek borçlar hukuku ve ortaklıklar hukuku yaptırımları ve bu yükümlölüklerin sona ermesi incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, Alman ve İsviçre Hukuklarında yan edim yükümlölükleri incelenmiştir.

Dördüncü bölümde ise, yan edim yükümlölüklere çok benzer bir kurum olan ve anonim şirketler hukukunda uygulama alanı bulacak olan ikincil yükümlölükler, yan edim yükümlölüklerine benzer ve farklı yönleri ile incelenmiştir.

Bu bağlamda yan edim yükümlölükleri, ilk aşamada bir yandan limited ortaklıklar bünyesindeki yeri, diğer yandan dayandığı temel esaslar yönünden incelenmiştir. Bu incelemenin tamamlanmasının ardından, yan edim yükümlölüklerinin yabancı sistemlerde ne şekilde ele alındığı tartışılmış ve özellikle yan edim yükümlölüklerinin ikincil yükümlölüklerle kıyaslanması üzerinde durulmuştur.

I. BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETLERDE BORÇ VE SORUMLULUĞUN TEMEL ESASLARI

Şirketlerin sermayeleri; eşyalar, haklar ve gayrimaddî nitelik taşıyan emek, ticari itibar, müşteri kitlesi gibi, ortakların şirkete taahhüt ettikleri katılım paylarının toplamından oluşur (TBK m. 620; TTK m. 127)¹. Ortakların şirkete yapabileceği katkı ve ortağın şirkete veya şirket alacaklılarına karşı sorumluluğu, şirketin türüne göre değişmektedir. Birer şahıs şirketi olan kollektif şirket ile komandit şirketlerde ortakların şirkete yapacağı katkı ve ortağın sorumluluğu daha geniştir. Bu şirketlerde ortakların hizmet edimlerini ve kişisel emeği sermaye olarak getirmesi mümkündür. Ortaklar, şirkete karşı sermaye borcunu yerine getirmekle yükümlü iken, şirketin alacaklılarına karşı ise, şirket borçlarından dolayı ikinci derecede şahsen sorumludur (TTK m. 237; m. 317)².

Sermaye şirketi olan anonim ve limited şirketlerde ise ortakların şirkete yapacağı katkı daha sınırlıdır. Buradaki sınırlılık hem konu bakımından, hem miktar bakımından hem de ortakların sorumluluğuna başvurabilecek kişiler bakımından geçerlidir. Şöyle ki ortakların, sermaye olarak hizmet edimlerini, kişisel emeği, vadesi gelmemiş alacakları ile ticari itibarı getirememesi (TTK m. 342; m. 581) konu bakımından, kural olarak ortağın taahhüt etmiş olduğu sermaye payı dışında bir borçla sorumlu tutulmaması (TTK m. 480; m.573) miktar bakımından ve ortakların sadece şirkete karşı sorumlu olması da sorumluluğa başvuracak kişiler bakımından sınırlama oluşturur.

¹ POROY Reha (Tekinalp Ünal/Çamoğlu Ersin), Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 10. Baskı, Arıkan, İstanbul 2005, N. 51; BAHTİYAR Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, 11. Bası, Beta, İstanbul 2016, s. 19.

² POROY(Tekinalp/Çamoğlu), Ortaklıklar, N. 36; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 8.

Şirket tipleri bakımından ortağın şirkete ve üçüncü kişilere karşı sorumluluğu değiştiği gibi ortağın yüklenebileceği yükümlülükler de değişebilecektir. Bu nedenle yan edim yükümlülüklerinin neden limited şirketlere özgü olduğu ve neden "yan" sıfatıyla adlandırıldığının daha iyi anlaşılması için limited şirketin karakteristik özelliklerinin ve bu şirket tipinde sorumluluğun temel hatlarıyla incelenmesi uygun olur.

A. Limited Şirketin Karakteristik Özellikleri

Bütün şirket tipleri gibi limited şirketin de kendine has özellikleri vardır. Kanunen bir sermaye şirketi olarak nitelendirilen limited şirket (TTK m. 124/2), şahıs şirketlerine özgü nitelikler de taşımaktadır³. Şirketin iç işleyişinde şahıs şirketinin özelliklerinin, dışa karşı ise sermaye şirketi özelliklerinin daha ağır bastığı görülmektedir⁴. Bu karakteristik yapıyı, şirketin kavramsal yapısı ışığında biraz daha ayrıntılı olarak ele almakta yarar vardır.

1. Tanımı

TTK m. 673'te limited şirketin⁵ unsurları⁶ verilmiş olup bu unsurlardan hareketle limited şirketin tanımını yapmak mümkündür⁷.

Limited şirket, kanunun yasaklamadığı her türlü ekonomik amaç ve konuda⁸ faaliyette bulunmak amacıyla, bir⁹ veya birden fazla gerçek ve/veya tüzel kişi tarafından

³ **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 401; **CHAPPUIS** Fernand/**JACCARD** Michel, Commentaire Romand (Code Des Obligations-2), sous la direction de Pierre TECIER et Marc AMSTUTZ, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel 2012, s. 1463.

⁴ Dış ilişkilerde TTK'nın üçüncü kişiler lehine koyduğu hükümler emredici olup onlar aleyhine değiştirilemez (**ARSLANLI** Halil, Türk Ticaret Kanunu Şerhi 7. Fasil (Limited Şirketler), Fakülteler Matbaası, İstanbul 1962, s. 6).

⁵ Günümüzde şirket terimi yerine ortaklık terimi de sıkça kullanılmaktadır. Şirket ve ortaklık terimlerinin ikisi de kanuni terimlerdir (TTK m. 1531). Biz bu terimlerin ikisini de kullanmayı tercih ediyoruz.

⁶ Bkz. TTK m. 573 Gerekçesi.

⁷ **TEKİNALP** Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015, N. 18-03.

⁸ **ARSLANLI**, Limited, s. 33; **KARAYALÇIN** Yaşar, Ticaret Hukuku 2 (Şirketler Hukuku), 2. Baskı, Sevinç Matbaası, Ankara 1973, s. 339; **SOYGÜR** Nevin, Ticaret Hukuku C. 2 (Şirketler), Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı, İstanbul 2002, s. 139. Ancak bu, limited şirketlerin her konuda faaliyette bulunabileceği anlamına gelmez (**KARAHAN** Sami/**ÇEKER** Mustafa, Şirketler Hukuku, 2. Bası, Mimoza Yayıncılık, Konya 2015, s. 820). Kanun koyucu limited şirketlerin bazı konularda faaliyet göstermesini yasaklamıştır. Bu alanlar, ülke ekonomisi için büyük önem taşıyan ve bu nedenle büyük

kurulan, şirket borçlarından bütün malvarlığı ile sorumlu olan, ortaklarının ise şirkete karşı sadece taahhüt ettikleri esas sermaye payını ödemekle ve öngörülmüşse ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinden sorumlu olduğu, buna karşılık kamu borçlarından şirketle birlikte müteselsilen sorumlu kılındığı esas sermayesi belirli olan ve esas sermaye paylarının toplamından oluşan şirket tipidir¹⁰.

Batı dillerinde¹¹ ve hukuk dilimizde, bu şirket tipi için kullanılan *limited* kelimesi yanıltıcı olup, sanki şirketin kendi borçlarından dolayı sınırlı olarak sorumlu olduğu izlenimi vermektedir¹². Oysa istisnalar haricinde, sınırlı sorumlu olan limited şirket değil,

sermaye, sağlıklı işleyiş ve güven gerektiren alanlardır (**BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 114). Limited şirketler için yasaklanmış olan bu konularda, özel kanunlarda yapılan düzenlemelerle, ancak anonim şirketler faaliyet gösterebilmektedir.

Bu alanlara örnek olarak; bankalar (Bankacılık Kanunu m. 7), piyasa işleticileri (Sermaye Piyasası Kanunu m. 3/1,r), aracı kurumlar (SerPK m.43/1,a), yatırım ortaklıkları (SerPK m.49/1,a), portföy yönetim şirketleri (SerPK m.55/1), ipotek finansmanı kuruluşları (SerPK m.60/1), varlık kiralama şirketleri (SerPK m.60/2), borsalar (SerPK m.65/2,a), merkezi kayıt kuruluşu (SerPK m.81/1), sigorta ve reasürans şirketleri (Sigortacılık Kanunu m. 3/2), Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanununa tabi şirketler (m. 5/a), Umumi Mağazalar Kanununda (m. 2) işletici şirketler sayılabilir. Bu şirketler, limited şirket olamaz; anonim şirket olarak kurulmak zorundadır (**BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s.114).

İktisadi Kamu Teşebbüsleri de, limited şirket tipinde kurulamayıp, anonim şirket olmak zorundadır (233 sayılı ve KİK'leri düzenleyen KHK.m. 2/5-6).

⁹ 1956 tarihli eTTK döneminde limited şirketin tek ortaklık olarak kurulması mümkün değildi. Yeni TTK ise limited şirketin tek ortakla kurulmasına izin vermiştir (TTK m. 573/1). (**TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 18-03).

¹⁰ Benzer yönde bkz. **CARRY** Paul, La Societe A Responsabilite Limitée En Droit Suisse, Editions des Fiches Juridiques Suisses, Geneve 1943, s. 7; **BİLGİLİ** Fatih/**DEMİRKAPI** Ertan, Şirketler Hukuku, 9. Bası, Dora Yayınları, Bursa 2013, s. 616; **YILDIZ** Şükrü, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku, İstanbul 2007, s. 69; **TAŞDELEN** Taşdelen, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Limited Ortaklıkta Çıkma Çıkarılma ve Fesih, Ankara 2012, s. 58; **ALIŞKAN** Murat, Limited Şirket (Tarihçe Niteliği), Legal Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 87 ve 92; **PULAŞLI** Hasan, 6012 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Şirketler Hukuku Şerhi, 2. Bası, Ankara 2015, s. 2180; **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 18-03; **KARAHAN/ÇEKER**, Şirketler Hukuku, s. 820 ; **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 403, 404.

¹¹ İngiliz Hukuku'nda bizdeki limited şirkete tekabül eden şirket, *private company limited by shares* denen şirket tipidir. Amerikan Hukuku'ndaki limited şirket dengi *limited partnership association* adlı şirket tipidir. Fransız Hukunda *société a' responsabilité limitée* olarak adlandırılır. Alman ve İsviçre hukuklarında ise limited şirket *gesellschaft mit beschränkter haftung* olarak adlandırılmaktadır (**CARRY**, s. 8; **ÇAMOĞLU** Ersin, İsviçre Alman ve Türk Hukuklarında Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu İlkesinin Anlamı ve Nitelikleri, İÜHFM, C. 38, S. 1-4, İstanbul 1973, s. 516; **DE SOLA CANİZARES** F., La Société à Responsabilité limitée en Droit Comparé (In: Revue Internationale de Droit Comparé. Vol. 2 N°1, Janvier-Mars 1950), s. 50 vd.; **CHAPPUIS/JACCARD** s. 1462; **KORTUNAY** Ayhan, Alman Limited Şirketler Hukukundaki Yeni Gelişmeler ve Türk Hukukuna Yönelik Bazı Tespitler, Batider, Eylül 2009, C.25, S. 3, s. 325; **KARAYALÇIN**, Ticaret Hukuku 2, s. 338; **TEKİL** Fahiman, Şirketler Hukuku C. 3 (Limited Şirketler ve Kooperatifler), Yörük Matbaası, İstanbul 1974, s. 5; **TEKİL** Fahiman, Şirketler Hukuku C. 1 (Genel Bilgiler, Adi Şirket, Kollektif ve Komandit Şirketler), 3. Bası, Otağ Matmaacılık, İstanbul 1981, s. 46 vd.).

¹² **ALIŞKAN**, Limited Şirket, s. 4.

limited şirketin ortaklarıdır¹³. Limited şirket kendi borçlarından dolayı tüm malvarlığı ile sınırsız olarak sorumludur¹⁴.

2. Tüzel Kişiliği Haiz Olması ve Ticaret Şirketi Niteliğini Taşımaması

Limited şirket, tüzel kişiliği haiz bir ticaret şirkettir¹⁵. Limited şirkette, ortakların kişiliğinden bağımsız bir kişilik mevcuttur¹⁶. Tüzel kişilik, şirketin ticaret siciline tescil edilmesiyle kazanılır (TTK m. 588)¹⁷. Limited şirketin, ortaklarından bağımsız bir ticaret unvanı mevcuttur¹⁸. Limited şirketin ticaret unvanı "*konu ticaret unvanı*" şeklinde seçilir ve unvanda faaliyet konusu ve limited şirket ibaresi bulunmalıdır¹⁹. Tüzel kişiliğin bağımsızlığı²⁰ ilkesinin sonucu olarak, ortakların malvarlığı ile limited şirketin malvarlığı birbirine karışmaz²¹. Şirketin malvarlığı ortakların malvarlığından ayrı ve bağımsız olup, şirketin malvarlığının maliki şirkettir ve şirketin malları üzerinde ortakların tasarruf etme yetkisi yoktur²².

Limited şirket bir ticaret şirketi olduğundan dolayı (TTKm. 16/1), şirketin yapmış olduğu bütün işler ticari iştir²³. Başka bir ifade ile limited şirketin ticari olmayan işi

¹³ TEKİL, Limited, s. 5.

¹⁴ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 18-03; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar, N. 1644.

¹⁵ ARSLANLI, Limited, s. 4; TISSIERES Jérôme, La Part Social De La Société A' Responsabilité Limitée En Droit Suisse, 1939, s. 32; CARRY, s. 9.

¹⁶ ARSLANLI, Limited, s. 33; CHAPPUIS/JACCARD, s. 1462.

¹⁷ ARSLANLI, Limited, s. 4; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar, N. 1639; ARSLANLI Halil/DOMANIÇ Hayri, Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, Hisseli Komandit Şirketler, TTK şerhi-3, Temel Yayınları, İstanbul 1989, s. 28; CARRY, s. 12.

¹⁸ TEKİL, Limited, s. 25

¹⁹ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar, N. 1641b; KARAHAN/ÇEKER, Şirketler Hukuku, s. 825.

²⁰ YANLI Veliye, Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Pay Sahiplerinin Ortaklık Alacaklılarına Karşı Sorumlu Kılınması, Beta, İstanbul 2000, s. 10; ARSLANLI, Limited, s. 9; ARSLANLI/DOMANIÇ, Limited Şirketler, s. 37.

²¹ YANLI, Perdesinin Kaldırılması, s. 12; ARSLANLI, Limited, s. 9; AYDOĞAN Fatih, Tek Kişi Ortaklığı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012, s. 55, dn. 172.

²² ARSLANLI, Limited, s. 33

²³ ARSLANLI, Limited, s. 4; ARSLANLI/DOMANIÇ, Limited Şirketler, s. 28; DOMANIÇ Hayri, Şirketler Hukuku 1(Adi, Kollektif ve Komandit Şirketler), Fakülteler Matbaası, İstanbul 1968, s.65; MİMAROĞLU Sait Kemal, Ticaret Hukuku-1 (İşletme Hukuku), 3. Bası, Sevinç Matbaası, Ankara 1978, s. 248; AYHAN Rıza/ÖZDAMAR Mehmet/ÇAĞLAR Hayrettin, Ticari İşletme Hukuku, 5. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s. 65.

mümkün değildir²⁴. Limite şirket tacir sıfatına sahip olduğundan, tacirlerin külfetlerine katlanır ve haklarına sahip olur²⁵.

3. Sermaye Şirketi Olması

Limited şirket, şahıs şirketi karakteri taşısa da bir sermaye şirkettir²⁶. Limited şirket, kendi borcundan dolayı bütün malvarlığı ile sınırsız olarak birinci dereceden doğrudan sorumludur²⁷. Limited şirketin tüm malvarlığı onun borçlarına (şirket alacaklılarının alacaklarına) teminat oluşturur²⁸. Bir sermaye şirketi olan limited şirkette, Devlet haricinde şirket alacaklıları, şirketin borçları için ortakların sorumluluğuna gidemezler²⁹. Oysa şahıs şirketlerinde, ortaklar önce şirketin malvarlığına başvururlar ancak şirket malvarlığının alacaklıların alacaklarına yetmemesi durumunda ortakların sorumluluğuna başvururlar³⁰. Diğer bir anlatımla, alacaklıların şirketten olan borçları için şirket birinci dereceden, şirket malvarlığının yetmemesi halinde ise ortaklar ikinci dereceden sorumlu tutulurlar³¹. Limited şirket bir sermaye şirketi olduğundan, kamu borçları haricinde, ortakların şirketin borçlarından birinci veya ikinci dereceden sorumlulukları söz konusu değildir. Şirketin sermayesi belirli olup esas sermaye

²⁴ **ARKAN** Sabih, Ticari İşletme Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 18. Baskı, Ankara 2013, s. 66; **ÜLGEN** Hüseyin(**Helvacı** Mehmet/**Kendigelen** Abuzer/**Kaya** Arslan/**Nomre Ertan** Füsün), Ticari İşletme Hukuku, 4.Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 65; **KARAHAN** Sami, Ticari İşletme Hukuku, 19. Bası, Mimoza Yayıncılık, Konya 2010, s. 43; **POROY** Reha/**YASAMAN** Yasaman, Ticari İşletme Hukuku, 10. Bası, Vedat Kitapçılık, 2004, s. 68; **UÇAR** Salter, Hukukumuzda Ticaret Sicili, Tacir ve Esnaf Kavramı, Alfa, İstanbul 1993, s. 41; **DOMANIÇ** Hayri, Ticaret Hukukunun Genel Esasları, 4. Bası, İstanbul 1988, s. 180; **İNAL** Tamer, Ticari İşletme Hukuku, Kazancı, İstanbul 2004, s. 159; **İMREGÜN** Oğuz, Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri, Ekin Kitapevi Yayınları, Bursa 1994, s. 53; **İMREGÜN** Oğuz, Kara Ticareti Hukuku Dersleri, Filiz Kirapevi, İstanbul 2005, s. 500; **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 18-02.

²⁵ **ARSLANLI/DOMANIÇ**, Limited Şirketler, s. 71; **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 18-02; **ARSLANLI**, Limited, s. 4.

²⁶ **MESSAGE** du Conseil Fédéral (Concernant La Révision Du Code Des Obligations) 2001, s. 2955; **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 401; **TEKİL**, Limited, s. 24.

²⁷ **ARSLANLI/DOMANIÇ**, Limited Şirketler, s. 37; **ARSLANLI**, Limited, s. 9; **ALIŞKAN**, Limited Şirket, s. 113; **YILDIZ**, Limited Şirketler, s. 70; **PULAŞLI**, Şerhi, s. 2172; **ÇEVİK**, Limited Şirketler, s. 288; **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 18-06.

²⁸ **TEKİL**, Limited, s. 28; **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 20; **HAMAMCIOĞLU**, s. 19; **KARAHAN/ÇEKER**, Şirketler Hukuku, s. 820.

²⁹ **CARRY**, s. 9; **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 18-03; **ARSLANLI**, Limited, s. 6; **DOĞANAY**, TTK Şerhi, C. 2, s. 1024; **TEKİL**, Limited, s. 18; **ARSLANLI/DOMANIÇ**, Limited Şirketler, s. 36; **CHAPPUIS/JACCARD**, s. 1465; **DOĞANAY**, TTK Şerhi C. 2, s. 1238; **PULAŞLI**, Şerhi, s. 2190.

³⁰ **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 8.

³¹ Ortakların şirket borçlarından ikinci dereceden sorumluluğu için bkz. **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 8.

paylarının toplamından oluşur³². Şirket sözleşmesinde sermaye miktarı belirtilmelidir³³. Bir görüşe göre, limited şirket esas sermayesi paylara bölünmemiştir³⁴. Bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre ise limited şirket esas sermayesi paylara bölünmüştür³⁵.

Limited şirketin esas sermayesi en az onbin Türk Lirası olup, bu tutar Bakanlar Kurulu'na on katına kadar artırılabilir (TTK m. 580). Ortaklar asgari sermayenin üzerinde olacak şekilde şirket sermayesini diledikleri gibi belirleyebilirler³⁶. Ortakların koyacakları sermaye tutarı ve bu suretle ortakların katılım payları birbirinden farklı olabilmektedir³⁷.

Limited şirketin esas sermaye payı için çıkaracağı senetler ya ispat aracı şeklinde ya da nama yazılı senet olmalıdır (TTK m. 593/2). İspat aracı şekline çıkarılan senet kıymetli evrak niteliğinde değilken, nama yazılı şeklinde çıkarılan senedin ise kıymetli evrak niteliğinde olup olmadığı tartışmalıdır. Nama yazılı şeklinde çıkarılan senedin kıymetli evrak niteliğinde olduğunu savunan yazarlar da vardır³⁸ ancak baskın görüş bu senetlerin kıymetli evrak niteliğinde olmadığı yönündedir³⁹. Ancak bu nama yazılı senet, anonim şirketlerde çıkarılan nama yazılı senet gibi değildir⁴⁰. Limited şirket emre veya hamiline yazılı senet çıkaramaz⁴¹.

³² **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 407.

³³ **ARSLANLI**, Limited, s. 28; **CARRY**, s. 9; **KARAHAN/ÇEKER**, Şirketler Hukuku, s. 826.

³⁴ TTK m. 583 Gerekçesi; **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N.18-20.

³⁵ **ALIŞKAN**, Limited Şirket, s. 92; **TEKİL**, Limited, s. 10; **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 408, 409.

³⁶ **KARAHAN/ÇEKER**, Şirketler Hukuku, s. 826.

³⁷ **KARAHAN/ÇEKER**, Şirketler Hukuku, s. 826.

³⁸ **ALIŞKAN**, Limited Şirket, s. 89; **POROY Reha/TEKİNALP Ünal**, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 21. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, N. 7.1; **ÜLGİN Hüseyin/HELVACI Mehmet**, Kıymetli Evrak Hukuku, 10. Bası, 12 Levha Yayınları, İstanbul 2015, s. 5; **ÜNAL Mücahit (Karahana Sami/Arı Zekeriyya/Bozgeyik Hayri)**, Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Mimoza, Konya 2014, 74.

³⁹ **TEKİL**, Limited, s. 6; **ARSLANLI**, Limited, s. 33; **ÖZTAN** Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, 18. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2013, s. 34; **PULAŞLI**, Şerhi, s. 2188; **İMREGÜN**, Kara Ticareti, s. 500; **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 618. Yazar limited şirketlerin esas sermaye payları için çıkardığı senetlerin kıymetli evrak niteliğinde olmadığını, devir kabiliyetini haiz olmadığını savunmaktadır. Ancak yazar, başka bir yerde limited şirket pay senedi için kıymetli evrak niteliğinden bahsetmektedir (bkz. **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 755).

⁴⁰ **ŞENER** Oruç Hami, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, Ders Kitabı, Ankara 2012, 646; **KARAHAN/ÇEKER**, Şirketler Hukuku, s. 820; **ALIŞKAN**, Limited Şirket, s. 89.

⁴¹ **CHAPPUIS/JACCARD**, s. 1473; **ALIŞKAN**, Limited Şirket, s. 89; **KARAHAN/ÇEKER**, Şirketler Hukuku, s. 820.

4. Ortaklık Yapısı

Limited şirketin ortakları gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir (TTK m. 573)⁴². Her ortağın en az bir esas sermaye payı bulunmaktadır⁴³. Esas sermaye payına sahip olmadan limited şirketlerde ortak olmak mümkün değildir⁴⁴. Tanımdan da anlaşıldığı üzere, limited şirketler tek ortakla kurulabilmektedir⁴⁵. Tek ortaklı limited şirkete duyulan gereksinim, kötünietli girişimleri engelleme düşüncesi⁴⁶, şirket ihtilaflarından kaçınma⁴⁷, perdenin kaldırılmasını⁴⁸ kolaylaştırması ve AET'nin 89/667 sayılı Yönergesinin tek ortaklı limited şirketi gerekli görmesi⁴⁹, TTK'nın da buna izin vermesini sağlamıştır.

Hukuken kişi sıfatı bulunmayan grup ve ortaklıklar; bu bağlamda, tüzel kişiliği bulunmayan adi şirket⁵⁰ (TBK m. 620) ve miras ortaklığı (TMK m. 640) limited şirket ortağı olamaz⁵¹. Ancak, birden fazla kişi, esas sermaye payına elbirliğiyle sahip olabilir⁵². Bu şekilde, birden fazla kişinin paya malik olması halinde, paydaşlar ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinden şirkete karşı müteselsilen sorumlu olur ve bu kişiler esas sermaye payından doğan haklarını, ancak atayacakları bir temsilci ile kullanabilirler

⁴² **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 404; **CHAPPUIS/JACCARD**, s. 1464; **DOĞANAY** İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. 2, Sevinç Matbaası, Ankara 1990, s. 1230.

⁴³ **CHAPPUIS/JACCARD**, s. 1465.

⁴⁴ **CARRY**, s. 9; **CHAPPUIS/JACCARD**, s. 1465.

⁴⁵ Ortak sayısı sonradan bire düşerse durum, bu sonucu doğuran işlem tarihinden itibaren yedi gün içinde müdürlere yazıyla bildirilir. Müdürler, bildirimin alınması tarihinde başlayarak yedinci günün sonuna kadar, şirketin tek ortaklı olduğunu, bu ortağın adını, yerleşim yerini ve vatandaşlığını tescil ve ilan ettirirler, aksi halde doğacak zarardan sorumlu olurlar. Bu yükümlülük, şirketin tek ortakla kurulduğu hallerde de geçerlidir (TTK m. 574/2). Müdürler, bildirimin kimin tarafından yapılacağı konusunda kanunda bir açıklık yoktur. Bu bildirim kalan tek ortağın yapması kabul edilmelidir.

eTTK'da limited şirket tek kişi tarafından kurulamazdı. İki veya daha fazla kişi tarafından kurulması gerekli idi (eTTK m. 503/1, m. 504/1). Ortak sayısının sonradan bir düşmesi halinde, münasip bir süre içinde bu sayı ikiye çıkarılmadığı takdirde, şirket alacaklısının talebi üzerine mahkemenin şirketin feshine karar vereceği düzenlenmekte idi (eTTK m. 504/2).

⁴⁶ **CHAPPUIS/JACCARD**, s. 1462.

⁴⁷ **AYDOĞAN**, Tek Kişi Ortaklığı, s. 72.

⁴⁸ **AYDOĞAN**, Tek Kişi Ortaklığı, s. 206.

Tüzel kişilerde perdenin kaldırılması, sınırlı sorumluluk kalkınının aşılacakları şirketin borçlarından tüm malvarlığı ile sorumlu tutulmasıdır (**YANLI**, Perdesinin Kaldırılması, s. 17).

⁴⁹ TTK m. 573 Gereğesi.

⁵⁰ **ARSLANLI**, Limited, s. 28; **CHAPPUIS/JACCARD**, s. 1464.

⁵¹ **ALIŞKAN**, Limited Şirket, s. 101; **YILDIZ**, Limited Şirketler, s. 76; **ŞENER**, Ortaklıklar, s. 630; **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 622 dn. 18.

⁵² **ALIŞKAN**, Limited Şirket, s. 101; **YILDIZ**, Limited Şirketler, s. 76.

(TTK m. 599)⁵³. Bir ortağın birden fazla esas sermaye payına sahip olması da mümkündür⁵⁴.

Limited şirketlerde, ortak sayısı en fazla 50 olabilir (TTK m. 574/1)⁵⁵. Bu kural da, limited ortaklıkların, çok sayıda ortağın yöneleceği ticari faaliyetler yönünden elverişli bir ortaklık tipi olmadığını göstermektedir.

5. Melez Şirket Olması

Limited şirket, anonim şirket ile kollektif şirket arasında yer alır⁵⁶. Sermaye şirketi olmasına karşın, şahıs şirketi niteliklerini de taşır⁵⁷. Başka bir anlatımla, limited şirket, ticaret şirketlerinin sermaye şirketi ve şahıs şirketi diye yapılan ayrımında, sermaye şirketleri safında bulunmakla birlikte şahıs şirketi karakterini de bünyesinde barındıran bir tür melez şirkettir⁵⁸. Ortakların şirket borçlarından sorumlu olmaması, asgari sermaye miktarının kanunda belirtilmiş olması, oy hakkının esas sermaye payının itibari değerine ve sayısına göre hesaplanması gibi özellikleri onun sermaye şirketi yönünü ortaya koyarken; esas sermaye payı devrinin kanunen sınırlandırılmış olması, şirketten çıkma ve çıkarılmanın kanunda düzenlenmiş olması gibi özellikleri ise onu şahıs şirketine yaklaştırır⁵⁹.

⁵³ ARSLANLI, Limited, s. 28

⁵⁴ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1465.

⁵⁵ Elli ortak sınırının aşılmamasına hem müdürler hem de genel kurul dikkat etmeli; bu hususta özen göstermeli, sınırı aşan durumlara onay vermemeli (TTK m. 574 Gerekeşi). Kanaatimizce, sicil müdürü de sınırın aşıldığı durumlarda resen hareket ederek tescil işlemini yapmamalıdır. Aynı yönde bkz. TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 18-13; Karşı görüş için bkz BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 622; ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 98. Yazar kurucu etki göstermeyen tescilin, tescil edilmeyen devrin geçersizliği sonucunu vermediği görüşündedir. Sınırın aşılması halinde yapılan tescilin geçersiz mi olacağı yoksa şirketin fesih tehdidi altına mı gireceğine veya başka bir sonuç mu doğacağına içtihat karar verecektir (YILDIZ, Limited Şirketler, s. 70; ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 96).

⁵⁶ CARRY, s. 7; TEKİL, Limited, s. 23; KARAHAN/ÇEKER, Şirketler Hukuku, s. 819; ŞAHİN Ayşe, Anonim Ortaklığın Haklı sebeple Feshi, Vedat Kirapçılık, İstanbul 2013, s. 31.

⁵⁷ TEKİL, Limited, s. 23; MESSAGE 2001, s. 2955; TISSIERES, Part Sociale, s. 44. Limited şirkette, sermayenin yanında ortağın şahsı da önemlidir. Genelde anonim şirkete yaklaştırılan limited şirketin, ortak sayısının 50 ile sınırlandırılması, onu anonim şirketten uzaklaştırıp şahıs şirketlerine yaklaştırmaktadır (ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 96; YILDIZ, Limited Şirketler, s. 61; ERDEM, Haklı Sebeple Feshi, s. 68; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 622).

⁵⁸ ALTAY Sıtkı Anlam, Anonim Ortaklıklar Hukukunda Sermayeye Katılmalı Ortak Girişimler, Vedat Kitapçılık 2009, s. 154; TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-01; PULASLI, Şerhi, s. 2243; KARAHAN/ÇEKER, Şirketler Hukuku, s. 829; KARAYALÇIN, Ticaret Hukuku 2, s.335.

⁵⁹ BAHTİYAR, Ortaklıklar Hukuku, s. 402-403; ERDEM, Haklı Sebeple Feshi, s. 68; CHAPPUIS/JACCARD, s. 1463.

Çalışmamızın konusunu oluşturan yan edim yükümlülüklerinin öngörülebilmesi de limited şirketi şahıs şirketlerine yaklaştırır⁶⁰. Esasen anonim ortaklıklarda da esas sözleşmede, “ikincil yükümlülükler” başlığı altında, yan edim yükümlülüklerine benzer yükümlülüklerin öngörülmesi mümkündür (TTK m. 480/4). Ancak bu özellik, sadece pay devrinin kısıtlandığı anonim ortaklıklara özgüdür. Son tahlilde bu tür anonim ortaklıklarda da şahsi özelliklerin ön plana çıktığı söylenebilir. Şu kadar ki, limited ortaklık sözleşmesinde çok çeşitli nitelikteki şahsi unsurlar bulunabilir ve yan edim yükümlülükleri de bunlardan biridir⁶¹. Anonim ortaklıkta, şahsi unsurların çoğaltılmasının önünde ciddi sınırlar varken, limited ortaklığa ilişkin kurallar, şirketin şahsileştirilmesine elverişlidir.

6. İktisadi Önemi

18. yüzyılın sonlarına doğru limited şirkete duyulan ihtiyaç kendini hissettirmiştir⁶². Limited şirket, ortakların sınırlı sorumluluğu ve az sermaye ile kurulabilmeleri nedeni ile küçük ve orta büyüklükteki işletmeler⁶³ için doğmuş ve hızla yaygınlaşmıştır⁶⁴. Limited şirket ülkemizde, ticari hayatta en çok bulunan şirket tipi⁶⁵ olduğu gibi yabancı yatırımcılar tarafından da tercih edilmektedir⁶⁶. Esas sermaye payları halka arz edilmez⁶⁷ ve ortağın şahsı da önem taşır⁶⁸.

⁶⁰ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1463.

⁶¹ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1463

⁶² TISSIERES, Part Social, s. 7.

⁶³ CARRY, s. 7; PULAŞLI, Şerhi, s. 2173.

⁶⁴ ARSLANLI, Limited, s. 1; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 617; ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 110, 134; ÇEVİK Orhan Nuri, Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, 3. Baskı, Ankara, 1994, s. 65; İMREGÜN, Kara Ticareti, s. 498.

⁶⁵ KARAHAN/ÇEKER, Şirketler Hukuku, s. 819.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı’nca yayınlanan istatistiklere göre Haziran 2014 ayı itibarı ile Türkiye’de 716.861 tane limited şirket, 94.828 tane anonim şirket, 37.790 tane ise kooperatif bulunmaktadır. Yine anılan istatistiğe göre 2014 yılı Haziran ayında Türkiye’de 3.934 tane limited şirket, 839 tane anonim şirket, 77 tane kooperatif ve 1 adet kollektif şirket kurulmuştur ([http://icticaret.gtb.gov.tr/data/5315a212487c8e0fd48d2262/Şirket%20İstatistikleri%20Bülteni%20\(Haziran-2014\).pdf](http://icticaret.gtb.gov.tr/data/5315a212487c8e0fd48d2262/Şirket%20İstatistikleri%20Bülteni%20(Haziran-2014).pdf)).

⁶⁶ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 617.

⁶⁷ TEKİL, Limited, s. 6

⁶⁸ ARSLANLI/DOMANIÇ, Limited Şirketler, s. 41.

Bu olgu, limited ortaklıkların, girişimcilerin ihtiyaçlarına elverişli şekilde biçimlendirilmesini ve yapılandırılmasını gerektirmektedir. Yan edim yükümlülükleri de, ortakla şirket arasında mevcut ortaklık ilişkisinin dışında ek bir borç ilişkisi kurulmasına neden olduğundan, iktisadi ihtiyaçlara hizmet etmektedir.

B. Limited Şirketler Hukuku'nda Ortakların Borç ve Yükümlülüklerine Genel Bakış

1. Genel Olarak

Her ortak, şirket sözleşmesinde taahhüt etmiş veya esas sermaye payını devralarak üstlenmiş olduğu katılım payından dolayı şirkete karşı sorumludur (TTK m. 128/1). Sermaye koyma borcu, limited şirketlerde ortakların temel yükümlülüğüdür⁶⁹.

Anonim şirketlerde, pay sahiplerinin taahhüt etmiş oldukları sermaye koyma borcundan dolayı şirkete karşı sorumlu oldukları (TTK m. 329/2) ve bu nedenle anonim şirket alacaklılarının pay sahiplerinden sermaye koyma borcunu talep edemeyeceklerine ilişkin açık bir hüküm bulunmaktadır. Ancak bu yönde açık bir hüküm, limited şirketlere ilişkin hükümler arasında bulunmamaktadır. Buna rağmen, kenar başlığı ile uyumsuz olan TTK m. 602/1 uyarınca limited şirket ortaklarının sermaye koyma, ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinden dolayı sadece limited şirkete karşı sorumlu oldukları öğretilmektedir⁷⁰. Kanaatimizce, TTK m. 573/2 ve m. 602/1 uyarınca, limited şirket ortaklarının, şirketin borç ve yükümlülüklerinden sorumlu olmadıkları açıktır. Hatta TTK m. 573/2 varken TTK m. 602/1 gereksizdir⁷¹. Hem TTK m. 573/2 hem de TTK m. 602/1, ortakların sermaye koyma, ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinden dolayı sadece şirkete karşı sorumlu olduklarını değil, fakat şirket borçlarından ortakların sorumlu olmadıklarını düzenlemektedir. Limited şirketin ortaklarının sermaye koyma borcu, ek

⁶⁹ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 734; **İMREGÜN**, Kara Ticareti, s. 513; **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 462.

Esas sermaye payının ihracı, itibari değerinin üzerinde bir bedelle yapılabilir (**TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-84). Bu halde primli (agiolu) paydan bahsedilir. İhraç priminin esas sermaye borcuna dâhil olup olmadığı konusundaki tartışmalar için bkz. **DEĞİRMENCİ**, İskat, s. 31 vd.

⁷⁰ **ALIŞKAN**, Limited Şirket, s. 115; **YILDIZ**, Limited Şirketler, s. 59.

⁷¹ Karşı görüş için bkz. **ALIŞKAN**, Limited Şirket, s. 112.

ödeme ve yan edim yükümlülüklerinden dolayı şirket alacaklılarına karşı sorumlu olmayıp sadece limited şirkete karşı sorumlu olmaları TTK m. 128/1 gereğidir.

Ortaklar, şirket tüzel kişiliğine karşı olan borçlarından dolayı, bütün malvarlıklarıyla sorumludur⁷². Limited şirket, ortağın borçları için, onların haczedilebilen bütün malvarlığına başvurabilir⁷³.

2. Sermaye Koyma Borcu

Bir kişiye bir limited şirkette ortak olmasını sağlayan unsur, onun şirkete sermaye taahhüt etmesi ve şirketin esas sermaye paylarından en az birine malik olmasıdır. Sermayenin tamamı kurucular tarafından şartsız olarak taahhüt edilir (TTK m. 585). Esas sermaye, bir miktar paradan ibarettir. Sermayenin ayın olarak kararlaştırılması halinde bile, sermayenin karşılığı rakamsal olarak ifade edilir.⁷⁴ Esas sermaye şirket alacaklıları için teminat oluşturur⁷⁵ ve şirketle hukuki işlem yapanların, şirkete kredi verenlerin, yapacakları değerlendirmede dikkate aldıkları, şirketin kredibilitesini belirleyen hususlardan bir tanesidir⁷⁶.

Limited şirketlerde, kayıtlı sermaye sistemi ve şarta bağlı sermaye artırımını kabul edilmemiştir⁷⁷.

Limited şirketlerde, esas sermaye payı bedelinin konusu;

- para, alacak, kıymetli evrak, sermaye şirketlerine ait paylar,
- fikri mülkiyet hakları,
- taşınır ve her çeşit taşınmaz,
- taşınır ve taşınmazların her çeşit faydalanma ve kullanma hakları,

⁷² ARSLANLI, Limited, s. 8

⁷³ TEKİL, Limited, s. 31; ARSLANLI, Limited, s. 8; ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 115.

⁷⁴ TEKİL, Limited, s. 28; ARSLANLI, Limited, s. 28; ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 124.

⁷⁵ TEKİL, Limited, s. 28; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 20; KARAHAN/ÇEKER, Şirketler Hukuku, s. 820.

⁷⁶ ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 125.

⁷⁷ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 18-21; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler hukuku, s. 623; ŞENER, Ortaklıklar, s. 627; ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 117.

- ticari işletmeler,
- haklı olarak kullanılan devredilebilir elektronik ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler gibi değerler,
- maden ruhsatnameleri ve bunun gibi ekonomik değeri olan haklar,
- devrolunabilen ve nakden değerlendirilebilen her çeşit haklar olabilir (TTK m. 127/1).

Ancak, konulacak aynı sermayenin üzerinde sınırlı aynı hak, haciz ve tedbir bulunmamalıdır (TTK. 581/1). Limited şirketlerde, hizmet edimleri, kişisel emek, ticari itibar ve vadesi gelmemiş alacaklar sermaye olarak konamaz (TTK. 581/1).

TTK'nın ilk halinde, m. 585 uyarınca limited şirketlerde sermayenin nakit kısmının hemen ve tamamen ödenmesi öngörülmekte idi⁷⁸. Bunun bir sonucu olarak, nakdi sermayenin ödenmemesi halinde ortağın şirketten çıkarılmasına yönelik bir düzenleme de kanunda yer almamıştı⁷⁹. Bunun gibi, nakit sermayenin tamamı kuruluşta ödendiği için, payın bir başkasına devri halinde de devreden, devralanın ödemelerinden kalan açığı kapama sorumluluğu (selef sorumluluğu) gündeme gelmezdi⁸⁰. Ancak, daha sonra TTK m. 585 değiştirilerek⁸¹, sermayenin nakit kısmının peşin ödenmesi kuralı kaldırılmış ve esas sermaye payı bedellerinin ödenmesi, ödeme yeri, ifa borcu, ifa etmemenin sonuçları, bedelleri tamamen ödenmemiş payların devri hususlarındaki anonim şirkete ilişkin hükümler limited şirketlere de uygulanır kuralı getirilmiştir.

Anonim şirkete yapılan atıf uyarınca; esas sermaye payını ödemeye çağrı konusunda anonim şirketlere ilişkin TTK m. 481/1 limited şirketlere uygulanır. Buna göre şirket sözleşmesinde başka bir düzenleme bulunmadığı zaman, vade genel kurul tarafından belirlenir⁸². Şirket sözleşmesinde bir düzenleme veya genel kurul kararı mevcut değilse, esas sermaye payı borçlarının ödenmesi için müdürler tarafından ortaklara çağrı yapılır. TTK m. 481/1 uyarınca bu çağrı ilan yoluyla gerçekleştirilir.

⁷⁸ PULAŞLI, Şerhi, s. 2010; YILDIZ, Limited Şirketler, s. 59,77; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 725; ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 116; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 461.

⁷⁹ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 734.

⁸⁰ PULAŞLI, Şerhi, s. 2029; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 461; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 734.

⁸¹ 16/06/2012 tarihli ve 6335 sayılı kanunun 31. maddesi ile TTK m. 585 değiştirilmiştir.

⁸² BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 736.

İlanda, ödenmesi istenen sermaye borcunun oranı veya tutarı ile ödeme tarihi ve ödemenin nereye yapılacağı açıkça gösterilir (TTK m. 481/1).

Alacaklıların, esas sermaye payı borcunu ödemeleri için ortaklara talepte bulunmaları mümkün değildir. Ödeme talebi şirkete aittir. Bu yetkiyi müdürler kullanır. Bu durum, ortak ile şirket malvarlığının birbirinden ayrı olmasının da ifadesidir⁸³.

Esas sermaye koyma borcunu süresi içinde yerine getirmeyen ortak, ihtarla gerek olmaksızın temerrüt faizini ödemekle yükümlüdür (TTK m.585/1, m. 482/1). Ayrıca müdürler, mütemerrit ortağı iştirak taahhüdünden ve yaptığı kısmi ödemeden yoksun bırakmaya ve söz konusu esas sermaye payını satıp yerine başkasını almaya ve kendisine verilmiş pay senedi varsa bunları da iptal etmeye yetkilidir (TTK m.585/1, m. 482/2).

Şirket sözleşmesi ile limited şirket ortakları, temerrüt halinde sözleşme cezası ödemekle yükümlü tutulabilirler (TTK m.585/1, m. 482/3)⁸⁴. Burdaki cezai şart, ifa yerinde yerine ödenen değil, ifaya eklenen cezadır⁸⁵. Şirket, sermaye koyma borcunun geç ifa edilmesinden bir zarar uğramışsa bunun tazmin edilmesini isteme hakkı da vardır (TTK m.585/1, m. 482/4)⁸⁶.

Temerrüde düşen ortağın ıskat edilebilmesi veya sözleşme cezası ile yükümlü tutulabilmesi için, ortağın müdürler tarafından ihtar edilmesi gereklidir (TTK m.585/1, m. 483/1). Bu ihtar, TTK m. 35'te yazılı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi şirket sözleşmesinin öngördüğü şekilde ilan yoluyla yapılır (TTK m.585/1, m. 483/1). Bu ihtar ayrıca şirketin internet sitesine⁸⁷ de konulur (TTK m.585/1, m. 483/1). Anılan ihtarda, mütemerrit ortağın temerrüde konu olan tutarı bir ay içinde ödemesi aksi halde ilgili esas sermaye paylarına ilişkin haklarından yoksun bırakılacağı ve sözleşme cezasının isteneceği belirtilir (TTK m.585/1, m. 483/1).

⁸³ ŞENER, Ortaklıklar, s. 711; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 736.

⁸⁴ TEKİL, Limited, s. 52; TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 14-97; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 287.

⁸⁵ BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 287.

⁸⁶ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 14-97; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 287.

⁸⁷ Yapılan ilanın şirketin internet sitesine konulması yükümlülüğü, şirket internet sitesi kurmakla yükümlü ise uygulama alanı bulmalıdır. Limited şirket, internet sitesi açma yükümlülüğü altında değil ise, anılan düzenleme uygulama alanı bulamaz (TTK m. 1524/1, m. 635/1, m. 397/4).

Limited şirketlerde, ödenen sermayenin iadesi (TTK m. 601/1), haksız olarak faiz ödenmesi (TTK m. 609/1) ve haksız kar ödenmesi (TTK m. 611) halinde de bir sorumluluk ortaya çıkacağı, bu hallerde, kuruluştaki verilen değerlerin haksız bir biçimde iade alınması söz konusu olduğundan dolayı bu sorumluluğun sermaye koyma borcu olarak nitelendirilebileceği kabul edilmekte ve bu sorumluluğa hangi hükümlerin uygulanacağı konusunda boşluk bulunduğu ve bu boşluğun sermaye borcuna aykırılığa uygulanan hükümlerle doldurulması gerektiği doktrinde savunulmaktadır⁸⁸. Kanaatimizce, haksız alınan karın geri verilmesi yükümlülüğü, sermaye koyma borcu olarak nitelendirilemez. Haksız alınan karın geri verilmesinde hem vade hem de zamanaşımı yönüyle sermaye koyma borcundan farklılıklar mevcuttur. Ortaklar esas sermaye koyma borcundan ibra edilemezler (TTK m. 601/1).

Esas sermaye payı üzerinde birden fazla hak sahipliğinin bulunması durumunda, ifa edilmeyen sermaye borcundan dolayı müteselsil olarak sorumlu olduğuna ilişkin bir düzenleme, limited şirketlere ilişkin hükümler arasında mevcut değildir. Burada ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerine ilişkin TTK m. 599/1'in kıyasen uygulanması gerekliliği kabul edilmektedir⁸⁹. Kanaatimizce, birden fazla kişinin aynı esas sermaye payına elbirliği ile sahip olması halinde, TTK m. 599/1 olmasaydı da, TBK m. 162 uyarınca, hak sahipleri, esas sermaye borcundan dolayı müteselsilen sorumludur.

3. Limited Şirketlerde Yan Edim Yükümlülüklerine Yer Verilmesi

Sermaye şirketlerinde, şirketin esas sermayesi, şirketin işletme konusunun gerçekleşmesini ve sürekliliğini sağlayan temel unsurdur. Bu durum limited şirketler için de geçerlidir. Bununla birlikte, yeni TTK'nın getirdiği hükümlerle birlikte, limited şirketlerde, tek borç ilkesinin bir istisnasını oluşturacak şekilde yan edim yükümlülüklerinin getirilmesi mümkündür. Ortakların bu borcu ikinci bölümde ayrıntısıyla incelenmiştir.

⁸⁸ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 737.

⁸⁹ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 737.

4. Limited Şirketlerde Ek Ödeme Yükümlülüğünün Öngörülmesi

i. Yasal Dayanaklar

6762 sayılı eTTK'da yan edim yükümlülüğünde olduğu gibi ek ödeme yükümlülüğü de düzenlenmiş değildi⁹⁰. Kanunda bu tür yükümlülüklerin düzenlenmemesinin sebebi, bunların limited şirketin gelişmesini olumsuz etkileyeceği kaygısıdır⁹¹. Ancak 1936 tarihli İsv. BK'da ek ödeme yükümlülükleri düzenlenmiş bulunmaktaydı. Mevzuat kanundaki bu düzenleme karşısında, Türk öğretisi de, limited şirketlerde bilanço açıklarının kapatılması amacı ile ek ödeme yükümlülüğünün şirket sözleşmesi ile düzenlenebileceğini kabul etmekteydi⁹².

6102 sayılı TTK'da ise ek ödeme yükümlülüğü düzenlenmiş bulunmaktadır (TTK m. 603, 604, 605). Ek ödeme yükümlülükleri de limited şirketin şahıs şirketi karakterini oluşturan unsurlardan bir tanesidir⁹³. Ek ödeme yükümlülüğünün yan edim yükümlülüğünden farkını ortaya koymak için, bu aşamada ek ödeme yükümlülüğünü ayrıntılı olarak ele almak gerekmektedir.

ii. Amaç

Gerekçe'ye⁹⁴ göre, ek ödeme yükümlülüğünün amacı, finansal yönden kötü duruma düşen, bilanço açığı bulunan şirkete yardımcı olmaktır⁹⁵. Ek ödeme yükümlülüğü, öğretide, amaç yönünden kişisel sorumluluğa benzetilir⁹⁶. Her iki kurumda da, şirket borçlarını ödeyemediği takdirde ortaklara başvurulmaktadır. Ancak, gene öğretide⁹⁷ belirtildiği gibi, kişisel sorumluluk alacaklılara karşıdır, dışa yöneliktir; ek

⁹⁰ PULAŞLI, Şerhi, s. 2277.

⁹¹ PULAŞLI, Şerhi, s. 2277; KARAKILIÇ Hasan, Limited Ortaklıkta Ek Ödeme Yükümlülüğü (Hakemli Makale), Hacettepe HFD, 4(2) 2014, s. 112.

⁹² PULAŞLI, Şerhi, s. 2277; YILDIZ, Limited Şirketler, s. 187; KARAKILIÇ, Ek Ödeme, s. 112; ALTAY, Ortak Girişimler, s. 155, dn. 410.

⁹³ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1575

⁹⁴ TTK m. 603 Gerekçesi.

⁹⁵ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1575; PULAŞLI, Şerhi, s. 2278.

⁹⁶ KARAKILIÇ, Ek Ödeme, s. 116.

⁹⁷ KARAKILIÇ, Ek Ödeme, s. 116.

ödeme yükümlülüğü ise şirkete karşıdır; içe yöneliktir⁹⁸. Yine Gerekçe'ye göre, ek ödeme yükümlülüğü temelde bilanço açıklarını kapatmak amacıyla öngörülmüş bir araçken, son zamanlarda amaçtaki bu sınırlama kalkmıştır. Böylece limited şirket dar boğazdan çıkmak için yeni bir olanağa kavuşmuştur. Gerçekten de TTK m. 603/1.b uyarınca, şirketin bilanço açığı bulunmasa bile işlerine gereği gibi devam etmesi için de ek ödeme yükümlülüğü öngörülebilir.

Ek ödeme yükümlülüğünün öngörülmesi ile hem sermaye artırımına gitmeden şirkete malvarlığı aktarılmakta hem de bunun sonucunda şirketin kredibilitesi artmaktadır⁹⁹. Zira alacaklılar nezdinde, şirketin mevcut kaynaklarıyla faaliyetini idame ettirememesi halinde, ortakların şirkete sermaye taahhütlerinin dışında ayrıca sınırlı bir kapsamda da olsa destek verecekleri yönünde güven yaratılmaktadır. Yine doktrinde¹⁰⁰, ek ödeme sayesinde, sermaye artırımı gibi zahmetli ve daha karışık bir yolu kullanmadan şirketin malvarlığının artmakta olduğu ve bunun da alacaklılar için bir güvence oluşturduğu kabul edilmektedir. Bize göre, ek ödeme yükümlülüğünün amacı, zahmetli ve karışık bir yol olan sermaye artırımına bir alternatif olmak değil, bilakis asıl amacın bilanço açıklarını kapamak olduğu bir araçtır.

iii. Getirilme Şekli

TTK m. 603/1 hükmü uyarınca, ortaklar şirket sözleşmesi ile ek ödeme ile yükümlü tutulabilirler¹⁰¹. Ek ödeme yükümlülüğü genel kurul kararı veya müdürlerin kararı ile yaratılamaz¹⁰². Şirket sözleşmesinde düzenlenmemesi halinde ortakları bağlayıcı nitelikte olmaz (TTK m. 577/1.c). Ek ödeme yükümlülüğünün getirilmesi şirketin kuruluş aşamasında mümkün olduğu gibi, şirketin kurulmasından sonra da şirket sözleşmesinin değiştirilmesi yoluyla da öngörülebilir¹⁰³. Şirket sözleşmesinin değiştirilip ek ödeme yükümlülüğü öngören veya mevcut ek ödeme yükümlülüğünü artıran genel

⁹⁸ YILDIZ, Limited Şirketler, s. 189; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 741; KARAHAN/ÇEKER, Şirketler Hukuku, s. 815.

⁹⁹ KARAKILIÇ, Ek Ödeme, s. 115.

¹⁰⁰ KARAKILIÇ, Ek Ödeme, s. 115.

¹⁰¹ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1576

¹⁰² TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-88.

¹⁰³ Ek ödeme yükümlülüklerinin şirketin kuruluş aşamasında getirilebilmesi için bütün ortakların olumlu oyu aranmaktadır (CHAPPUIS/JACCARD, s. 1576).

kurul kararı ancak ilgili tüm ortakların onayı ile alınabilir (TTK m. 607). Kanaatimize göre, ek ödeme yükümlülükleri ancak tüm ortaklar için öngörülebilecek olup, yan edim yükümlülüklerinde olduğu gibi ortaklar arasında eşitsizlik yaratmak mümkün olmadığından ek ödeme yükümlülüğün şirket sözleşmesi değişikliği ile yaratılabilmesi için genel kurulda oybirliği sağlanmalıdır.

iv. Ortaklardan Ek Ödeme Talep Edilebilmesi İçin Gerekli Olan Şartlar

Limited şirket ancak bazı şartların gerçekleşmesi halinde ek ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmesini ortaktan talep edebilir. Aranan şartlar TTK m. 603/1’de üç bent halinde sınırlı sayıca olacak şekilde düzenlenmiştir. Bu şartların mevcut olmaması halinde ek ödeme yükümlülüğü öngörülemez¹⁰⁴. Şartlardan sadece birinin gerçekleşmesi, şirketin ortaktan ek ödeme yükümlülüğünü yerine getirmesini talep etmesi açısından yeterli olacaktır.

İlk olarak; şirket esas sermayesi ile kanuni yedek akçeler toplamı şirketin zararını karşılayamamalıdır (TTK m. 603/1.a)¹⁰⁵. Esas sermayenin kaybı veya borca batık olma halinde anonim şirketlere ilişkin ilgili hüküm (TTK m. 376/1, 2), kıyas yoluyla limited şirketlere de uygulanır (TTK m. 633/1). Ancak TTK m. 376/1’de sermaye ile kanuni yedek akçelerin yarısının, TTK m. 376/2’de ise üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı gibi bir eşik değer aranırken, TTK m. 603/1.a’da ise böyle bir eşik değer aranmamıştır. Bununla birlikte, şirketin esas sermayesi ve kanunî yedek akçelerinin toplamı, bilançoda gözükmektedir. Yine, bu kapsamda bir zararın ortaya çıkmış olduğu yıllık veya ara bilançodan anlaşılabilir¹⁰⁶. Böylelikle, meydana gelen zararlar, söz konusu toplam kıyaslanır ve ek ödeme yükümlülüğüne başvurulması açısından gereken koşulların oluşup oluşmadığı anlaşılır.

¹⁰⁴ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-89; **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 741.

¹⁰⁵ **CHAPPUIS/JACCARD**, s. 1580; **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 458; **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-89.

¹⁰⁶ **KARAKILIÇ**, Ek Ödeme, s. 119.

İkinci şart, ek ödeme yükümlülükleri olmaksızın, şirket işlerine gereği gibi devam edilememesidir (TTK m. 603/1.b)¹⁰⁷. Bu durumun şirket yönetimine geniş bir takdir yetkisi verdiği savunulmaktadır¹⁰⁸. Bu şekilde şirket, içine düştüğü nakit sorununu çözmüş olur¹⁰⁹. Ancak her finans ihtiyacında değil, ancak şirketin işlerine devam etmesi için zorunlu ise bu yola gidilebilir¹¹⁰.

Üçüncü bir şart olarak ise, şirket sözleşmesinde tanımlanan ve özkaynak ihtiyacı doğuran diğer bir halin gerçekleşmiş olması gereklidir (TTK m. 603/1.c)¹¹¹. Ortaklar, şirket sözleşmesinde, ek ödeme yükümlülüğüne başvurulmasını gerektiren sebepleri sayma yoluna gidebilirler. Bu şekilde kanun ortaklara geniş bir takdir yetkisi vermiştir¹¹². Bu takdir yetkisi dar yorumlanmalıdır¹¹³. Bu hallerin şirket sözleşmesinde açık bir şekilde belirtilmiş ve istem sebepleri açıklanmış olmalıdır¹¹⁴. Şirket sözleşmesinde ek ödeme yükümlülüğü öngörülmüş fakat bunun hangi hallerde talep edileceği belirtilmemişse, ek ödemeler bilanço açığının kapatılması için kullanılmalıdır¹¹⁵.

v. Miktar

Ek ödeme yükümlülüğü, şirket sözleşmesinde ancak esas sermaye payını esas alan belirli bir tutar olarak öngörülebilir. Bu tutar esas sermaye payının itibari değerinin iki katını aşamaz (TTK m. 603/3). Bu sınırlama sınırlı sorumluluk niteliğine uygun olduğu gibi kuruluştaki ne tür bir sorumluluk altına içereceğini bilmeyen ortakları da koruyucu vasıftadır¹¹⁶. Ek ödemenin tutarı veya sermaye payına oranı, şirket sözleşmesinde açıkça belirtilmelidir. Bu tutar ya belli bir meblağ olarak tayin edilir ya da esas sermaye payını esas alan bir oran ile tespit edilir¹¹⁷.

¹⁰⁷ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1581; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 458.

¹⁰⁸ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-90.

¹⁰⁹ KARAKILIÇ, Ek Ödeme, s. 119.

¹¹⁰ KARAKILIÇ, Ek Ödeme, s. 119.

¹¹¹ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1581; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 458.

¹¹² BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 742.

¹¹³ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 742.

¹¹⁴ KARAKILIÇ, Ek Ödeme, s. 120.

¹¹⁵ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 742.

¹¹⁶ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 742.

¹¹⁷ BAUDOUIN-BUGNET Pierre, La Societe A Responsabilite Limitée (Droit français et Droit germanique), Régie Autonome des Publications Officielles, 1951, s. 56; KARAKILIÇ, Ek Ödeme, s. 117.

Şirket sözleşmesinde bu tutar oransal olarak belirlenmişse; örneğin her bir ortağın sermaye payının iki katı ile sınırlandırılmışsa, ortağın sermaye payı arttıkça, ek ödeme yükümlülüğü de artacaktır.

Limited şirketlerde her ortak, yalnızca kendi esas sermaye payına düşen ek ödemeyi yerine getirmekle yükümlüdür (TTK m. 603/4). Ek ödemenin yerine getirilmesinde ortaklar arasında müteselsil sorumluluk söz konusu değildir. Ancak bir esas sermaye payına birden fazla ortak malik ise ortaklar ek ödemeyi yerine getirmede şirkete karşı müteselsilen sorumludur (TTK m. 599/1).

vi. Muacceliyet ve İfa Edilmemesinin Sonuçları

Ek ödeme yükümlülüğünün muacceliyeti, bu yükümlülüğün öngörülme amacına göre değişir. Her durumda, iflasın açılması ile ek ödeme yükümlülüğü muaccel olur (TTK m.603/2)¹¹⁸. Zira özellikle şirketin İİK m. 179 ve (TTK m.633, 634 atfı ile) TTK m. 376/3 hükümleri uyarınca borca batıklık nedeniyle doğrudan doğruya iflasına karar verildiği hallerde, şirketin mali durumunun bozulduğu kesinlik kazanır¹¹⁹. Ek ödeme yükümlülüğünün ifasını talep edecek kişi kural olarak, yönetim ve temsil yetkisini kullanan müdürlerdir. Ancak şartlara göre tasfiye memurları, iflas idaresi ve kayyım da ek ödemeleri istemeye yetkili olur¹²⁰.

TTK'da ek ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde hangi müeyyidenin uygulanacağı konusunda bir açık bir hüküm mevcut değildir. Buna karşılık, TTK m. 577/1.f uyarınca, kanunda veya şirket sözleşmesinde öngörülmüş bulunan yükümlülüklerin hiç veya zamanında yerine getirilmemeleri halinde uygulanacak sözleşme cezası hükümleri şirket sözleşmesine konabilir ve şirket sözleşmesine bu yönde bir hüküm konulması halinde, bağlayıcı hüküm niteliği kazanır.

¹¹⁸ **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 458; **CHAPPUIS/JACCARD**, s. 1582; **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-93.

¹¹⁹ **KURU Baki/ARSLAN Ramazan/YILMAZ Ejder**, İcra ve İflas Hukuku, 11. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 1988, s. 428; **PEKCANİTEZ Hakan/ATALAY Oğuz/SUNGURTEKİN ÖZKAN Meral/ÖZEKES Muhammet**, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2015, s. 426; **ATALAY Oğuz**, Anonim Şirketlerin İflası, DEÜHF Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, İzmir 1996, s. 51.

¹²⁰ **KARAKILIÇ**, Ek Ödeme, s. 122.

Ortağın ek ödeme yükümlülüklerini ifa etmemesi halinde, müdürler ortağa karşı ifa davası açabilecekleri gibi ilamsız icra yoluna da başvurabilirler. Yine ek ödeme yükümlülüklerini, vadesinde ifa etmeyen ve temerrüde düşen ortak temerrüt tarihinden itibaren temerrüt faizini de ödemekle yükümlüdür. Temerrüt faizini aşan zarar varsa, şirketin bu zararı ispat etmesi şartıyla ortak bu ek zarardan da sorumlu tutulur. Esas sermaye payının birden fazla sahibi varsa bunlar ek ödeme yükümlülüklerinden müteselsilen sorumlu olurlar (TTK m. 599/1)¹²¹.

vii. Eşitlikten Sapma

Ek ödeme yükümlülüklerinde ortaklar arasında eşitlik ilkesinden sapan düzenlemelerin yapılıp yapılamayacağı açık değildir. Diğer bir anlatımla, bazı ortaklara ek ödeme yükümlülüğü getirilip bazılarına ise bu yönde bir yükümlülüğün yüklenmemesinin geçerli olup olmadığı kanunda açık değildir. Tüm ortaklara esas sermaye paylarıyla orantılı olarak ek ödeme yükümlülüğü getirilmesinin zorunlu olup olmadığı da doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre¹²², yan edim yükümlülüklerinde eşitlik ilkesinden sapılabilir¹²³. Bu görüş dayanağını İsv. BK m. 795/2'nin gerekçesinden almaktadır. Gerekçe'de, ek ödeme yükümlülüklerinin bir paya, bazı paylara veya bir grup paylara yüklenebileceği ifade edilmektedir¹²⁴. Diğer bir görüşe göre ise, TTK'da veya gerekçesinde bu yönde bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple, eşitlik ilkesinden sapma olanağı da bulunmaz¹²⁵.

Kanaatimize göre, yan edim yükümlülüklerinin konusu nakit olduğundan dolayı, ortakların kişisel veya ekonomik yönleri dikkate alınamaz. Nakit borcunun hangi ortağın getireceği şirket açısından önemsizdir, önemli olan borçlanmış olunan paranın şirkete ödenme olgusudur. Bu sebeple, eşitlik ilkesinde sapma gerekçesi mevcut değildir. Bu yükümlülüğün öngörülmesinde ortağın onayının mevcut olması, eşit işlem ilkesine aykırılığı ortadan kaldırmaz. Zira eşit işleme tabi olma ilkesi vazgeçilemez haklardandır. Oysa yan edim yükümlülüklerinde, yapma borçlarında ortakların kişiliği, süt teslimi gibi

¹²¹ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1577

¹²² PULAŞLI, Şerhi, s. 2098.

¹²³ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-88; KARAKILIÇ, Ek Ödeme, s. 114.

¹²⁴ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1577; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 743.

¹²⁵ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 743.

malların şirkete getirilmesinde de ortağın bu işle iştigal eden birisi olarak ekonomik hayatı önem taşıdığından ortaklar arasındaki eşiklikten ödün verilebilir. Ayrıca, yan edim yükümlülükleri kural olarak karşılıksız değil iken, ek ödeme yükümlülükleri karşılıksızdır¹²⁶. Bu açıdan da bakıldığında, ek ödeme yükümlülüklerinde eşitlik ilkesinde sapma adalete aykırıdır.

viii. Azaltılması, Kaldırılması

Ek ödeme yükümlülüğünün azaltılması veya kaldırılması ancak esas sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının zararları tamamen karşılaması halinde mümkündür. Ek ödeme yükümlülüğünün azaltılmasına veya kaldırılmasına, esas sermayenin azaltılmasına ilişkin hükümler uygulanır (TTK m. 603/6)¹²⁷. Bu açıdan ek ödeme yükümlülükleri ile esas sermaye koyma borcu arasında benzerlik kurulmuştur¹²⁸.

Anonim şirketlerin esas sermayenin azaltılmasına ilişkin hükümleri limited şirketlere kıyas yoluyla uygulanır. Esas sermaye borca batık bilançonun iyileştirilmesi amacıyla, ancak şirket sözleşmesinde öngörülen ek ödeme yükümlülüklerinin tamamen ödenmesi halinde azaltılabilir (TTK m. 592/1). Gerçekten de, ek ödeme yükümlülüklerinin kaldırılması veya azaltılması ile sermayenin azaltılmasına dair hükümler arasında bir paralellik kurulması makuldür: Her iki durumda da, alacaklıların güvencesi zayıflatılmaktadır.

ix. Ortaklık Sifatının Sona Ermesinden Sonra Yükümlülüğün Sürmesi

Ek ödeme yükümlülükleri bir esas sermaye payına bağlı olarak belirlenmektedir. Bu sebeple esas sermaye payının sahibi kim ise, ek ödeme yükümlülüğünün de borçlusu olur¹²⁹. Bunun sonucu olarak, esas sermaye payı sahibi ek ödeme yükümlülüğü ile yükümlü esas sermaye payını devrettiği zaman, devreden ek ödeme yükümlülüğü sona

¹²⁶ Bizim düşüncemize göre, ek ödeme yükümlülükleri karşılıksız olmak zorundadır. Kar payının hesaplanmasında, yerine getirilen ek ödemelerin de dikkate alınmasını düzenleyen TTK m. 608/2 düşüncemizi destekler niteliktedir. Çünkü ek ödeme yapan ortağa hem bir karşılık verilip hem de kar payını ek ödeme dolayısıyla artırmak, ortağa çifte avantaj sağlamış olup, eşitlik ilkesine aykırı düşer.

¹²⁷ BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 458.

¹²⁸ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 744.

¹²⁹ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-88.

erecek ve devralan da esas sermaye payını ek ödeme yükümlülüğü ile yükümlü bir şekilde iktisap edecektir¹³⁰.

Ek ödeme yükümlülüğü, şirket sözleşmesinde yer alır ve bunun sonucu olarak da tescil ve ilan edilir (TTK m. 587/1.j). Ek ödeme yükümlülüğü, bağlayıcı olması için şirket sözleşmesinde yer alması gereken unsurlardandır (TTK m. 577/1.c). Ayrıca ek ödeme yükümlülükleri, TTK m. 587/1.j uyarınca, sicilin olumlu işlevinden (TTK m. 36) yararlanmaktadır. Bu durumda, ek ödeme yükümlülüğünün şirket sözleşmesinde öngörülmesiyle bu yükümlülük doğduğu gibi; bunun tescil ve ilanı ile artık üçüncü kişiler, bu hususu bilmediklerini veya bilebilecek durumda olmadıklarını ileri süremeyecektir. Ayrıca, esas sermaye payını temsil etmek üzere limited şirket tarafından ispat aracı veya nama yazılı senet niteliğinde pay senedi çıkarılırsa, ek ödeme yükümlülüklerine bu senetlerde de yer verilerek (TTK m. 593/2), devralanın pay senedindeki ibare marifetiyle de ek ödeme yükümlülüğünden haberdar olması sağlanmaktadır.

Şirket kendi esas sermaye paylarının iktisap ettiği takdirde, iktisap ettiği bu esas sermaye paylarına ait ek ödeme yükümlülükleri söz konusu paylar, şirketin elinde bulunduğu sürece istenemez (TTK m. 612/5). Bu durumda, şirket hem alacaklı hem de borçlu sıfatını taşımaktadır. Alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesi halinde, kural olarak, borç sona erer. Birleşme geçmişe etkili olacak şekilde ortadan kalkarsa borç varlığını sürdürür (TBK m. 135). Şirketin kendi esas sermaye paylarını iktisap etmesi halinde ise ek ödeme yükümlülüğü sona ermez; donar. Şirket elindeki esas sermaye paylarını bir ortağa ve üçüncü bir kişiye devredince ek ödeme yükümlülükleri yeniden canlanır, ifası istenebilir hale gelir.

Ek ödeme yükümlülüğünün esas sermaye payına bağlı olması esastır¹³¹. Ancak kanun, ek ödeme yükümlülüğünün esas sermaye payına bağlı olması ilkesinden bazı şartların varlığında ayrılmıştır¹³². Kanunun bu ilkedan sapmasının amacı alacaklıları

¹³⁰ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-94; **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 744.

¹³¹ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-88.

¹³² TTK m. 604 Gerekçesi.

korumak ve özellikle kötü niyetli ayrılmalara engel olmaktır. Aksi halde, fazla paya sahip ortak işlerin iyi gitmediğini görünce şirketten kolayca ayrılarak söz konusu yükümlülükten kurtulup, ona güvenerek kredi veren alacaklıları zarara uğratmış olur¹³³.

Ortağın ayrılmasının tescil edildiği tarihten itibaren iki yıl içinde şirket iflas etmişse, iflas kararıyla beraber ek ödeme yükümlülükleri de muaccel olacağından, devralan ortağın ek ödeme yükümlülüğü muaccel hale gelir¹³⁴. Devreden ortağın, yükümlülüğü yeniden doğabilir. Bunun için, esas sermaye payını devralan ortağın da ek ödeme yükümlülüğünü yerine getirmemiş olması gerekmektedir¹³⁵. Payı devralan ortağa karşı yapılan icra takibi sonuçsuz kalmışsa, devreden ortaktan ifa talep edilebilir. Burada payı devreden ortak ile devralan ortak arasında müteselsil sorumluluk mevcut değildir. Devreden ikinci dereceden ve açıkta kalan tutar ölçüsünde sorumludur. Payın birden fazla devir işlemine konu olması halinde, doktrinde, payı en son iktisap edenin birinci dereceden sorumlu, ondan önce gelen ise ikinci dereceden, bundan de önce gelen ise üçüncü derecede sorumlu ve bu şekilde payı ilk devreden de en son sırada sorumluluk zincirinde yer alacağı savunulmaktadır¹³⁶.

Ayrılan ortağa, ek ödeme yükümlülüğü için başvurulabilecek hallerde halefin bu yükümlülüğü yerine getirdiği ölçüde, ayrılan ortağın borçtan kurtulması hem adaletin gereğidir, hem de ek ödeme yükümlülüğünün paya bağlı olduğu ilkesinin doğal sonucudur¹³⁷. Ayrılma ile ortağın üzerinde organların kararları sonuç doğuramaz hâle gelir. Ayrılmış ortağın katılma, önerme ve oy verme hakkını haiz olmadığı bir organın kararı ile bağlı olması hukuken açıklanamaz¹³⁸.

x. Geri Ödeme

Yerine getirilen ek ödeme yükümlülüğünün kısmen veya tamamen geri verilebilmesi için ek ödemeye ilişkin tutarın, serbestçe kullanılabilecek yedek akçeler ile

¹³³ TTK m. 604 Gerekçesi, **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 744.

¹³⁴ **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 458; **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-94.

¹³⁵ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-94; **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 458.

¹³⁶ Bkz. **KARAKILIÇ**, Ek Ödeme, s. 134.

¹³⁷ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 744.

¹³⁸ TTK m. 604 Gerekçesi.

fonlardan karşılanabilir olması şarttır (TTK m. 605/1)¹³⁹. Ek ödemelerin iade edilebilmesi, bu borcu esas sermaye koyma borcundan ayırır¹⁴⁰.

Şirketin finansal durumu, yerine getirilmiş bulunan ödemelerin kısmen veya tamamen geri verilmesine müsait duruma gelmiş, şirketin ek ödemelerden yararlanmasına ilişkin şartlar (devamlı sayılabilecek şekilde) ortadan kalkmışsa, bunların şirkette alıkonulmaları amaca olduğu kadar ek ödemelerin niteliğine de aykırıdır ve kurumun hizmet vermesini engelleyicidir. Ek ödemelerin sahiplerine dönmeyeceği bir sistemde hiçbir şirket bu yükümü ortaklarına yükleyemez. Ek ödemeler, şirkete karşılıksız verilen sermaye borcu gibi nitelendirilmemelidir, bu ödemeler, geçici zararı gideren ek finansman araçlarıdır¹⁴¹.

Ek ödemelerin iadesinin kötüye kullanılmasını engellemek için kanun bir tedbir de öngörmüştür. Diğer bir anlatımla, iade şartları oluşmadığı halde ek ödemelerin ortaklara geri verilmesini kanun yasaklamıştır (TTK m. 605). Ek ödemelere ilişkin tutar, kanuni yedek akçelerle serbestçe kullanılabilen fonlardan karşılanamıyorsa bu tutarın ortaklara geri verilmesi mümkün değildir. Hükümdeki fonlar kavramı da tanımlanmamış olup, bunun tanımlanması mevzuat, doktrin ve yargı kararlarına bırakılmıştır¹⁴².

5. Bağlılık Yükümlülüğü

Limited şirket bir sermaye şirketi olmasına rağmen ortaklar arası işbirliği yok değildir. *Affectio societatis*¹⁴³ uyarınca ortaklar şirketin menfaatlerinin zedeleyen davranışlardan sakınmak yükümlülüğü altındadır¹⁴⁴. Şirkete bağlılık yükümlülüğü,

¹³⁹ BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 459; TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-94.

¹⁴⁰ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 744.

¹⁴¹ TTK m. 605 Gerekçesi; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 459; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 744.

¹⁴² TTK m. 605 Gerekçesi; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 744.

¹⁴³ Faal işbirliği iradesi olarak tanımlanan *affectio societatis*, kişi şirketlerinde daha baskın iken çok sayıda hissedarı bulunan anonim şirketlerde ise çok sönük kalmaktadır (TEKİL Fahiman, Şirketler Hukuku C. 1 (Genel Bilgiler, Adi Şirket, Kollektif ve Komandit Şirketler), 3. Bası, Otağ Matmaacılık, İstanbul 1981, s. 40; POROY(Tekinalp/Çamoğlu), Ortaklıklar, N. 60; AYDOĞAN Fatih, Ticaret Ortaklıklarında Rekabet Yasağı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005, s. 11).

¹⁴⁴ NÖMER N. Fusun, Anonim Ortaklıkta Pay sahibinin Sadakat Yükümlülüğü (Doktora Tezi), İstanbul 1988, s. 18; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 20; KARAHAN/ARAL, Şirketler Hukuku, s. 25.

ortakların öğrenmiş oldukları şirkete ilişkin sırların korunmasını da gerektirir¹⁴⁵. Sır saklama yükümlülüğü, emredici olup, şirket sözleşmesi veya genel kurul kararıyla kaldırılamaz (TTK m. 613/1). Doktrinde, şirket sözleşmesi veya genel kurul kararıyla sır saklama yükümlülüğünün haklı sebeplerle sınırlanabileceği ileri sürülmektedir¹⁴⁶. Kanaatimizce, sır saklama yükümlülüğünün şirket sözleşmesi veya genel kurul kararıyla ortadan kaldırılamayacağına ilişkin TTK m. 613/1 hükmü, sır saklama yükümlülüğünün sınırlandırılmasını da içine alacak şekilde geniş yorumlanmalıdır¹⁴⁷. Ayrıca, şirket sırlarının ifşa edilmesi için haklı sebep teşkil edebileceği durumların mevcudiyeti de kuşkuludur.

Ortaklar, şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunamazlar. Özellikle, kendilerine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren işlemler yapamazlar (TTK m. 613/2). Bu anlamda, şirketin yatırımlarını olumsuz etkileyen, şirketin amacına ulaşmasını imkânsız kılan veya zorlaştıran, şirketin gelişmesini sekteye uğratan tutumlar bağlılık yükümlülüğüne aykırılık oluşturur¹⁴⁸. Bağlılık yükümlülüğü, limited şirket ortaklarının şirketler iş yapmasına engel değildir¹⁴⁹.

Kalan ortakların tümünün yazılı onay vermesi veya şirket sözleşmesinde öngörülerek genel kurul kararının bu yönde olması halinde ortaklar bağlılık yükümüne aykırı işlem ve faaliyetlerde bulunabilirler. Genel kurulun, konusu ve kapsamı belirli olan faaliyetlere mi yoksa genel olarak ortaklara bağlılık yükümlülüğüne aykırı işlem ve faaliyetlere izin verebileceği kanunda açık değildir. Doktrinde iznin ancak belirli faaliyetler için verilebileceği ileri sürülmektedir¹⁵⁰. Ortağın bağlılık yükümlülüğüne aykırı davranması halinde, şirket tazminat isteyebileceği gibi, bu aykırılık ortağın şirketten haklı sebeple çıkarılma sebebi de olabilir¹⁵¹.

¹⁴⁵ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 5-18; **NOMER**, Sadakat, s. 122.

¹⁴⁶ **KARAHAN/ÇEKER**, Şirketler Hukuku, s. 812; **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 739.

¹⁴⁷ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 5-17.

¹⁴⁸ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 738.

¹⁴⁹ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 738 dn. 420.

¹⁵⁰ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 739.

¹⁵¹ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 739.

6. Rekabet Etmeme Yükümlülüğü

Rekabet etmeme yükümlülüğü, ortağın şirketin işletme konusuna giren bir konuda ticari faaliyette bulunmaması ve bu şekilde şirketin amacının gerçekleşmesine zarar verilmemesidir¹⁵². Doktrinde bazı yazarlar, limited şirketlerde ortaklar açısından rekabet yasağının ancak şirket sözleşmesi ile getirilebileceğini ve bu nedenle şirket ortaklarının şirketle rekabet etmesinin bağlılık yükümlülüğüne aykırı sayılmayacağını savunmaktadır¹⁵³. Hatta bazı yazarlar daha ileri giderek rekabet yasağının ancak sözleşme ile getirilebileceğini ve bunun da limited şirket ortakları açısından bağlılık yükümlülüğü bulunmadığı anlamına geldiğini ileri sürmektedir¹⁵⁴. Kanaatimizce bu tespitler yerinde değildir. Gerçekten de, limited şirket ortaklarının şirketle rekabet etmelerinin yasak olduğu şeklinde açık bir hüküm kanunda yoktur. Belirtelim ki, şirket sözleşmesinde öngörülmesi şartıyla bağlayıcı olan hükümler arasında, kanuni düzenlemeden ayrılan rekabet yasağına ilişkin hükümler de sayılmıştır (TTK m. 577/1.g). Buradaki kanuni düzenlemeden ayrılan ifadesi ile rekabet yasağının tamamen şirket sözleşmesi ile getirileceği değil, kanundaki mevcut düzenlemenin emredici olmadığı kastedilmiştir. Yine TTK m.613/4 uyarınca, geri kalan ortakların tümü yazılı olarak onay verdikleri takdirde, ortaklar, bağlılık yükümlüne ve rekabet yasağına aykırı düşen faaliyetlerde bulunabilirler¹⁵⁵. Bu hüküm, ortakların rekabet yasağına tabi olduğunu ifade etmektedir¹⁵⁶. Zira ortakların şirketle rekabet etmeleri yasak değil ise, rekabet oluşturan bir faaliyette bulunulmasının diğer ortakların tümünün yazılı onayına tabi olmasının izahatı yapılamaz.

Ayrıca, rekabet yasağının şirket sözleşmesi ile getirildiği varsayımında da, geri kalan ortakların tümünün şirket sözleşmesinde bulunan bir hükme aykırı olacak şekilde onay verdikleri sonucuna varılır ki, bu hem bünyesinde çelişki barındırır hem de kanunun ortaklara şirket sözleşmesinin dolanılmasına imkân tanıdığı sonucuna götürür. Oysa

¹⁵² **PERO** Franco Del/**OTTIKER** Moritz/**BÖCKLİ** Peter/**FORSTMOSER** Peter/**RAPP** Jean-Marc /**NOBEL** Peter/**REYMOND** Jaques-Andre /**REBSAMEN** Karl, Les Projets De SARL Révisée et de SA Privée, Cedidac 1998, s. 90.

¹⁵³ **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 460; **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 738.

¹⁵⁴ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 5-16.

¹⁵⁵ **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 460.

¹⁵⁶ **BAHTİYAR** da TTK m. 613/4'ün lafzından tüm ortakların rekabet yasağına tabi olduklarının anlaşılabilirliğini ifade etmektedir (bkz. **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 460).

ortakların, şirket sözleşmesinde yer alan bir hükmü uygulamak istemiyorlarsa şirket sözleşmesindeki ilgili hükmü değiştirmeleri ortaklık yapısına daha uygun düşer. Geri kalan ortakların tümünün yazılı onay vermesi bir genel kurul kararı değil ise (bütün ortaklar tarafından münferit olarak alınmış onaylar ise), bazı ortaklara rekabet etme serbestisi verilmesi bazı ortaklara ise rekabet yasağının devam etmesi ihtimalini de ortaya çıkaracak bir durum olup, ortakların eşit şartlarda eşit şekilde muamele görmesi ilkesine de aykırılık oluşturur ve ortaklar arasındaki ilişkileri olumsuz etkileyebilen bir durum meydana gelebilir. Bize göre, limited şirketlerde, ortakların rekabet yasağına tabi olması kanun icabıdır. Ancak TTK m.613/2 hükmü emredici değildir, yedek hukuk kuralıdır.

Kanaatimizce, TTK m. 613/4 hükmü uyarınca; TTK m. 613/2 hükmünün tereddüt doğuran lafzına rağmen, ortakların kanundan kaynaklanan bir rekabet etmememe yükümlülüğü bulunmaktadır ve bu yükümlülük, diğer ortakların yazılı onayıyla kaldırılabilir. Böylelikle, ortaklar rekabet yasağını bertaraf etmek istiyorlarsa bunu iki şekilde yapabilirler. Birincisi, geri kalan ortakların tümünün bir ortağa rekabet edebilmesine yazılı onay vermek şeklindedir ve tümünün yazılı onayının aranması anılan yedek hukuk kuralının aksinin kararlaştırılmasını zorlaştırmaktadır. İkincisi, TTK m. 621/1.g uyarınca genel kurulun, ortakların rekabet yasağına aykırı olacak şekilde faaliyette bulunmasına onay vermesidir. Bu şekilde genel kurulca karar alınması olağan bir karar alma şekli olmayıp önemli kararın alınmasını düzenleyen TTK m.621/1 hükmüne uymayı gerektirecektir. Bu imkân da, genel kurul toplantıda temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması şartına bağlıdır. Görüldüğü gibi, genel kurulun rekabet yasağını kaldıran kararlar vermesi zorlaştırılmıştır.

TTK m. 613/2 hükmünün, ortakların, şirketle rekabet oluşturan işlem ve faaliyetlerden kaçınmak zorunda oldukların şirket sözleşmesinde öngörülebilmesi şeklindeki ikinci cümlesi bize göre şu anlama gelir. Şirket sözleşmesinde, ortakların şirketle rekabet eden işlem ve faaliyetlerde bulunamayacağı şeklinde bir düzenleme bulunmasa dahi, ortaklar rekabet yasağına uymakla yükümlüdür. Ancak bu yükümlülük ya geri kalan ortakların tümünün yazılı onayı ile ya da genel kurulun TTK m. 621/1.g

hükmü uyarınca vereceği karar ile bertaraf edilebilir. Eğer, ortakların, şirketle rekabet oluşturan işlem ve faaliyetlerden kaçınmak zorunda oldukları şirket sözleşmesinde düzenlenmiş ise, şirket sözleşmesindeki bu hüküm değiştirilmedikçe ne geri kalan ortakların tümünün yazılı onayıyla ne de genel kurulun TTK m. 621/1.g hükmü uyarınca vereceği karar ile bertaraf edilebilir. Çünkü şirket sözleşmesi tüm ortakları ve şirket organlarını bağlar. Şirket sözleşmesi hükümleri, ortaklar, şirket ve şirket organları açısından bağlayıcı olup, yedek hüküm niteliğinde değildir. Genel kurul oybirliği ile olsa bile şirket sözleşmesine aykırı karar alamaz; meğerki şirket sözleşmesinin ilgili hükmü değiştirilmiş olsun. Aksi davranış genel kurul kararının şirket sözleşmesine aykırılıktan iptal edilmesine sebep olabilir.

Kanaatimize göre, kanun icabı mevcut olan rekabet yasağı, sınırlandırılabilirse de, genel bir şekilde tamamen ortadan kaldırılamaz. Çünkü kanun şirket sözleşmesi ile rekabet yasağının kaldırılmasını değil, rekabet teşkil eden işlem ve faaliyetlere genel kurulun onay verebileceğini düzenlemiştir. Genel bir şekilde rekabet yasağı kaldırılabilse idi, şirket sözleşmesine konulacak bir hükümle tüm ortakların rekabet eden işlem ve faaliyetlerde bulunabileceğine ilişkin bir hüküm yeterli olup, genel kurulun onayına gerek kalmazdı.

7. Sermaye Payının İadesi Yasağı

Esas sermayenin azaltılması hali hariç, ortaklara, esas sermaye payı bedeli geri verilemeyeceği gibi, ortaklar bu borçtan ibra da olunamazlar (TTK m. 601/1). Kanun koyucu, alacaklıların alacaklarının güvencesi olması¹⁵⁷ ve ortakların sınırlı sorumlu olması sebebi ile sermaye şirketlerinde sermayenin korunmasına çok önem vermiş ve sermayenin iadesi sonucunu doğuran işlemleri de yasaklamıştır.

Anonim şirketler ilişkin hükümler arasında düzenlenen ve şirkete karşı borçlanma yasağına ilişkin TTK m. 358, kar payı avansına ilişkin TTK m. 509 limited şirketlere de uygulanır (TTK m. 644/1.b). Buna göre, limited şirket ortakları, esas sermaye payı

¹⁵⁷ TEKİL, Limited, s. 28; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 20; KARAHAN/ÇEKER, Şirketler Hukuku, s. 820.

taahhüdünden doğan vadesi gelmiş borçlarını ifa etmedikçe ve şirketin serbest yedek akçelerle birlikte karı geçmiş yıl zararlarının karşılayacak düzeyde olmadıkça şirkete borçlanamaz (TTK m.358/1).

8. Haksız Ödenen Kar Payı Ve Faizi İade Yükümlülüğü

Esas sermaye ve ek ödemelere faiz verilemez (TTK m. 609). Haksız yere kar alan ortak veya müdür, aldığı karın haksız kısmını geri vermelidir¹⁵⁸. Fakat haksız yere kar alanların iyiniyetli olmaları halinde, geri verme borcu şirket alacaklılarının haklarını ödemek için gerekli olduğu tutarı aşamaz (TTK m. 611)¹⁵⁹. Haksız yere alınan kar paylarını iade borcu paranın alındığı tarihten itibaren beş yıllık, iyiniyetin varlığı halinde ise iki yıllık zamanaşımına tabidir (TTK m. 611/3)¹⁶⁰.

9. Kamu Borçlarından Sorumluluk

Kanun koyucu, limited şirketlerin ülkemizde çok sayıda olması ve sınırlı sorumluluk ilkesinin kötüye kullanılma riskine karşı, sermaye şirketlerinde geçerli olan tek borç ve sınırlı sorumluluk ilkelerine önemli bir istisna getirmiştir¹⁶¹. Bu istisnai sorumluluk 1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 35. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme uyarınca, limited şirketin ortakları, amme alacaklarının şirketten tamamen veya kısmen tahsil edilememesi veya edilemeyeceğinin anlaşılması halinde, ödenmeyen kısım için doğrudan doğruya sorumlu olur¹⁶² ve bu kanun hükümlerine göre takip edilir. Ortaklar, ödenmeyen amme alacağından dolayı esas sermaye payları oranında sorumlu olurlar¹⁶³. Ortaklar arasında müteselsil sorumluluk kabul edilmemiştir. Bu sebeple, bir ortağın kendisine düşen borçtan fazla ödeme yapması halinde diğer ortaklara karşı rücu hakkı mevcut olmayacaktır ancak vekâletsiz iş görme hükümlerine göre diğer ortaklara başvurabileceği kanaatindeyiz. Ortakların şirketin kamu borçlarından sorumluluğu, ikinci dereceden

¹⁵⁸ **TEKİL**, Limited, s. 55; **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 460.

¹⁵⁹ **TEKİL**, Limited, s. 55

¹⁶⁰ **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 460; **TEKİL**, Limited, s. 55.

¹⁶¹ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 749.

¹⁶² **TEKİL**, Limited, s. 9; **ARSLANLI**, Limited, s. 30; **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 462.

¹⁶³ **TEKİL**, Limited, s. 9; **ARSLANLI**, Limited, s. 31

sorumluluktur¹⁶⁴. Amme alacakları için önce şirket malvarlığına başvurulur, bir netice alınamaması halinde ortaklar takibe tabi tutulur¹⁶⁵. Burada, ortakların ancak şirkete karşı sorumlu olduğu, alacaklılara karşı sorumlu olmadıkları kuralına da bir istisna getirilmiştir¹⁶⁶.

Esas sermaye payının devri halinde, devirden önce doğan amme alacaklarından, devreden ortak ile devralan ortak müteselsil olarak sorumludur. Burada sorumluluğun esas sermaye payına göre tayin edileceği kuralı uygulanmaz. Başka bir anlatımla, esas sermaye payının sahibi kimde ise paydan doğan sorumluluğun ona ait olması kuralı uygulanmaz. Esas sermaye payının birden çok sahibi olması halinde de bu ortaklar amme alacaklarından dolayı müteselsil olarak sorumludurlar.

Vergi Usul Kanunu 10. maddesi uyarına, limited şirketten tahsil edilemeyen vergi borcu, şirketin kanuni temsilcilerinden tahsil edilir. Buna göre, limited şirketin ortakları aynı zamanda müdür ise VUK m. 10 uyarınca sorumlu olurlar, ancak müdür olmayan ortağın bu hükme dayanarak sorumlu tutulması mümkün değildir. Kanun sorumlular arasında müteselsil sorumluluğun mevcut bulunduğuna ilişkin bir açıklık yoktur.

¹⁶⁴ **TEKİL**, Limited, s. 9; **YANLI** Veliye, Limited Şirketlerin Amme Borçlarından Dolayı Ortakların Sorumluluğu, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, Beta, İstanbul 1999, s. 745.

¹⁶⁵ **YANLI**, Amme Borçlarından Sorumluluğu, s. 745

¹⁶⁶ **YANLI**, Amme Borçlarından Sorumluluğu, s. 743; **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 749.

II. BÖLÜM

YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜKLERİNİN DAYANDIĞI TEMEL ESASLAR

A. Yan Edim Yükümlülüğü Kavramı

Yan edim yükümlülükleri, asli edim yükümlülükleri yanında oluşturulan edimlerdir. Borçlar hukuku anlamında tali nitelik taşıyan her türlü edim yan edim yükümlülüğü konusu olabiliyorken limited şirketlerde geçerli olan yan edim yükümlülüklerinin konusu daha sınırlıdır. Her türlü edim limited şirketlerde yan edim yükümlülüğü konusu olamaz. Bu noktada, limited şirketlerdeki yan edim yükümlülüklerini kavramsal açıdan inceleyebilmemiz için, ilk aşamada Borçlar Hukuku'nda bu kurumun yerine göz atmak gerekmektedir.

1. Borçlar Hukuku Anlamında Yan Edim Yükümlülükleri

*Borç ilişkisi*¹⁶⁷, iki kişi arasında kurulan hukuki bir bağ olup, bu bağ, taraflardan birini diğer taraf lehine veya her iki tarafı karşılıklı olarak belirli bir davranış biçiminde bulunmakla yükümlü kılar¹⁶⁸. Bir borç ilişkisi gereğince yerine getirilmesi gerekli olan davranış biçimine de *edim* denir¹⁶⁹. Gerekli olan bu davranış, yükümlü taraf açısından *borç* olarak adlandırılır¹⁷⁰. Edim, borcun konusudur¹⁷¹. Edim, genellikle bir şey verme, yapma ve yapmama şeklinde ortaya çıkar¹⁷².

¹⁶⁷ Borç ilişkisi, biri geniş biri de dar anlamda olmak üzere iki anlamda kullanılmaktadır. Geniş anlamı ile borç ilişkisi, borcun kaynağını ifade ederken, dar anlamı ile borç ilişkisi ise münferit bir borcu ifade eder. Bkz. OĞUZMAN Kemal/ÖZ Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, 12. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014, s. 3.

¹⁶⁸ OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar, C.1, s. 3; AYAN Mehmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Mimoza Yayınları, 9. Basım, Konya 2015, s. 3; AYBAY Aydın, Borçlar Hukuku Dersleri, 14. Bası, Filiz Kitapevi, İstanbul 2016, s. 3.

¹⁶⁹ AYAN, Borçlar, s. 3.

¹⁷⁰ AYBAY, Borçlar, s. 3.

¹⁷¹ OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar, C.1, s. 6.

¹⁷² AYAN, Borçlar, s. 22; AYBAY, Borçlar, s. 4; OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar, C.1, s. 6.

Geniş anlamda bir borç ilişkisinde, bir tek borç yer alabildiği gibi bazen birden çok borç yer alır¹⁷³. Geniş anlamda borç ilişkisinde yer alan birden fazla borçtan borç ilişkisinin nitelendirilmesini sağlayan borçlara *asli borçlar* denir¹⁷⁴. Bir borç ilişkisinde asli borçlardan başka *yan borçlar* da yer alabilir¹⁷⁵.

Doktrinde, bir borç ilişkisi içinde yer alan münferit borçlar, bu borç ilişkisi içinde taşıdığı önemden hareketle *asli edim yükümlülüğü*, *yan edim yükümlülüğü* ve *yan yükümler* diye sınıflandırılır¹⁷⁶.

i. Asli Edim Yükümlülüğü

Borç ilişkisinin doğmasını sağlayan¹⁷⁷, onun türünü ve niteliğini belirleyen yükümlülükler asli edim yükümlülükleridir¹⁷⁸. Sözleşmenin esaslı unsurlarına göre asli edimin ne olduğu tayin edilir¹⁷⁹. Bir sözleşmede borçluya birden fazla edimi ifa borcu yüklenmiş olabilir. Bu edimlerden genellikle bir edim, bazen de birden fazla edim asli edim olabilir. Örnek olarak; bir satım sözleşmesinde satılanın mülkiyetini geçirme ve satılanı teslim borcu satıcının asli edim yükümlülüğü iken, satım parasının satıcıya ödenmesi ise alıcının asli edimidir. Bir kira sözleşmesinde kiralananın teslimi ve kira ilişkisi süresince kiracının kullanmasına hazır bulundurulması kiralayanın asli edimi, kira parasının ödenmesi de kiracının asli edimidir.

Kanaatimizce, bir borç ilişkisinin türünü ve niteliğini belirleyen edim, her zaman asli edim olmasına rağmen, her asli edim bir borç ilişkisinin türünü belirlemeyebilir. Ancak borç ilişkisinin türünü belirlemeyebilen bu edimin varlığı veya yokluğu borç ilişkisinin tipinin belirlenmesinde rol oynar. Mesela, bir satım sözleşmesinde ve bir kira

¹⁷³ OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar, C.1, s. 4; AYAN, Borçlar, s. 3.

¹⁷⁴ OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar, C.1, s. 4; AYAN, Borçlar, s. 24.

¹⁷⁵ OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar, C.1, s. 5.

¹⁷⁶ AYAN, Borçlar, s. 28.

¹⁷⁷ AYAN, Borçlar, s. 28; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Borçlar Hukuku, s. 16.

¹⁷⁸ ANTALYA O. Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.1, Legal Yayıncılık A.Ş., İstanbul 2015, s. 13; KILIÇOĞLU M. Ahmet, Borçlar Hukuku, 12. Bası, Turhan Kitapevi 2009, s. 18; EREN Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Basım Yayın, İstanbul 2001, s. 31; AYAN, Borçlar, s. 28; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Borçlar Hukuku, s. 16.

¹⁷⁹ KILIÇOĞLU, Borçlar, s. 18.

sözleşmesinde para ödeme borcu vardır. Bu sözleşmeleri başka sözleşmeden ayıran para borcunun karşılığını oluşturan edimdir. Ancak, bir bağışlama sözleşmesini satım sözleşmesinden ve bir ariyet sözleşmesini bir kira sözleşmesinden ayıran şey, kural olarak, bir para borcunun mevcut olmayışıdır. Başka bir ifade ile bir borç ilişkisinin türünü belirleyen asıl şey para borcunun karşılığını oluşturan edimdir. Para borcunun ise çok sınırlı olarak sözleşmenin tipini belirleme niteliği vardır.

Asli edim yükümlülükleri, diğer bütün yükümlülüklerden bağımsız olarak alacaklı tarafından ifası talep edilebilir ve ifa edilmemeleri halinde yine bağımsız olarak dava ya da takibe konu olabilirler¹⁸⁰.

Her sözleşmede mutlaka en az bir asli edim bulunmaktadır. Genellikle, borç ilişkilerinde, bir birinin karşılığını (sinallagmasını) oluşturmak üzere iki aslî edim kararlaştırılır. Bu nedenle, bu tür yükümlülüğü ifa etmeyen borçluya karşı alacaklı, TBK m. 125'e göre hareket edebilir¹⁸¹. Bazen bir tarafın bir, diğer tarafın ise birden fazla asli edimi yüklenmesi söz konusu olabilir. Bazen de, taraflardan sadece birinin asli edim yükümü olabilir. Mesela, bir bağışlama sözleşmesinde bağışlananı devir ve teslim etme borcu böyledir.

ii. Yan Edim Yükümlülüğü

Bir borç ilişkisinde, asli edim yükümlülüğünün yanında borçluya, asli edimden farklı konu ve amaç için de edim yükümlülükleri öngörülebilir. Ancak bu yan edimlerin amacı asli edim kadar önemli değildir. Bu sebeple yan edim yükümlülükleri sözleşmenin tipini belirlemezler. Yan edim yükümleri, sözleşmenin esaslı unsurlarını oluşturmayan ve sözleşmenin kurulmasını etkilemeyen edimlerdir¹⁸².

Bu tür edimlerin asli edim olarak kararlaştırılmak istenmesi halinde ya bunları ayrı ve bağımsız olarak konu alan bir sözleşme yapmak gerek ya da bunlar la beraber başka asli edimlerin de olduğu karma sözleşmeler yapmak gerekecektir. İrade özerkliği ve

¹⁸⁰ ANTALYA, Borçlar, s. 13; EREN, Borçlar, s. 31.

¹⁸¹ EREN, Borçlar, s. 31.

¹⁸² KILIÇOĞLU, Borçlar, s. 18.

sözleşmenin içeriğini düzenleme serbestisi, taraflara bir sözleşmede asli edimden başka edimleri de öngörme imkânı tanımaktadır¹⁸³.

Kanaatimizce, yan edim yükümlülükleri, asli edime zorunlu olarak bağlı bulunması gerekmeyen edimlerdir. Bunlar başka bir sözleşmede asli edim olarak kararlaştırılabilirler. Doktrinde, yan edim yükümlülüklerinin asli edim yükümlülüğüne bağlı olduğu ifade edilmektedir¹⁸⁴. Ancak biz bu fikre katılmıyoruz. Bizim kanaatimize göre yan edim yükümlülükleri asli edim yükümlülüğüne bağlı değildir. Bunun sonucu olarak, bu edim yükümlülüklerinin asli edimden bağımsız olarak ifa talebine konu olabilir. İfa edilmemesi halinde yine bağımsız olarak dava ve takibe konu olabilir. Yine, yan edim yükümlülükleri, asli edim yükümlülüklerinden ayrı olarak, borcun nakli yoluyla başkasına devredilebilir. Fakat bu devir sonucu, yan edim yükümlülükleri, borcu devralan için başka asli edim yükümlülükleri öngörülmemişse asli edim yükümlülüklerine dönüşür. Keza, asli edim yükümlülükleri, yan edim yükümlülüklerinden ayrı olarak başkasına devredilirse, yan edim yükümlülükleri asli edim yükümlülükleri haline gelir. Asli edimlerin yerine getirilmiş ve böylece asli edimi konu alan dar anlamda borç ilişkisi sona ermiş olmasına rağmen yan edim yükümlülüğü varlığını devam ettirebilir. Bu halde ise yan edim yükümlülükleri asli edim yükümlülükleri haline gelmez. Zira burada borçlu aynı kişidir ve borç ilişkisi devam etmektedir. Asli edim veya yan edim yükümlülüklerinden sadece birisinin ayrı olarak borcun nakli yoluyla başkasına devredilmesi halinde ise birden fazla borçlu ve borç ilişkisi olacağından yan edim yükümlülükleri, asli edim yükümlülükleri haline gelir.

Yan edim yükümlülükleri sözleşmenin yapılış amacını birebir yansıtmaz. Ancak yine de, asli edim borçlusunun yan edim yükümlülüklerini ifa etmesi alacaklı için bir menfaati ifade eder. Yan edim yükümlülükleri, asli edim yükümlülüklerinden hukuki olarak bağımsız olsa da, yan edimlerin konusu, genellikle, asli edimlerin konusu ile yakın bir fiili bağlantı taşır. Asli edim borçlusunun yan edim ile de yükümlü olması, yan edim yükümlülüklerinin asli edim borçlusundan başka birisine bırakılmasına nazaran alacaklı ve bazen borçlu için daha avantajlı olabilir. Mesela, bir evi kiralayan kiracının aynı

¹⁸³ KILIÇOĞLU, Borçlar, s. 18; EREN, Borçlar, s. 32.

¹⁸⁴ ANTALYA, Borçlar, s. 14; EREN, Borçlar, s. 32.

zamanda evin bahçesinin de bakımını üstlenmesi böyledir. Bir yan edim olan bahçe bakımı, kira sözleşmesinin amacı değildir. Bahçe bakımı kiracı dışında üçüncü bir kişiye asli edim olarak yüklenebilir. Ancak ev kiralama ile bahçe bakımı arasındaki yakın bağlantı, bahçe bakımının yan edim olarak kira ilişkisi içinde yer alması, kiralayan için bahçe bakımının yapılması, kiracı için ise yabancı birisinin evin bahçesine girmemesi dolayısıyla güvenlik açısından avantajlı olabilir.

Sözleşmenin kurulması sırasında, taraflar asli edim yükümlülükleri üzerinde anlaşmazlarsa sözleşme kurulmuş olmaz (BK m. 2). Aynı şekilde, yan edim yükümlülüklerinin de, sözleşmenin kurulması sırasında, taraflarca üzerinde anlaşma yapılamazsa, sözleşme kurulmuş olamaz. Zira yan edim yükümlülüklerinin konusu ve amacı, asli edim yükümlülüklerin konu ve amacından farklı olup, yan edim yükümlülükleri asli edim yükümlülüklerinin tamamlayıcı unsurları değildir. Yan edim yükümlülükleri, konu ve amaç bakımından asli edim yükümlülüklerinden farklıdır.

Taraflar irade serbestîsi ve sözleşmenin içeriğini belirleme serbestîsi çerçevesinde asli edim yükümlülüklerinin yanında yan edim yükümlülükleri de kararlaştırabilirler. Ancak yan edim yükümlülüklerinin kaynağı sadece sözleşme değildir. Bazen kanun asli edimin yanında yan edimi de düzenlemiş olabilir¹⁸⁵. Dürüstlük kuralı da yan edim yükümlülüklerinin kaynağı arasında yer alır¹⁸⁶.

iii. Yan Yükümler

Doktrinde yan yükümlülükler üzerinde bir görüş birliği mevcut değildir. Bazı yazarlar, yan edim yükümlülüğü ile yan yükümlülük arasında ayırım yapmayıp, asli edim yükümlülüğü dışında kalan yükümlülükleri yan edim yükümlülükleri altında incelerler¹⁸⁷. Doktrinde, yan yükümlülükler için, bağımlı yan yükümlülükler veya diğer

¹⁸⁵ OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar, C.1, s. 5, dn. 13; KILIÇOĞLU, Borçlar, s. 19.

¹⁸⁶ ANTALYA, Borçlar, s. 14; AYAN, Borçlar, s. 28; KILIÇOĞLU, Borçlar, s. 19.

¹⁸⁷ EREN, Borçlar, s. 32, Dip Not. 20.

davranış yükümlülükleri terimleri de kullanılmaktadır¹⁸⁸. Bunlar için özen gösterme yükümlülükleri de denilmektedir¹⁸⁹.

Yan yükümlülükler, asli veya yan edim yükümlülüklerine bağımlı bir nitelik taşıyıp, bağımsız bir varlığa sahip değildir¹⁹⁰. Borçlunun yan yükümlülüklere aykırı davranması halinde alacaklı, bunların yerine getirilmesi için bağımsız bir ifa davası açamaz. Alacaklı sadece bunlara uyulmamış olmasından doğan zararı gidermeye yönelik bir tazminat davası açabilir¹⁹¹. Yan yükümlülükler, özellikler dürüstlük kuralı ve güven teorisinden doğarlar¹⁹².

Bazı yan yükümlülükler asli edim veya yan edimlerin ifasını sağlarlar. Bu yan yükümlülükler, sözleşmenin borç programına ve amacına uygun olarak ifa edilmesine hizmet ederler¹⁹³. Alacaklının ifa menfaatinin korunmasına ve gerçekleştirilmesine hizmet ederler. Bunlar arasında, ifa hazırlıkları ve sağlama yükümlülüğü¹⁹⁴ ile muhafaza yükümlülüğü önemli bir yer tutar. Yine aydınlatma (açıklama) yükümlülüğü ve alacaklı ve borçlunun işbirliği yükümlülüğü de bu yükümlülükler arasında sayılır¹⁹⁵.

Bazı yan yükümlülükler alacaklıyı koruyucu niteliktedir. Bu tür yan yükümlülükler, ifa ile doğrudan ilgili olmayıp, amacı ve fonksiyonu, alacaklının şahıs ve malvarlığı değerlerini ifa fiilinden korumaktır¹⁹⁶. Bunlar alacaklının ifa menfaatini değil fakat alacaklının şahıs ve diğer malvarlığı menfaatlerini ifa fiilinden korurlar. Doktrinde bunlara koruma yükümlülükleri de denir¹⁹⁷.

¹⁸⁸ KILIÇOĞLU, Borçlar, s. 19; EREN, Borçlar, s. 35-36.

¹⁸⁹ KILIÇOĞLU, Borçlar, s. 19.

¹⁹⁰ EREN, Borçlar, s. 36.

¹⁹¹ KILIÇOĞLU, Borçlar, s. 19.

¹⁹² KILIÇOĞLU, Borçlar, s. 20; EREN, Borçlar, s. 37.

¹⁹³ KILIÇOĞLU, Borçlar, s. 20; EREN, Borçlar, s. 36.

¹⁹⁴ KILIÇOĞLU, Borçlar, s. 20.

¹⁹⁵ EREN, Borçlar, s. 37.

¹⁹⁶ EREN, Borçlar, s. 36.

¹⁹⁷ EREN, Borçlar, s. 37.

2. Limited Şirketler Hukuku Anlamında Yan Edim Yükümlülüklerinin Yapısı ve Borçlar Hukuku Anlamında Yan Edim Yükümlülükleriyle İlişkisinin Belirlenmesi

Ticaret şirketleri kar elde etmek için kurulur ve faaliyet gösterir¹⁹⁸. Ticaret şirketlerinin dernek ve vakıf gibi diğer özel hukuk tüzel kişilerinden ayıran temel kıstas da, işte bu kar elde etme ve bu karı üyelerine (ortaklarına) dağıtma amacıdır¹⁹⁹. Bir ticaret şirketi olan limited şirketin de nihai amacı kar elde etmektir²⁰⁰.

Şirketler, kar elde etmek için de bir konuda iktisadi faaliyette bulunmalıdır. Şirketin işletme konusu (TTK m. 125), şirketin nihai amacı değil fakat bu nihai amaca ulaşmak için kullanılan bir araçtır²⁰¹.

İşletme konusunun gerçekleştirilmesi, esasen şirketin ticari faaliyetindeki başarısına bağlı ise de, bu faaliyetin yürütülmesi ortakların katkılarına bağlıdır. Ortakların şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için yapacakları en önemli katkı, şüphesiz şirkete sermaye koymadır. Ancak, sermayenin sadece aynı veya nakdi değer taşınması ve bu nedenle şirketin emek şeklindeki ihtiyaçlarının karşılamaya müsait olmaması; ayrıca sermaye borcunun şirketin kuruluşunda getirilmesi ve bu nedenle kuruluştan sonra ortaya çıkan ihtiyaçların giderilememesi gibi nedenlerle limited şirketlerde bu ihtiyaçları gidermeye yönelik farklı yollara başvurulması, bir zorunluluk haline gelmektedir.

Limited şirketin, mevcut sermaye ile karşılanamayan parasal ihtiyaçları ya sermaye artırımını ya da ek ödeme yükümlülükleri ile karşılanabilecektir. Ancak şirketin özkaynak ihtiyacı dışındaki ihtiyaçlarının sermaye koyma borcu veya ek ödeme yükümlülükleri ile karşılanması mümkün değildir. Şirketin işletme konusunun gerçekleşmesi için ise hem özkaynağa hem de bazen aynı edimlere bazen de iş görme edimlerine ihtiyaç duyduğu

¹⁹⁸ CHAPPUIS/JACCARD, p. 1466; CARRY, s. 9.

¹⁹⁹ BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 21

²⁰⁰ CARRY, s. 9.

²⁰¹ BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 128.

ortadadır. İşte özkaynak ihtiyacı dışında kalan bu ihtiyaçların karşılanması için şirketin başvuracağı esas imkân, yan edim yükümlülükleridir.

Bir örnek üzerinden yan edim yükümlülüklerini somutlaştırmakta yarar vardır. Meyve suyu üreten bir fabrikanın üç ortaklı bir limited şirket tarafından işletildiğini düşünelim. Ortakların şirketin kuruluşunda veya nakit sermaye için kuruluştan sonra en geç yirmi dört ay içinde sermaye koyma borçlarını yerine getirdiğini varsayalım. Ortada fabrikası ve sermayesi hazır olan bir şirket var. Bu şirketin işletme konusu portakal, elma, vişne gibi meyvelerden meyve suyu elde etmektir. Şirket meyve suyu elde etmek için sürekli veya en azından kısa periyotlarla (dönemli olarak) portakal, elma, vişne gibi meyvelere ihtiyaç duyacaktır. Şirketin bu meyvelere ihtiyacı sürekli olduğu için, bu meyvelerin şirkete teslimi, ortakların sermaye koyma borcuna konu olmaya elverişli değildir. Zira aynî sermaye, şirketin kuruluşunda veya sermaye artırımında getirilmek zorundadır. O halde, şirketin sürekli ihtiyaç duyduğu bu meyvelerin tedariki için iki yol vardır. Birincisi, şirket bu meyveleri almak için ortaklardan birisi ile veya üçüncü bir kişi ile bir satım sözleşmesi yapacak ve bu satım sözleşmesi uyarınca satıcı taraf şirkete meyve teslim edecek, şirket de buna karşılık satıcıya bir ücret ödeyecektir.

Buradaki satım sözleşmesi bir borçlar hukuku sözleşmesi olup satıcı taraf ortaklık ilişkisine dâhil değildir. Şirketin satıcıya ortaklık ilişkisinden doğan yaptırımları uygulaması mümkün değildir. Satıcının borca aykırı davranması halinde, şirketin bu yüzden uğradığı zararın tazminini isteme dışında yapabileceği bir şey de yoktur. Ayrıca, şirket üçüncü bir kişiye muhtaç olmuş ve şirketin ekonomik bağımsızlığı da tehlikeye düşmüştür. Kuşkusuz ki, şirket, birden çok satıcıyla çalışarak bu riskleri azaltabilir. Ancak yan edim yükümlülüğü öngörülerek de bu amaca ulaşılabilir. Yan edim yükümlülüklerinin öngörülmesinin, ortakların çevresinin birleşimi koruma gibi etkisi olabilir. Örneğin, ortaklarının süt üreticilerinden oluştuğu ve şirkete süt teslimini yan edim yükümlülüğü olarak üstlendikleri bir limited şirkette süt üreticisi olmayan bir kişinin ortak olarak şirkete girmesi yan edim yükümlülükleri sebebi ile zorlaşmakta ve bu şekilde ortakların birleşimi korunmuş olmaktadır.

Buna karşılık, meyve suyu üretimi yapan bu limited şirketin ortaklarından birinin veya bir kaçının meyve üretimi ile uğraşması halinde, meyve yetiştirici bir ortağın şirkete meyve teslim etmesi, satıcının ortak olması sebebi ile ortaklık ilişkisine dâhil edilebilir. Bir borçlar hukuku ilişkisi olan bu satım ilişkisinin ortaklıklar hukukuna dâhil edilmesi birçok açıdan şirket ve ortaklar açısından daha avantajlıdır. Bir kere, borçlar hukuku ilişkisi olan satım sözleşmesinde, satıcı borcuna aykırı davrandığında, mesela meyveleri teslim etmediğinde şirket sadece borç ilişkilerinde uygulama alanı bulacak olan yaptırımları uygulayabilir. Örneğimizce, şirketin tazminat talebinden başka yaptırımı görünmemektedir. Oysa satıcının bir ortak olması ve satım ilişkisinin ortaklık hukukuna dâhil edilmesi halinde, şirketin, borcuna aykırı davranan ortağa karşı, yaptırım gücü artmış olacaktır. Bu son halde, şirket, borca aykırı davranan ortakta zararının tazmin edilmesi için talepte bulunabileceği gibi, satıcı olan ortağı şirket ilişkisinden çıkarma gibi şirketler hukukuna özgü yaptırımlar da uygulama alanı bulabilecektir. Böylece yan edim yükümlülükleri, şirketin işletme konusunun daha kolay gerçekleşmesine ve şirketin bağımsızlığının ve ortakların bileşiminin korumasına hizmet edecektir.

Böylelikle, özkaynak ihtiyacına hizmet etmeyen edimlerin ortaklık ilişkisine dâhil edilmesi, yan edim yükümlülükleri ile mümkün olmaktadır. Yan edim yükümlülükleri, ancak bir esas sermaye payına bağlı olarak oluşturulabilir. Yan edim yükümlülüğünün bir “yan “ veya “tali” edim olmasının özelliği de kendisini bu noktada göstermektedir: Ortağın aslî borcu; ortağın şirkete sermaye taahhüt etmesinde kendisini gösterir. Bir kişi, şirkete sermaye taahhüt etmek veya karşılığında bir sermaye taahhüdünde bulunulmuş ve söz konusu taahhüdün ifa edildiği bir payı edinmek suretiyle ortak sıfatını kazanmaksızın yan edim yükümlülüğünde bulunamaz.

Ayrıca yan edim yükümlülüklerinin öngörülebilmeleri ancak bunların şirket sözleşmesinde düzenlenmesi ile mümkündür²⁰². Üçüncü kişi aleyhine borç yaratılması yasağına uygun olarak da bir ortağın rızası hilafına borç altına sokulması mümkün olmayıp, yan edim yükümlülükleri ancak ilgili ortağın onayı ile öngörülebilir. İlgili

²⁰² **BUCHÉLER** Rémy, Abrégé de droit comptable Articles 957 ss CO et législation sur les sociétés et autres entités, Schulthess Editions 2015, s. 328; **RAPP** Jean-Marc, Première partie : Conférences / Les Droits Et Obligations Des Associés, CEDIDAC 1998, s. 6; **BÖCKLI** Peter, Présentation Générale (in Le Nouveau Droit De La Société À Responsabilité Limitée), CEDIDAC 2006, s. 14.

ortakların onayı; şirketin kuruluşunda şirket sözleşmesini imzalamakla, esas sermaye artırımında taahhütte bulunmakla ve nihayet esas sermaye payının devrinde, esas sermaye payına bağlı bulunan yan edim yükümlülüklerini de üstlenmekle verilmiş olmaktadır.

Yan edim yükümlülükleri, konu itibariyle şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmelidir²⁰³. Mesela, peynir, yoğurt ayran gibi, çeşitli süt ürünlerinin üretildiği bir limited şirkette ortakların her yıl şirkete öngörülen miktarda süt satması buna örnek gösterilebilir²⁰⁴. Bu şekilde ortaklar subjektif edimler yüklenirler ve ortakların şahsı ile ilgili unsurlar şirket ilişkisine dâhil edilmiş olmaktadır²⁰⁵.

Yan edim yükümlülükleri münferit bir pay için, bazı paylar veya bütün paylar için öngörülebilir²⁰⁶. Yan edim yükümlülüğü bir esas sermaye payına bağlıdır²⁰⁷. Bu nedenle tipik bir *hakka bağlı borç* örneği olduğu söylenebilir²⁰⁸. Bunun sonucu olarak, payın devri halinde kural olarak yan edim yükümlülükleri de esas sermaye payını devrala geçmesidir²⁰⁹.

Yan edim yükümlülükleri başlangıçta şirket sözleşmesi ile getirilebileceği gibi, sonradan şirket sözleşmesinin değiştirilmesi ile de getirilebilir. Yan edim yükümlülüğünün sonradan öngörülmesi veya ağırlaştırılabilmesi için ilgili bütün ortakların yazılı onayı gerekir (TTK m. 607/1)²¹⁰.

Yan edim yükümlülükleri limited şirket sözleşmesiyle öngörülürken, edimlerin konusu (süt, ağaç, çimento, yün vs. gibi), kapsamı (her ortağın hangi esasa göre ne ölçüde ifa ile sorumlu olduğu gibi), şartları (ifa zamanları, teslim yeri, hasarın kime ait

²⁰³ ŞENER, Ortaklıklar, s. 702.

²⁰⁴ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-97.

²⁰⁵ ŞENER, Ortaklıklar, s. 701.

²⁰⁶ CAN Mustafa Erdem, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları Ve Yükümlülükleri, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XV, Y. 2011, Sa. 4, s. 18.

²⁰⁷ ŞENER, Ortaklıklar, s. 702.

²⁰⁸ Yan edim yükümlülüklerinin *eşyaya bağlı borç* olduğuna ilişkin nitelendirme için bkz. TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-97. Esas sermaye paylarının pay senedine bağlanmadığı durumda, ortada bir eşya olmadığından *hakka bağlı borç* olarak da kabul edilmelidir.

²⁰⁹ ŞENER, Ortaklıklar, s. 702.

²¹⁰ ŞENER, Ortaklıklar, s. 702.

olduğu, muayene kuralları gibi) ve diğer önemli noktalar (taşımanın ve sigortanın kimin borcu olduğu gibi) şirket sözleşmesinde belirtilmelidir²¹¹. Ayrıntı genel kurul kararına bırakılabilir (TTK m. 606/2)²¹².

Yan edim yükümlülüğünün bir karşılığı olmalıdır²¹³. Şirket sözleşmesinde belirtilmiş bir karşılığı veya uygun bir karşılığı bulunmayan ve özkaynak ihtiyacını karşılamaya hizmet eden nakdi ve ayni edim yükümlülükleri, ek ödeme yükümlülüğüne ilişkin hükümlere tabidir (TTK m. 606/3). Bu şekilde kanun koyucu, ek ödemeler için öngörülen sınırlamaların dolanılmasını engellemek istemiştir²¹⁴.

Limited şirketler hukuku anlamına yan edim yükümlülükleri, borçlar hukuku anlamında yan edim yükümlülüklerinden bazı farklılıklar göstermektedir. Borçlar hukuku anlamında yan edim yükümlülükleri, konusu bakımından bir sınırlandırmaya tabi değildir. Her türlü edim, borç ilişkisinde işin niteliği veya taraflarına niyetine göre daha önemli nitelikte bir asıl edim bulunmak şartıyla, yan edim yükümlülüklerinin konusu olabilmektedir. Oysa limited şirketler hukuku anlamında yan edim yükümlülüklerinin konusu bazı sınırlamalara tabidir. Hangi edimlerin limited şirketlerde yan edim yükümlülüklerinin konusu olabileceği aşağıda detaylı olarak incelenmiştir.

Borçlar hukuku anlamında yan edim yükümlülükleri, başka bir borç ilişkisinde asıl edim yükümlülüğü olabilir. Oysa limited şirketler hukuku anlamında yan edim yükümlülükleri, ancak bir limited şirket ilişkisinde mevcut olabilirler.

Borçlar hukuku anlamında yan edim yükümlülüklerine aykırılık halinde, borçluya karşı, cebri icra, tazminat talebi, cezai şart, fesih, dönme gibi sadece borçlar hukuku yaptırımları uygulanabilecek iken; limited şirketler hukuku anlamında yan edim yükümlülüklerinin ihlali halinde genel yaptırımlar yanında, çıkma, çıkarılma ve haklı

²¹¹ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-98.

Yan edim yükümlülüklerinin amacı, konusu, kapsamı aşağıda ayrıntılı olarak incelenmiştir.

²¹² **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-98.

²¹³ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-99.

²¹⁴ **ŞENER**, Ortaklıklar, s. 703.

nedenle şirketin feshini talep etme gibi ortaklıklar hukukuna özgü yaptırımlar da uygulanabilecektir.

Borçlar hukuku anlamında yan edim yükümlülüklerinin eşyaya veya hakka bağlı olması zorunlu değil iken, limited şirketler hukuku anlamında yan edim yükümlülükleri ancak bir esas sermaye payına bağlı olarak oluşturulabilirler.

Yine borçlar hukuku anlamında yan edim yükümlülükleri, sözleşmeden, kanundan veya dürüstlük kuralından doğmasına karşılık limited şirketler hukuku anlamında yan edim yükümlülükleri ise ancak şirket sözleşmesinden doğarlar. Şirket sözleşmesinde düzenleme olmaksızın yan edim yükümlülüğünden ortaklar sorumlu tutulamaz.

B. Yan Edim Yükümlülüklerinin Hukuki Niteliği

1. Konusu İtibari İle Hukuki Nitelik

Limited şirketlerde yan edim yükümlülükleri, bir şeyin teslimi, bir şeyin yapılması veya bir şeyin kullanılması tarzında olabilir²¹⁵. Böylece ortaklar, şirkete bir aynın teslimini²¹⁶ borçlanabileceği gibi bir işin yapılmasını²¹⁷ da borçlanabilir²¹⁸. Ortakların bazı yüklere katılma veya bazı imkânları şirkete kullandırma yükü de yan edim yükümlülüklerine konu olabilir²¹⁹.

²¹⁵ **CARRY**, s. 23; TTK m. 606 Gerekçesi; **CHAPPUIS/JACCARD**, s. 1588; **CAN**, Borçları ve Yükümlülükleri, s. 18; **ERİŞ** Gönen, Ticari İşletme ve Şirketler, C.3, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2014, s. 3453; **BÖCKLİ**, Présentation Générale, s. 14.

²¹⁶ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-97.

²¹⁷ **PERO/OTTIKER/BÖCKLİ/FORSTMOSER/RAPP/NOBEL/REYMOND/REBSAMEN**, Project de Sarl, s. 189.

²¹⁸ **DEMİRKAPI** Ertan, Türk Ticaret Kanunu Ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Ortaklıkta Payın Devri (Doktora Tezi), İzmir 2008, s. 433; **ŞENER**, Ortaklıklar, s. 702; **BUCHELER**, s. 328.

²¹⁹ **KARAHAN/ÇEKER**, Şirketler Hukuku, s. 867.

2. Borçlandırıcı İşlem-Tasarruf İşlemi Açısından Hukuki Nitelik

Hukuki işlemler, bu işlemleri yapanın malvarlığında meydana getirdiği etki açısından borçlandırıcı işlem ve tasarruf işlemi diye ikiye ayrılır²²⁰. Borçlandırıcı işlem (taahhüt işlemi, iltizamî işlemler), bu işlemi yapanın malvarlığına bir borç eklerler. Böylece borçlandırıcı işlem, malvarlığının pasifini artıran hukuki işlemlerdir²²¹. Tasarruf işlemi ise, bir borç meydana getiren değil, bir hakka doğrudan etki ederek, onu ortadan kaldıran, azaltan, değiştiren veya devreden hukuki işlemdir²²².

Yan edim yükümlülüğünü öngören şirket sözleşmesinin imzalanması veya değişikliğin onaylanması halinde, yan edim borçlusu ortak, bir borç yüklenmiş olur. Böylece, yan edim yükümlülüğünün öngörülmesi bir borçlandırıcı işlemdir. Taahhütte bulunan ortağın, örneğin şirkete teslim etmeyi borçlanmış olduğu ayınları teslim etmesi ise bir tasarruf işlemidir.

3. Şirket Sözleşmesinde Düzenlenmesi İtibari İle Hukuki Nitelik

Yan edim yükümlülüğü konusu edimler, şirket sözleşmesinde düzenlenmesi, ayrıntıların genel kurulda belirlenebilmesi ve bunlar hakkında iç yönerge çıkarılması ile ortaklar hukuku ilişkisine dâhil olurlar. Böylece bu tür edimlerin gereği gibi ifa edilmemesi halinde ortaklıklar hukukuna özgü yaptırımlar uygulama alanı bulabilecektir²²³.

Yan edim yükümlülükleri, şirket sözleşmesinin gerçek içeriğine dâhildir²²⁴. Her ne kadar yan edim yükümlülükleri, sözleşme ilişkisinin bir unsuru ise de, Kanun koyucu, TTK m. 577 ve m. 587 hükümleriyle yan edim yükümlülüklerinin şirket sözleşmesinde yer almasını öngörmüş, hatta sicilin olumlu işlevinden yararlandırmıştır. Böylelikle yan

²²⁰ **AYAN**, Borçlar, s. 116, **AYBAY**, Borçlar, s. 20.

²²¹ **AYBAY**, Borçlar, s. 20; **AYAN**, Borçlar, s. 116.

²²² **AYBAY**, Borçlar, s. 20; **AYAN**, Borçlar, s. 116.

²²³ **DEMİRKAPI**, Payın Devri, s. 433.

²²⁴ **BAHTİYAR**, Anasözleşme, s. 152.

edim yükümlülüklerine ilişkin şirket sözleşmesi hükümleri, şirket sözleşmesinin gerçek içeriğine dâhildir.

Ortaklık ilişkileri, borçlar hukuku ilişkilerinden bazı açılardan farklılık gösterir²²⁵. Borçlar hukukunda sözleşmeler, taraflara borç yükleme açısından iki kısma ayrılır²²⁶. Taraflardan yalnız birine borç yükleyen sözleşmelere *tek taraflı sözleşmeler*, her iki tarafın da borç altına girdiği sözleşmeler ise *iki taraflı sözleşmeler* olarak adlandırılır²²⁷. İki taraflı sözleşmelerde taraflardan birinin borcu diğer tarafın borcunun karşılığını oluşturur²²⁸. Ortaklık sözleşmeleri, türü kendine özgü sözleşmeler olup, ortakların borçları karşılıklı borçlar olmayıp aynı amaca yönelen edimlerdir²²⁹. Bu sebeple ortaklardan birisinin borcunu ifa etmemesi halinde diğer ortaklar *ödemezlik def'i* (TBK m. 97) ileri süremezler²³⁰.

4. Esas Sermaye Payına Bağlı Olması İtibari İle Hukuki Nitelik

Yan edim yükümlülükleri, ancak bir esas sermaye payına bağlı olarak oluşturulabilirler (TTK m.606/2)²³¹. Bu edimlerin ortakların şahsına bağlanması mümkün değildir. Bu açıdan yan edim yükümlülükleri, *hakka bağlı borç*²³² teşkil ederler²³³. Esas

²²⁵ BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 16.

²²⁶ OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar C.1, s. 341.

²²⁷ OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar C.1, s. 341.

²²⁸ OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar C.1, s. 342.

²²⁹ POROY(Tekinalp/Çamoğlu), Ortaklıklar, N. 50; OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar C.1, s. 349; HAVUTÇU Ayşe, Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Temerrüt ve Müsbet Zararın Tazmini, DEÜHF yayını, İzmir 1995,s 6; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 17; BAHTİYAR, Anasözleşme, s. 63.

²³⁰ BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 18. Karşı görüş ve TBK m. 97'nin niteliklerine aykırı düşmediği ölçüde ortaklık sözleşmelerine de uygulanabileceğine ilişkin bkz. OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar C.1, s. 343.

İki ortaklıktan oluşan şirketlerde TBK m. 97'nin uygulanabileceği ancak ikiden fazla ortağı bulunan ortaklıklarda TBK m. 97'nin uygulanamayacağına ilişkin bkz. TEKİNAY Selahattin Sulhi/AKMAN Sermet/BURCUOĞLU Haluk/ALTOP Atilla, Borçlar Hukuku, 6.bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1988, 1099.

²³¹ CARRY, s. 23; CHAPPUIS/JACCARD, s. 1588.

²³² Limited şirket esas sermaye payları için pay senedi çıkarılabilmektedir. Ortaklıklar hukukunda pay senetleri, eşya olarak kabul edilmektedir. Eşya, üzerinde bireysel hakimiyet sağlanabilecek, ekonomik bir değer taşıyan, kişi ve hayvanlar dışındaki cismani varlıklardır (OĞUZMAN Kemal/SELİÇİ Özer/OKTAY-ÖZDEMİR Saibe, Eşya Hukuku, 12. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2009, s. 6; ÜNAL Mehmet/BASPINAR Veysel, Şekli Eşya Hukuku, 6. Bası, Yetkin Ankara 2012, s. 74; ERTAŞ Şeref, Eşya Hukuku, 10. Baskı, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, Ankara 2012, s.6; ESENER Turhan/GÜVEN Kudret, Eşya Hukuku, 5. Bası, Yetkin, Ankara 2012, s. 36; TEKİNAY Selahattin Sulhi/AKMAN Sermet/BURCUOĞLU Haluk/ALTOP Atilla, Eşya Hukuku, 5. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1989, s. 19). Eşya kavramı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. AKSOY DURSUN Sanem, Eşya Kavramı, 12 Levha,

sermaye payı için pay senedi çıkarılmışsa, yan edim yükümlülükleri *eşyaya bağlı borç* olarak kabul edilebilir. Eşyaya bağlı borç, bir kimseyi bir mala sahip olduğu için yükümlülük altına sokan borçtur²³⁴. Bu borçlar, bir sözleşmenin ancak taraflarının borç altına sokacağı ilkesine teşkil etmekte ve bir kimse borçlanma yolunda bir irade beyanında bulunmadığı halde sırf bir malın maliki olduğu için bir borçla yükümlü olmaktadır²³⁵. Eşyaya bağlı borçların diğer borçlara göre özelliği, alacaklının borcun bağlı olduğu malın her malikine karşı alacak hakkının ileri sürebilmesidir. Böylece limited şirket esas sermaye payının devredilmesi halinde yeni ortaktan yan edim yükümlülüklerinin ifasını talep edebilir. Her ortak kendi pay sahipliği devresinde doğan borçtan şahsen kendisi sorumludur²³⁶.

Eşyaya bağlı borç, aynı haklardan farklıdır. Aynı haklar bir şey üzerinde vasıtasız hâkimiyet sağlar ve bu nedenle ancak mevcut ve belirli bir şeyler aynı hak konusu olabilir. Oysa alacak hakları, henüz mevcut olmayıp ileride ortaya çıkacak bir şeye ilişkin olabilir. Aynı haklardan vazgeçmek hiç kimsenin izin ve onayına bağlı değil iken alacak haklarında ancak borçlunun rızasıyla vazgeçilebilir²³⁷.

5. İvazlı Olup Olmamasına Göre Hukuki Nitelik

Yan edim yükümlülüklerinin, kural olarak, bir karşılığı vardır. Bu karşılık, sermayenin iadesi niteliği taşımaz²³⁸. TTK m. 606/3 uyarınca, şirket sözleşmesinde açıkça belirtilmiş bir karşılığı veya uygun bir karşılığı bulunmayan ve özkaynak ihtiyacının karşılanmasına hizmet eden nakdi ve aynı edim yükümlülükleri, ek ödeme yükümlülüklerine ilişkin hükümlere tabidir. Ancak bu hüküm, bir karşılık olmadan da yan edim yükümlülüklerinin oluşturulmasına engel değildir. Yan edim yükümlülükleri karşılıksız da olabilir²³⁹.

İstanbul 2012, s. 5 vd. Senede bağlanmamış paylar eşya olmadığından, bu paylara bağlı bulunan yan edim yükümlülükleri hakka bağlı borç sayılmalıdır.

²³³ Eşyaya bağlı borç oldukları yönünde bkz. **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-97.

²³⁴ **OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR**, Eşya Hukuku, s. 17.

²³⁵ **OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR**, Eşya Hukuku, s. 18.

²³⁶ **OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR**, Eşya Hukuku, s. 18.

²³⁷ **OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR**, Eşya Hukuku, s. 19.

²³⁸ **KARAHAN/ÇEKER**, Şirketler Hukuku, s. 868.

²³⁹ **KARAHAN/ÇEKER**, Şirketler Hukuku, s. 868.

Bununla birlikte, yan edim yükümlülüklerinin, ortakların şahsi imkânlarıyla ortaklığın amacı ve özellikle işletme konusu arasında bir bağ kurma işlevini yerine getirdiği dikkate alındığında, olağan durum, yan edim yükümlülüğü karşılığında bir ivaz öngörülmesidir. Bu ivaz para olabileceği gibi, yan edim yükümlülüğü karşılığında şirket tarafından bir aynın verilmesi olarak da kararlaştırılabilir.

6. İfa Sürecine Göre Hukuki Nitelik

Bir borç ilişkisinde edimler ifa sürecine göre *ani edim*, *sürekli edim* ve *dönemli edim* gibi ayrımlara tabi tutulur²⁴⁰. Ani edimler, borcun ifası sırasında alacaklının ifaya olan çıkarının zaman birimiyle ölçülemeyecek bir an için gerçekleştiği durumlarda söz konusu olurlar²⁴¹. Alım-satım sözleşmesindeki borçlar bu niteliktedir. Sürekli edimlerde, borçlu borcunu zaman içinde devamlı ve aralıksız olarak yerine getirir. Dönemli edimlerde ise, borçlunun edimini yerine getirmesi belli aralıklarla olur²⁴².

Yan edim yükümlülüklerinin, şirkete belli zaman aralıklarında bir malın tesliminde olduğu gibi dönemli edimler olması mümkün olduğu gibi bir işin yapılması veya bir hakkın şirkete kullandırılmasında olduğu gibi sürekli edimler de olabilir. Anonim şirketlerde ikincil yükümlülüklerin açıkça dönemli olarak ifa edileceği TTK m. 480/4'te yazmasına rağmen, limited şirketlerde, ikincil yükümlülüklere benzer bir kurum olan yan edim yükümlülüklerinin düzenlendiği TTK m. 606'da ifa süreci ile alakalı bir açıklama yer almamaktadır. Buna rağmen, yan edim yükümlülüklerinin ani ifalı edimler olabileceği sonucuna varılmamalıdır. Çünkü yan edim yükümlülüklerinin ani edimli olması kurumun bünyesine uygun değildir²⁴³.

²⁴⁰ OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar, C.1, s. 10; AYAN, Borçlar, s. 26.

²⁴¹ OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar, C.1, s. 11.

²⁴² OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar, C.1, s. 12, 13.

²⁴³ Ancak yan edim yükümlülüklerinin adi ifalı edimler de olabileceğini savunan yazarlar da bulunmaktadır (ŞENER, Ortaklıklar, s. 702).

7. Borç İlişkisinde Taşıdığı Öneme Göre Hukuki Nitelik

Limited şirket ortaklarının en önemli ve asli borcu şüphesiz sermaye koyma borcudur²⁴⁴. Ortaklık sıfatı da, sermayenin taahhüt edilmesiyle ve bu taahhüde konu olan tutarın asgari bir kısmının ödenmesi üzerine yapılacak tescille kazanılır²⁴⁵. Sermaye ödeme borcundan farklı olarak, şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet edebilecek olan yan edim yükümlülükleri, taşıdığı değer itibari ile sermaye borcuna nazaran daha az öneme sahiptir. Ortakların asli borcu sermaye koyma borcu, yan edimler ise tali nitelikte olan edim yükümlülükleridir. Bir kişinin bir şirkette ortak olmasını sağlayan, ona ortak sıfatını kazandıran şey sermaye koyma borcudur.

8. Şirket Sözleşmesinde Düzenlenmesinin İhtiyariliği Açısından Hukuki Nitelik

Limited şirket sözleşmesi yazılı şekilde yapılır ve ortakların imzaları noterce onaylanır (TTK m. 575). Limited şirket sözleşmesinde yer alması gereken kayıtlar zorunlu kayıtlar ve ihtiyari kayıtlar olmak üzere ikiye ayrılır. Şirket sözleşmesinde mutlaka yer alması gereken kayıtlar TTK m. 576'da sayılmıştır. İhtiyari kayıtlar ise TTK m. 577'de sayılmıştır. TTK m. 577'de sayılan kayıtların şirket sözleşmesinde öngörülmesi zorunlu değildir. Diğer bir anlatımla, bu hususlar, şirket sözleşmesinin zorunlu içeriğine dâhil değildir. Ancak bu maddede belirtilen hususlarda, şirket ve ortaklar açısından bağlayıcılık kazanılması arzu ediliyorsa bunların da şirket sözleşmesinde düzenlenmesi gereklidir. Yan edim yükümlülüklerinin öngörülmesi, bunların şekli ve kapsamı ihtiyari içeriğe dâhil olup, bunların şirket sözleşmesinde yer alması zorunlu değildir. Ancak şirket sözleşmesinde düzenlenmeyen yan edim yükümlülükleri de şirket ve ortaklar açısından bağlayıcı olmaz.

²⁴⁴ CAN, Borçları ve Yükümlülükleri, s. 17.

²⁴⁵ Ortaklık sıfatının kazanılması, aslen veya devren gerçekleşir (BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 439). Kuruluş ve sermaye artırımlarında, ortaklık sıfatı, taahhütte bulunan kişilerce tescil ile kazanılır (BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 439). Esas sermaye payının devri veya mirasla, eşler arasındaki mal rejimi uyarınca veya icrada yapılan satışla ortaklık sıfatı devren kazanılmaktadır (TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-23).

9. Tek Borç ilkesi Açısından Hukuki niteliği

Sermaye şirketlerinin tipik türü olan anonim şirketlerde, tek borç ilkesinin varlığı kabul edilmektedir²⁴⁶. Tek borç ilkesi, pay sahibinin, ortaklığa karşı taahhüt etmiş olduğu pay bedeli dışında herhangi bir ödeme yapmaya zorlanamayacağını ifade eder²⁴⁷. Bu ilke, ortağın sermaye borcu dışında kalan taahhütler altına girmesine engel olur²⁴⁸. Bu ilke sebebiyle ortaklıkla ilgili bazı taahhütler altına girmek isteyen ortaklar, bu taahhütleri ortaklık düzeni içerisine dâhil edemezler, ancak birbirlerine karşı yükümlülük üstlenebilirler²⁴⁹. Bu şekilde, tek borç ilkesi ve emredici hükümler ilkesi nedeni ile şirket sözleşmesine dâhil edilemeyen borç ve yükümlülüklerin *paysahibi sözleşmesine*²⁵⁰ konu olması mümkündür. Böylece pay sahibi sözleşmeleri ortakların hareket sahasını genişletir²⁵¹. Ancak bu sözleşmelere ortaklıklar hukukuna özgü yaptırımlar uygulanamaz²⁵².

Tek borç ilkesinin limited şirketler için de geçerli olup olmadığı tartışmalı bir husustur. Yaygın görüş, tek borç ilkesinin limited şirketler için geçerli olmadığı yönündedir²⁵³. Buna gerekçe olarak da limited şirketlerde ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinin öngörülebilmesi gösterilmektedir²⁵⁴. Kanaatimizce, tek borç ilkesi limited şirketler açısından da geçerlidir. Ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri tek borç ilkesinin istisnalarıdır.

²⁴⁶ **TEKİNALP**, Sermaye ortaklıkları, N. 14-91; **TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar Hukuku, s. N. 1019.

²⁴⁷ **OKUTAN** Gül, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, Çağa Hukuk Vakfı Yayınları, 2001, s. 15; **TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar Hukuku, 1019.

²⁴⁸ **TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar Hukuku, N. 1019; **OKUTAN**, Paysahipleri, s. 15.

²⁴⁹ **OKUTAN**, Paysahipleri, s. 15.

²⁵⁰ Limited şirket ortakları için kanun paysahibi terimini değil ortak terimini kullanmaktadır. Limited şirket ortaklarının kendi aralarında veya limited şirketle yaptıkları ancak şirket sözleşmesine geçirmedikleri veya emredici hükümler engeline takılarak geçiremedikleri sözleşmeler için *ortaklar sözleşmesi* belki daha doğru bir ifade olur. Ancak uygulamada paysahibi sözleşmeleri kavramı yaygınlık kazandığı için, limited şirketler için de, paysahibi sözleşmesi terimini kullanmayı tercih ediyoruz.

²⁵¹ **OKUTAN**, Paysahipleri, s. 16.

²⁵² **OKUTAN**, Paysahipleri, s. 15.

²⁵³ **ALIŞKAN**, Limited Şirket, s. 114; **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-03.

²⁵⁴ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-03.

C. Yan Edim Yükümlülüklerinin Eşit İşlem İlkesi Açısından Değerlendirilmesi

Eşit işlem ilkesi, Ortaklıklar Hukuku bakımından, ilk kez 6102 sayılı Kanun’la yasal düzenlemeye kavuşsa da 6762 sayılı Kanun döneminde de genel bir hukuk ilkesi olarak doktrinde ve uygulamada kabul edilmiştir²⁵⁵. TTK m. 627 uyarınca müdürler, ortaklara *eşit şartlar altında eşit işlem* yaparlar. Genel kurulun da ortaklara eşit şartlarda eşit davranacağı kanunda açıkça yazmamaktadır. Ancak genel kurulun da karar alırken eşitlik ilkesini gözetmesi gerektiği kabul edilmelidir²⁵⁶. Eşit işlem ilkesi, mutlak bir eşitliği ifade etmez, esas sermaye paylarının oranına göre, adalet temeline dayalı nispi eşitliği ifade eder²⁵⁷. Oransal olarak ifade edilemeyen, pay sahibinin elinden alınmayacak ve pay sahibi tarafından vazgeçilemeyecek nitelikteki haklar ise mutlak eşitlik uygulamasına tabi olacaktır²⁵⁸.

Eşit işlem ilkesinin temelini dürüstlük kuralı oluşturur.²⁵⁹ Bu ilke, çoğunluk gücünün kötüye kullanılmasını engeller, güç boşluğunun doğurabileceği sakıncaları hafifletir²⁶⁰ ve ortaklar açısından şirket yönetimine eşit olarak katılmayı temin eder²⁶¹.

Eşit işlem ilkesi mutlak bir eşitliği ifade etmediğinden, objektif gerekçelere dayalı olarak farklı uygulamalara gidilebilir. Şirket menfaatinin söz konusu olduğu durumlarda eşit işlem ilkesinden ayrılmanın mümkün olduğu kabul edilmektedir²⁶². Eşit işlem

²⁵⁵ **EMİNOĞLU** Cafer, Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından Eşit Şartlarda Eşit İşlem İlkesi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi I. Ticaret Hukuku Uluslararası Sempozyumu, s. 80; **ERDEM** H. Ercüment, Türk ve İsviçre Hukuklarında Eşit İşlem İlkesi (İsviçre Borçlar Kanununun İktibasının 80. Yılında İsviçre Borçlar Hukukunun Türk Ticaret Hukuku’na etkileri, 393-419), Vedat Kitapçılık İstanbul 2009, s. 400.

²⁵⁶ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-04; **MOROĞLU** Erdoğan, Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009, s. 194.

²⁵⁷ **EMİNOĞLU**, Eşit İşlem, s. 80; **AKDAĞ GÜNEY** Necla, Anonim Şirketlerde Eşitlik İlkesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVIII, Y. 2014, Sa. 3-4, s. 113; **ŞAHİN** Ayşe, Anonim Ortaklığın Haklı sebeple Feshi, Vedat Kitapçılık, İSTANBUL 2013, s. 31; **ERDEM**, Eşit İşlem, s. 395.

²⁵⁸ **YILDIZ** Şükrü, Şükrü, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi, Seçkin Yayıncılık, 2004, s. 95.

²⁵⁹ **MOROĞLU**, Hükümsüzlüğü, s. 194.

²⁶⁰ **AKDAĞ GÜNEY**, Eşit İşlem, s. 112.

²⁶¹ **EMİNOĞLU**, Eşit İşlem, s. 86.

²⁶² **EMİNOĞLU**, Eşit İşlem, s. 87; **ŞAHİN**, AO feshi, s. 31.

ilkesinde sınırlama mümkün olsa da bu ilkedен büsbütün vazgeçilemez²⁶³. Eşit işlem ilkesine tabi olma, ortakların vazgeçilemez hakları yönünden, mutlak olarak uygulama alanı bulur. Müdürlerin eşit işlem ilkesine aykırı olan kararları batıldır (TTK m. 644/1.c hükmünün yollamasıyla TTK m. 391)²⁶⁴.

Yan edim yükümlülükleri öngörülürken ortaklar arasında eşitlikten sapmanın mümkün olup olmadığı kanunda açık değildir. Limited şirketin her ortağı, şirketin işletme konusu ile ilgili bir konuda faaliyet göstermeyebilir. Mesela şeker pancarından şeker üreten bir limited şirketin her ortağı şeker pancarı yetiştiricisi olmayabilir. Bu sebeple şirketin her ortağını aynı yan edim yükümlülüğü ile sorumlu tutmak müessesenin yapısına aykırıdır. Yan edim yükümlülüğü üstlenecek ortakların bazen şirketin konusuna giren bir malın üreticisi veya bir hizmet alanında uzman kişi olması gereklidir. Bu nedenle yan edim yükümlülüklerinde ortaklar arasında mutlak eşitlik aranmamalıdır²⁶⁵. Ayrıca yan edim yükümlülüklerinin kural olarak bir ivaz karşılığında yapılması da eşitsizliğin giderilmesine hizmet eder niteliktedir. Son tahlilde eşitlik ortaklık (paysahipliği) haklarının kullandırılmasında tesis edilmelidir; yan edim yükümlülükleri ise sözleşmesel bir ilişkinin ortaklık sözleşmesine taşınmasına yol açmaktadır. Bu nedenle, yan edim yükümlülükleri farklılaştırılabilir²⁶⁶.

D. Yasal Dayanaklar

Türk hukukunda yan edim yükümlülüklerin kanuni düzenlemeye kavuşması 6102 sayılı TTK ile olmuş olup bu kanun öncesinde de yan edim yükümlülükleri doktrinde kabul edilmekteydi. Dönemler halinde yan edim yükümlülüklerinin gelişimine göz atmakta yarar vardır.

²⁶³ EMİNOĞLU, Eşit İşlem, s. 87; GÜNAYDIN Burcu, Anonim Şirkette Zorunlu Organ Eksikliğine Dayanan Fesih Davası, Beta, İstanbul 2012, s. 6.

²⁶⁴ ŞAHİN, AO feshi, s. 31.

²⁶⁵ DEMİRKAPI, Payın Devri, s. 434.

²⁶⁶ Yan edim yükümlülükleri tüm ortaklara yüklenebileceği gibi, bazı grup paylar için veya bazı ortaklar için de öngörülebilir. Hatta ortaklara farklı konu, kapsam veya zamanlarda yan edim yükümlülüğü yüklenebilir. Örneğin, fındık üreten bir limited şirketin ortaklarından birisinin fındık teslim etmeyi diğerinin ise süt teslim etmeyi üstlenmesi böyledir.

1. 1926 Sayılı Kanun Dönemi

Türk hukukunda limited şirket ilk defa, 1926 tarihli Ticaret Kanununda (m.503 - m.516) düzenlenmiştir. Bu kanunda limited şirkete ilişkin hükümlerin kaynağı, esas itibari ile 1925 tarihli Fransız Limited Şirketler Kanunu'dur²⁶⁷. Bu kanunda limited şirket, anonim şirketler haricinde olarak bilumum şürekânın (tüm ortakların) şirkete koydukları sermayeden fazla mesul olmamaları şartıyla ve eshama münkasem (paylara bölünmüş) olmaksızın şirket teşkili olarak tanımlanmıştır (eTK-1926 m.121/3, m 503). Böylece, limited şirket ortağının sadece sermaye olarak taahhüt ettiğinden sorumlu olması kabul edilmiş olup, yan edim yükümlülüğü düzenlenmiş değildir.

2. 6762 Sayılı Kanun Dönemi

1956 tarihli Türk Ticaret Kanununda limited şirket (m.503 – m.556), 1926 tarihli kanunun (m.503 – m.516) cevap vermekte yetersiz kaldığı ihtiyaçları karşılamak üzere oldukça ayrıntılı düzenlenmiştir²⁶⁸. Bu kanunun asıl kaynağı İsviçre Borçlar Kanunu'dur²⁶⁹.

6762 sayılı kanunda ortaklara esas sermaye payını ödeme dışında yan edim yükümlülüğünün öngörülebileceğine ilişkin bir hüküm mevcut değildir²⁷⁰. Ortaklar için esas sermaye payı bedeli ödeme dışında bir yükümlülük öngörülmemiştir²⁷¹. Ek ödeme yükümlülüğü de düzenlenmemiştir. Bunun altında yatan sebep, esas sermaye borcu dışındaki yükümlülüklerin limited şirketin gelişimini olumsuz etkileyebileceği düşüncesidir²⁷². Ancak doktrinde, yan edim yükümlülüğünün şirket sözleşmesi ile öngörülebileceği kabul edilmekte idi²⁷³.

²⁶⁷ ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 63; BAHTİYAR, Ticari İşletme, s. 11.

²⁶⁸ ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 67.

²⁶⁹ TEKİL, Limited, s. 22; ARSLANLI, Limited, s. 2; ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 67.

²⁷⁰ TEKİL, Limited, s. 7

²⁷¹ TEKİL, Limited, s. 7

²⁷² KARAKILIÇ, ek ödeme, s. 112.

²⁷³ TEKİL, Limited, s. 7; ARSLANLI, Limited, s. 30; ALTAY, Ortak Girişimler, s. 155, dn. 410.

eTTK'da öngörülmemekle birlikte, limited şirket ortaklarına, şirket sözleşmesi ile tali mükellefiyetler ve hatta zararlar sonucu ortaya çıkacak açıkları kapama borcu yüklenebileceği kabul edilmekte idi²⁷⁴.

3. 6102 Sayılı Kanun Dönemi

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun limited şirketler hukuku açısından getirdiği önemli yeniliklerden birisi de yan edim yükümlülüğüdür. Yan edim yükümlülüğü, limited şirket ortaklarının asıl borcu olan sermaye payını ödeme borcu yanında getirilen bir yükümlülüktür. TTK'nın yan edim yükümlülüğüne ilişkin hükümleri, mehzaz İsviçre Borçlar Kanunun (İsv. BK m. 796) bu konudaki hükümlerle benzer şekilde düzenlenmiştir. TTK m. 606'da düzenlenen yan edim yükümlülükleri şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet edecek nitelikte olmalıdır. Bir esas sermaye payına bağlı olması gereken yan edim yükümlülükleri şirket sözleşmesinde düzenlenmek zorundadır. Amacı şirkete finansman sağlamak olmayan bu yükümlülükler, sonradan şirket sözleşmesi değişikliği ile öngörülüyorsa ilgili tüm ortakların olumlu oyu aranmaktadır.

E. Yan Edim Yükümlülüklerinin Geçerlilik Şartları

Yan edim yükümlülüklerin geçerlilik şartları şekli açıdan ve maddi açıdan geçerlilik şartları olmak üzere iki farklı grupta incelenebilir.

1. Şekle İlişkin Geçerlilik Şartları

Şekle ilişkin geçerlilik şartları şirket sözleşmesinde bu yükümlülüklerle ilişkin bir düzenlemenin bulunması ve bunların bir esas sermaye payına bağlı olması olmak üzere iki şarttan ibarettir.

²⁷⁴ YILDIZ, Limited Şirketler, s. 188; TEKİL, Limited, s. 7; ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 114 dn. 146; PULAŞLI, Şerhi, s. 1065.

i. Şirket Sözleşmesinde Hüküm Bulunması

Yan edim yükümlülüklerinin geçerli olabilmesi için bunların şirket sözleşmesinde düzenlenmesi zorunludur²⁷⁵. Şirket sözleşmesinde düzenleme olmaksızın yan edim yükümlülükleri bağlayıcılık kazanamaz.

a. Şirket Sözleşmesine Konulmasıyla GÜdülen Amaç

Limited şirketlerde bazı kayıtların, ortaklıklar hukukundan kaynaklanan yaptırımlarla güçlendirilmeleri için, bunların sözleşmeye geçirilmeleri gerekmektedir²⁷⁶. Bu kayıtlar şirket sözleşmesine geçirilmeyip, şirket sözleşmesi dışında kararlaştırılmışsa, borçlar hukuku etkisi doğururlar. Bu son halde bunlara aykırılık halinde ortaklıklar hukukundan doğan yaptırımların uygulanması mümkün değildir²⁷⁷. Bu kayıtların şirket sözleşmesine geçirilmesi halinde ise genel kurul kararının iptali davası, çıkma, çıkarılma gibi ortaklıklar hukuku yaptırımları uygulanabilecektir²⁷⁸. Bu tür kayıtlar şirket sözleşmesine geçirilmediği sürece, bunlar oybirliği ile kabul edilse bile, bağlayıcılık kazanamaz²⁷⁹.

Bu tür kayıtlar aslında sermaye şirketinin yapısına yabancı olan kayıtlardır²⁸⁰. Bu tür kayıtların şirket sözleşmesine geçirilmesi limited şirketin şahıs şirketi yönünü ortaya çıkarır. Eski düzenlemede bulunmayan bu kayıtların limited şirket sözleşmesine konulmasına kanun koyucu yeni düzenleme ile izin vermiştir.

Yan edim yükümlülüklerinin içerdiği borçlar, şirket sözleşmesine geçirilmeden ortaklar arasında yapılan bir *paysahipleri sözleşmesine* konu olabilir. Bu paysahipleri sözleşmesine şirketler hukuku norm ve ilkeleri değil borçlar hukuku ilke ve normları uygulanır²⁸¹. Anılan sözleşme emredici hükümler nedeni ile şirket sözleşmesine

²⁷⁵ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1492.

²⁷⁶ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s.635.

²⁷⁷ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s.635.

²⁷⁸ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s.635.

²⁷⁹ ŞENER, Ortaklıklar, s. 636.

²⁸⁰ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s.635.

²⁸¹ TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku, N. 1021.

konulamayacak hususlardaki borçları da kapsadığı için anonim ve limited şirketler uygulamasında yaygın olarak kullanılmaktadır²⁸².

b. Sicilin Olumlu İşlevi Açısından Değerlendirme

TTK m. 577 uyarınca, yan edim yükümlerinin şirket ve ortaklar açısından bağlayıcı olabilmesi için bu yükümlerin şirket sözleşmesinde düzenlenmiş bulunması zorunludur. Şirket sözleşmesinde düzenlenmiş bulunan yan edim yükümlere ilişkin kayıtlara TTK m. 587/1.j hükmü uyarınca TTK m. 36 hükmü uygulanır²⁸³. Buna göre, ticaret sicili kayıtların nerede bulunursa bulunsunlar, üçüncü kişiler hakkında, tescilin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği, ilanın tamamı aynı nüshada yayınlanmamış ise, son kısmının yayımlandığı günü izleyen iş gününden itibaren hukuki sonuçlarını doğurur²⁸⁴. Üçüncü kişilerin kendileri hakkında sonuç doğuran sicil kayıtlarını bilmediklerine ilişkin iddiaları dinlenmez.

Ticaret siciline tescil edilmiş bir hususun ilanında tescil ile aykırılık bulunması halinde, diğer bir anlatımla tescil ile ilan arasında aykırılık bulunursa, üçüncü kişilerin ilana olan güvenleri korunur. Ancak üçüncü kişiler tescil edilmiş gerçek durumu bildikleri ispatlanırsa tescil edilmiş gerçek durum onlar hakkında sonuç doğurmaya devam eder (TTK m. 37). TTK m. 36 ve 37 hükümleri, payları devralanların yan edim yükümlülükleri karşısındaki konumunu ilgilendirmektedir.

Esas sermaye payını devralan üçüncü kişi, kendisine payın devri sırasında payın yan edim yükümlülüğü ile yükümlü olduğuna ilişkin bir bilgi verilmese de, TTK m. 36 uyarınca payın kendisine yan edim yükümlülüğü olmadan geçtiğini ileri süremez. Devralan üçüncü kişi yan edimleri yerine getirmek zorunda kalır. Her ne kadar, esas sermaye payı için ispat aracı veya nama yazılı olacak şekilde senet çıkarılabileceği ve bu senetlerde de yan edim yükümlülüklerine ilişkin bilgilerin bulunması zorunlu ise de

²⁸² **TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar Hukuku, N. 1021; **OKUTAN**, Paysahipleri Sözleşmesi, s. 76.

²⁸³ Karşı görüş için bkz. **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 19-13a.

²⁸⁴ eTTK döneminde limited şirket sözleşmesi değişiklikleri tescilden itibaren üçüncü kişiler hakkında sonuç doğururdu (eTTK m. 515). Bu durum eleştirilmiş ve değişikliklerin üçüncü kişiler hakkında ilandan itibaren sonuç doğurmasının daha uygun olacağı ifade edilmiştir (**DOĞANAY**, TTK Şerhi C. 2, s. 1252).

(TTK m. 593/2), senette yan edim yükümlülüklerine ilişkin bilgilerin bulunmaması sadece senedi geçersiz kılar, yoksa payı devralan ortağın yan edim yükümlülüklerinden kurtulacağı sonucunu vermez²⁸⁵. Çünkü esas sermaye payı senedi ortaklık sıfatı için kurucu etkiye sahip değildir. Ortaklık sıfatı şirketin veya sermaye artırımının tescili ile doğar, pay senetleri ise açıklayıcı fonksiyona sahiptir²⁸⁶.

c. Başlangıçta Şirket Sözleşmesi İle Getirilmesi

Yan edim yükümlülüğü, şirketin kurulması aşamasında, esas sözleşme hazırlanırken öngörülebilir. Sözleşme hazırlanırken bütün ortakların imzası bulunacağından, kuruluştan öngörmede oy birliği de sağlanmış olmaktadır. Bu şekilde, yan edim yükümlülüğü altına giren ortak kendi iradesi ile bu yükümlülüğü yüklenmiş olur.

d. Sonradan Şirket Sözleşmesi Değişikliği İle Öngörülmesi

Limited şirketlerde, şirket sözleşmesi, kanunda öngörülen usule uyularak her zaman değiştirilebilir. Şirket sözleşmesi ortaklar açısından bir müktesep hak²⁸⁷ oluşturmaz²⁸⁸. Şirket sözleşmesine değiştirilemez hükümler konulamaz. Tüm ortaklar oybirliği ile bazı hükümlerine değiştirilemeyeceğini kararlaştırırsa bile, bu geçerli değildir²⁸⁹.

Limited şirket sözleşmesinin her zaman değiştirilebilir olması, her türlü hususun şirket sözleşmesine konulabileceği anlamına gelmez. Kanun koyucu, emredici hükümlerle (TTK m. 579/1) şirket sözleşmesine konabilecek hususları sınırlandırmıştır. Emredici hükümlere ilişkin TTK m.579/1 uyarınca, TTK'nın şirket sözleşmesine konabileceğine açıkça izin verdiği hükümler dışında bir hüküm, şirket sözleşmesine

²⁸⁵ Doktrinde bir görüşe göre, TTK m. 595/1'de sayılan kayıtların devir sözleşmesinde yer almaması halinde devir geçerli olmaz (TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-18; YILDIZ, Limited Şirketler, s. 139).

²⁸⁶ HAMAMCIOĞLU, Tek Borç İlkesi, s. 6

²⁸⁷ Müktesep hak, hak sahibinin (burada ortakların) rızası olmadan sona erdirilemeyen veya sınırlandırılmayan hak demektir (ARSLANLI, Limited, s. 113; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 307).

²⁸⁸ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 710.

²⁸⁹ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 654.

konulamaz. Diğer kanunların öngörülmesine izin verdiği tamamlayıcı nitelikteki şirket sözleşmesi hükümleri o kanuna özgülenmiş olarak hüküm doğurur.

Konusu itibari ile aslında borçlar hukuku konusu olmaya elverişli olan yan edim yükümlülüklerinin şirket sözleşmesine konulmasına TTK açıkça izin vermiştir. Bu nedenle yan edim yükümlülüğünün öngörülmesi, emredici hükümler maddesi ile getirilen sınırlamaya takılmayacaktır.

Yan edim yükümlülükleri ancak şirket sözleşmesi ile öngörülebilir. Genel kurul kararı veya müdürlerin kararıyla yan edim yükümlülüğünün öngörülmesi olanaksızdır. Şirket sözleşmesinin değiştirilmesi ise genel kurulun yetkisinde olup, bu yetkinin başka bir organa veya komiteye devredilmesi mümkün değildir (TTK m. 616). Şirket sözleşmesi değişikliklerinde yetki genel kurulda olsa da değişiklik taslağının hazırlanması müdürler tarafından yerine getirilir²⁹⁰. Ancak genel kurulun bu taslak üzerinde değişiklik yapma yetkisi de vardır.

Şirket kurulduktan sonra, sözleşmenin değiştirilmesi ile de yan edim yükümlülüğü öngörülebilir. Kurulda getirilen yan edim yükümlülüğünün kapsamının genişletilmesi de şirket sözleşmesi değişikliği ile mümkündür. Her iki halde de, genel kurul kararları ancak ilgili²⁹¹ tüm ortakların yazılı onayıyla alınabilir. Buradaki ilgili ortak kavramı ile yan edim yükümlülüğü altına girecek ortaklar kastedilir. Böyle bir yükümlülük altına girmeyen ortakların olumlu oyuna ihtiyaç yoktur.

Birden çok paya sahip olup, bu paylardan bazılarının yan edim ile yükümlü olması ve bazılarının da olmaması halinde de ortak ilgili ortak sayılıp, diğer paylarla ilgili olarak olumlu oyu aranmalıdır.

Yan edim yükümlülüğünün sonradan öngörülmesi veya kapsamının genişletilmesi aynı zamanda bir şirket sözleşmesi değişikliği olup, ilgili tüm ortakların olumlu oyu

²⁹⁰ **BAHTİYAR**, Ortaklıklar, s. 213

²⁹¹ Yan edim yükümlülüğünün kabul edilmesinde, oy birliğinin aranması gerektiğini savunan görüş için bkz. **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 672.

şeklindeki özel koşul yanında, şirket sözleşmesi değişikliği için gerekli diğer yeter sayılar da sağlanmış olmalıdır. Böylece, aksi şirket sözleşmesinde öngörülmediği durumlarda, şirket sözleşmesi, esas sermayenin üçte ikisini temsil eden ortakların kararıyla değiştirilebilir (TTK. 589/1). Şirket sözleşmesinde, daha hafif bir yetersayı öngörülemez. Daha ağır bir yetersayının öngörülmesi halinde ise, nisabı ağırlaştıracak kararın, öngörülecek nisapla alınmış olması gerekir (TTK. 621/2).

Yan edim yükümlülüğünün oluşturulması veya kapsamının artırılması ile ilgili genel kurul kararı, önemli kararların sayılmış olduğu TTK. 621/1 maddesinde yer almamaktadır. Bu nedenle, kanunun bu maddesinde yer alan ve genel kurulda temsil edilen oyların üçte ikisinin ve ayrıca oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması şeklindeki özel yetersayı uygulanmaz.

e. Genel Kurulun İç Yönerge Çıkarması

Yan edim yükümlülüklerinin konusu, kapsamı, koşulları ve diğer önemli noktalar şirket sözleşmesinde belirtilmelidir. Ayrıntıyı gerektiren düzenlemeleri ise genel kurul karara bağlayabilir. Genel kurul detayları gösteren bir iç yönerge çıkarak yan edim yükümlülüklerini daha da somutlaştırabilir. Yan edim yükümlülükleri hakkında iç yönerge çıkarılması, genel kurulun devredilemez yetkilerindendir (TTK m. 616/2.d)²⁹². Bu iç yönergeyi müdürlerin çıkarması mümkün değildir.

Yan edim hakkında iç yönerge çıkarılması konusunda, toplantıda temsil edilen oyların çoğunluğu ile karar alınır²⁹³. Yan edim yükümlülüğü borcu altına girenlerin tümünün onayının gerekli olup olmadığı kanunda açık değildir. Şirket sözleşmesinin sonradan değiştirilmesi ile yan edim yükümlülüğünü öngören şirket sözleşmesi değişikliğinin yapılabilmesi ilgili tüm ortakların onayı ile mümkündür. Kanaatimizce bu özel şart iç yönergenin çıkarılmasına ilişkin genel kurul kararında da aranmalıdır. Böylece iç yönergenin yan edim yükümlülüklerini değiştiren veya artıran hükümleri ancak ilgili tüm ortakların onayı ile alınabilmelidir.

²⁹² BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 654.

²⁹³ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 670.

f. Birleşme Halinde

Birleşme, bir veya daha çok ticaret şirketinin malvarlıklarının tasfiye edilmeksizin bir ticaret şirketi tarafından devralınması, devralan şirketin paylarının devralınan malvarlıkları karşılığında, devralan şirketin paylarının devrolunan şirket veya şirketin ortakları tarafından belirlenmiş bir değişim oranına göre kendiliğinden iktisap edilmesi ve bunların devralan şirketin ortakları olmalarıdır²⁹⁴.

Birleşmeye katılan şirketlerin yönetim organları, ayrı ayrı veya birlikte, birleşme hakkında bir rapor hazırlarlar. Bu raporda, öngörülmüşse, devrolunan şirketin ortaklarına birleşme dolayısıyla yüklenecek olan ek ödeme ve diğer kişisel edim yükümlülükleri ile kişisel sorumluluklar hakkında bilgi, hukuki ve ekonomik yönden açıklanır ve gerekçeleri belirtilir (TTK m. 147/1g). Burada yan edim yükümlülüğü adı geçmese de kanaatimizce diğer kişisel edim yükümlülüklerine yan edim yükümlülüğü de dâhildir. Ayrıca değişik türdeki şirketlerin birleşmesinde, yeni tür dolayısıyla ortaklara düşen yükümlükler de birleşme raporunda belirtilmelidir.

Anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde, birleşme kararı, esas veya çıkarılmış sermayenin çoğunluğunu temsil etmesi şartıyla, genel kurulda mevcut bulunan oyların dörtte üçüyle alınır (TTK. 151/1a). Fakat bu şirketlerin bir limited şirket tarafından devralınması ile ek yükümlülük ve kişisel edim yükümlülükleri de öngörülüyorsa veya bunlar mevcut olup da genişletiliyorsa, bütün ortakların oybirliğine ihtiyaç vardır (TTK. 151/4).

Kooperatiflerde ise birleşme kararı, verilen oyların üçte ikisinin çoğunluğu ile ana sözleşmede ek ödeme veya başka edim yükümlülükleri ya da sınırsız sorumluluk kabul edilmiş veya bunlar mevcut olup da genişletiliyorsa kooperatife kayıtlı tüm ortakların dörtte üçünün kararıyla alınmalıdır (TTK. 151/1d).

²⁹⁴ PASLI Ali, Anonim Ortaklığın Devralınması, Vedat Kitpçılık, İstanbul 2009, s. 159; TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 24-03; BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 60.

ii. Esas Sermaye Payına Bağlı Olması

Yan edim yükümlülükleri bir esas sermaye payına bağlı olarak oluşturulurlar. Tek bir pay, belirli pay grupları, belirli paylar hatta bütün paylar için öngörülebilirler²⁹⁵. Ortakların şahsı adına oluşturulan edim yükümlülükleri, TTK anlamında yan edim yükümlülüğü olmaz. Yan edim yükümlülüklerinin esas sermaye payına bağlı olmasının sonuçlarını incelemeden önce esas sermaye payı kavramının incelenmesi uygun olur.

a. Genel Olarak Pay kavram

Payın tanımı konusunda doktrinde fikir birliği yoktur. Payın şu anlamlara geldiği kabul edilmektedir.

Birinci anlamda pay, esas sözleşmenin bir sayıya bölünmesi ile bulunan değeri ifade eder²⁹⁶. Bu anlamı ile pay, esas sermaye payı, temel katılma payı, sermaye iştiraki payı (Stammeinlage) olarak adlandırılmaktadır²⁹⁷. Burada bölen sayı pay sayısı, bölüm sayı ise payın birim (nominal, itibari) değeridir. Kural olarak payların itibari değerleri birbirlerine eşittir. Pay gruplarının yaratılması halinde, farklı gruplardaki itibari değerler farklılaşabiliyorken, aynı gruptaki payların itibari değeri ise eşit olmak zorundadır²⁹⁸. Bu anlamda pay için, pay sayısının payın nominal değeri ile çarpımı esas sermayenin toplam itibari değerini verir. Burada aslında paylara bölünmüş olan sermaye değil şirketin bahşettiği haklar bütünüdür. Esas sermaye ile haklar çakışmaktadır. Her pay diğerinden bağımsız olarak hak bahşeder ve sahibine sermaye taahhüt etme borcu yükler²⁹⁹.

Payın ikinci anlamına göre her bir pay, bir ortaklık statüsünü (sociétariat) temsil etmektedir³⁰⁰. Paya sahip olan kişi o pay nedeniyle hak ve borç sahibi olmaktadır³⁰¹. Bu

²⁹⁵ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1588.

²⁹⁶ POROY(Tekinalp/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku, N. 759; HAMAMCIOĞLU, Tek Borç İlkesi, s. 3; TAŞDELEN Nihat, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sıfatının Kazanılması, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005, s. 7.

²⁹⁷ CARRY, s. 25; ÇEVİK, Limited, s. 153.

²⁹⁸ POROY(Tekinalp/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku, N. 759.

²⁹⁹ POROY(Tekinalp/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku, N. 759.

³⁰⁰ BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 110; HAMAMCIOĞLU, Tek Borç İlkesi, s. 8; TAŞDELEN, Pay Sahipliği, s. 9.

³⁰¹ ARSLANLI, Limited, s. 30; CARRY, s. 25.

anlamda esas sermaye payı yerine ortaklık payı da kullanılır³⁰². Ortağın hak ve borçları ortağa değil, paya bağlıdır. Paylar sabit olmasına rağmen bunların sahipleri değişebilir. Payı devreden kimse paydan ayrılır yerine başkası gelir. Iskat edilen kimse gider fakat pay yerinde kalır. Sabit olan pay, sermaye artırılması veya azaltılması yoluyla değişir³⁰³.

Başka bir anlamda ise pay, payın bağlandığı kıymetli evrakı temsil eder³⁰⁴. 6762 sayılı kanuna göre limited şirketler pay senedi çıkaramazlardı (eTTK. 503/2). Pay hakkında tanzim edilecek senetler kıymetli evrak vasfını haiz olmayıp sadece bir ispat vasıtası sayılırlardı (eTTK. 518/3). Payın bütünlüğü ilkesi gereği³⁰⁵, pay hakkında tanzim edilecek senetlerin sermaye payının tamamına ait olması şarttı (eTTK. 518/4). Ancak yeni TTK limited şirket paylarının kıymetli evraka bağlanmasına sınırlı olarak izin vermiştir. Limited şirket payları için nama yazılı veya ispat aracı şeklinde pay senedi çıkarılabilir (TTK. 593/2). Bunlardan nama yazılı olarak düzenlen esas sermaye payı senedi kıymetli evrak niteliğindedir. Ancak doktrinde bir görüşe göre limited şirketlerde pay senetleri kıymetli evrak niteliğinde kabul edilmemektedir³⁰⁶. Limited şirket esas sermaye payları için hamiline yazılı paylar çıkarılamaz.

b. Limited Şirketlerde Esas Sermaye Payı

Limited şirketlerde esas sermaye payının itibari değeri en az 25 TL olabilir. Limited şirketlerde esas sermaye paylarının itibari değerleri birbirlerinden farklı olabilir³⁰⁷; fakat en az 25 TL veya bunun katları biçiminde olması gerekir. Şirketin durumunun iyileştirilmesi, zararın bilançonun dışına çıkarılması, eski payların amorti (itfa) edilmesi amacıyla en az itibari değer olan 25 TL'nin altına inilebilir (TTK m.

³⁰² ÖNAL Buket Sayın, Limited Şirketlerde Ortakların Sorumluluğu, Adalet Yayınları, 3. Bası, Ankara 2008, s. 57.

³⁰³ POROY(Tekinalp/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku, N. 760.

³⁰⁴ HAMAMCIOĞLU, Tek Borç İlkesi, s. 5; TAŞDELEN, Pay Sahipliği, s. 11.

³⁰⁵ ÇEVİK, Limited, s. 156.

³⁰⁶ TEKİL, Limited, s. 6; ARSLANLI, Limited, s. 33; ÖZTAN Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, 18. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2013, s. 34; PULAŞLI, Şerhi, s. 2188; İMREGÜN, Kara Ticareti, s. 500; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 618. Yazar limited şirketlerin esas sermaye payları için çıkardığı senetlerin kıymetli evrak niteliğinde olmadığını, devir kabiliyetini haiz olmadığını savunmaktadır. Ancak yazar, başka bir yerde limited şirket pay senedi için kıymetli evrak niteliğinden bahsetmektedir (bkz. BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 755).

³⁰⁷ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 624; PULAŞLI, Şerhi, s. 2006; ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 135.

583/1, 2). Esas sermaye payları, itibari değerinden veya bu değeri aşan bir bedelle (primli) çıkarılabilir (TTK m. 583/4).

Esas sermaye paylarının itibari değerleri 25 TL yahut bunun katları şeklinde değilse veya TL olarak gösterilmemişse veya esas sermaye paylarının toplamı esas sermaye tutarına denk değilse, ticaret sicili müdürü, şirket sözleşmesinin tescil istemini reddeder (TTK m. 32)³⁰⁸. Her nasılsa tescil edilmişse, şirket tüzel kişilik kazanır, fakat bu aykırılıklar fesih davası prosedürü içinde düzeltilir³⁰⁹.

Esas sermaye payı, ortaklık hak ve borçları bünyesinde barındıran bir kavramdır. Ortaklık hak ve borçlar, esas sermaye payına dayanır ve itibari değerine göre hesaplanır³¹⁰. Rüçhan hakkı, iç kaynaklardan yapılan sermaye artırımında³¹¹ bedelsiz payları edinme hakkı gibi haklar esas sermaye payının itibari değerine göre hesaplanır.

Ortakların oy hakkı, esas sermaye paylarının itibari değerlerine göre hesaplanır. Şirket sözleşmesinde daha yüksek bir tutar öngörülmemişse, her 25 TL bir oy hakkı verir (TTK m. 618/1).

Kanun bazı hakları belirlemede sermaye borcunun ifa edilen tutarına bakılmaksızın sermaye payının itibari değerini tek ölçü alırken (TTK m. 608/2, 618/1), bazı hakları belirlemede ise sermaye payının ödenmiş olan kısmını dikkate almıştır (TTK m. 643/1 atfı ile TTK m. 543/1)³¹².

Limited şirkette kar payının hesabında, TTK m. 608/2'ye göre esas sermayenin itibari değerini esas alınacaktır. Ancak, TTK'nın ilk halinde (m. 585), esas sermayenin tescilden önce ve tamamen ödenmesini şart kılan maddenin daha sonra 6335 sayılı kanunun 31. maddesi ile değiştirilerek esas sermayenin tescilden önce ve tamamen

³⁰⁸ ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 141.

³⁰⁹ ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 141.

³¹⁰ ŞENER, Ortaklıklar, s. 644; YILDIZ, Limited Şirketler, s. 59,81; ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 135.

³¹¹ TTK'da Limited şirketlere ilişkin hükümler arasında iç kaynaklardan yapılan sermaye artırımına ilişkin bir hüküm mevcut değildir. Anonim şirkete yapılmış bir atıf da yoktur. Bu eksikliği gidermek için önerilen çözüm, anonim şirketlerde iç kaynaklardan yapılan sermaye artırımına ilişkin TTK m. 462 hükmünü limited şirketlerde de uygulamaktır (ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 141 dn. 276).

³¹² ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 142.

ödenmesi hükmü değiştirildi. Bu değişiklikten sonra, kar payının hesabında esas sermayenin ifa edilen kısmının dikkate alınması gerektiği savunulmaktadır³¹³. Nitekim kar payının hesabında, yerine getirilen ek ödeme yükümlülükleri de dikkate alınır (TTK m. 608/2).

Ayrılma akçesi, esas sermaye payının gerçek değerinin karşılığıdır. Ortak şirketten ayrıldığı takdirde, esas sermaye payının gerçek değerine uyan ayrılma akçesini isteme hakkını haizdir (TTK m. 641). Şirket sözleşmesi ile ayrılma akçesi farklı bir şekilde düzenlenebilir (TTK m. 577/1k). Ancak şirket sözleşmesi ile ortağın ayrılma akçesinden yoksun bırakılması mümkün değildir³¹⁴. Şirket sözleşmesi ile ayrılma akçesinin türünü ve tutarını farklı düzenleyebilmenin sınırı genel hukuk ilkeleridir. Keyfi, adalete tamamen ters ve müsadereye yakın bir düzenleme yapılamaz³¹⁵.

Limited şirketlerde, bir ortak bir sermaye payı kuralı terk edildiğinden ve yeni TTK ile birlikte bir ortak birden fazla esas sermaye payına sahip olabileceğinden, ortak sayısında öngörülen üst sınır esas sermaye payı sayısında uygulanmaz³¹⁶.

c. Bir Ortağın Birden Fazla Esas Sermaye Payına Sahip Olabilmesi

İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında önceleri limited şirket ortaklarının sadece bir payı olabiliyordu³¹⁷. Bir ortağın birden fazla paya sahip olması mümkün değildi³¹⁸. İsviçre ve Türk Hukuklarında bir ortak diğer bir ortağın payını tamamen veya kısmen iktisap ederse, devralan ortağın esas sermaye payının nominal değeri devralınan pay

³¹³ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 725; ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 142.

³¹⁴ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-54

³¹⁵ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 633; ŞENER, Ortaklıklar, s. 635; ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 143.

³¹⁶ ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 140.

³¹⁷ PERO/OTTIKER/BÖCKLİ/FORSTMOSER/RAPP/NOBEL/REYMOND/REBSAMEN, Project de Sarl, s. 185; MESSAGE 2001, s. 2960; ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 146, ARSLANLI/DOMANIÇ, TTK şerhi-3, s.339, PULAŞLI, Şerhi, s. 1998, YILDIZ, Limited Şirketler, s. 79 dn. 212; KORTUNAY, 327; AYDOĞAN, Fatih, Federal Almanya'da Limited Şirketler Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler-Yenilikler, Batider, Eylül 2009, C.25, S. 3, s. 389 vd., s. 401; TEKİL, Limited, s. 28; ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 146.

³¹⁸ MESSAGE 2001, s. 2960; ARSLANLI/DOMANIÇ, TTK şerhi-3, s.105; DOĞANAY, TTK Şerhi C. 2, s. 1238.

miktarı kadar artardı³¹⁹. Anılan prensip, esas sermaye artırımında da geçerli idi. Esas sermaye artırımında, sermaye artırımını ortak taahhüt ediyorsa ortağın esas sermaye payı sayısı artmayıp mevcut payının nominal değeri artardı³²⁰ buna karşılık sermaye artırımının üçüncü bir kişi taahhüt ediyorsa yani şirkete yeni bir ortak katılıyorsa esas sermaye payı sayısı artardı³²¹. Alman hukukunda ise bir ortağın birden fazla esas sermaye payına sahip olabilmesine kuruluş aşamasında izin verilmemişti³²². Ancak kuruluştan sonraki aşamalarda, gerek bir ortağın başka bir ortaktan esas sermaye payının iktisap etmesi halinde gerekse esas sermaye artırımında ortağın taahhüt ettiği esas sermaye payı devralan veya pay taahhüt eden ortağın mevcut paylarının nominal değerinin artırılması ile mevcut paya katılmayıp bağımsız bir pay olarak var olmasına izin verilmişti³²³. 6012 sayılı TTK ile Türk, 2005 yılında İsviçre, 2008 yılında ise Alman Hukuklarında yapılan değişikliklerle bir ortağın birden fazla esas sermaye payına sahip olmasına izin verilmiştir³²⁴.

Bir ortağın birden fazla esas sermaye payına sahip olabilmesi ile beraber, yan edim yükümlülükleri de ortağın paylarından birine veya bazılarına özgülenebilir³²⁵. Ortağın yan edim yükümlülüklerinin bağlandığı baylardan bazılarını devretmesi halinde, elinde kalan esas sermaye payı oranında yan edim yükümlülüklerinden sorumluluğu devam eder. Örnek olarak, ortağın paylarının yarısını devretmesi ile onun yan edim yükümlülükleri sebebi ile olan borcu yarıya iner.

³¹⁹ ARSLANLI/DOMANIÇ, TTK şerhi-3, s.214.

³²⁰ TEKİL, Limited, s. 30

³²¹ ARSLANLI/DOMANIÇ, TTK şerhi-3, s.105, ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 146.

³²² ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 146, ARSLANLI/DOMANIÇ, TTK şerhi-3, s.339, PULAŞLI, Şerhi, s. 1998, YILDIZ, Limited Şirketler, s. 79 dn. 212; KORTUNAY, 327; AYDOĞAN, Fatih, Federal Almanya'da Limited Şirketler Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler-Yenilikler, Batider, Eylül 2009, C.25, S. 3, s. 389 vd., s. 401.

³²³ YILDIZ, Limited Şirketler, s. 79 dn. 212; ARSLANLI/DOMANIÇ, TTK şerhi-3, s.198; ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 146.

³²⁴ AYDOĞAN, Değişiklikler-Yenilikler, s. 401; KORTUNAY, s. 327; TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N.18-09.

³²⁵ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 18-09.

d. Esas Sermaye Payına Bağlı Olmasının Sonuçları

Yan edim yükümlülükleri ancak bir esas sermaye payına bağlı olarak oluşturulabilirler (TTK m. 606/2). Bu nedenle esas sermaye payının konu olduğu hukuki işlemlerden yan edim yükümlülükleri de etkilenecektir.

1) Payın Devri Halinde

Payın devri, payı devredenin ortaklık sıfatının sona ermesi ve devreden de ortaklık sıfatını kazanması sonucunu doğurur. Limited şirketlerde esas sermaye payının devri anonim şirketlerde olduğunun aksine ilke olarak serbest değildir (TTK m. 595/2). Limited şirketlerde esas sermaye payının devri kanunen sınırlandırılmıştır³²⁶. Şirket sözleşmesinde aksi öngörülmemişse, esas sermaye payının devri için genel kurulun onayı şarttır (TTK m. 595/2). Ortaklar genel kurulunun onayı, devir için geçerlilik şartıdır. Başka bir anlatımla, genel kurul esas sermaye payı devir talebini reddetmesi ancak buna rağmen devir işlemi yapılması geçersizdir. Ancak bu sınırlama emredici değildir³²⁷. Şirket sözleşmesinde, esas sermaye payının devri yasaklanabileceği, daha ağır şartlara bağlanabileceği gibi tamamen serbest de bırakılabilir³²⁸.

Esas sermaye payının devredilebilmesi için devreden ile devralan arasında yazılı olarak yapılmış bir sözleşme bulunmalıdır. Ayrıca, yapılan sözleşmenin geçerli olması için noter onayı aranmaktadır (TTK m. 595/1). Devir sözleşmesinde yan edim yükümlülükleri de belirtilir³²⁹. Yazılı şekil öngörülmesi ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri hakkında devralanı düşünmeye yöneltir³³⁰. Böylece devralan kişi bu borç ve yükümlülüklerin bilincinde olur³³¹. Alman ve İsviçre hukuklarında olduğu gibi TTK'da da yan edim yükümlülükleri öngörüldüğü halde payın devrinin bu yükümlülüklere etkisi kanunda düzenlenmemiştir³³². İsviçre hukukunda devir

³²⁶ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 18-01.

³²⁷ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 18-01.

³²⁸ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 750.

³²⁹ **BÖCKLİ**, *Présentation Générale*, s. 9; **RAPP**, s. 6.

³³⁰ TTK m. 595 Gerekçesi.

³³¹ TTK m. 595 Gerekçesi.

³³² **DEMİRKAPI**, Payın Devri, s. 435.

sözleşmesinde yan edim yükümlülükleri belirtilmemiş ise devrin geçersiz olduğu kabul edilir³³³. Kanaatimizce, devir sözleşmesinde yan edim yükümlülükleri belirtilmiş olmasa bile sicilin olumlu etkisi nedeniyle yan edim yükümlülüklerinden devralan ortak sorumlu olur.

Genel kurul esas sermaye payı devir istemini herhangi bir sebep göstermeksizin reddedebilir (TTK m.595/3). Ancak, şirket sözleşmesinde aksi bir düzenleme de yapılabilir. Genel kurula başvurudan itibaren üç ay içinde, genel kurulun karar almaması onay verildiği anlamına gelir (TTK m. 595/7). Böylece şirketin devir işlemini sürüncemede bırakması engellenmektedir. Genel kurul bu kararı olağan çoğunlukla alır. Genel kurulun esas sermaye payının devrine onay verme kararı onun devredilemez yetkilerindendir (TTK m. 616/1.f). Payı devreden de oylamaya katılabilir. Şirket tarafından esas sermaye payının devrinin onaylanması hakkında bir karar verilmesine kadar genel kurulda alınan kararlarda devreden de oy kullanabilir³³⁴. Aksi takdirde, onayın verilmemesi durumunda, payı devretme isteyen kişinin ortaklık sıfatı devam ettiği halde oy kullanma hakkından yoksun kalmış olmaktadır.

Şirket sözleşmesi ile genel kurulun onay verme şartı kaldırılabilir ancak, şirket sözleşmesinde ek ödeme veya yan edim yükümlülükleri öngörüldüğü takdirde, devralanın ödeme gücü şüpheli görüldüğü için ondan istenen teminat verilmemişse, genel kurul şirket sözleşmesinde hüküm bulunmazsa bile onay vermeyi reddedebilir (TTK m. 595/6).

Şirket sözleşmesi devri yasaklamış veya genel kurul onay vermemişse, ortağın haklı sebeple şirketten çıkma hakkı saklıdır (TTK m. 595/5). Kanaatimizce, şirket sözleşmesinde devrin yasaklanması veya şirketin onay vermemesi halleri, tek başına, ortağın şirketten çıkması için haklı sebep teşkil etmez. Haklı sebeplerin ayrıca mevcut olması gereklidir. Şirketin devir istemini sebep göstermeksizin reddedebilmesi de bu düşüncemizi güçlendirmektedir. Bize göre, kanunun bu hükmü, bir ortağın şirketten

³³³ BÖCKLİ/FORSTMOSER/RAPP, Raport D'expert, s. 49.

³³⁴ Aynı yönde bkz. BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 752.

çıkması için haklı sebepler varsa, şirket sözleşmesindeki devir yasağının çıkmaya engel olmayacağı şeklinde anlaşılmalıdır.

Genel kurulun onay vermesine kadar geçen sürece devir işlemi askıdadır³³⁵. Askı süresince, mevcut ortağın yan edim yükümlülüklerinden sorumluluğu devam eder. Devir genel kurulun onay kararı ile tamamlanmış olur. Genel kurul kararı ile birlikte yan edim yükümlülükleri payı devralan ortağa geçer. Devir işlemi pay defterine de kaydedilir (TTK m. 594/1). Esas sermaye payının devri ile birlikte, ortağın şahsına bağlı olanlar hariç, hak ve borçlar devralana geçer³³⁶. Yan edim yükümlülükleri ortağın şahsına bağlı bulunmayıp bir esas sermaye payına bağlı bulunduğundan herhalde payı devralan kişiye geçer.

Esas sermaye paylarının geçişlerinin tescil edilmesi için, şirket müdürleri tarafından ticaret siciline başvurulur. Başvurunun otuz gün içinde yapılmaması halinde, ayrılan ortak, adının bu paylarla ilgili olarak silinmesi için ticaret siciline başvurabilir. Ortağın başvurusu üzerine ticaret sicili müdürü, şirkete, esas sermaye payını iktisap edenin adının bildirilmesi için süre verir (TTK m. 598). Pay devrinin gerçekleştiği andan bunun tescil ve ilan edilmesi anına kadar olan süreçte, payı devralan kişi payı yeniden devrederse iyiniyetli devralanın yan edim yükümlülüklerinden sorumluluğu bulunmamalıdır. Devir sözleşmesinde ve/veya çıkarılmışsa pay senedinde yan edim yükümlülüklerine ilişkin bir açıklamanın yer almaması veya payı devralanın bu yükümlülüklerin mevcudiyeti hakkında başka yollardan bilgi edinememesi halinde iyiniyetli sayılır. Pay devri tescil ve ilan da edilmediğinden sicilin olumlu işlevinden de yararlanamaz. Bu durumda, TTK m. 36/4 uyarınca payı devralan ortağın yan edim yükümlülüklerinin mevcudiyetini bildiği veya bilmesi gerektiği ispatlanamadığı sürece, devralan ortak esas sermaye payının yan edim yükümlülüklerinden arı olarak kazanır.

Şirket sözleşmesinde düzenlenmeyen, ortaklar arasında kararlaştırılan hak ve borçlar devralana geçecek midir? İsviçre hukukunda kabul edilen görüşe göre, pay sahipleri sözleşmelerinden doğan ve şirket sözleşmesinde yer almayan hak ve borçlar

³³⁵ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 753.

³³⁶ **ŞENER**, Ortaklıklar, s. 644; **ÇEVİK**, Limited, s. 286; **ALIŞKAN**, Limited Şirket, s. 136.

esas sermaye payını devralana geçmez³³⁷. Hatta ortaklar bu yönde anlaşmalar bile sonuç değişmez³³⁸. Ancak şirketin bunlara onay vermesi veya bunları reddetmesi mümkündür³³⁹. Aynı esas Türk Hukuku için de geçerlidir.

2) Payın Miras, Eşler Arasındaki Mal Rejimine İlişkin Hükümler Veya Cebri İcra Yoluyla Geçmesi Halinde

Esas sermaye payının, miras, eşler arasındaki mal rejimine ilişkin hükümler veya cebri icra yoluyla geçmesi hallerinde, esas sermaye payından doğan tüm haklar ve borçlar payın intikal ettiği kişiye geçer (TTK m. 596/1)³⁴⁰. Esas sermaye payının miras, eşler arasındaki mal rejimi³⁴¹ ve cebri icraya ilişkin hükümler yoluyla geçmesi için şirketin onayına ihtiyaç yoktur. İktisap bu hallerin gerçekleşmesi anında ve kendiliğinden gerçekleşir. Yan edim yükümlülükleri de anılan geçiş hallerinde, payın geçtiği kişi tarafından kendiliğinden üstlenmiş olacaktır.

Şirket iktisabın öğrenilmesinden itibaren üç ay içinde, esas sermaye payının geçtiği kişiyi onaylamayı reddedebilir. Ancak şirketin payın intikal ettiği kişiyi onaylamaması için, payın geçtiği kişiye; payın kendisine, kendi ortağına veya bir üçüncü kişiye gerçek değeri üzerinden devredilmesini önermesi şarttır³⁴² (TTK m. 596/2). Burada onayı reddeden organın genel kurul mu yoksa müdürlerin mi olduğu açık değildir. Kanaatimizce, burada esas sermaye payının, intikal sebebinin gerçekleşmesi ile payı iktisap edene geçtiği, fakat şirketin iktisap edeni onaylamayarak aslında esas sermaye payını iktisap edeni şirketten çıkardığı sonucuna varılmalı ve ortağı şirketten çıkarma yetkisinin de genel kurula ait olması da dikkate alınarak intikale onay vermeme genel

³³⁷ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1541.

³³⁸ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1541.

³³⁹ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1541.

³⁴⁰ İntikal hallerinin burada sayılanlarla sınırlı olmadığı, şirketlerin birleşmesi halinde TTK m. 596'nın uygulanması gerektiği doktrinde savunulmaktadır (bkz. ŞENER, Ortaklıklar, s. 656).

³⁴¹ Eşlerin anlaşmalı boşanmaları halinde de bu hükmün uygulanıp uygulanmayacağı sorgulanabilir. Kanaatimizce, eşler arasındaki mal rejimine ilişkin tüm durumlarda TTK m. 596 uygulanmalıdır. Anlaşmalı boşanmada da eşler arasında yapılan sözleşme ancak hâkimin onayı ile geçerli olacağından devrin mahkeme kararı ile gerçekleştiği söylenebilir (TMK m.166).

³⁴² Bu önerinin yapılması ile birlikte, taraflar arasında bir sözleşmenin kurulduğu kabul edilmektedir (bkz. BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 756). Kanaatimizce, kanun şirket veya şirketin göstereceği kişiye bir alım hakkı tanımıştır. Bu hakkın kullanılması ile iktisap eden ve alım hakkı sahibi arasında bir sözleşme ilişkisi doğar.

kurulun kararıyla mümkün olmalıdır. Şirketin esas sermaye payını iktisap eden kişiyi onaylamayı reddetmesi için kanaatimizce, haklı bir sebebin bulunması gerekmez. TTK m. 595/3 kıyasen uygulanmalı ve genel kurul sebep göstermeksizin iktisap edeni onaylamayabilmelidir. Böylece genel kurul, esas sermaye payının yan edim yükümlülüklerini ifa edemeyecek kişi geçmesini engelleyebilecektir.

Şirketin intikal edeni onaylamaması halinde ret kararı, intikalin gerçekleştiği tarihten itibaren geçerli olmak üzere geriye etkilidir. Red, bu konudaki kararın verilmesi için geçen süre içinde alınan genel kurul kararlarının geçerliliğini etkilemez (TTK m. 596/3). İntikal edenin genel kurulda oy kullanması geçerlidir. Esas sermaye payından doğan tüm hak ve borçlar intikal nedenin gerçekleşmesi ile intikal edene geçmiştir. Ancak intikal edenin durumu kesin değildir. Şirketin onama veya onmama kararı ya da üç aylık sürenin geçmesi ile durum kesinleşir.

3) Payın Haczedilmesi

Limited şirketlerde, ortağın kişisel alacaklıları, alacaklarını, o ortağa düşen kar payı ve tasfiye payından alabilecekleri gibi, borçlu ortağa ait esas sermaye payının İİK'nın taşınırın haczine ilişkim hükümler uyarınca, haczedilmesini ve paraya çevrilmesini isteme hakkına sahiptirler. Haciz istek üzerine pay defterine kaydedilir (TTK m. 133/2). Esas sermaye payının haczedilmesi halinde yan edim yükümlülükleri devam eder. Haczedilen esas sermaye payının sahibi ortak borcunu yerine getirmeye devam etmelidir. Ancak esas sermaye payının cebri icrada satılması ile payı satın alan kişi yan edim yükümlülüklerini de üstlenmiş olur.

4) Payın Rehnedilmesi Halinde

Rehin hakkı, borçlunun borcunu ödememesi halinde alacaklının rehin konusu malı paraya çevirterek alacağını satış parasından alma yetkisi veren haktır³⁴³.

³⁴³ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 763.

Şirket sözleşmesinde aksine bir düzenleme yoksa esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulması genel kurulun onayına tabi değildir. Ancak şirket sözleşmesine konulan bir hükümle rehin hakkının kurulması genel kurulun onayına bağlanabilir. Genel kurulun onay verme yetkisi mutlak bir takdir hakkı olmayıp, rehin hakkının kurulması ancak haklı sebeplerin bulunması halinde reddedilebilir (TTK 600/2). Oysa payın devrinde genel kurul, herhangi bir gerekçe göstermek zorunda olmaksızın devri onaylamama hakkına sahiptir.

Esas sermaye payının rehnedilmesi halinde rehin hakkı sahibi ortaklık sıfatını taşımayacağından dolayı yan edim yükümlülüklerden sorumlu tutulamaz. Yan edim yükümlülüğünün bir ivazı varsa payın rehnedilmesi halinde bu ivazın da rehnin kapsamında olması gerekir (TMK m. 959)³⁴⁴.

5) Şirketin Kendi Payını İktisap Etmesi Halinde

Limited şirketin kendi paylarını iktisabı ya bir devir işlemi ile ya da çıkma veya çıkarılma halinde gerçekleşir³⁴⁵. Limited şirketin kendi esas sermaye paylarını iktisap edebilmesi için, iktisap bedeli kadar serbestçe kullanabileceği özkaynaklara sahip olması gereklidir (TTK m. 612/1). Şirketin iktisap edeceği esas sermaye paylarının itibari değerlerinin toplamı, esas sermayenin yüzde onunu aşmamalıdır (TTK m. 612/1). Şirket sözleşmesinde düzenlenen bir hükme dayanarak veya bir mahkeme kararına dayanarak şirketten çıkma veya çıkarma halinde, şirketin iktisap edeceği esas sermaye paylarının itibari değerlerinin toplamı, esas sermayenin yüzde yirmisini aşamaz (TTK m. 612/2). Şirketin kendi esas sermaye paylarının iktisabını sınırlayan hükümler, şirketin çoğunluğuna sahip olduğu yavru şirketler tarafından da iktisap edilemez (TTK m. 612/6).

Esas sermaye payının şirket tarafından iktisabında, esas sermaye payının devrine ilişkin usul uygulanır. Şirket esas sermayesinin yüzde onunu aşan tutarda kendi esas sermaye payını iktisap eden şirket, iktisap edilen payları, iki yıl içinde elden çıkarılır

³⁴⁴ Anonim şirket payının rehnedilmesinde, varsa ikincil yükümlülüklerin ivazının da rehin kapsamında olduğuna ilişkin bkz. **ÇEBİ**, Payın Rehni, 268; **GÖKSOY** Y. Can, Anonim Ortaklıkta Payın Rehni, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2001, s. 315..

³⁴⁵ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 756.

veya esas sermayenin azaltılması yoluyla yok edilir (TTK m. 612/2). Şirket tarafından iktisap edilen kendi esas sermaye paylarından doğan oy hakkı ve oy hakkına bağlı diğer haklar, esas sermaye payı şirketin elinde bulunduğu sürece kullanılamaz (TTK m. 612/4).

Bir esas sermaye payına bağlanan ek ödeme veya yan edim yükümlülüğü mevcut ise, yükümlü esas sermaye payları şirketin elinde bulunduğu sürece, bu yükümlülüklerin ifası istenemez (TTK m. 612/5). Şirketin kendi paylarının iktisap etmesi halinde, şirket kendisinin borçlusunu olamaz. Alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesinden dolayı yan edim yükümlülükleri de donar³⁴⁶. Şirketin bu payları devretmesiyle, bu yükümlülükler yeniden canlanacaktır.

6) Payın İntifa Hakkına Konu Olması Halinde

Limited şirkette esas sermaye payının geçişine ilişkin hükümler, esas sermaye payı üzerinde intifa hakkı kurulmasında da uygulanır (TTK m. 600/1). İntifa hakkının kazanılması ile intifa hakkı sahibi ortaklık sıfatına sahip olmayacağından intifa hakkı sahibi bu yükümlülüklerden sorumlu tutulamaz. Yan edim yükümlülüklerinin bir ivazı varsa intifa hakkı sahibi bu ivazdan faydalanacak mıdır? Kanaatimizce intifa hakkı sahibi ivazda hak iddia edemez. Zira intifa hakkı bir malı kullanma ve semerelerinden faydalanma hakkı verir. Buradaki ivaz ise esas sermaye payının kullanılması olmadığı gibi onun semeresi de değildir³⁴⁷. Yükümlünün belirlenmesinde sadece esas sermaye payının maliki olma esas alınır.

³⁴⁶ TEOMAN Ömer, Yaşayan Ticaret Hukuku (Tüm Makalelerim 1971-1982), Beta Yayınları, 2000, s. 160.

³⁴⁷ Pay üzerinde intifa hakkının kurulması ile paylara dağıtılan kar, intifa hakkı sahibine ait olur (ÖZEN, İntifa Hakkı, s. 281). Kanaatimizce, yan edim yükümlülüklerinin ivazının intifa hakkı sahibine ait olması intifa hakkının yapısına uymaz. İntifa hakkında, eşya veya hakkın maliki aktif bir davranış yükümlülüğü altında olmayıp eşya veya hakkın intifa hakkı sahibinin kullanmasına ve bunların semerelerinden yararlanmasına katlanmakla yükümlüdür. Oysa yan edim yükümlülükleri payın kullanılması olmayıp, pay, yükümlünün belirlenmesini sağlar. Yan edim yükümlülüklerine bezeyen ikincil yükümlülüklerin karşılığı üzerinde de intifa hakkı sahibinin yararlanamayacağına ilişkin bkz. KENDİGELEN Abuzer, Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı (Doktora Tezi), İstanbul 1994, s. 330.

2. Esasa ilişkin Geçerlilik şartları

Yan edim yükümlülüklerinin esasa ilişkin geçerlik şartları, bu yükümlülüklerin şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmesi, özkaynak sağlama dışında bir edim olması ve bu yükümlülüklerin sürekli veya dönemli edim olması olmak üzere üç şarttır.

i. İşletme Konusunun Gerçekleşmesine Hizmet Etmesi

Yan edim yükümlülüklerinin amacı şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine destek olunmasıdır. Amaç, öz kaynak ihtiyacını karşılamak değildir. Bu sebeple yan edimlerin konusu nakit olamaz. Yan edimler işletme konusu ile doğrudan ilgili olmalıdır. Limited şirketin işletme konusu, yan edim yükümlülüklerinin konusunu belirler. Örnek olarak sür ürünleri üretme işi ile uğraşan bir limited şirkette bir ortağa belli zaman aralıkları ile şirkete belli miktarda süt teslim etmesi istenebilir ancak şirketin işletme konusu ile yabancı edimler yan edim yükümlülükleri olarak istenemez.

Limited şirket, kanunen yasak olmayan her türlü konuda faaliyette bulunmak için kurulabilir (TTK m. 573/3)³⁴⁸. Ayrıca 1982 tarihli Anayasamızın 48. maddesi gereğince herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine sahiptir ve özel teşebbüs kurmak serbesttir. Bir ticaret şirketi olan limited şirketin amacı kar elde etmek olduğuna göre, limited şirket kar elde etmeye elverişli bir konuda faaliyette bulunmalıdır. Ulvi veya kültürel amaçlarla bir limited şirketin kurulması mümkün değildir³⁴⁹. Örnek olarak çevreyi korumak için bir limited şirketin kurulması mümkün değildir. Limited şirketin faaliyette bulunacağı konunun imkânsız olmaması da gereklidir. İşletme konusunun gerçekleşmesinin imkânsız olmasını anonim şirketin sona erme sebebi (m. 529/1.b) olarak düzenleyen TTK'da, limited şirketin sona erme sebeplerinin sayıldığı m. 636'da işletme konusunun imkânsız hale gelmesi sayılmasa da bu hususun limited şirket için de bir sona erme sebebi olarak kabul edilmesi yerinde olur. TBK m. 639/1 de kıyasen uygulanabilir. Diğer yandan, bazı alanlarda faaliyette bulunmak sadece anonim şirketlere

³⁴⁸ ARSLANLI, Limited, s. 33

³⁴⁹ BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 23.

özgülenmiştir (bankacılık, sigortacılık gibi). Anonim şirketlere özgülenen bu alanlarda limited şirketlerin faaliyette bulunması mümkün değildir³⁵⁰. Keza TBK m. 27'de sayılan sınırlamalara uygun olarak, limited şirket kanunun emredici hükümlerine, adaba, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı olarak faaliyette bulunamaz³⁵¹. Mesela, bir limited şirket göçmen kaçakçılığı, insan ticareti, uyuşturucu ticareti yapamaz, ithalat ve ihracatı yasaklanmış bir malı yurt dışına satamaz.

İşletme, iktisadi anlamda, kar elde etmek üzere üretim faktörlerinin bir araya getirildiği birim demektir³⁵². Ticari işletme ise, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız olarak yürütüldüğü işletme demektir (TTK m. 11)³⁵³. Limited şirketler, çoğunlukla bir ticari işletme işletse de buna mecbur değildir³⁵⁴. Başka bir anlatımla, kazanç getiren bir konuda faaliyet göstermek zorunda olan limited şirketler, ticari işletme işletebildiği gibi esnaf işletmesi de işletebilirler³⁵⁵. Limited şirket ticaret şirketi olması sebebiyle tacirlere özgü haklara sahip ve yükümlülüklerle tabidir³⁵⁶.

Yan edim yükümlülükleri, limited şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet eden edim yükümlülükleridir. O halde yan edim yükümlülüklerinin konusunu ve kapsamını belirlemek için işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmenin anlamının ve sınırlarının belirlenmesi zorunluluk arz eder. Meseleyi somutlaştıralım. İnşaat alanında faaliyet gösteren bir limited şirket düşünelim. Bu şirket; konut, işyeri, ticarethane inşaatını yapmak, inşa edilen yapıları satmak, kendi hesabına arazi ve arsalar almak, bunlar üzerinde veya başkalarına ait arsa ve araziler üzerinde kat karşılığı binalar yapmak işleri ile uğraşsın. Bu şirketin ortaklarından biri banka, biri mimar, biri inşaat teknisyeni, biri kamyon şoförü, biri inşaat makinelerini kiraya veren kişi, biri reklamcılık şirketi ve biri emlak komisyoncusu olsun. Şirket; inşaat yapmak için ihtiyaç duyduğu krediyi şirketin ortağı bankadan temin eder, binaların çizimlerini ortağı mimara yaptırır,

³⁵⁰ KARAHAN/ÇEKER, Şirketler Hukuku, s. 820.

³⁵¹ TEKİL Fahman, Şirketler Hukuku C. 1 (Genel Bilgiler, Adi Şirket, Kollektif ve Komandit Şirketler), 3. Bası, Otağ Matmaacılık, İstanbul 1981, s. 36.

³⁵² BAHTİYAR, Ticari İşletme, s. 17

³⁵³ BAHTİYAR, Ticari İşletme, s. 18

³⁵⁴ BAHTİYAR, Ortaklıklar, s. 406.

³⁵⁵ ARSLANLI, Limited, s. 33; TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 18-02.

³⁵⁶ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 18-02.

binalardaki gerekli tesisatları kurma işini inşaat teknisyeni üstlenir, şirketin ihtiyaç duyduğu kum, çimento gibi maddeleri şirkete teslim etmeyi kamyon şoförü üstlenir, şirketin ihtiyaç duyduğu vinç, çırpıcı gibi makineleri bu makinelere sahip olan başka bir ortağından temin eder, ortak olan reklamcılık şirketi de yapılan binaların reklamını yapmayı üstlenir ve nihayet ortak olan emlak komisyoncusu da tamamlanmış olan binaların alım satımı işine aracılık etsin. Şimdi ortakların üstlendikleri edimlerin, şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesine olan katkılarına bakalım.

Şirketin ortağı bankanın şirketin ihtiyaç duyduğu parayı şirkete kredi olarak vermesi işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet sayılır mı? Ya da bu bankanın, şirketin çimento satın aldığı bir üçüncü kişiye şirketin borçları için teminat vermesi yan edim yükümlülüğünün konusu olabilir mi? Her iki durum da, şüphesiz şirketin işletme konusunun gerçekleşmesinde şirkete bir kolaylık, bir avantaj sağlıyor. Hemen belirtelim ki, birinci durumda, bankanın şirkete kredi vermesi, şirketin özkaynak ihtiyacının giderilmesine hizmet ettiği için TTK m. 606/4 gereğince yan edim yükümlülüğü olamaz. Karşılıksız da olmadığı için ek ödeme yükümlülüğü de olması mümkün değildir. İkinci halde, ortak bankanın şirket borçları için teminat vermesi, düşüncemize göre, yan edim yükümlülüğünün konusu olamaz. Çünkü bu şekilde bankanın teminat üstlenmesi işletme konusunun gerçekleştirmesine doğrudan bir katkı sayılmaz. Şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine doğrudan hizmet etmeyen edimler TTK m. 579 karşısında yan edim yükümü olarak kabul edilmemelidir. İşletme konusunun gerçekleşmesine hizmet kavramını geniş yorumlamak TTK m. 579'u saf dışı bırakmak demektir.

Binaların projelerinin mimar tarafından çizilmesi, tesisat işlerinin teknisyen tarafından yapılması, şirkete inşaat için kum ve çimento gibi maddelerin taşınması ve inşaat makinelerin bir ortaktan temin edilmesi ise yan edim yükümlülüğü sayılmalıdır. Çünkü bu hallerde yerine getirilen edimler ile şirketin işletme konusunun gerçekleşmesi doğrudan sağlanmaktadır. Aynı gerekçe ile tamamlanan binaların satışını artırmak için reklam yapan ortağın ve binaların alım satımına aracılık eden emlak komisyoncusu ortağın da edimleri yan edim yükümlülüğü olarak kabul edilmelidir.

İsv. BK m. 796'ya göre, yan edim yükümlülüklerinin amacı şirketin işletme konusunun gerçekleşmesinin sağlamak olabildiği gibi ortakların çevresinin bileşiminin korunması veya şirketin başka bir şirketin hâkimiyeti altına girmesinin önlenmesi de olabilmektedir. Bu amaçları gerçekleştirmeye yönelik yan edim yükümlülüklerinin konusu da genişleyecektir. Sadece işletme konusunun gerçekleştirilmesi değil şirketin ortaklarının kompozisyonunu korumak amacı da mevcuttur³⁵⁷. Örnek olarak işletme konusunu sağlama fonksiyonu olmasa bile esas sermaye payının devrinde bir bağlam hükmü de yan edim yükümlülüğü olarak öngörülebilir. Aynı şekilde şirketin ürettiği mallardan satın alma yükümlülüğü de yan edim yükümlülüğü olabilir³⁵⁸.

İsv. BK'dan farklı olarak TTK m. 606'da yan edim yükümlülükleri ancak işletme konusunun gerçekleşmesi için oluşturulabileceği düzenlenmiştir. Bu maddenin gerekçesinde, ortakların çevresinin korunması ve şirketin hâkimiyet altına girmesinin önlenmesi de yan edim yükümlülüklerinin amacı olarak ifade edilmiştir. Ancak gerekçede belirtilen bu iki amaç kanun metninde bulunmamaktadır. Kanaatimizce, anılan bu iki amacın gerçekleştirilmesi bağlam hükümleri ile sağlanabilmektedir. Şirketten mal satın alma ise dolaylı olarak şirkete nakit sağlamak olduğundan, özkaynak ihtiyacının yan edim yükümlülüklerle sağlanması yasağına takılacaktır. Bu nedenle kanun metninde bulunmayan ancak gerekçede geçen ortakların çevresinin bileşiminin korunması veya şirketin başka bir şirketin hâkimiyeti altına girmesinin önlenmesi yan edim yükümlülüklerinin amacı olamaz ve sadece bu amaçlara hizmet eden yan edim yükümlülükleri geçersiz olmalıdır.

Kanaatimizce şirket, yan edim yükümlülükleri dolayısıyla ortaktan olan alacağını başkasına temlik edemez. Yan edim yükümlülükleri ancak şirketin işletme konusunun gerçekleşmesi için öngörülebileceğinden bu yükümlülüklerden doğan alacaklar, başkasına devredilemez alacak niteliğindedir (TBK m. 183).

³⁵⁷ BÖCKLİ, Présentation Générale, s. 14.

³⁵⁸ BÖCKLİ, Présentation Générale, s. 14.

ii. Özkaynak İhtiyacının Gerçekleşmesine Hizmet Etmemesi

Yan edim yükümlülüklerinin amacı şirketin özkaynak ihtiyacını karşılamak olamaz³⁵⁹. Şirketin özkaynak ihtiyacı esas sermaye koyma borcu veya ek ödeme yükümleri vasıtasıyla karşılanır.

O halde, şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi ile özkaynak ihtiyacının karşılanması durumlarını irdelemek ve bunların anlam ve sınırlarını belirlemek gerekir. Bu inceleme, yan edim yükümlülüğüyle ek ödeme yükümlülüğünün ayrıştırılmasına hizmet edecektir.

İşletme konusunun gerçekleştirilmesine hizmet eden edimler yan edim yükümlülüğünün konusu olabiliyorken, bu nitelikte olmayan edimler ise yan edim yükümlülüğüne konu olamaz. Bizim düşüncemize göre, şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine doğrudan katkı yapan, bunlar olmadan şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine olanak bulunmayan edimler yan edim yükümlülüğü konusu olabilmelidir. Fakat şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine doğrudan katkı sağlamayan, sadece işletme konusunun gerçekleşmesinde bir avantaj sağlayan edimler ise yan edim yükümlülüğü olamamalıdır. Bu bağlamda, inşaat işleri ile uğraşan şirkete çimento temini şeklindeki edim, yan edim yükümlülüğü konusu olabiliyorken, şirkete teminat verilmesi şüphesiz şirket için bir avantaj sağlamasına rağmen, yan edim yükümlülüğü konusu olamamalıdır.

Şirketin özkaynakları; şirketin sermayesi, kanuni yedek akçeleri, iradi yedek akçeleri ve serbest kullanıma tabi fonlarından oluşur³⁶⁰. Görüldüğü gibi şirketin özkaynakları, şirketin işletme konusunu gerçekleştirme üzere kullanabileceği şirket malvarlığıdır.

Şirket sözleşmesinde açıkça belirtilmiş bir karşılığı veya uygun bir karşılığı bulunmayan ve özkaynak ihtiyacını karşılamaya hizmet eden ayni ve nakdi edim

³⁵⁹ ŞENER, Ortaklıklar, s. 701.

³⁶⁰ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, s. 81; ÖNAL, Sorumluluğu, s. 34.

yükümlülükleri ek ödeme yükümlülüklerine ilişkin hükümlere tabi olur (TTK m. 606/3). Doktrinde, hükümde geçen "ve" kelimesini "veya" olarak kabul edenler de mevcuttur³⁶¹. Hükümdeki ve ibaresi veya olarak kabul edilirse, bu durumda çeşitli ihtimaller gündeme gelir.

Birinci ihtimali, şirket sözleşmesinde belirtilmiş bir karşılığı olan ve aynı zamanda özkaynak ihtiyacını karşılamayı amaçlayan edim yükümlülükleri oluşturur. Özkaynak ihtiyacını hedefleyen ancak karşılığı bulunan bu edimler, yan edim yükümlülüklerinin konusunu oluşturamazlar. Çünkü yan edim yükümlülüklerinin amacı özkaynak ihtiyacını karşılamak olamaz. Bu açıdan yan edimlerin konusu nakit olamaz. Bu edimlerin ek ödeme yükümlülüklerinin konusu olması da mümkün değildir. Çünkü ek ödeme yükümlülükleri karşılıksızdır. O halde, şirket sözleşmesinde belirtilen bir karşılığı olan ve şirketin özkaynak ihtiyacını karşılamayı hedef tutan edimler yan edim veya ek ödeme yükümlülükleri olamaz. Bu şekildeki edimlerin, ortakların şirkete borç para vermesi şeklinde değerlendirilmesine de imkân yoktur. Çünkü ödünç para vermede, ödünç veren karşı taraftan bir alacak hakkı kazanır ancak bu alacak hakkı, ödünç para vermenin karşılığı olmayıp, ödünç alınan paranın geri ödenmesidir. Başka bir anlatımla, ödünç para vermede (tüketim ödücünde), tam iki tarafa borç yükleyen (*sinallagmatik*) bir sözleşme söz konusu değildir. Ancak ortağın şirkete verdiği edim karşılığında faiz elde etmesi de mümkündür ve bu halde, ortak şirkete kredi vermiş olacaktır. Yine, ortağın şirketten elde ettiği karşılık paradan ya da faizden farklı bir şey ise (örneğin oyda imtiyaz), bu sözleşme, kendine özgü (*sui generis*) sözleşme sayılabilir. Bu şekilde, ortağın şirkete bir karşılık elde ederek bir borç altına girmesi nasıl meydana gelirse gelsin, bunun bir ortaklık hukuku ilişkisi sayılması mümkün değildir. Çünkü TTK m. 579 uyarınca, şirket sözleşmesi, TTK'nın limited şirketlere ilişkin hükümlerinden ancak kanunda buna açıkça izin verilmişse sapabilir. Diğer kanunların öngörülmesine izin verdiği tamamlayıcı nitelikteki şirket sözleşmesi hükümleri ancak o kanuna özgülenmiş olarak hüküm doğurur. TTK, bu şekilde, şirket sözleşmesine, karşılığı bulunan ve özkaynak ihtiyacına hizmet eden edimlerin geçirilmesine açıkça izin vermediğinden dolayı, bu nitelikteki hükümlerin ortaklık ilişkisine konu olması mümkün değildir. Ancak

³⁶¹ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, s. 582.

şirketin, ortakları ile bu yönde bir borçlar hukuku sözleşmesi yapmasına da bir engel mevcut değildir.

İkinci ihtimali, şirket sözleşmesinde belirtilmiş bir karşılığı olmayan ve aynı zamanda şirketin özkaynak ihtiyacını karşılamayı amaçlayan edim yükümlülükleri oluşturur. Bunlar nitelik itibari ile ek ödeme yükümlülükleridir. TTK m. 606/3 hükmü ile şirket sözleşmesinde açıkça belirtilmiş bir karşılığı veya uygun bir karşılığı bulunmayan ve özkaynak ihtiyacını karşılamaya hizmet eden nakdi ve ayni edim yükümlülükleri, ek ödeme yükümlülüklerine ilişkin hükümlere tabi tutulmuştur.

TTK m. 606/3 hükmü ile şirket sözleşmesinde belirtilmiş bir karşılığı bulunmayan ve şirketin özkaynak ihtiyacının karşılanmasına hizmet eden yükümlülüklerin, ek ödeme yükümlülüklerine ilişkin yasak ve sınırlamalardan kaçınmak amacıyla aslında ek ödeme yükümlülüğü olması gereken edim yükümlülüklerinin yan edim yükümlülüğü olarak düzenlenmesi engellenmiştir. Başka bir anlatımla, TTK m. 606/3 hükmü kanuna karşı hileyi engellemiştir. Böylece, adına yan edim yükümlülükleri dense bile, şirket sözleşmesinde belirtilmiş bir karşılığı bulunmayan ve şirketin özkaynak ihtiyacını karşılamaya hizmet eden edim yükümlülüklerinin öngörülmesinde, ek ödeme yükümlülüklerine ilişkin şartlara uyulmalıdır. Buna göre; bu tür edim yükümlülüklerinin öngörülmesi ancak, şirket esas sermayesi ile kanuni yedek akçelerinin şirketin zararını karşılayamaması, şirketin bu tür edimler olmaksızın işlerine gereği gibi devam edemiyor olması ve şirket sözleşmesinde tanımlanan ve özkaynak ihtiyacı doğuran diğer bir halin gerçekleşmesi hallerinde istenebilmelidir (TTK m. 603/1). Bu tür edimlerin toplam tutarı, esas sermayenin itibari değerinin iki katını aşmamalıdır (TTK m. 603/3).

Üçüncü ihtimali, şirket sözleşmesinde belirtilmiş bir karşılığı bulunmayan ve aynı zamanda şirketin özkaynak ihtiyacının karşılanmasına da hizmet etmeyen edim yükümlülükleri oluşturur. Şirket sözleşmesinde belirtilmiş bir karşılığı bulunmayan, şirketin özkaynak ihtiyacının karşılanmasına hizmet etmeyen bu edimler, şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet ediyorsa yan edim yükümlülükleri olarak kabul edilebilirler. Bizim düşüncemize göre, yan edim yükümlülüklerinin bir karşılığı olması zorunlu değildir. Başka bir anlatımla, yan edim yükümlülükleri karşılıksız olabilmelidir.

İnşaat alanında faaliyet gösteren bir şirketin, bir ortağından onun iş makineleri ödünç olarak (kullanım ödöncü) işletme konusunu gerçekleştirmede kullanmasını buna örnek verebiliriz.

Ancak şirket sözleşmesinde belirtilmiş bir karşılığı bulunmayan, şirketin özkaynak ihtiyacının karşılanması da hizmet etmeyen bu edimler, şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmiyorsa, bunların yan edim yükümlölükleri olarak kabul edilmeleri mümkün değildir. TTK m. 606/1 hükmü, bu tür edimlerin yan edim yükümü olarak kabul edilmesine engeldir. Şirket sözleşmesi, TTK'nın limited şirketlere ilişkin hükümlerinden ancak kanunda buna açıkça izin verilmişse sapabilir şeklindeki TTK m. 579 hükmü, bu tür edimlerin şirket sözleşmesinde düzenlemesini oldukça kısıtlamaktadır. TTK m. 579 hükmü olmasa idi, şirket lehine oturma hakkı tanınması, şirket lehine bir yapmama borcu yüklenmesi, şirketin yapacağı işlemlerde şirket lehine kefil olunması veya başka bir teminatı konu alan edimler bu nitelikte edimler olup şirket sözleşmesinde düzenlenebilirdi. Ancak TTK m. 579 hükmü varken, bizim düşöncemize göre, ağırlaştırılmış rekabet yasağı bu nitelikte bir edim olup, şirket sözleşmesinde düzenlenebilmelidir (TTK m. 593/2).

Dördüncü ihtimali, şirket sözleşmesinde belirtilmiş bir karşılığı bulunan ve aynı zamanda şirketin özkaynak ihtiyacının karşılanması da hizmet etmeyen edim yükümlölükleri oluşturur. Bu tür edimler, şirketin işletme konusunun gerçekleşmesini sağlıyorsa tipik yan edim yükümlölükleridir. İnşaat alanında faaliyet gösteren bir şirketin, bir ortağından onun iş makineleri kiralararak işletme konusunu gerçekleştirmede kullanmasını buna örnek verebiliriz.

Ancak şirket sözleşmesinde belirtilmiş bir karşılığı bulunan edim yükümleri, şirketin özkaynak ihtiyacının karşılanması hizmet etmediğı gibi şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine de hizmet etmiyorsa bunlar yan edim yükümlölükleri olarak nitelendirilemez. TTK m. 606/1 hükmü, bu tür edimlerin yan edim yükümü olarak kabul edilmesine engeldir. Şirket sözleşmesi, TTK'nın limited şirketlere ilişkin hükümlerinden ancak kanunda buna açıkça izin verilmişse sapabilir şeklindeki TTK m. 579 hükmü de, bu tür edimlerin şirket sözleşmesinde düzenlemesini yasaklamaktadır. Mesela, maliki

bulunduğu bir daireyi, şirketin merkezi olarak kullanılması amacı ile şirkete kiralayan ortağın edimi bu tür bir edimdir ve bu kira ilişkisinin ortaklık ilişkisine dâhil edilmesi mümkün değildir. Çünkü şirketin merkezi olarak kullanılmak üzere bir dairenin şirkete kiralınması şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesine doğrudan hizmet etmez iken, inşaat işi ile uğraşan bir şirkete ortaklara ait iş makinesi (vinç, çırpıcı, kepçe gibi) kiralınması şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesine doğrudan hizmet eder. Ortaklık ilişkisine dâhil edilemeyen bu tür edimlerin borçlar hukuku sözleşmesine konu olmasına bir engel yoktur.

Sonuç olarak, bizim düşüncemize göre, şirket sözleşmesinde açıkça belirtilmiş bir karşılığı veya uygun bir karşılığı bulunmayan ve özkaynak ihtiyacını karşılamaya hizmet eden ayni ve nakdi edim yükümlölükleri ek ödeme yükümlölüklerine ilişkin hükümlere tabi olur şeklindeki TTK m. 606/3 hükmünde bulunan *ve tabiri veya* olarak kabul edilmemeli. TTK m. 606/3 hükmü ek ödemelerin niteliklerini de vermektedir. Karşılıksız olma ve özkaynak ihtiyacını gidermeye yönelik olma gibi. Şirketin özkaynak ihtiyacının karşılanmasına hizmet eden edim yükümlölüklerinin yan edim yükümlölüğü olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Şirketin özkaynak ihtiyacının karşılanmasına hizmet eden bu yükümlölüklerin karşılıksız olması halinde bunlar ek ödeme yükümlölüklerine ilişkin hükümlere tabidir. Ancak bu yükümlölüklerine bir karşılığı varsa, bunlar ek ödeme yükümlölüklerine ilişkin hükümlere tabi tutulamaz ve bunların şirket sözleşmesinde düzenlenmesine de TTK m. 579 engel olur. Ortaklık ilişkisine dâhil edilemeyen bu edimler, borçlar hukuku ilişkisine konu olabilmektedir. Şirketin özkaynak ihtiyacının karşılanmasına hizmet etmeyen edim yükümlölükleri ise, şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet ediyorsa, şirket sözleşmesinde düzenlenmiş bir karşılığı bulunsun veya bulunmasın, yan edim yükümlölükleridir. Ancak şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmiyorsa, bunların yan edim yükümlölüğü olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Ek ödeme veya yan edim yükümlölükleri sayılmayan edim yükümlölüklerinin şirket sözleşmesine geçirilmesi ve bu şekilde ortaklık ilişkisine dâhil edilmesi TTK m. 579 engeline takılacaktır. Şirket sözleşmesinde, TTK m. 579 engeli sebebi ile düzenlenemeyen edimler borçlar hukuku sözleşmelerine konu olabilmektedir.

iii. İfalarının Dönemsel Veya Sürekli Olması

Ani ifalı edimlerin yan edim yükümlülüğü konusu olması işin niteliğine pek uymaz. Paysahipleri sözleşmesi ile karalaştırılabilen ani ifalı bir edim için şirket sözleşmesini değiştirme gibi zor ve uzun bir prosedür izlemeye gerek yoktur. Bu ani ifalı edimlerde ortağın borcuna aykırı davranması halinde de uygulanacak yaptırım, ortaklıklar hukuku açısından bir fayda sağlamayacaktır. Zira ifa bir keredir ve bu da yerine getirilmemişse artık ortağı şirket ilişkisinden çıkarmanın bir anlamı olmayacaktır. Yan edim yükümlülüklerinin amacı borcuna aykırı davranın ortağın cezalandırılması olmayıp şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmettir. Adi edimlerde, yan edim yükümlülüklerini ifa edecek yeni ortak almak yerine cebri icraya başvurma veya varsa cezai şartı istemek işin niteliğine daha uygundur.

Anonim şirketlerde söz konusu olan ikincil yükümlülüklerde kanun açıkça bu yükümlülüklerin dönemsel ifalı olması gerektiğini belirtmiştir (TTK m.480/4). Nitelik olarak ikincil yükümlülüklerle aynı olan yan edim yükümlülükleri hakkın ise kanunda bu tür bir düzenleme yoktur. Ancak yine de işin niteliği gereği yan edim yükümlülükleri ani ifalı olmayıp dönemsel veya sürekli borç olmalıdır.

F. Konusu

1. Genel Olarak

Yan edim yükümlülüklerin konusu şirket sözleşmesinde düzenlenmelidir (TTK m. 606/2). Yan edim yükümlülüklerinin konusu ile şirketin işletme konusu farklı kavramlardır. Yan edim yükümlülüklerinin konusu işletme konusunun gerçekleşmesini sağlayan edimlerdir. Örnek olarak, işletme konusu mobilyacılık olan bir limited şirkette, yan edim yükümlülüklerinin konusu ise şirkete kereste teslimi olabilir.

2. Bazı Edimlerin Yan Edim Yükümlülüklerine Konu Olabilmesi Açısından Değerlendirilmesi

i. Ayın Devri

Yan edimlerin en olağan şekli, şirketin işletme konusunun gerçekleşmesi için ayın teminidir. Mesela, çikolata üreten bir şirkete fındık tedarik edilmesi böyledir.

Bizim düşüncemize göre, şirkete teslim edilecek ayın bir defada ifa edilen ayın olamaz. Yan edim yükümlülüklerinin niteliği gereği devamlı veya dönemli olmalı fakat en azından bu edimlere duyulan ihtiyaç ani olmamalıdır. Çünkü ani edimler sermaye koyma veya ek ödeme borcu olmaya daha elverişlidir. Sermaye koyma borcu belli bir süre içinde yerine getirilmelidir. Ayınlar şirketin tescilinden önce, şirkete teslim edilmeli; nakdi sermayenin ¼'ü tescilden önce kalanı ise şirketin tescilini izleyen 24 ay içinde ödenmelidir. Şirketin bir edime olan ihtiyacı uzun süre devam edecekse bu edim sermaye koyma borcu olmaya elverişli değil fakat yan edim yükümlülüğü olarak var olabilir.

Kanaatimizce taşınmaz mülkiyetinin devri yan edim yükümlülüklerinin konusu olamaz. Taşınmazlar misli eşya niteliğinde olmadıklarından taşınmaz mülkiyetinin devri dönemli veya sürekli edim olmaya elverişli değildir.

Şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine yönelik yan edim bir taşınmaz yükü de olabilir düşüncesindeyiz. Taşınmaz yükü, taşınmaz sahibinin, mülkü dolayısıyla, o taşınmaz karşılık olmak üzere³⁶², diğer bir kişiye karşı olumlu bir davranış sergilemesine yönelik olarak, bir aynı hakkın tesis ve tescil edilmesidir³⁶³. Yükümlü taşınmaz, taşınmaz malikinin borcu için aynı zamanda bir teminat teşkil eder³⁶⁴. Taşınmaz yükü, bir başka taşınmaz lehine kurulabileceği gibi bir gerçek veya tüzel kişi lehine de kurulabilir³⁶⁵. Taşınmaz yükü bir tüzel kişi olan limited şirket lehine kurulabilir. Mesela, şarap üretimi

³⁶² **AYBAY** Aydın/**HATEMİ** Hüseyin, Eşya Hukuku, Vedat Kitapçılık, 4. Bası, İstanbul 2014, s. 268.

³⁶³ **ESENER** Turhan/**GÜVEN** Kudret, Eşya Hukuku, 5. Bası, Yetkin, Ankara 2012, s.431; **ERTAŞ** Şeref, Eşya Hukuku, 10. Baskı, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, Ankara 2012, s. 523; **PALAMUT** Mehmet E., Medeni Hukuk, Alfa Aktüel, Bursa 2011, s. 389.

³⁶⁴ **ESENER** Turhan/**GÜVEN** Kudret, Eşya Hukuku, 5. Bası, Yetkin, Ankara 2012, s. 431

³⁶⁵ **PALAMUT**, Medeni, s. 391.

ile uğraşan bir limited şirkette, üzüm bahçesi sahibi olan bir ortak, bu bahçesini şirket lehine taşınmaz yükü yükümleyebilir. Taşınmaz yükü bir sınırlı ayni hak olup, hükümlü taşınmaz maliki hem lehine taşınmaz yükü kurulan kişiye bir verme veya yapma borcu altında olur hem de taşınmazını bu borcu için teminat olarak gösterir. Bu şekilde örneğimizde, üzüm bahçesi maliki olan ortak şirkete belirlenen zamanlarda üzüm teslim etmek borcunu tan edim yükümü olarak üstlenebilir.

ii. Yararlanma Hakkı

Yan edim yükümlülüklerinin konusunu bir irtifak hakkının oluşturup oluşturmayacağı açık değildir. İrtifak hakkı, bir kimsenin kendi taşınmazı üzerinde bir başkasına yaralanma ve/veya kullanma hakkı vermesidir³⁶⁶. Yükümlü taşınmaz maliki kendi taşınmazı üzerinde yararlanan taşınmaz malikinin bazı yetkileri kullanmasına katlanacaktır. İrtifak hakları, şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet ettiği ölçüde onların yan edim yükümlülüklerinin konusu olabileceği kanaatindeyiz.

İrtifak haklarından olan intifa hakkı da yan edim yükümlülüklerinin konusu olabilmelidir. İntifa hakkı, başkasına ait bir eşya, hak veya malvarlığı üzerinde belli bir kişiye tanınan yaralanma ve kullanma yetkisidir³⁶⁷. İntifa hakkı, bir şey üzerinde tam yaralanma yetkisi verir³⁶⁸. İntifa hakkının konusu şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet ettiği ölçüde yan edim yükümlülüklerin konusu olabilir. Mesela, mobilyacılık alanında faaliyet gösteren bir limited şirketin ihtiyaç duyduğu kereste şirket ortaklarından birisinin taşınmazı üzerindeki ormandan sağlanmak isteniyorsa, bu ortak şirkete karşı kereste teslim etmek şeklinde yan edim yükümlülüğü yüklenmiş olabilir. Bu şekilde ortağın keresteyi şirkete teslim etme borcu altına girmesi halinde intifa hakkı söz konusu değildir. Ancak, ortağın şirkete karşı kereste teslim borcu altına girmeyip, şirketin doğrudan ortağın taşınmazındaki ormandan yararlanması isteniyorsa, ortak kendi taşınmazı üzerinde şirket lehine bir intifa hakkı tanıyabilir ve bu hak da yan edim

³⁶⁶ ESENER Turhan/GÜVEN Kudret, Eşya Hukuku, 5. Bası, Yetkin, Ankara 2012, 347; PALAMUT, Medeni, s. 382; AYBAY/HATEMİ, Eşya, s. 250.

³⁶⁷ ÖZEN Burak, Türk Medeni Hukukunda Eşya Üzerinde İntifa Hakkı, Vedat Kikapçılık, İstanbul 2008, s. 20; ESENER Turhan/GÜVEN Kudret, Eşya Hukuku, 5. Bası, Yetkin, Ankara 2012, s. 380; PALAMUT, Medeni, s. 385.

³⁶⁸ AYBAY/HATEMİ, Eşya, s. 258.

yükümlülüğü konusu olabilir. Birinci halde intifa hakkı söz konusu olmayıp, ortak şirkete karşı bir verme borcu altında iken ikinci halde ise intifa hakkı söz konusu olup, ortak şirkete karşı aktif bir davranışta bulunmak zorunda değildir, o sadece şirketin kendi taşınmazından faydalanmasına katlanacaktır. Kanaatimizce, bir taşınmazın şirkete karşı yan edim yükümlülüğü konusu olarak intifa hakkına konu olması onun tapu siciline tescil edilmesi şartına bağlı değildir. Taşınmazların şirkete sermaye olarak getirilmesi halinde tapu siciline tescilin kurucu olmadığına ilişkin TTK m. 128/3 hükmü burada kıyasen uygulanmalıdır. Doğaldır ki, taşınmazın malikinin değişmesi halinde, intifa hakkının sonraki iyiniyetli malike karşı ileri sürülebilmesi için bu hakkın tapu siciline tescili gereklidir.

İrtifak haklarından olan oturma (sükna) hakkının yan edim yükümlülüğü konusu olup olamayacağı da açık değildir. Oturma hakkı, bir binadan veya onun bir bölümünden konut olarak yararlanma yetkisidir³⁶⁹. İntifa hakkı, aynî hak olması yönü ile kira hakkından ayrılır³⁷⁰. Limited şirket bir tüzel kişi olup, bu şirketin bir yerleşim yeri vardır ve o da şirketin merkezidir. Şirketin yerleşim yerinin şirket lehine intifa hakkı tanımak şeklinde temin edilmesi durumunda, kanaatimizce intifa hakkı yan edim yükümlülüğünün konusu olamaz. Çünkü şirket için yerleşim yerinin temin edilmesi şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine doğrudan hizmet etmez.

iii. Kira

Bir şeyin limited şirkete kiraya verme borcunun yan edim yükümlülüğünün konusu olup olamayacağı açık değildir. Kira, bir şeyin ücret karşılığında başka birine kullandırılmasıdır. Düşüncemize göre, bir taşınmazın veya bir taşının şirkete kiralanması yan edim yükümlülüğünün konusu olabilmelidir. Mesele, inşaat faaliyetinde bulunan bir limited şirket, ortaklardan birine ait iş makinelerinden kiralama yoluyla yararlanabilir. Bu kiralama, kullanım hakkının yan edim yükümlülüğü konusu olarak şirkete verilmesi şeklinde de olabilmelidir.

³⁶⁹ **ESENER** Turhan/**GÜVEN** Kudret, Eşya Hukuku, 5. Bası, Yetkin, Ankara 2012, s. 397; **ERTAŞ** Şeref, Eşya Hukuku, 10. Baskı, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, Ankara 2012, s. 504; **PALAMUT**, Medeni, s. 386.

³⁷⁰ **AYBAY/HATEMİ**, Eşya, s. 263.

iv. Emek

Yan edim yükümlülüklerinin konusu, ortağın şirket işlerinin yürütülmesi ve devamı için bir iş görmesi şeklinde de olabilir. Hizmet edimleri limited şirkete sermaye olarak konulmaz iken, yan edim yükümlülüklerinin konusu olmaları için yasal bir engel görünmemektedir.

Ancak, şirket işlerini yönetme gibi müdürlere ait işlerin yan edim olarak kararlaştırılması mümkün olmamalıdır. Bunun dışında ortaklar şirket işlerinin gerçekleşmesi için hizmet etmeyi yan edim olarak yüklenebilirler. Bu hizmetlerin niteliği gereği uzunca bir süre devam etmesi de gereklidir.

Düşüncemize göre, limited şirket ortakları, yan edim yükümlülüğü olarak, şirkete karşı bir hizmette bulunmayı üstlenebilmelidir. Mesela, sağlık alanında hastane işleterek faaliyet gösteren bir limited şirketin doktorlardan oluşan ortakları, şirketin çalışanı olarak, yan edim yükümlülüğü şeklinde, hastaları tedavi etmeyi üstlenebilmelidir.

v. Şirket İşlemlerinde Teminat

Düşüncemize göre, ortaklar şirket borçları için üçüncü kişilere karşı kefil olmayı yan edim yükümlülüğü olarak kararlaştıramazlar. Çünkü bu şekilde şirkete kefil olmakla şirketin işletme konusunun doğrudan gerçekleştirilmesi söz konusu olmamaktadır.

vi. Yapmama Borcu

Ortakların yan edim olarak bir yapmama borcu yüklenip yüklenemeyecekleri kanunda açık değildir. Düşüncemize göre, ortaklar yapmama edimini yan edim yükümlülüğü olarak üstlenemezler. Çünkü ortakların belli bir davranıştan kaçınması ile şirketin işletme konusu gerçekleştirilmiş olmaz. Zaten uygulama alanı da pek görülmez. Sır saklama yükümlülüğü (TTK m. 613/1) ve rekabet etmeme yükümlülüğü (TTK m. 613/2) varken buna ihtiyaç da kalmaz. Ayrıca bir yandan limited şirketin amacının kar elde etmek olması diğer yandan kişilik haklarının ihlal edilmemesi zorunluluğu da bu tür uygulamaları kısıtlamaktadır.

Ancak yapma veya verme edimini yan edim yükümlülüğü olarak üstlenen ortakların bu edimlerini gereği gibi ifa etmeleri veya şirket sözleşmesi ya da ayrıntı ise genel kurul kararı ile yapma veya verme edimleri ile bağlantılı olarak bazı davranışlardan kaçınma borcu söz konusu olabilir. Mesele şirkete teslim edilecek malların güneşte bekletilmemesi veya katkı maddesi eklenmemesi gibi. Ancak bunlar bağımsız bir edim teşkil etmeyip bir verme ya da yapma şeklindeki edimin şartlarıdır. Bu sebeple bu tür davranışları dikkate alarak ortakların yapmama şeklinde yan edim yükümlülükleri söz konusu olabilir denilemez.

Limited şirketler hukukunda emredici hükümler ilkesi de geçerli olduğundan dolayı yan edim yükümlülüklerinin konusunun çok geniş olarak yorumlanması isabetli sayılmaz. Yan edimlerin konusunun çok geniş yorumlanması emredici hükümler hükmünü (TTK m. 579) dolamak niteliği taşır.

vii. Şirketten Mal Satın Alma Borcu

Şirketin ürettiği malların satın alınması şeklinde bir yükümlülüğün yan edim yükümlülüğünün konusu olamayacağı düşüncesindeyiz. Çünkü bu halde şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi söz konusu değildir. Mesela, süt ürünleri ile uğraşan bir limited şirkette, ortakların birisi şirketin üretmiş olduğu süt ürünlerinden her ay belli bir miktar satın almayı üstlenmesi böyledir ve yan edim yükümlülüğü konusu olamaz.

G. Kapsamı

Yan edim yükümlülüklerinin kapsamı, bu edimleri borçlanan ortakların hangi esasa göre ne ölçüde ifa ile zorunlu olduğunu ifade eder³⁷¹. Teslim edilecek ayınların miktarı, varsa yapılacak işin miktarı veya şirkete sağlanan hakların ölçüsü, yan edim yükümlülüklerine kapsamını oluşturur.

³⁷¹ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-98.

Kanunda yan edim yükümlülüklerinin kapsamı için bir üst sınır öngörölmüş değildir. Yan edim yükümlölüklerinin değeri, ne bağılı olduğı esas sermaye payı esas alınarak ne de esas sermayenin toplam itibari değeri esas alınarak sınırlandırılmıştır. Oysa kanun ek ödeme yükümlölüklerinin sınırsız olarak öngörölmesine izin vermemiştir. Ek ödeme yükümlölüğü ancak esas sermaye payını esas alan belirli bir tutar olarak öngöröllebilir (TTK m. 603/3). Buna göre, ek ödeme yükümlölüğü sabit bir miktar olarak değil fakat esas sermaye payını esas alan bir oran şeklinde belirlenebilir³⁷². Öngöröllecek tutar, esas sermaye payının itibari değeriinin iki katını aşamaz. Buradaki üst sınır, esas sermayenin toplam itibari değeriine göre değil, her esas sermaye payının itibari değeriine göre belirlenir. Kanaatimizce, ek ödemelerin esas sermaye payına bağılı bir oran olarak ifade edilmesi ancak yan edimler için böyle bir sınırlama öngörölmemesi, kanun koyucunun ek ödemelerde ortaklar arasında eşitliğı (esas sermaye payı ile orantılı olarak yükümlölük) korumak istemiş olması buna karşılık yan edim yükümlölüklerinde ise ortaklar arasındaki eşitlikten sapılabileceğıine izin vermesi anlamına gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında yan edim yükümlölükleri, ek ödeme yükümlölüklerinden iki yönüyle farklıdır. Birincisi yan edimlerde ortaklar arası eşitlik aranmaz. Ortaklar farklı konularda yan edim borçlanabilecekleri gibi, aynı konuda farklı oranlarda da borçlanabilmektedir hatta bazı ortakların borçlanıp bazı ortakların ise borçlanmaması mümkündür. Örnek olarak bir ortağıın ayın teslimini borçlanması başka bir ortağıın ise bir iş görmeyi borçlanması böyledir. İkincisi ise, ek ödemelerin aksine, yan edimlerine değeriinin esas sermaye payına oranlanmasının şart olmaması ve esas sermaye payının itibari değeriinin iki katını da aşabilmesidir.

Yan edim yükümlölüklerinin kapsamı, şirket sözleşmesinde belirtilmelidir (TTK m. 606/2)³⁷³. Bu edimlerin kapsamının şirket sözleşmesinde düzenlenmeyip genel kurul kararına bırakılması mümkün değildir. Ancak, ayrıntılar genel kurulca karara bağlanabilir. Şirket sözleşmesinde düzenlenmemiş yan edim yükümlölüğünün genel kurul kararı ile öngörölmesi ortaklıklar hukuku açısından bağlayıcılık kazanamaz.

³⁷² Karş. Bkz. **KARAKILIÇ**, Ek Ödeme, s. 117.

³⁷³ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-98.

Yan edim yükümlülükleri, bağlanmış olduğu esas sermaye payının itibari değerine göre belirlenebileceği gibi sabit bir miktar olarak belirlenebilmelidir. Bu anlamda, esas sermaye payının itibari değeri ne olursa olsun her ortağın eşit miktarda yan edim yükümlülükleri üstlenmesi mümkündür.

H. Yan Edim Yükümlülükler İçin İvaz

1. Genel Olarak

Yan edim yükümlülüklerinin bir karşılığının öngörülmesinin zorunlu tutulup tutulamayacağı kanunda açık değildir. Yan edim yükümlülüklerinin bir karşılığının bulunmasının zorunlu olduğu görüşü benimsenirse bu defa, karşılığın yan edimlerin dengi olup olmayacağı sorunu ile karşılaşılır. TTK m. 606/3 uyarınca, şirket sözleşmesinde belirtilmiş bir karşılığı veya uygun bir karşılığı bulunmayan ve özkaynak ihtiyacının karşılanmasına hizmet eden nakdi ve ayni edim yükümleri, ek ödeme yükümlerine ilişkin hükümlere tabidir. Bu hükme göre, hem şirket sözleşmesinde belirtilmiş bir karşılığı veya uygun bir karşılığı bulunmayan hem de şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet eden edim yükümleri ek ödemelere ilişkin hükümlere tabidir. Aranan bu şartların kolektif şartlar olduğunu ve bunların bir arada sağlanması gerektiğini düşünüyoruz. Bizim düşüncemize göre yan edim yükümleri için bir karşılığın mevcudiyeti zorunlu değildir.

Yan edim yükümlülüklerinin bir karşılığı varsa bunların, yan edim yükümlülüğünü doğuran hukuki ilişkiyi, iki tarafa borç yükleyen hukuki ilişki haline getirmesi mümkün müdür? Bu soruya olumlu cevap verilirse, yan edim yükümlülüklerinin ihlalinde iki tarafa karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde geçerli olan TBK'nın 97. maddesi uygulanacak mıdır? İki taraflı sözleşme, her iki tarafın da birbirine karşı alacaklı ve borçlu oldukları sözleşmedir³⁷⁴. Taraflardan her biri diğer tarafın edimini elde etmek için borç altına girer³⁷⁵. Bunlarda karşılıklı olarak edim mübadelesi söz konusudur³⁷⁶. Yan

³⁷⁴ TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, Borçlar Hukuku, 6.bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1988, s. 1098

³⁷⁵ OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar, C.1, s. 342.

edim yükümlülüklerinin bir karşılığının bulunması gerektiği ve yan edim ile karşılığının karşılıklı borç doğuran hukuki ilişki oluşturduğu kabul edilirse, bir taraf edimini yerine getirmeden veya edimini ifa etmeyi teklif etmeden diğer taraftan edimin ifasını isteyemez. TBK m. 97 uyarınca, karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmenin ifası isteminde bulunan sözleşmenin koşullarına ve özelliklerine göre daha sonra ifa etme hakkı olmadıkça, kendi borcunu ifa etmiş veya ifasının önermiş olması gerekir. Bu şekilde, bir tarafın kendi borcunu ifa etmeyen diğer tarafın ifa talebini reddetmesine ödemezlik def'i denir³⁷⁷.

Sözleşme ilişkilerinde uygulama alanı bulacak olan ödemezlik def'inin ortaklık ilişkilerinde uygulanıp uygulanmayacağı tartışılabilir. Türk Medeni Kanunu ile Türk Borçlar Kanunu'nun genel nitelikli hükümlerinin, uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine uygulanacağını düzenleyen TMK m. 5 karşısında, ödemezlik def'ini düzenleyen TBK m. 97 genel hükmünün ortaklık ilişkisine de uygulanacağı düşünülebilir. Düşüncemize göre, TBK m. 97'nin ortaklık ilişkisine uygulanması mümkün olmamalıdır. Ortaklık sözleşmeleri, borçlar hukuku sözleşmelerinin aksine edimlerin karşılıklı değiştirmesinin amaçlandığı iki taraflı sözleşmeler değil, edimlerin ortak bir amacın gerçekleşmesine hizmet ettiği sözleşmelerdir³⁷⁸. Yan edim yükümlülüklerini konu alan hukuki ilişki borçlar hukuku anlamında bir sözleşme ilişkisi değildir. Bu nedenle, yan edim yükümlülüğünün ihlali halinde, TBK m. 97 doğrudan uygulama alanı bulamaz. Ne var ki, TBK m. 97 hükmünün yan edimleri konu alan hukuki ilişkiye kıyasen uygulanması da kabul edilemez. Ortaklık ilişkisinin niteliği buna uygun değildir. Zira yan edim ile bunun karşılığı niteliği itibari ile karşılıklı borç ilişkisi doğurmaz. Bu iki edimden birisinin üstlenilmesi diğerini elde etmek amacı ile değildir. Şirket ve yan edim yükümlülüğünü borçlanan ortak için ayrı ayrı değerlendirme yapalım. Şirketin yan edimlerin karşılığını üstlenmesinin amacı şüphesiz yan edimlere kavuşmaktır. Ancak, ortağın yan edimleri üstlenmesinin amacı bunun karşılığını elde etmek değildir. Ortaklar şirketten bir karşılık elde etmek için değil fakat şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için yan edim yükümlülüklerini üstlenirler. Bu düşünceden

³⁷⁶ **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, Borçlar Hukuku, 6.bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1988, s. 1103; **AYBAY**, Borçlar, s. 126.

³⁷⁷ **OĞUZMAN/ÖZ**, Borçlar, C.1, s. 345.

³⁷⁸ **EREN**, Borçlar, s. 979; **ERDEM**, Haklı Sebep Feshi, s. 18

hareketle, bize göre, ortağın yan edimleri yerine getirmemesi halinde, şirket, TBK m. 97'ye dayanarak yan edimlerin karşılığını ortağa vermekten kaçınabilmelidir. Şirketin, yan edimlerin karşılığı olan edimleri ortağa karşı ifa etmemesi halinde ise ortak, ödemezlik def'inden yararlanamamalıdır.

2. İvazın Konusu

Yan edim yükümlülükleri için bir karşılık öngörülecek ise bunun para olması en olağan olanıdır. Para dışında başka edimlerin de ivazın konusu olmasına kanuni bir engel yoktur. Şirketten üretilen maldan ortağa bedelsiz veya indirimli verilmesi ivaz olabilecek niteliktedir.

İvaz, ortaklık haklarında bir ayrıcalık olarak da kararlaştırılabilir. Şirket organlarının bir karar almaları sırasında eşit oy durumunda, limited şirket sözleşmesinde öngörülmesi ile bir ortağa veya birkaç ortağa üstün oy hakkı tanınabilir. Kanaatimizce ivaz olarak borçlu ortağa üstün oy hakkı tanınabilmelidir. Bunlardan başka imtiyazların da ivaz olabileceği kanaatindeyiz.

Veto hakkının da ivaz olabileceği kanaatindeyiz. Veto hakkı ortaklara tanınması mümkün olan bir haktır. Şirket organlarının belirlenen yönde oy kullanmaları veto hakkı ile engellenebilir³⁷⁹. Oy birliği ile karar alınmasının zorunlu olduğu durumlarda, bir ortağın olumsuz oy vererek karar alınmasının engellemesi veto hakkı olarak değerlendirilemez³⁸⁰. Şirket sözleşmesinde düzenleme olmaksızın, başka bir sözleşme ile veto hakkı tanınması limited şirketler hukukunda bir sonuç doğurmaz. Bu şekilde tanınan veto hakkı genel kurul kararının iptal edilmesi sebebi olamaz³⁸¹.

³⁷⁹ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 636.

³⁸⁰ **KARAHAN/ÇEKER**, Şirketler Hukuku 2012, s. 809; **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 636; Ancak, bazı yazarlara göre, karar alınmasında, ister şirket sözleşmesi gereğince ister kanun gereği olsun, oybirliğinin gerekli olduğu durumlarda, bir ortağın olumsuz oy vererek karar alınmasının engelleme imkanı olduğundan dolayı, bu halde veto hakkının mevcut olduğu kabul edilmelidir (**PULAŞLI**, Şerhi, s. 2087).

³⁸¹ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 636.

İ. Yan Edim Yükümlülüklerinin İfa Edilmesi Ve İfa Edilmemesinin Sonuçları

Yan edim yükümlülükleri, esas sermaye koyma borcundan farklı amaç ve nitelikte olduğundan sermaye koyma borcunun ifa edilmesine ve ifa edilmemesine ilişkin hükümler (ifa süresi, iskat gibi) bunlar hakkında uygulanmaz.

1. İfa Edilmesi

i. Genel Olarak

Şirket sözleşmesi ile öngörülen yan edim yükümlülüğünü taahhüt eden ortak, artık yan edimi şirkete karşı yerine getirme borcu altına girer. Sürekli nitelik taşıyan edimlerde, dönemsel ifalar borç ilişkisinin ortadan kalkması sonucunu doğurmaz³⁸². Limited şirketlerde yan edim yükümlülükleri, sürekli veya dönemli nitelik taşıdığından dolayı, zaman zaman yerine getirilen periyodik edimler de ortağın yan edim yükümlülüğünden kurtulması sonucunu doğurmaz. Ancak ifa zamanı gelen münferit edimler ifa edilmekle son bulur.

Bir borç ilişkisinde, borcun yerine getirilmesi kural olarak bizzat borçlu tarafından sağlanır³⁸³. Ancak, bazı şartlar altında borcun ifası üçüncü kişiler tarafından da sağlanabilir³⁸⁴. Bunun için, ifanın bizzat borçlu tarafından yerine getirilmesinde alacaklının hukuken korunmaya değer herhangi bir menfaatinin bulunmaması gerekmektedir (TBK m. 83). İfanın bizzat borçlu tarafından yerine getirilmesinde alacaklının hukuken korunmaya değer herhangi bir menfaatinin bulunması halinde ise ancak alacaklının rızası ile borç üçüncü bir kişi tarafından ifa edilebilir.

Yan edim yükümlülüklerinin niteliğine göre, bu edimler ya bizzat bunları üstlenen ortak tarafından yerine getirilecek veya üçüncü bir kişi de yan edimleri yerine getirebilecektir. Edimler, bir malın teslimini gerektirmesi gibi maddi edimler ise,

³⁸² **AYAN**, Borçlar, s. 345.

³⁸³ **AYBAY**, Borçlar, s. 119; **AYAN**, Borçlar, s. 346.

³⁸⁴ **AYAN**, Borçlar, s. 346.

bunların üçüncü kişi tarafından yerine gerilmesi mümkün olmalı ancak, bir iş yapma gibi şahsi edimler kararlaştırılmış ise bizzat bunları üstlenen ortak ifada bulunmalıdır.

Yan edim yükümlülüklerinin alacaklısı şirket olduğu için bunların şirkete ifa edilmesi gereklidir. Ortaklara veya şirketin alacaklılarına yapılan ifa borçlu ortağı sorumluluktan kurtarmaz.

Borçlu kural olarak, borcunun tamamını ifa etmek mecburiyetindedir. Alacaklı, alacağın tamamı belli ve muaccel ise kısmen ifayı kabule zorunlu değildir (TBK m. 84). Kısmen ifayı reddeden alacaklı temerrüdüne düşmüş olmaz. Ancak limited şirket sözleşmesinde öngörülen yan edim yükümlülükleri, TTK'da düzenlenmiş olduğundan ticari iştir. TTK'da düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve filler ticari işlerdendir (TTK m. 3). Ticari işlerde alacaklının kısmen ifayı reddetmesi onu alacaklı temerrüdüne düşürür. Şirket, ortağın kısmen ifa teklifini geri çeviremez. Kısmen ifayı kabul etmeyen şirket alacaklı temerrüdüne düşer.

İfa yerinin şirket sözleşmesinde belirtilmesi şart değildir. Genel kurul kararı ile ifa yeri belirlenebilmektedir. İfa yeri belirtilmemiş ise, TBK m. 89 uygulanır. Buna göre, parça borcunda ifa yeri, sözleşmenin kurulması sırasında borç konusunun bulunduğu yer ifa yeri sayılır. Para ve parça borcu dışındaki borçlarda ise ifa yeri, bu borçların doğumları sırasında, borçlunun yerleşim yerinde ifa edilir. Yan edim yükümlülüklerinde, borcun konusu para olamaz. Parça borcunun yan edim yükümlülüğü konusu olması da pek mümkün değildir. Çünkü yan edim yükümlülükleri devamlı veya dönemli edimleri içeren borçlardır. O halde ifa yeri belirlenmemiş ise, TBK m. 89 uygulama alanı bulur ve yan edimlerin alacaklısı şirket ve borçlusu da ortak olduğundan bu borçların ortağın yerleşim yerinde ifa edilmeleri gereklidir. Ancak işin niteliğinin buna uygun olduğu söylenemez. Bu sebeple bu yedek hukuk kuralını uygulamak işin özelliğine uygun düşmez. Yan edimlerin genellikle şirketin işletmesinde yerine getirilmesi gerekecektir.

İfa zamanının şirket sözleşmesinde belirtilmesi gerekmez. Genel kurul kararı ile ifa zamanı belirlenebilmektedir. İfa zamanı belirlenmemiş ise TBK m. 90 uyarınca, yan edimler doğumları anında muaccel olur ve ifa edilmeleri gerekir. Bazı hallerde, hukuksal

işin niteliği, bir vadenin kabul edilmiş sayılmasına yol açar³⁸⁵. Şirket sözleşmesinde veya genel kurul kararı ile ifa zamanı belirlenmişse ortağın buna uyması gereklidir.

ii. Özellik Arz Eden Bazı Durumlar

a. Ön Şirket Aşamasında

Şirket, kurucuların, kanuna uygun olarak düzenlenmiş bulunan, sermayenin tamamını ödemeyi şartsız olarak taahhüt ettikleri, imzalarının noterce onaylandığı şirket sözleşmesinde limited şirket kurma iradelerini açıklamalarıyla kurulur (TTK m. 585). Bu aşamada şirket tescil edilmeden önce şirket tüzel kişilik kazanmamasına rağmen kurulmuş olmaktadır. Bu şekilde, limited şirket kurmak amacıyla bir araya gelen ortaklar arasında ön şirket kurulmuş olmaktadır³⁸⁶. Ön şirketin bir dernek veya adi şirket olmadığı ve bir elbirliği mülkiyeti olduğu kabul edilmektedir³⁸⁷. Kuruluş işlemlerinin tamamlanması ve şirketin ticaret siciline tescil edilmesi ile şirket tüzel kişilik kazanır ve ön şirket tasfiye edilmeksizin limited şirkete dönüşür³⁸⁸. Tescil şirketin tüzel kişilik kazanması açısından kurucu etkiye sahip olup ilanın yapılması açıklayıcıdır³⁸⁹. Türk hukukunda ön şirketin niteliği ile hukukî durumu tartışmalı olup³⁹⁰, öğretide ve mahkeme kararlarında açıklığa kavuşacaktır³⁹¹.

Şirket, ticaret siciline tescil ile tüzel kişilik kazanır. Tescilden önce şirket adına işlem yapanlar, bu işlemler dolayısıyla şahsen ve müteselsilen sorumludur. Bu gibi taahhütlerin, ileride kurulacak şirket adına yapıldıklarının açıkça bildirilmeleri ve şirketin ticaret siciline tescilini izleyen üç aylık süre içinde şirket tarafından kabul edilmeleri koşuluyla, bunlardan yalnız şirket sorumlu olur (TTK m. 588).

³⁸⁵ AYBAY, Borçlar, s. 123.

³⁸⁶ BARLAS Nami, Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri 2. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008, s. 141; KARAHAN/ÇEKER, Şirketler Hukuku, s. 827.

³⁸⁷ AYDOĞAN, Tek Kişi Ortaklığı, s. 250; KARAHAN/ÇEKER, Şirketler Hukuku, s. 367. Ön şirketin niteliği hakkındaki tartışmalar için bkz. BARLAS, Adi Ortaklık, s. 140 vd.

³⁸⁸ TTK Gereke m. 335; KARAHAN/ÇEKER, Şirketler Hukuku, s. 827.

³⁸⁹ DOĞANAY, TTK Şerhi C. 2, s. 1246.

³⁹⁰ BARLAS, Adi Ortaklık, s. 142.

³⁹¹ TTK Gereke m. 335.

Ön şirket aşamasında, yan edim yükümlülüklerinin ifa edilmelerinin mümkün olup olmadığı açık değildir. Yan edim yükümlülükleri ancak işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet ettiği ve şirketin tescil edilmeden de işletme konusuna başlamayacağı düşünüldüğünde bu edim yükümlülüklerinin ön şirket aşamasında ifa edilmelerinin mümkün olmadığı söylenebilir. Ne var ki, işletme konusunun gerçekleşmesinden önce de bazı hazırlıkların yan edim yükümlülüğü konusu olabileceği ve bunların da ön şirket aşamasında ifa edilmeleri gerektiği düşüncesindeyiz. Bir fabrika kurmak ve işletme için kurulacak bir limited şirkette ham maddenin tedarik edilmesinin yan edim yükümlülüğü olarak yerine getirilmesi ve bu malların şirketin tescilinden önce teslimi mümkün olmalıdır.

b. Tasfiye Halinde

Tasfiye, şirketin sona erme sebebinin ortaya çıkması ile başlayan ve şirketin ticaret sicilinden terkin edilerek ortadan kalkmasına kadar süren bir süreçtir³⁹². Başka bir anlatımla, limited şirket malvarlığının nakde dönüştürülmesi, alacaklarının tahsil edilip borçlarının ödenmesi ve varsa kalanın ortaklar arasında dağıtılmasına tasfiye denir³⁹³. Bu aşamada, şirketin alacakları tahsil edilir, tüm malvarlığı paraya çevrilir, borçları ödenir ve arta kalan değerler ise ortaklara dağıtılır³⁹⁴. Tasfiye aşamasında, şirketin tüzel kişiliği devam eder, organların yetkileri ise tasfiye amacı ile yapılacak işlemler ile sınırlandırılır³⁹⁵. Tasfiye aşamasına giren limited şirket, tasfiye amacı dışında bir işlem yapamaz. Bu anlamda, yan edim yükümlülüklerinin de son bulması gereklidir. Zira yan edim yükümlülüklerinin amacı şirketin işletme konusunu gerçekleştirmektir. Tasfiye halindeki şirketin artık işletmeye devam etmesi değil malvarlığının dağıtılması söz konusu olur. Ancak somut duruma göre yan edimlerin ifası şirketin tasfiye amacı içinde kalıyorsa bunların ifası istenebilmelidir. Örnek olarak hasat zamanı gelmiş ürünlerin şirkete teslimi böyledir.

³⁹² KARAHAN/ÇEKER, Şirketler Hukuku, s. 763.

³⁹³ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 10-87.

³⁹⁴ KARAHAN/ÇEKER, Şirketler Hukuku, s. 763.

³⁹⁵ KARAHAN/ÇEKER, Şirketler Hukuku, s. 763.

c. Tek Ortağın Bulunması Halinde

Limited şirketlerin tek kişi ile kurulabilmesine veya kurulduktan sonra ortak sayısının bire düşmesine kanunun izin vermesi, limited şirket hukukunda getirilmiş olan sisteme ilişkin yeniliklerden birisidir³⁹⁶.

Tek ortaklı limited şirketin nitelik ve özellikleri, birden fazla ortaklı limited şirketin nitelik ve özellikleri ile aynıdır³⁹⁷. Tek ortaklı limited şirket, bir şirket türü değil, limited şirketin bir sınıfıdır. Bir limited şirketin tek ortaklı hale gelmesi veya bu durumdan çıkması halinde, şeffaflık, ilan ve tescil ile sağlanır yoksa tür değişimi söz konusu olmaz³⁹⁸. Sadece tek ortaklı limited şirketlere uygulanan hükümler yanında (TTK m. 574/2, m. 616/2, m. 629/2), limited şirkete ilişkin tüm hükümler, tek ortaklı limited şirkete uygulanır³⁹⁹. Yan edimlere yükümlülüklerine ilişkin TTK m. 606 hükmü tek ortaklı olarak kurulan veya sonradan tek ortaklı duruma düşen limited şirketler hakkında da uygulama alanı bulabilir⁴⁰⁰. Bu halde, alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesinden bahsedilemez. Zira yan edim yükümlülükleri açısından alacaklı şirket ve borçlu da tek ortak olup alacaklı ve borçlu sıfatı farklı kişilere aittir.

iii. İfayı İstemeye Yetkili Kişiler

Yan edim yükümlülüklerinin alacaklısı şirket olup, bu yükümlülüklerin ifası da şirketin temsilcileri tarafından istenecektir.

a. Müdürler

Müdürler, limited şirketin yönetim ve temsilini sağlayan organdır. Temsil ve yönetim müdürler için hem bir hak hem de bir görevdir. Müdürler, kanunla veya şirket sözleşmesi ile genel kurula bırakılmamış bulunan yönetime ilişkin tüm konularda karar

³⁹⁶ PULAŞLI, Şerhi, s. 1998.

³⁹⁷ ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 110.

³⁹⁸ TTK m. 547 Gerekçesi; ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 110; YILDIZ, Limited Şirketler, s. 72; PULAŞLI, Şerhi, s. 2001.

³⁹⁹ ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 110.

⁴⁰⁰ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 18-06.

almaya ve bu kararları yürütmeye yetkilidir (TTK m. 623/3). Ek ödemeyi istemeye yetkili kişiler kanunda açıkça müdürler olarak gösterilmiş iken (TTK m. 603/5), yan edim yükümlülüğünü düzenleyen hükümde böyle bir açıklık yoktur. Ancak yine de, TTK m. 623/3 uyarınca yan edim yükümlülüğünü talep yetkisi kural olarak müdürlere aittir⁴⁰¹. Ortaklara bu edimleri ifa etmeleri için bir süre verilmesi de uygun olur⁴⁰². Yan edim yükümlülüğü şirkete karşı, diğer anlatımla içe dönük, olduğundan dolayı alacaklıların yan edim yükümlülüğünün ifasını talep etmeleri mümkün değildir. Alacaklılar, yan edim yükümlülüğünün şirkete ifasını da isteyemezler. Yan edimlerin ifasını ancak şirket talep eder ve bunu da yönetim ve temsil organı olan müdürler vasıtası ile gerçekleştirir.

b. Tasfiye Memurları

Şirket tasfiye aşamasında girince tüzel kişiliği devam eder ancak yapılacak işler tasfiyenin amacı ile sınırlıdır. Limited şirket tasfiye aşamasına girince, henüz ifa edilmemiş yan edim yükümlülüklerinin yerine getirilmesini tasfiye memurları ortaklardan talep edebilirler.

TTK m. 643/1 hükmü uyarınca, tasfiye usulü ile tasfiyede şirket organlarının yetkileri hakkında anonim şirketlere ilişkin hükümler uygulanır. Şirket tasfiye haline girince, organların görev ve yetkileri, tasfiyenin yapılabilmesi için zorunlu olan, ancak nitelikleri gereği tasfiye memurlarınca yapılamayan işlemlere özgülenir (TTK m. 535).

c. Kayyım

Kayyım belirli işleri görmek ve malvarlığını yönetmek için atanır (TMK m. 403/2)⁴⁰³. Bir tüzel kişi gerekli organlarından yoksun kalmış ve yönetimi başka yoldan sağlanamamışsa bir yönetim kayyımı atanır (TMK m. 427/1.4)⁴⁰⁴. Limited şirketlerde

⁴⁰¹ ŞENER, Ortaklıklar, s. 703.

⁴⁰² ŞENER, Ortaklıklar, s. 703.

⁴⁰³ GÜMÜŞ Mustafa Alper, Türk Medeni Hukukunda Kayyımlik, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006, s. 39

⁴⁰⁴ ARSLANLI, Limited, s. 32; GÜMÜŞ Mustafa Alper, Türk Medeni Hukukunda Kayyımlik, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006, s. 112

yönetim yetkisi müdürlere aittir. Şirket bir organ olan müdürlerden yoksun kalmışsa şirketin malvarlığını yönetmek üzere bir yönetim kayyımı atanır.

Limited şirketlerde, iflasın ertelenmesi halinde, müdürlerin yerine geçmek üzere veya müdürlerin aldığı kararları onaylamak üzere mahkemece derhal bir kayyım atanır. Kayyımın görevi, temsil yetkisi ve bunun sınırları mahkeme kararında belirtilir (İİK m. 179/a).

Uzun süreden beri şirketin kanunen gerekli organlarından biri mevcut değil ise ortaklardan veya şirket alacaklılarından birinin şirketin feshini istemesi üzerine, mahkeme müdürleri dinleyerek şirketin durumunun kanuna uygun hale getirilmesi için süre verir, buna rağmen durum düzeltilmezse şirketin feshine karar verilir (TTK m. 636/2). Şirketin feshinin istenmesi üzerine mahkeme taraflardan birisinin talebi üzerine gerekli tedbirleri alır (TTK m. 636/4).

Şirkete kayyım atanması ile beraber artık şirketi yönetim ve temsil görevi çerçevesinde yan edimlerin ifasını talep etme de kayyım tarafından yerine getirilir.

d. İflas İdaresi

Limited şirket iflas kararıyla sona erer (TTK m. 636/1.c). İflas kararıyla birlikte şirketin bütün malvarlığı iflas masasına geçer (İİK m. 226/1) ve iflas idaresi masa adına tasfiye işlemlerini gerçekleştirir (TTK m. 534/1).

İflas halinde tasfiye, iflas idaresi tarafından İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre yapılır. Şirket organları temsil yetkilerini, ancak şirketin iflas idaresi tarafından temsil edilmediği hususlar için korurlar (TTK m. 534/1). İflas idaresi de bu aşamada yan edim yükümlülüklerinin ifasını talep edebilir.

2. Yan Edim Yükümlülüğünün İfa Edilmemesi ve Sonuçları

i. Genel Olarak

Borcun ifa edilmemesi, borçlunun, borç ilişkisi gereğince yerine getirmekle yükümlü bulunduğu edimi yerine getirmemesidir⁴⁰⁵. Borçlunun edimini yerine getirmemesi değişik şekillerde olabilir. İfanın imkânsızlaşması, borcun kötü ifa edilmesi, ifanın zamanında veya yerinde ifa edilmemesi borcun ifa edilmemesi kavramına dâhil edilebilir⁴⁰⁶. Borçlu, borcunu hiç ifa etmemiş olabileceği gibi, borcunu gereği gibi ifa etmemiş (kötü ifa) de olabilir⁴⁰⁷.

Bir borç ilişkisinde, belirli bir edim söz konusu olup da borcun ifası mümkün oldukça, alacaklı gecikmiş ifayı talep edebilir⁴⁰⁸. İfayı talep eden alacaklı, borcunu gereği gibi yerine getirmeyen borçludan zararının tazmin etmesini de isteyebilir⁴⁰⁹. Borç mümkün oldukça alacaklıyı ifa davası ile borcunu yerine getirmeye zorlayabilir⁴¹⁰.

Yan edim yükümlülüğü borcu altına giren ortak edimini yerine getirmediğinde aynen ifa davası açılabilir gibi borca aykırılık varsa ve bunda ortağın kusuru da bulunuyorsa borca aykırılığın sebep olduğu zararlar da ilgili ortağa tazmin ettirilebilir. Ayrıca şirket TBK m. 97 uyarınca yan edim yükümlülüklerini yerine getirmeyen ortağa, bu yükümlülüklerin ivazını oluşturan edimleri ifa etmekten de kaçınabilir.

ii. Cezai Şart

TTK'da yan edim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde uygulanacak yaptırım konusunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte, yan edim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi veya zamanında ifa edilmemesi durumunda, TTK m. 577/1.f, bazı yaptırımları şirket sözleşmesi ile öngörebilme imkânı vermektedir. Bu

⁴⁰⁵ AYBAY, Borçlar, s. 133.

⁴⁰⁶ AYBAY, Borçlar, s. 133.

⁴⁰⁷ AYAN, Borçlar, s. 369.

⁴⁰⁸ OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar, C.1, s. 382.

⁴⁰⁹ OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar, C.1, s. 382.

⁴¹⁰ AYBAY, Borçlar, s. 136.

kanun hükmü uyarınca, kanunda veya şirket sözleşmesinde öngörölmüş bulunan yükümlölüklerin hiç veya zamanında yerine getirilmemesi halinde ortaklar sözleşme cezası ödemekle yükümlü tutulabilirler.

TTK m. 577’de sayılan hususlar ancak şirket sözleşmesinde düzenlenmesi durumunda şirket, şirketin organları ve ortaklar için bağlayıcı olan hükümlerdir (TTK m. 577/1). Bu sebepler yan edim yükümlölüklerinin ihlali halinde ortakların cezai şart ödemesi ancak şirket sözleşmesinde cezai şartın ödeneceğı düzenlenmiş ise mümkündür. Şirket sözleşmesinde cezai şart ödeneceğı düzenlenmemiş ise genel kurul veya müdürlerin kararı ile cezai şartın uygulanması geçerli değildir.

TTK m. 577/1.f hükmüne dayanılarak yan edim yükümlölüklerinde cezai şart öngörölabilir⁴¹¹. Ancak yan edim yükümlölüklerin ihlali halinde cezai şart ödenmesi için kanun veya şirket sözleşmesinde öngörölen yükümlölüklere aykırılık halinde sözleşme cezası ödeneceğinin belirtilmesi yeterli olup ayrıca açık bir şekilde yan edim yükümlölüklerin ihlaline ceza uygulanacağının belirtilmesi gerekmez. Bu sebeple sözleşmeye cezai şartı koyan genel kurulun kararına, yan edim yükümlölüklerini üstlenen ortakların onayı gerekli değildir. Burada TTK m. 607 uygulanmaz.

Cezai şart, yan edim yükümlölüklerinin hiç ifa edilmemeleri halinde öngörölebileceğı gibi gereğı gibi yerine getirilmemesi veya zamanında ifa edilmemesi halinde de uygulanır. Bu şekilde cezai şart yan edim yükümlölüklerinin tam ve zamanında ifasını garanti altına alır. Cezai şartın yanında ortağın şirketten ıskat edilmesi mümkün değildir. İskat ancak yerine getirilmemiş sermaye koyma borcu için öngörölen bir yaptırımdır. Pay sahibi tacir sıfatına sahip değil ise hâkim aşırı gördüğü ceza miktarını kendiliğinden indirir (TBK m. 182).

iii. Ortağın Çıkarılması

Şirket sözleşmesi ile şirket ve ortaklar arasında sürekli bir hukuki ilişki meydana gelir. Sürekli edimleri içeren hukuki ilişkilerde, taraflara bu ilişkinin sona erdirilebilme

⁴¹¹ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 638.

imkânının tanınması kaçınılmaz bir sonuçtur⁴¹². Ancak bu tür bir hukuki ilişkiyi sona erdirebilme imkânı, kural olarak, tamamen keyfi ve sınırsız da değildir.

Çıkarılma, şirket iradesi yönünde ve ortağın rızası hilafına onun şirket sözleşmesi ile ilişkisinin sona erdirilmesidir⁴¹³. Başka bir anlatımla, çıkarılma, ortağın isteği hilafına onun şirketten ayrılmasıdır⁴¹⁴. Çıkarılma, şirket lehine bir müessese olarak, şirket bünyesinde sorun yaratan bir ortağın şirketten uzaklaştırılarak, şirketin kendi varlığını devam ettirmesini sağlar⁴¹⁵. Limited şirketlerde ortağın çıkarılması TTK m. 640'ta düzenlenmiştir. Bu hükmün birinci fıkrası ile ortağın genel kurul tarafından şirket sözleşmesinde öngörülen sebeplerde çıkarılması, ikinci fıkrası ile çıkarılma kararına karşı ortağın başvurabileceği kanun yolu, üçüncü fıkrası ile de şirketin istemi üzerine ortağın, haklı sebeplerin varlığında mahkemece çıkarılmasına ilişkin halin saklı olduğu düzenlenmiştir.

a. Ortağın Şirket Sözleşmesinde Düzenlenen Sebeplerle Genel Kurul Tarafından Çıkarılması

Şirket sözleşmesinde, bir ortağın genel kurul kararı ile şirketten çıkarılabileceği sebepler öngörülebilir (TTK m. 640/1). Yan edim yükümlülüklerinin ihlali de bir çıkarma sebebi olarak şirket sözleşmesinde yer alabilir⁴¹⁶. Bu tür bir düzenlemenin öngörülmesi hem şirketin devamlılığı sağlama hem de ortağın çıkarılma sebeplerini bilmesi dolayısıyla davranışlarını yönlendirebilme imkânı sağlaması⁴¹⁷ ve ayrıca şirket içi barışın korunması yönleri ile yararlı görülebilir⁴¹⁸.

Çıkarılma nedenleri şirket sözleşmesinde düzenlenmiş ve bu sebeplere dayanılarak ortağın şirketten çıkarılması halinde ortak, şirket sözleşmesinde öngörülen sebebin haklı

⁴¹² **CELİK** Aytekin, Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma (Doktora Tezi), Konya 2009, s.54.

⁴¹³ Benzer şekilde bkz. **TAŞDELEN**, Fesih, s. 207; **KARAKILIÇ**, Ek Ödeme, s. 128.

⁴¹⁴ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 770.

⁴¹⁵ **GÖZÜYEŞİL** Feyzi Fırat, Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması (6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre), (Yüksek Lisans Tezi) 2012, s. 110.

⁴¹⁶ **DEMİRKAPI**, Payın Devri, s. 434.

⁴¹⁷ **PULAŞLI**, Şerhi, s. 2250.

⁴¹⁸ **GÖZÜYEŞİL**, Çıkma ve Çıkarılma, s. 110; TTK m. 640 gerekçesi.

sebeup olmadığının ileri sürmesi mümkün değildir⁴¹⁹. Mahkemenin de şirket sözleşmesinde yer alan sebebin haklı sebep olup olmadığını araştırması mümkün değildir⁴²⁰. Bu şekilde, yan edim yükümlülüklerinin ifa edilmemesi şirket sözleşmesinde çıkarma sebebi olarak düzenlenmiş ve ortak da yan edim yükümlülüklerini ifa etmemiş ise, bu çıkarma kararının haklı sebebe dayanmadığı ileri sürülemez.

Şirket sözleşmesinde öngörülen yan edim yükümlülükleri için çıkarılma sebebi öngörülmüşse, bu sebebin ortaya çıkması ile ortağın ortaklık sıfatı kendiliğinden sona ermez. Sebebin gerçekleşmesi genel kurulun ortağı çıkarma kararı alması için bir ön şarttır. Genel kurul bu sebebe dayanarak ortağı şirketten çıkarabilir ancak çıkarmak zorunda değildir. Genel kurulun bir ortağı şirketten çıkarması onun devredilemez yetkilerindendir (TTK m. 616/2.f). Genel kurulun ortağın şirketten çıkarılmasına ilişkin kararı önemli kararların sayıldığı TTK m. 621’de düzenlenmiştir. Buna göre, ortağın genel kurul tarafından şirketten çıkarılması için, genel kurulda temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması gereklidir (TTK m. 621/1). Çıkarılmasına karar verilecek ortağın genel kurula katılarak oy kullanması mümkündür⁴²¹. Bu durum için oy kullanma yasağı öngörülmemiştir. Çıkarma kararı, çıkarılması düşünülen ortağın genel kurula katılmaması halinde, ona noter aracılığı ile bildirilir. Ortak, kararın kendisine bildirilmesinden itibaren üç ay içinde iptal davası açabilir (TTK m. 640/2).

b. Haklı Nedenle Çıkarılma

Haklı sebep kavramı kanunda tanımlanmamıştır. Doktrinde, haklı sebebin tayininde kollektif şirkete ilişkin TTK m. 245 hükmünden yararlanılabileceği ileri sürülmektedir⁴²². Kanaatimizce, kollektif şirket ve limited şirket arasındaki nitelik farkından (şahıs şirketi-sermaye şirketi) dolayı TTK m. 245 hükmü limited şirket ortağının haklı sebeple çıkarılmasında doğrudan uygulanamayacaktır. Hâkimin haklı

⁴¹⁹ PULAŞLI, Şerhi, s. 2250.

⁴²⁰ PULAŞLI, Şerhi, s. 2250; GÖZÜYEŞİL, Çıkma ve Çıkarılma, s. 111.

⁴²¹ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-44.

⁴²² GÖZÜYEŞİL, Çıkma ve Çıkarılma, s. 116.

sebepleri dikkate alarak karar vermesi gereken hallerde hâkim, hukuka ve hakkaniyete uygun karar verir (TMK m. 4).

Yan edim yükümlülüklerin ihlali bir haklı neden olarak genel kurul tarafından çıkarma sebebi olabilir (TTK m. 621/1.h)⁴²³. Ortağın haklı sebeple şirketten çıkarılması için, onun kusurlu olmasına gerek yoktur. Çıkarılan ortağın kusurlu bulunması halinde, şirketin zararı varsa bunun tazmin edilmesini isteme hakkı vardır⁴²⁴. Ancak çıkarılmaya karar verenlerin de kusursuz veya en azından çıkarılacak ortaktan daha az kusurlu bulunması da dürüstlük kuralı gereğidir⁴²⁵. Yan edim yükümlülüklerini ifa etmeyen ortakların aynı durumda bulunan başka ortakların çıkarılması için oy kullanması dürüstlük kuralına ve eşitlik ilkesine aykırı olur. Aksi halde ihracı istenen ortağın şirketin feshini talep edebileceği kabul edilmektedir (TTK m. 636/3)⁴²⁶.

Haklı sebebin gerçekleşmesi ile ortağın ortaklık sıfatı kendiliğinden sona ermez. Ortaklık sıfatının sona ermesi için şirket genel kurulunun bu yönde karar alması ve müdürlerin bu karara istinaden ilgili ortak hakkında dava açması zorunludur. Genel kurulun, bir ortağın haklı sebeple çıkarılmasına ilişkin kararı önemli bir karar olup, genel kurul toplantısında temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması gereklidir (TTK m. 621/1). Çıkarma kararının ortak açısından önemi dolayısıyla, ortağın genel kurulda kendisini savunmasının yerinde olacağı ileri sürülmektedir⁴²⁷. Kanaatimizce, zaten çıkarılması düşünülen ortağın genel kurula katılma, müzakerede bulunma ve hatta oy kullanma hakkı ve imkânı olduğundan, genel kurulun ayrıca ortağın savunmasını almasını aramak gerekli değildir. Çıkarılma konusunu genel kurulun gündemine yöneticiler getirebildiği gibi, diğer ortaklarda yöneticilerden bu yönde bir talepte bulunabilir veya genel kurulda bu hususun gündeme alınmasını istemeleri mümkündür⁴²⁸.

⁴²³ DEMİRKAPI, Payın Devri, s. 434, dn. 1723.

⁴²⁴ GÖZÜYEŞİL, Çıkma ve Çıkarılma, s. 118.

⁴²⁵ GÖZÜYEŞİL, Çıkma ve Çıkarılma, s. 117.

⁴²⁶ GÖZÜYEŞİL, Çıkma ve Çıkarılma, s. 117.

⁴²⁷ GÖZÜYEŞİL, Çıkma ve Çıkarılma, s. 123.

⁴²⁸ YILDIZ, Limited Şirketler, s. 181.

Genel kurul, bir ortağın haklı sebeple çıkarılmasına karar verdiği takdirde, ikinci aşamada haklı sebeple çıkarma davasının açılması zorunludur. Haklı sebeple çıkarılmaya mahkemece karar verilmesi çıkarılacak ortak için bir güvence teşkil eder⁴²⁹. Mahkeme çıkarılmaya karar verirken, ihraç edilecek ortak ile şirket arasındaki menfaat dengesini göz önünde bulundurmalı ve ortağın şirkette kalması şirket ilişkisi için aksaklık yaratıyor ve ortaklık ilişkisini çekilmez hale geliyorsa çıkarma yönünde karar vermelidir⁴³⁰.

Çıkarılma için diğer ortaklar mahkemeye başvuramazlar. Mahkemeye başvurma şirket tüzel kişiliğine aittir. Davacı taraf şirket tüzel kişiliğidir. Bu davada basit yargılama usulü uygulanacaktır (TTK m. 1521/1). Genel kurulun çıkarmaya karar vermesinden sonra ne kadar süre içinde dava açılması gerektiği konusunda kanunda bir açıklık yoktur. Aradan çok uzun bir süre geçtikten sonra dava açılması dürüstlük kuralı engeline takılabilir. Aradan çok uzun bir sürenin geçmesi şirketin dava açma hakkından zımni feragat olarak da yorumlanabilir⁴³¹. Kanaatimizce, genel kurulun çıkarma yönünde karar vermesine rağmen çok uzun süre sonra dava açılması, sürenin uzunluğu dikkate alındığında ortağın şirkette bulunmasının şirket ilişkisini çekilmez hale getirmediği olarak da yorumlanabilmelidir. Genel kurulun çıkarmaya karar yönünde karar vermesi ile mahkeme kararı arasındaki süreçte yan ilgili ortakların yan edim yükümlülükleri devam eder. Mahkeme kararıyla çıkarılan ortağın bu yükümlülüklerden dolayı borcu da sona erer. Mahkemenin çıkarmaya yönelik kararı yenilik doğuran bir karar olup, geleceğe etkilidir. Kararla birlikte ortaklık sıfatı bitmiş olur ve bundan sonra ortaklık hakları kullanılamaz. Çıkarmanın tescil ve ilanı da gereklidir (TTK m. 31/1).

iv. Diğer Ortaklar Açısından Çıkma

a. Şirket Sözleşmesinde Öngörülen Çıkma Hakkı

Şirket sözleşmesinde, bir ortağın yan edim yükümlülüklerine aykırı davranması halinde diğer ortaklara şirketten çıkma hakkı tanınabilir; bu hakkın kullanılması bazı

⁴²⁹ GÖZÜYEŞİL, Çıkma ve Çıkarılma, s. 124.

⁴³⁰ GÖZÜYEŞİL, Çıkma ve Çıkarılma, s. 124; KARAKILIÇ, Ek Ödeme, s. 130.

⁴³¹ GÖZÜYEŞİL, Çıkma ve Çıkarılma, s. 127.

şartlara da bağlanabilir (TTK m. 638/1). Şirket sözleşmesinde hiç bir kayıt olmadan, genel bir hükümle çıkma hakkının düzenlenmesi, diğer bir anlatımla, çıkma hakkının kullanılmasında hiçbir kriterin öngörülmemesi ve çıkmanın tamamen serbest olması, kanaatimizce, şirket sözleşmesinin bağlayıcılık karakteri ile ve aynı zamanda *affectio societatis* ile uyumlu değildir. Özellikle yan edim yükümlülüklerinin öngörüldüğü hallerde çıkmanın tamamen serbest bırakılması şirketi, işletme konusunun gerçekleşmesini sağlayan araçlardan yoksun bırakır. Payın devrinin serbest bırakılması kurumu varken tamamen serbest bir şekilde çıkabilme hakkının düzenlenmesine şirketin devamlılığı için ve aynı zamanda alacaklıların teminatı olan esas sermayenin korunması gerektiği sebebiyle kuşkuyla bakmak gerekir. Zira çıkma halinde ayrılma akçesi ödeyen şirketin mali yapısı da zayıflayacaktır⁴³². Payın devri ile yan edim yükümlülükleri payı devralan kişiye geçerken çıkmada ise bu yükümlülükler son bulacaktır.

Şirket sözleşmesinde çıkma için bazı kayıtlar (örnek olarak çıkma zamanı, çıkma bildirimin şekli) konmuş ve çıkma beyanı bu kayıtlara uygun değil ise çıkma gerçekleşmez.

b. Diğer Ortakların Haklı Sebeple Şirketten Çıkması

Limited şirketlerde, haklı bir sebebin bulunması halinde ortaklar, her zaman şirketle ilişkilerine son verebilirler. Bu şekilde, bir ortağın şirketten çıkabilmesi için haklı bir nedenin bulunması tek başına yeterli değildir. Ortak mahkemede dava açarak çıkmasına karar verilmesini talep edebilir (TTK m. 638/2). Yan edim yükümlülüğü borçlusu bir ortağın borcunu ifa etmemesi halinde diğer ortaklar bunun çıkmak için haklı sebep teşkil ettiği gerekçesiyle dava çıkmak için dava açabilir.

Nelerin haklı sebep teşkil edeceği önceden tespit etmek mümkün değildir. Kanunda da haklı sebep kavramı tanımlanmadığı gibi haklı sebep olabilecek hususlara örnek de verilmiş değildir. Haklı sebep her somut olayın durumuna göre değerlendirilir⁴³³. Yan edim yükümlülüklerin ifa edilmemesi, şirket sözleşmesinde çıkma sebebi olarak yer

⁴³² Aynı yönde bkz. GÖZÜYEŞİL, Çıkma ve Çıkarılma, s. 64

⁴³³ Aynı yönde bkz. GÖZÜYEŞİL, Çıkma ve Çıkarılma, s. 72.

almasa bile bu yükümlülüklerin ifa edilmemesini kendisi için haklı neden kabul eden diğer ortaklar çıkma davası açabilir.

Doktrinde, haklı sebeple çıkmaya son çare olarak başvurulması gerektiği kabul edilmektedir⁴³⁴. Haklı sebebi doğuran olumsuz durumu başka bir şekilde gidermek mümkün ise önce o yollar denenmelidir. Şirket ilişkisinde meydana gelen olumsuzluk haklı sebep oluşturacak ağırlıkta olmalıdır. Örnek olarak, yan edim yükümlülüklerini ifa etmeyen ortağa karşı icra yoluna gidilmesi ve böylece şirketin bu yükümlülüklerden doğan alacağa kavuşması imkânı varsa, mahkeme çıkmanın haklı sebebe dayanmadığı gerekçesi ile davayı reddedebilir.

Haklı nedenle çıkma davasının açılması için kanun bir süre öngörmüş değildir. Aradan çok uzun zaman geçtikten sonra dava açılması dürüstlük kuralı engeline takılır. Bu durum aslında, şirket ilişkisinin çekilmez olmadığı şeklinde değerlendirilebilir.

Ortak haklı nedenler şirketten çıkmak için dava açtığı zaman, mahkeme istem üzerine, dava süresince, davacının ortaklıktan doğan hak ve borçlarından bazılarının veya tümünün dondurulmasına veya davacı ortağın durumunun teminat altına alınması amacıyla diğer önlemlere karar verebilir (TTK m. 638/2). Yan edim yükümlüsü ortak çıkmak için dava açtığında, bu yükümlülüklerin donmasına veya teminat altına alınmasına karar vermesini mahkemeden talep edebilir. Ortak ile şirket arasında karşılıklı menfaat dengesi gözetildiğinde, hakların donmasını şirketin, borçların donmasının ise ortağın talep edebileceği kabul edilmelidir⁴³⁵. Mahkemenin vereceği karar bozunu yenilik doğuran bir karar niteliğindedir⁴³⁶. Doktrinde, çıkmak isteyen ortağın dava açmadan da genel kurul kararıyla çıkabileceği ileri sürülmektedir⁴³⁷.

⁴³⁴ GÖZÜYESİL, Çıkma ve Çıkarılma, s. 75.

⁴³⁵ YILDIZ, Limited Şirketler, s. 157.

⁴³⁶ Karşı yönde bkz. YILDIZ, Limited Şirketler, s. 157.

⁴³⁷ PULAŞLI, Şerhi, s. 2248.

v. Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi

Yan edim yükümlülüğü borçlusu ortak borcunu ifa etmemesi nedeni ile şirketin işletme konusunu gerçekleştirmesi zorlaşır ve imkânsızlaşırsa bu sebeple şirkette kalmayı kendisi için sorun gören ortak, doğal olarak şirketle ilişkisini sona erdirmek isteyecektir. Sermaye şirketlerinde, şirketten ayrılmanın en olağan yolu ortağın payını devrederek şirketten çıkmasıdır. Anonim şirketlerde pay devri kural olarak serbest olmasında karşılık limited şirketlerde payın devri daha zordur⁴³⁸. Bu zorluklardan dolayı kanun koyucu ayrılmak isteyen ortağa bir imkân daha tanımıştır ki bu da limited şirketin haklı sebeple feshini talep edebilmektir.

Haklı sebep kavramı kanunda tanımlanmış değildir⁴³⁹. Ancak haklı sebeple feshin tüm sürekli borç ilişkilerine uygulanacağı doktrinde kabul edilmektedir⁴⁴⁰. Zira uzun sürekli sözleşmelerde, tarafların fesih imkânına sahip olmaması dürüstlük kuralına⁴⁴¹ ve kişilik haklarına aykırılık teşkil eder. Hiç kimse kendisi için çekilmez hale gelen hukuki ilişkiye tahammül etmek zorunda bırakılamaz⁴⁴².

Kanun, şirketle ilişkisini kesmek isteyen ortağa haklı sebepler çıkma ve haklı sebeple fesih talep etme seçeneklerini seçimlik olarak vermiş görünmektedir⁴⁴³. Ancak doktrinde, feshin son çare olması gerektiği, bu sebeple ortağın şirketten ayrılmasını sağlayan başka yolların bulunması halinde önce o yolların denenmesi buna rağmen başarılı olunamaması halinde fesih yoluna gidilebileceği savunulmaktadır⁴⁴⁴.

Haklı sebeple fesih yetkisi şirket sözleşmesi ile ortadan kaldırılamaz, sınırlandırılmaz ve şarta bağlanamaz⁴⁴⁵. Ortaklar haklı nedenle fesih isteme haklarından

⁴³⁸ **TEKİL**, Limited, s. 6.

⁴³⁹ **ERDEM**, Haklı Sebeple Feshi, s. 70.

⁴⁴⁰ **ŞAHİN**, AO Feshi, s. 10.

⁴⁴¹ **ERDEM**, Haklı Sebeple Feshi, s. 86.

⁴⁴² **ERDEM**, Haklı Sebeple Feshi, s. 78.

⁴⁴³ Aynı yönde bkz. **ERDEM**, Haklı Sebeple Feshi, s. 69; **GİRAY**. Eda, Limited Şirketin Haklı Sebeple Feshi ve Yargıtay'ın Yaklaşımı, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 6, Sayı. 12, s. 195-218., s. 202.

⁴⁴⁴ **MİNELİLER** Zeynep, Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVI, Y. 2012, Sayı. 3, s. 96 dn. 3.

⁴⁴⁵ **MİNELİLER**, Feshi, s. 98.

önceden vazgeçemezler ancak haklı nedenin gerçekleşmesinden sonra fesih haklarında vazgeçmeleri mümkündür ⁴⁴⁶ . Şirket sözleşmesinde ortakların fesih hakları düzenlenebilir. Yan edim yükümünün yerine getirilmemesi halinde diğer ortakların şirketin feshini talep edebileceği öngörülebilir.

J. Sona Ermesi

1. Genel Sona Erme Halleri

Yan edim yükümlülükleri muaccel olmadan ibra, sulh gibi sözleşmelerle veya feragat gibi işlemlerle sona erdirilemez. Müdürlerin, şirket sözleşmesinde yer alan böyle bir yükümlülüğü, şirket sözleşmesinde bir değişiklik yapılmadan, ortadan kaldırmaları mümkün değildir. Ancak muaccel olmakla yan edim yükümlülükleri, bütün borçlar için sona erme halleri olan ifa, ibra, feragat ve sulh gibi işlemlerle sona erdirilebilir. Muaccel olmuş yan edim yükümlülüklerinin sulh, ibra ve feragat yolu ile sona ermesine müdürler karar verir. Müdürlerin eşitlik ilkesine uygun hareket etmesi gerekir. Bazı ortakların ibra edilip diğerlerini edilmemesi eşitlik ilkesine aykırı düşer. Muaccel olmuş münferit yan edim yükümlülükleri ifa edilmekle son bulur. Yan edim yükümlülüklerinin konusu ve karşı alacak genelde aynı türden olmadığından takasa elverişli değildir. Ancak iflas eden ortağın yükümlülükleri de para alacağına dönüşeceği için takasa konu olabilirler. Bunlar dışında özellik arz eden sona erme halleri aşağıda incelenmiştir.

2. Sürenin Sona Ermesi

Yan edim yükümlülükleri için şirket sözleşmesinde bir süre öngörülmesinin mümkün olup olmadığı açık değildir. Kanuna göre yan edim yükümlülüklerinin konusu, kapsamı, koşulları ve diğer önemli noktalar şirket sözleşmesinde belirtilmelidir. Ayrıntıyı gerektiren konular ise genel kurulun düzenlemesine bırakılabilir (TTK m. 606/2). Bir süre öngörülse bile bunun şirket sözleşmesinde düzenlenmesinin zorunlu mu olduğu yoksa genel kurulun da böyle bir süre tayin edip edemeyeceği de açık değildir. Kanaatimizce, bir süre öngörülecek ise bu husus *diğer önemli noktalardan* sayılır. Şirket

⁴⁴⁶ MİNELİLER, Feshi, s. 98.

sözleşmesinde bir düzenleme olmadan, genel kurulun bir süre belirlemesi geçerli olmamalıdır. Bir süre öngörülecek ise bunun mutlaka şirket sözleşmesinde yer alması şarttır.

Yan edim yükümlülüklerinde ortaklar arası mutlak eşitlik aranmadığından, ortakların şahsı da bu tür edimlerin ifa edilmesinde önemli olduğundan bazı ortakların yan edim ile yükümlü olması diğer ortakların ise bu tür bir yükümlülük üstlenmemesi mümkün olmalıdır. Limited şirketlerde esas sermaye payları gruplara ayrılabilceğinden⁴⁴⁷ dolayı bazı esas sermaye payı gruplarının yan edim yükümlülüğü ile yükümlü olması bazılarının ise yükümlü olmaması da mümkündür. Hatta farklı esas sermaye gruplarının farkı konularda veya şartlarda yan edim yükümlülüğü ile borçlanması da mümkündür. Bu durumda, farklı esas sermaye payı grubu için farklı sürelerin tayin edilmesi kabul edilmelidir. Örnek olarak, her bir esas sermaye payı sahibinin sırasıyla birer yıl boyunca yan edim yükümlülüklerini üstlenmesi kabul edilebilir.

Bir süre öngörülmüş ise bu sürenin bitmesi ile yan edim yükümlülüğü herhangi bir karar veya işleme gerek kalmadan kendiliğinden sona ermelidir. Bir süre tayin edilmiş ise, bu süre dolmadan ortağın ifadan kaçınması halinde ise ilgili ortağa ortaklıklar hukukuna ilişkin yaptırımlar uygulanabilmelidir. Öngörülen süre bitmeden şirketin yan edim yükümlülüklerini sona erdirmek istemesi ise ancak şirket sözleşmesi değişikliği ile mümkün olmalıdır. Ancak bir süre öngörüldüğü için, ortağın buna güvenmesi ve zamanından önce sona erme halinde zarar etmesi söz konusu ise bunun da şirketçe tazmini gerekmektedir. Sürenin kısaltılması halinde de aynı esas geçerlidir.

Şirket sözleşmesinde bir süre öngörülmüş ve süre de dolmuşsa, şirketin yan edim yükümlülüklerine ihtiyacı da devam ediyorsa sürenin uzatılması veya süreye ilişkin şirket sözleşmesi hükmünün tamamen şirket sözleşmesinden çıkarılması yoluna gidilebilir. Süreye ilişkin hükmün şirket sözleşmesinden çıkarılması veya sürenin uzatılmasına ilişkin genel kurul kararı, şirket sözleşmesinin değiştirilmesine ilişkin bir karar olduğundan bunun sözleşme değişikliğine ilişkin karar yeter sayıları ile alınması

⁴⁴⁷ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıları, N. 18-01.

gerekmektedir. Bu oran, aksi şirket sözleşmesinde belirtilmemişse, esas sermayenin üçte ikisini temsil eden ortakların kararıdır (TTK m. 589). Ancak bu hallerde ortağın yükümlülüğü daha geniş bir zamana yayılarak ağırlaştığı için ilgili ortakların da tümünün onayı aranmalıdır (TTK m. 607). Ayrıca, yan edim yükümlülükleri öngörülürken belli bir süreyi dikkate alarak onay veren ortakların bu güveni korunmalı ve ilgili ortakların onayı olmadan sürenin uzatılması mümkün olmamalıdır. Genel kurulun veya müdürlerin sürenin uzatılmasına karar vermeleri geçerli değildir.

Sürenin kısaltılmasına ilişkin şirket sözleşmesi değişikliğine ilgili ortakların tamamının onayı aranmamalıdır. Sürenin kısaltılması da şirket sözleşmesinin değiştirilmesinin gerektirir ve esas sermayenin üçte ikisini temsil eden ortakların kararı ile mümkündür. Ancak sürenin uzatılmasından farklı olarak burada ilgili ortakların yükümlülüğü artmamaktadır. Bu nedenle ilgili ortakların onayını şart kılan TTK m. 607 burada uygulama alanı bulmaz. İlgili ortakların onayı olmadan da yapılan şirket sözleşmesi değişikliği geçerlidir ancak ilgili ortak belirlenen sürenin zamanından önce sona ermesi nedeni ile bir zarara uğramışsa, bunun tazmin edilmesi de hakkaniyet gereğidir.

3. Esas Sözleşme Değişikliği

Yan edim yükümlülükleri ancak şirket sözleşmesi ile öngörülebileceğinden dolayı yine şirket sözleşmesinin değiştirilmesi ile sona erdirilebilirler. Şirket sözleşmesi hükümleri şirket ve ortaklar için müktesep hak doğurmaz ve her zaman değiştirilebilirler. Yan edim yükümlülüklerinin ortadan kaldırılmasına ilişkin genel kurul kararına ilgili ortakların tümünün onayının aranıp aranmayacağı açık değildir. Yan edim yükümlülüklerinin oluşturulmasında veya mevcut yükümlülüklerin ağırlaştırılmasına ilgili tüm ortakların onayının aranmasının düzenleyen TTK, bu tür yükümlülüklerin sona erdirilmesinde de ilgili ortakların onayının şart olduğuna ilişkin bir düzenleme içermemektedir. Kanaatimizce, yan edim yükümlülüklerinin sona erdirilmesine ilişkin şirket sözleşmesi hükümlerinin değiştirilebilmesi için TTK m. 589’da aranan esas sermayenin üçte ikisini temsil eden ortakların kararı yeterli olup, ayrıca ilgili ortakların onayına ihtiyaç bulunmamaktır. Ancak doğaldır ki şirket sözleşmesine konan bir

hükümle yan edim yükümlülüklerinin sona erdirilebilmesine ilişkin şirket sözleşmesi değişikliğinin ancak ilgili ortakların tümünün onayı ile yapılabileceği kabul edilebilir.

Yan edim yükümlülükleri için bir süre öngörülse bile bu, şirket sözleşmesinin değiştirilerek yan edim yükümlülüklerinin sona erdirilmesine engel değildir. Ancak, daha önce belirttiğimiz gibi, ilgi ortağın süreden önce sona erme nedeni ile bir zararı varsa bunun karşılanması da hakkaniyet icabıdır.

Yan edim yükümlülükleri, tamamen sona erdirilebilecekleri gibi kısmen de sona erdirilebilirler. Bu yükümlülüklerin sadece hafifletilmeleri de mümkündür. Limited şirketlerde esas sermaye payları gruplara ayrılabilir⁴⁴⁸. Farklı esas sermaye pay grupları için farklı konu veya kapsamda yan edim yükümlülükleri öngörülmüşse bu pay gruplarından bazıları için yan edim yükümlülüklerinin sona erdirilmesi diğer gruplar için ise devam etmesi de sağlanabilir. Yeter ki eşit işlem ilkesinden keyfi olarak sapılmış olmasın. Kanaatimizce, şirketin menfaatleri gerektiriyorsa eşit işlem ilkesinden haklı sayılabilecek kadar sapılabilir.

Yan edim yükümlülükleri ivazlı ise bunların sona erdirilmesine ilişkin genel kurul kararına ilgili ortakların onay vermesi geçerlilik şartı mıdır? İvazlı yan edim yükümlülüklerinde, bunların sona erdirilmesi halinde ilgili ortaklar ivazı kaybedecektir. Ortaklar bu ivazı kaybetmek istemeyebilirler. Kanaatimizce, ivazlı yan edim yükümlülüklerinde sona erdirmeye ilişkin genel kurul kararına TTK m. 607’de öngörülen ilgili tüm ortakların onayı şartı aranmaz. Zira bu durumda ortakların yan edim yükümlülükleri artmıştır denemez. Bu halde ilgili ortakların onayı genel kurul kararının geçerlilik şartı değildir. Her şeyden önce, şirket için artık ihtiyaç duyulmayan ve bu sebeple şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmeyen yan edim yükümlülüklerinin sırf ivazı kaybetmek istemeyen ortağın onayının olmaması nedeni ile devam emesi bu yükümlülüklerin varlık amacına ve TTK m. 606’ya aykırıdır. Ancak bir sürprizle karşılaşan ve ivazı kaybeden ortağın bir zararı varsa bunun da karşılanması gerekir.

⁴⁴⁸ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 18-04.

4. İlgili Genel Kurul Kararının İptal Edilmesi

Limited şirket genel kurul kararlarının butlanına ve iptaline, anonim şirketler genel kurul kararlarının butlan ve iptaline ilişkin hükümler kıyas yolu ile uygulanır (TTK m. 622). Buna göre, kanuna, şirket sözleşmesine veya dürüstlük kuralına aykırı olan genel kurul kararları aleyhine, karar tarihinden itibaren üç ay içerisinde, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde iptal davası açılabilir (TTK m. 445). Yan edim yükümlülüğünü öngören şirket sözleşmesine ilişkin genel kurul kararının iptal edilmesi halinde artık anılan şirket sözleşmesi hükmü sonuç doğurmayacağından yan edim yükümlülükleri de sona erer.

5. Esas Sermaye Paylarının Devirlerinin Serbest Bırakılması

Limited şirketlerde esas sermaye paylarının devri kanun tarafından sınırlandırılmıştır⁴⁴⁹. Ancak esas sermaye payının devrini şirketin onayına bağlayan hüküm emredici değildir. Şirket sözleşmesine aksine bir hüküm konularak şirketin devre onay zorunluluğu kaldırılabilir (TTK m. 595/2)⁴⁵⁰. Devir serbestisi kararlaştırılmışsa, payın devri halinde yan edim yükümlülükleri devreden ortak için sona erer ve bu yükümlülükler devralan ortağa geçer. Onay şartlara da bağlanabilir⁴⁵¹. Onay şartlara bağlanmış ancak şartlar gerçekleşmemiş ise devir geçersiz olacağından esas sermaye payı karşı tarafa geçmez ve yan edim yükümlülükleri de mevcut ortak için aynen devam eder. Esas sermaye payları senede bağlanmışsa, yan edim yükümlülükleri de bu senette belirtilmelidir (TTK m. 593/2). Esas sermaye payının devrini konu alan devir sözleşmesinde de yan edim yükümlülükleri belirtilmelidir (TTK m. 595/1). Bu kayıtlar açıklığı ve işlem güveliğinin sağlanmasına hizmet eder⁴⁵². Doktrinde bir görüşe göre, bu kayıtların yer almaması yan edim yükümlülüklerini geçersiz kılmaz ancak yan edim yükümlülükleri üçüncü kişilere karşı da ileri sürülemez⁴⁵³. Kanaatimizce, TTK m. 36'a öngörülen tescili olumlu etkisi yan edim yükümlülükleri hakkında geçerlidir ve esas

⁴⁴⁹ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 18-24.

⁴⁵⁰ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-13.

⁴⁵¹ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-13.

⁴⁵² TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-08.

⁴⁵³ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-08.

sermaye payı senedinde yan edim yükümlölüklerine ilişkin bir açıklama yer alamasa da bunlar payı devralan herkese karşı ileri sürülebilmelidir.

6. Şirketin Konusunda Değişiklik

Şirketin işletme konusunun değiştirilmesi esas sözleşme değişikliğini gerektirir. Çünkü esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde işletme konusu şirket sözleşmesinin zorunlu içeriklerinden bir tanesidir (TTK m. 576/1b). Şirket işletme konusunun değiştirilmesine ilişkin genel kurul kararı önemli kararlardan olup genel kurulda temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması halinde alınabilir (TTK m. 621/1a).

Yan edim yükümlölükleri şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet eden edimlerdir. Genellikle işletme konusunun gerçekleşmesine yarayan hammadde teslimi şeklinde olurlar. Şirketin işletme konusunun değiştirilmesi halinde yan edim yükümlölüklerin sona erip ermeyeceği sorununun değişik açılardan inceleyelim.

Genel kurul, yukarıda anılan çoğunlukla şirketin işletme konusunu değiştirdiği zaman yan edim yükümlölüklerini de şirketin yeni işletme konusunu gerçekleştirecek şekilde değiştirebilir. Ancak bu değişikliğe ilgili tüm ortakların onay vermesi gereklidir. Çünkü TTK m. 607 uyarınca, şirket sözleşmesinin değiştirilerek yan edim yükümlölüklerinin öngörülmesi veya mevcut yükümlölüklerin artırılması halinde ilgili tüm ortakların onayı bulunmalıdır. Bu hüküm yan edim yükümlölüklerinin konusunun değiştirilmesi halinde de uygulama alanı bulacaktır. Çünkü konusunun değiştirilmesi yeni bir yan edim yükümlölüğü anlamına gelir.

Şirketin işletme konusunun değiştirilmesine rağmen yan edim yükümlölükleri değiştirilmemiş ancak bu halde de mevcut yan edim yükümlölükleri yeni işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet ediyorsa yan edim yükümlölükleri devam eder. Örneğin şirketin ürettiği ürünlerin reklamını yapmayı üstlenen ortağın yan edim yükümlölükleri, üretilen ürünler değişmesine rağmen, devam eder. Öte yandan şirketin işletme konusunun değiştirilmesine rağmen yan edim yükümlölükleri değiştirilmemiş

ancak bu halde mevcut yan edim yükümlülükleri yeni işletme konusunun gerçekleşmesine artık hizmet etmiyorsa ortağın yükümlülükleri de kendiliğinden sona ermelidir. Bunun için ayrıca bir işlem yapmaya, bir karar almaya gerek yoktur. Çünkü yan edim yükümlülüklerinin varlık amacı işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmektir (TTK m. 606). Bu son halde ortağın şirketten tazminat talep edebilmesi de kanaatimizce mümkün olmamalıdır. Bir kere ortak şirketin işletme konusunun değiştirilmesine ilişkin genel kurul kararında olumlu oy vermiş ise artık dürüstlük kuralı (MK m. 2) gereğince tazminat talebinde bulunamamalıdır. Olumlu oy vermezse bile genel kurulda alınan kararlar, olumsuz oy veren ortaklar açısından da bağlayıcı olduğundan dolayı artık tazminat istemine yer olmamalıdır.

Şirket işletme konusunu değiştirmez ancak faaliyetlerine ara verirse yan edim yükümlülükleri sona ermemeli ancak askıya alınmalıdır. Şirketin faaliyetlerine yeniden başlaması üzerine yan edim yükümlülükleri de yeniden canlanmalıdır⁴⁵⁴.

7. Ortaklık Sifatını Kaybeden Ortak için Sona Erme

i. Payın Devri Halinde

Limited şirketlerde esas sermaye payı devredilince, bundan doğan haklar gibi bu paya bağlı yükümlülükler de devralana geçer. Yan edim yükümlülüklerinin payı devralana geçmesi için ayrıca bir borcun nakli anlaşmasının yapılmasına ihtiyaç bulunmaz. Yan edim yükümlülüklerinin devralana geçmesi esas sermaye payına bağlı olmanın hukuki sonucudur. Devreden ve devralan kendi aralarında anlaşarak yan edim yükümlülüklerinin geçmemesini kararlaştırmaları şirkete karşı geçerli değildir. Hatta şirketin buna onay vermesi de sonucu değiştirmez. TTK m. 606 uyarınca esas sermaye payına bağlı olmadan yan edim yükümlülüğünün öngörülmesi mümkün değildir.

Şirket esas sermaye payının devrine onay vermişse yan edim yükümlülükleri devralan kişiye geçer. Şirket onay vermemişse yan edim yükümlülüklerinden mevcut

⁴⁵⁴ Anonim şirketin işletmeye ara vermesi halinde ikincil yükümlülüklerin akıbetine ilişkin bkz. ULUSOY, Tali Yükümler, s. 365.

ortağın sorumluluğu devam eder. Esas sermaye payının devri şirketin onayı ile geçerli olur (TTK m. 595/2). Ancak devir sözleşmesinin, taraflar arasında devir anlaşmasının yapılmasından itibaren hüküm doğurması kabul edilmelidir.

Devirden önce doğmuş ve muaccel olmuş yükümlülüklerden eski ortak sorumlu tutulmalıdır. Zira esas sermaye payının maliki kim ise yan edim yükümlülüklerden pay sahibi sorumlu tutulur. Önceki ortağın muaccel olmuş yükümlülüklerden devirden sonra da sorumluluğu devam eder. Ancak bunun aksi kararlaştırılabilir.

Şirket esas sermaye payları için senet çıkarılmış ancak yan edim yükümlülükleri bu senetler üzerinde gösterilmemiş ise, bir görüşe göre iyiniyetli devralanın bu yükümlülüklerden sorumluluğu doğmaz⁴⁵⁵. İyiniyetli devralan esas sermaye payını yan edim yükümlülüklerden arî olarak kazanır. Kanaatimize göre sicilin olumlu işlevinden yararlanan yan edim yükümlülüklerinde esas sermaye payını devralanın iyiniyeti korunmaz⁴⁵⁶.

Esas sermaye paylarının miras, eşler arası mal rejimi ve icra yoluyla geçmesi halinde de yan edim yükümlülükleri sona ermemeli payın yeni sahibi bunları üstlenmiş olmalıdır. Ancak şirket, esas sermaye payını üçüncü bir kişi adına alma hakkını kullanınca bu üçüncü kişi yükümlülüklerden dolayı borç altına girmelidir⁴⁵⁷.

Ortağın iflas etmesi halinde yan edim yükümlülükleri sona ermez. Bu edimler devirli veya sürekli olduğu için iflas kararı ile birlikte muaccel hale gelmez. Ancak daha

⁴⁵⁵ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-08.

⁴⁵⁶ Anonim şirketlerde payı devralan iyiniyetli kişinin ikincil yükümlülüklerden sorumlu olmadığı ilişkin bkz. **ULUSOY**, Tali Yükümler, s. 366; **HAMAMCIOĞLU**, s. 58, dn. 209.

⁴⁵⁷ Anonim şirket payının miras, mal rejimi sözleşmesi veya cebri icra gibi rıza dışı elden çıkmalarda ikincil yükümlülüklerin sona ereceğine ilişkin bkz. **ULUSOY**, Tali Yükümler, s. 366. Kanaatimizce ikincil yükümlülüklerin öngörülebilmesini, pay devrinin anonim şirketin onayına bağlayan TTK m. 480/4 karşısında bu görüş yerindedir. Ancak yan edim yükümlülüklerinde, kural olarak esas sermaye payının devri şirketin onayına bağlı olsa da, payın devrinde, yan edim yükümlülükleri öngörülse bile, şirketin onay zorunluluğu kardinilabileceğinden rıza dışı devirlerde de yan edim yükümlülükleri payı devralan kişiye geçmelidir.

önce muaccel olan yükümlülükler para alacağına dönüşür (TTK m. 198). İflas mamasının bu yükümlülükleri aynen yerine getirmeyi kabul etmesi de mümkündür⁴⁵⁸.

ii. Çıkmada

Ortaklıktan çıkma ortakların vazgeçilmez haklarından⁴⁵⁹. Ortağın şirketten çıkması ile onun ortaklık sıfatı sona erer. Ortağın, genel kurul kararı ile veya şirket sözleşmesinde öngörülen sebeplerine gerçekleşmesi ile yahut haklı sebeplere dayanılarak mahkeme kararı ile çıkması sonucu etkilemez. Yan edim yükümlülükleri bir esas sermaye payına bağlı olacağından, ortağın pay sahibi sıfatını kaybetmesi ile onun yan edimleri ifa etme borcu da sona erer.

Her ortak, haklı sebeplerin varlığında şirketten çıkmasına karar verilmesi için dava açabilir. Mahkeme istem üzerine, dava süresince, davacının ortaklıktan doğan hak ve borçlarından bazılarının veya tümünün dondurulmasına veya davacı ortağın durumunun teminat altına alınması amacıyla diğer önlemlere karar verebilir (TTK m. 638). Böylece, haklı sebeple çıkma davası açan ortak, mahkemeden yan edim yükümlülüklerinden doğan borcunun dondurulmasını talep edebilir. Kanaatimizce, yan edim yükümlülükleri şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet ettiği için, mahkemenin bu edim yükümlülüklerinin dondurulması yönünde değil fakat ortağa teminat sağlanmasına karar vermelidir. Teminatın şirketçe verilmemesi halinde ise yan edim yükümlülükleri de dondurulabilmelidir.

iii. Çıkarılmada

Limited şirketlerde, bir ortağın kendi isteği olmadan da ortaklık sıfatına son verilmesi mümkündür⁴⁶⁰. Bir ortağın şirketten çıkarılması, ya şirket sözleşmesinde öngörülen sebeplerin gerçekleşmesi ile ya da haklı sebeplere dayanılarak mahkeme kararı ile olur (TTK m. 639). Haklı sebeplerin varlığında, her ortak mahkemeden şirketin feshini isteyebilir. Mahkeme, istem yerine, davacı ortağa payının gerçek değerinin

⁴⁵⁸ Anonim şirketlerde paysahibinin iflas etmesi halinde ikincil yükümlülüklerin akıbetine ilişkin bkz. ULUSOY, Tali Yükümler, s. 367.

⁴⁵⁹ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-37.

⁴⁶⁰ KARAHAN/ÇEKER, Şirketler Hukuku, s. 870.

ödenmesine ve davacı ortağın şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme hükmedebilir (TTK m. 636/3). Ortağın şirketten çıkarılması da ortaklık sıfatını sona erdireceğinden, ortağın yan edim yükümlülüklerinden kurtulması söz konusu olur.

8. Şirketin Kendi Paylarını İktisap Etmesi Durumunda

Limited şirketin, tek ortağı kendisinin olacağı bir limited şirket haline gelmesine kanun koyucu izin vermemiştir (TTK m.574/3)⁴⁶¹. Hükümün, nama yazılı payların varlığında, Merkezi Kayıt Kuruluşunun kayden izleme yaptığı durumlar dışında, yönetim kurulunu pay defterine yazımı reddetme yükümü altına soktuğu şüphesizdir⁴⁶². Anılan hüküm emredici hüküm olup, emredici hükümlere aykırılığın hukuki sonucu kesin hükümsüzlüktür (TBK m.27/1). Ticari hükümlerle yasaklanmış işlem ve şartlar, aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde, batıldır (TTK m. 1530/1). Limited şirketin, tek ortağı kendisinin olacağı bir limited şirkete dönüşeceği şekilde esas sermaye paylarının iktisap etmesi kesin olarak hükümsüzdür⁴⁶³. Bu durumda limited şirketin son bulması da söz konusu değildir⁴⁶⁴.

Limited şirketin bazı paylarını kendisinin iktisap etmesi bazı paylarının tek bir ortağının elinde bulunduğu halde, iktisap ettiği kendi esas sermaye paylarından kaynaklanan oy hakları ile buna bağlı haklar donacağından, limited şirket tek ortaklı şirket olarak kabul edilmelidir⁴⁶⁵. Keza, yavru şirketlerce iktisap edilen esas sermaye paylarından kaynaklanan oy hakları ile buna bağlı diğer haklar, paylar yavru şirketin elinde bulunduğu sürece donacağından (TTK m. 612/6), bu halde de limited şirket tek ortaklı bir şirkettir⁴⁶⁶.

⁴⁶¹ PULAŞLI, Şerhi, s. 1998; YILDIZ, Limited Şirketler, s. 72-73.

⁴⁶² ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 105.

⁴⁶³ Elden çıkarmaya ilişkin maddelerin (TTK m. 612/2), TTK m. 574/3'ün emrediciliği üzerinde etkisi olmadığı hakkında bkz. ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 105,106.

⁴⁶⁴ ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 105; Karşı görüş için bkz. YILDIZ, Limited Şirketler, s. 72-73; TAŞDELEN, ve Fesih, s. 60.

Alman ve İsviçre Hukuklarındaki görüşler için bkz. ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 106 dn. 106.

⁴⁶⁵ ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 107.

⁴⁶⁶ ALIŞKAN, Limited Şirket, s. 107.

Şirketin kendi esas sermaye paylarından kaynaklanan oy hakları ve buna bağlı diğer haklar, paylar şirketin elinde bulunduğu sürece donar (TTK m. 612/4). Yan edim yükümlülüğünün karşılığını oluşturan ve şirketin ortağa karşı üstlenmiş olduğu edim de esas sermaye paylarından kaynaklanan bir hak olup, paylar şirketin elinde bulunduğu sürece donar. Bu halde alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesi hali vardır. Alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesi, başka bir anlatımla, bir kimsenin aynı borcun hem alacaklısı hem de borçlusu olması halinde, hukuk düzeninin öngördüğü istisnalar hariç borç sona erer (TBK m. 135)⁴⁶⁷. Ancak, üçüncü kişilerin alacak üzerinde önceden mevcut olan hakları birleşmeden etkilenmez⁴⁶⁸ (TBK m. 135). Birleşme geçmişe etkili olarak ortadan kalkarsa borç varlığını sürdürür (TBK m. 135).

Şirketin kendi esas sermaye paylarını iktisap etmesi halinde bu paylardan kaynaklanan yan edim yükümlülükleri donar ve paylar şirketin elinde bulunduğu sürece istenemez (TTK m. 612/5). Bu hal aslında alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesi olduğu halde kanun yan edim yükümlülüklerinin sona ermesini kabul etmemiştir. Şirket esas sermayesinin yüzde onunu aşan tutarda iktisap edilen esas sermaye payları iki yıl içinde elden çıkarılır. Esas sermaye payının elden çıkarılmasıyla yan edim yükümlülüğü ve bunun karşılığı olan edim kendiliğinden tekrar doğar. Yan edim yükümlülüklerinin askıya alınması için ne bir genel kurur kararı ne de şirket sözleşmesinin değiştirilmesine ihtiyaç vardır.

İsv. BK m. 783'e göre şirketin kendi paylarının iktisap etmesi halinde, iktisaptan önce yan edim yükümlülükleri sona erdirilmelidir. Burada alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesi söz konusudur⁴⁶⁹. İsviçre hukukunda bir görüşe göre ise, yan edim yükümlülüklerinin sona erdirilmesi ağır bir sonuç olup, sona erme yerine bu yükümlülüklerin askıya alınması daha uygundur⁴⁷⁰. Limited şirketler reformundan önce

⁴⁶⁷ OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar, C. 1, s. 566; AYAN, Borçlar, s. 405; AYBAY, Borçlar, s. 160; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Borçlar, s. 188.

⁴⁶⁸ OĞUZMAN/ÖZ, Borçlar, C. 1, s. 566; AYAN, Borçlar, s. 405; AYBAY, Borçlar, s. 160; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Borçlar, s. 188.

⁴⁶⁹ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1537; BUCHELER, s. 323.

⁴⁷⁰ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1537.

de bu yükümlülüklerin askıda olacağı kabul edilmekteydi⁴⁷¹. Bu yükümlülüklerin sona erdirilmesi genel kurul kararı ve sözleşme değişikliği ile mümkündür⁴⁷².

9. İfanın İmkânsız Hale Gelmesi

Yan edim yükümlülüğünün imkânsız hale gelmesi durumunda bu yükümlülükleri ifa etme borcu da kural olarak kendiliğinden sona ermelidir (TBK m. 136). İmkânsızlık ister maddi olsun ister hukuki olsun sonuç değişmez. Mesela şeker pancarı teslim borcu olan ortağın tarlasını sel basması veya o yörede şeker pancarının üretiminin yasaklanması hali böyledir. İmkânsızlık geçici ise sadece imkânsızlığın söz konusu olduğu dönem için borç sona erer imkânsızlığın ortadan kalkmasıyla borç yeniden doğar. Yükümlülüğü imkânsızlaşan ve bu nedenle borçtan kurtulan ortak şirketten alacağı ivazı isteme hakkını kaybeder (TBK m. 136/2). İmkânsızlık hangi ortak için meydana gelmişse o kurtulur diğer ortakların yükümlülükleri devam eder. Ancak borcu imkânsız olan ortak esas sermaye payını başkasına devredince ve ifa yeni ortak için de mümkün ise yeni ortağın yan edim yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekir. Edimin imkânsızlaşmasında ortağın kusuru varsa tazminat sorumluluğu söz konusu olur⁴⁷³.

10. Fesih

Fesih sürekli hukuki ilişkilerde bu ilişkinin ileriye yönelik tek taraflı bir irade beyanıyla sona erdirilmesidir⁴⁷⁴. Yan edim yükümlülüklerinin ivazlı olması ve şirketin ivazı ödemekte güçsüzlüğü düşmesi ve özellikle iflas etmesi veya hakkındaki takip işlemlerinin sonuçsuz kalması nedeni ile ortağın ivazı elde etmesi tehlikeye düşerse ortak, yan edim yükümlülüklerini ifa etmekten kaçınabilmelidir (TBK m. 98). Ortak bu durumda şirketten güvence isteyebilir ve istenen güvence verilmediği takdirde ortak da kendi edimini ifada kaçınabilmelidir. Kanaatimizce, şirketin ivazı ödeyememesi hali tek başına yan edim yükümlülüklerinin sona ermesine sebep olmamalıdır. Zira buradaki

⁴⁷¹ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1537.

⁴⁷² CHAPPUIS/JACCARD, s. 1537.

⁴⁷³ İkincil yükümlülüklerin imkânsızlaşmasının sonuçlarına ilişkin bkz. ULUSOY, Tali Yükümler, s. 367.

⁴⁷⁴ AYAN, Borçlar, s. 399.

ilişki karşılıklı borç doğuran bir hukuki ilişki niteliğinde değildir⁴⁷⁵. Şirketin durumu iyileşir ve ivaz ödenmeye başkanınca ortak artık yan edim yükümlülüklerini ifadan kaçınamayacaktır.

Yan edim yükümlülüklerinin şirket sözleşmesinde düzenlenmesi sırasında taraflarca öngörülemeyen ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durumun gerçekleşmesi halinde bu sebep ortağın davranışlarından kaynaklanmıyor ve ortağın yükümlülüklerinin ifasını da aşırı güçleştiriyorsa ortak mahkemeye başvurarak şartların uyarlanmasını talep edebilmelidir. Uyarlama mümkün değil ise kanaatimizde ortağın fesih hakkı söz konusu olamaz ancak ortak da olağanüstü şartlar devam ettiği sürece kendi edimlerini ifadan kaçınabilmelidir. Olağanüstü koşulları sona ermesi veya ortağın esas sermaye payının devretmesi halinde yan edim yükümlülüklerinin ifasına devam edilir.

11. Şirketin Sona Ermesi

Şirketin sona ermesi halinde yan edim yükümlülüklerinin de sona ereceği açıktır. Şirketin tasfiye haline girmesi ile artık şirket işleri tasfiye amacı ile sınırlı olacağından kural olarak yan edim yükümlülükleri de sona ermelidir. Ancak tasfiye halindeki şirket için yan edim yükümlülüklerinin ifası hala anlam taşıyorsa, örneğin hasat zamanı gelen meyvenin tesliminden kısa süre önce şirketin tasfiyesine karar verilmesi böyledir, bu yükümlülükler tasfiye aşamasında da ifa edilebilir.

Şirketin devralma veya birleşme hallerinde, yan edim yükümlülükleri kural olarak sona ermez. Zira bu hallerde de devralan şirket devreden şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine çalışır. Ancak devralan şirketin işletme konusu farklı ise yan edim yükümlülükleri de sona ermelidir.

Şirket için bir süre öngörülmüş ve bu süre dolmasına rağmen şirket işletmeye devam ediyorsa veya süre uzatılmış ya da şirket sözleşmesindeki süreye ilişkin hüküm çıkarılmış ise ilgili tüm ortakların onayı aranmalıdır.

⁴⁷⁵ ERDEM Nuri, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012, s. 18.

12. Zamanaşımı

Yan edim yükümlölükleri ve varsa ivazı muaccel olduktan sonra beş yıl içinde zamanaşımına uğrarlar (TBK m. 147/4). Zamanaşımı ifa edilmemiş ilk dönemsel edimin muaccel olmasıyla başlar (TBK m. 150).

III.BÖLÜM

YABANCI HUKUKLARDA YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ

A. Genel Olarak

Limited şirketler, Almanya’da 1892, Avusturya’da 1906, Fransa’da 1925, İtalya’da 1942, İsviçre’de ise 1936 tarihlerinde yasal düzenlemeye kavuşmuştur⁴⁷⁶. Almanya ve İsviçre gibi ülkelerde limited şirketlerde yan edim yükümlülükleri düzenlenmiş iken Fransa gibi bazı ülkelerde ise düzenlenmemiştir. Alman ve İsviçre hukukları bu açıdan aşağıda incelenmiştir.

B. Alman Hukukunda

Alman hukukunda limited şirketlerde yan edim yükümlülükleri, Limited Şirketler Kanunu'nun 3. paragrafının 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre, ortaklar için esas sermaye payını ödeme borcu dışında başka bir yükümlülük getirilecekse bunun şirket sözleşmesinde düzenlenmesi gereklidir. Ancak şirket sözleşmesinde, yan edim yükümlülüklerinin tüm detaylarına yer verilmesi gerekli olmayıp, yükümlülüklerin temel unsurlarına yer verilmesi yeterli görülmektedir⁴⁷⁷.

Ortaklar bu yükümlülüklerini dürüstlük kuralına uygun olarak yerine getirmelidir. Ortak, yükümlülüklerinin ifa ederken kendi işinde gösterdiği özeni göstermeli, ortak tacir sıfatına sahip ise halin bütün icaplarına göre hareket etmelidir⁴⁷⁸. Ortak sadece kendi kastından veya ihmaliyle sorumlu olmayıp temsilcisinin de kusurundan sorumludur⁴⁷⁹.

⁴⁷⁶ CARRY, s. 7; TISSIERES, Part Social, s. 7.

⁴⁷⁷ BAUDOUIN-BUGNET, s. 44

⁴⁷⁸ BAUDOUIN-BUGNET, s. 46.

⁴⁷⁹ BAUDOUIN-BUGNET, s. 44.

Yan edim yükümlülüklerinin konusu, özellikle mal tedariki olmak üzere, her türlü edim olabilmektedir⁴⁸⁰. Örnek olarak, bir ortağın ürettiği bütün ürünleri şirkete satmayı borçlanması, buna karşılık şirketin de ortağın bütün ürünlerini almayı üstlenmesi mümkündür⁴⁸¹. Bu yükümlülüklerin öngörüldüğü limited şirketlerin kollektif şirkete yaklaştığı savunulmaktadır⁴⁸². Yan edim yükümlülükleri bir ortağın şahsına bağlı olabileceği gibi bir paya da bağlı olabilmektedir. Başka bir ifade ile bu yükümlülükler şahsi borç olabildikleri gibi eşyaya bağlı borç da olabilirler⁴⁸³.

Yan edim yükümlülükleri kartellerde önemli bir yer tutarlar. Kartelin bir limited şirket olması halinde, bütün üyelerin yan edim yükümlülükleri şeklinde borç altına girmesi ile kartelin amacının gerçekleşmesi sağlanır⁴⁸⁴.

Yan edim yükümlülüklerinin esas sermaye payının devrinden nasıl etkileneceği kanunda düzenlenmemiştir⁴⁸⁵. Ancak doktrinde yan edim yükümlülüklerin paya bağlı olduğu bu sebeple esas sermaye payının devredilmesi ile yükümlülüğün de devralana geçeceği ancak borçlu ortakların şahsı önem arz ediyorsa devirle bu yükümlülüklerin de sona ereceği kabul edilmektedir⁴⁸⁶. Diğer bir anlatımla, yan edim yükümlülüklerin, borçlu ortağın şahsı önemli değilse, devirle birlikte devredene geçeceği kabul edilir. Payın kısmen devri halinde ise, yan edim yükümlülükleri bölünebilir edimler ise devreden ve devralan arasında paylaştırılır. Bölünebilir edimler değil ise bir görüşe göre devreden ve devralanın müteselsil sorumluluğu söz konusu olur. Diğer bir görüşe göre ise bölünemeyen yan edim yükümlülüklerinden devreden sorumlu olmaya devam eder⁴⁸⁷.

⁴⁸⁰ BAUDOUIN-BUGNET, s. 42.

⁴⁸¹ BAUDOUIN-BUGNET, s.44

⁴⁸² BAUDOUIN-BUGNET, s. 44.

⁴⁸³ BAUDOUIN-BUGNET, s. 44.

⁴⁸⁴ BAUDOUIN-BUGNET, s. 46.

⁴⁸⁵ DEMİRKAPI, Payın Devri, s. 435.

⁴⁸⁶ DEMİRKAPI, Payın Devri, s. 436.

⁴⁸⁷ DEMİRKAPI, Payın Devri, s. 438.

C. İsviçre Hukukunda

İsviçre hukukunda yan edim yükümlülüğünün öngörülebilmesi limited şirketlerin karakteristik özelliklerinden biri olarak kabul edilir⁴⁸⁸. İsviçre’de 2005 yılında yapılan limited şirketler reformundan önce yan edim yükümlülüklerine işaret edilmiş ancak ayrıntılı bir düzenleme yoktu. 2005 reformu ile önceki düzenlemenin eksiklikleri giderilmiş ve ortaklar açısından yeterli bir güvence getirilmiştir⁴⁸⁹.

1. 2005 Reformu Öncesi Dönem

İsviçre’de eskiden kanun, limited şirket ortaklarına yan edim yükümlülüğünün yüklenmesine izin vermemektedir⁴⁹⁰. Anonim şirket ortaklarına da, esas sözleşme ile bazı ödevlerin yüklenmesinin kanuna uygun olmadığı kabul edilmekteydi⁴⁹¹. Eski kanun döneminde, limited şirket ortaklarına, yan edim yükümlülüğü öngören düzenleme eksik bir düzenleme olup, sadece *diğer edimlerden (autres prestations)* bahsetmekten ibarettir (Eski İsv. BK m.777/2)⁴⁹². Bu eski kanun yan edim yükümlülüklerinin ne kapsamını ne de içeriğini düzenlemişti⁴⁹³. İsviçre hukukunda bir görüş, *diğer edim* kavramı geniş olarak yorumlayıp, bu edimin bir yapma, yapmama veya katlanma şeklinde olabileceği yönünde idi⁴⁹⁴. Örnek olarak, şirkete mal satma, beli bir fiyatın üzerinde mal satmama, belli bir bölgede ticaret yapmama, bir işi yapma veya bir işin yapılmasını vekil olarak üstlenme, şirkete veya üçüncü bir kişiye esas sermaye payını devretme, şirketin bazı haklardan faydalanmasına katlanma yan edim yükümlülüğü olarak kabul görmektedir⁴⁹⁵.

Yan edim yükümlülüklerinin şirket sözleşmesinde öngörülmesi gerektiği, ayrıntıların da ticaret siciline tescili gerekmeyen bir iç yönergede belirlenebileceği kabul

⁴⁸⁸ MESSAGE 2001, 2997.

⁴⁸⁹ MESSAGE 2001, 2997.

⁴⁹⁰ CARRY, s. 23.

⁴⁹¹ CARRY, s. 22.

⁴⁹² CARRY, s. 22.

⁴⁹³ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1588, MESSAGE, 2001, 2997.

⁴⁹⁴ LECOULTRE Roger, La Nature Juridique Et Le Transfert Des Parts Sociales Dans La Société A’ Responsabilité Limitée (Etude De Droit Compare), 1943, s. 99; CARRY, s. 23.

⁴⁹⁵ CARRY, s. 23.

edilmekteydi⁴⁹⁶. Bu yükümlülüklerin bir esas sermaye payına bağlı olması gerektiği ve esas sermaye payının devri, ortağın şirketten çıkması veya çıkarılması halinde yan edim yükümlülüklerinin de son bulacağı kabul edilmekteydi⁴⁹⁷. Rekabet yasağı da yan edim yükümlülüğü konusu olabileceği kabul edilmekteydi⁴⁹⁸. Ortağın esas sermaye borcunu ödememesi halinde esas sermaye payından yoksun bırakılması gibi kanunda öngörülen bir yaptırımın yan edim yükümlülüğünün ihlali halinde de uygulanacağını şirket sözleşmesinde düzenlenebileceği kabul edilmekteydi⁴⁹⁹.

2. 2005 Reformundan Sonra

Limited şirketlerde yan edim yükümlülükleri mevcut İsv. BK m. 796'da düzenlenmiştir. TTK m. 606 ile paralel olan hüküm şöyledir: “ *Şirket sözleşmesi ile ortaklar için yan edim yükümlülüğü öngörülebilir. Bu yükümlülükler ancak şirketin işletme konusunun sağlanması, şirketin bağımsızlığının korunması ve ortakların çevresinin bileşiminin korunması amacıyla öngörülebilir. Bir esas sermaye payına bağlı olan yan edim yükümlülüklerinin konusu ve kapsamı ile işin özelliğine göre esaslı sayılan diğer önemli hususlar şirket sözleşmesinde belirtilir. Detaylar genel kurulun düzenlemesine bırakılabilir. Nakit ihtiyacını karşılayan veya finansal nitelikte başka bir yarar sağlayan yan edim yükümlülüklerinin uygun bir ivazı bulunmuyor ve bunlar şirketin özkaynak ihtiyacını karşılanmasına hizmet ediyorsa bu yükümlülükler, ek ödemelere ilişkin hükümlere tabi olurlar*”.

Böylece reformla birlikte yan edim yükümlülükleri daha açık ve ayrıntılı düzenlemeye kavuşmuştur⁵⁰⁰. Yan edim yükümlülükleri şirket sözleşmesinde düzenlenir. Genel kurul kararıyla bu yükümlülükler oluşturulamaz. Yan edim yükümlülüğünü düzenleyen kanun hükmü emredici nitelikte ancak bu yükümlülüklerin öngörülmesi ihtiyaridir. Bağlayıcılık kazanması için şirket sözleşmesinde düzenleme şarttır⁵⁰¹. Şirket

⁴⁹⁶ CARRY, s. 23.

⁴⁹⁷ CARRY, s. 23.

⁴⁹⁸ CARRY, s. 23.

⁴⁹⁹ CARRY, s. 23.

⁵⁰⁰ BÖCKLİ, Présentation Générale, s. 11.

⁵⁰¹ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1588.

sözleşmesinde düzenlemenin emredici olması ilgili ortakları koruma amacına yöneliktir⁵⁰².

Eski düzenlemede olduğu gibi, yeni düzenlemede de yan edim yükümlülükleri bir şeyin yapılması, yapılmaması veya bir hakkın kullanılmasına katlanma şeklinde olabilir⁵⁰³. Yan edim yükümlülükleri limited şirket ile anonim şirket arasındaki farklardan birisini oluşturmaktadır. Zira İsv. Hukukuna göre anonim şirketlerde esas sözleşme ile yan edim yükümlülükleri (bizdeki düzenleme ile ikincil yükümlülükler) öngörülemez. Anonim şirketlerde paysahiplerinin tek borcu vardır o da taahhüt edilen sermayenin ödenmesidir⁵⁰⁴.

Ek ödeme yükümlülükleri gibi yan edim yükümlülükleri de ancak bir esas sermaye payına bağlı olurlar, bir ortak adına öngörülemezler⁵⁰⁵. Ancak şirketin ortaklarla borçlar hukuku sözleşmesi yapmasına bir engel yoktur. Bu son halde bir ortaklık ilişkisi değil bir borçlar hukuku ilişkisi mevcuttur⁵⁰⁶. Yan edim yükümlülükleri şirket sözleşmesinde düzenlenmemişse, bunlara aykırılık halinde, şirket genel hükümlere başvurulabilir ancak limited şirketlere özgü yaptırımlara başvuramaz. Bu son halde, üçüncü kişi yararına sözleşme hariç olmak üzere şirket, ortakların kendi aralarında yapmış oldukları ilişkiye müdahale edemez⁵⁰⁷. Yan edim yükümlülüklerinin şirket sözleşmesinde düzenlenmesi ile şirketin kendisinin de bunlara uyma yükümlülüğü vardır⁵⁰⁸. Örnek olarak yan edim yükümlülüklerinin şirket sözleşmesinde düzenlenmesi halinde bunların ifa edilmemesi veya kötü ifa edilmesi durumunda ortağın şirketten çıkarılabileceği öngörülebilir ancak şirket sözleşmesinde düzenleme olmaksızın ortağın çıkarılması mümkün değildir⁵⁰⁹.

Yan edim yükümlülükleri bütün esas sermaye payları için öngörülebildiği gibi sadece bir pay veya bazı paylar için de öngörülmesi mümkündür. Örnek olarak ancak

⁵⁰² MESSAGE 2001, 2997.

⁵⁰³ MESSAGE 2001, 2997; CHAPPUIS/JACCARD, s. 1588.

⁵⁰⁴ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1588.

⁵⁰⁵ MESSAGE 2001, 2997.

⁵⁰⁶ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1588.

⁵⁰⁷ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1588.

⁵⁰⁸ MESSAGE 2001, 2997.

⁵⁰⁹ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1588.

esas sermaye payı oranı yüzde beşin üzerinde olan ortakların sorumluluğu söz konusu olabilir⁵¹⁰.

Yan edim yükümlülükleri ancak şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi, şirketin bağımsızlığının korunması ve ortakların çevresinin bileşiminin korunması amacıyla öngörülebilir⁵¹¹. Şirketin işletme konusu şirket sözleşmesinde yazılıdır ve ticaret siciline tescil edilmiştir. Bu nedenle bazı ortakların bireysel menfaatlerine hizmet eden yan edim yükümlülükleri oluşturulamaz⁵¹². Bu düzenleme şirket menfaatlerine değil bazı ortakların şahsi menfaatlerine hizmet etmeye yönelik borçları yasaklar⁵¹³. Her ne kadar şirket yan edim yükümlülüklerinin alacaklısı olsa da, şirket sözleşmesi sadece şirket menfaatine olan borçları değil ortakların çevresinin korunmasını sağlayan, rüçhan hakkı gibi ortakların veya üçüncü kişilerin menfaatini koruyan edimler de öngörebilir. Yeter ki bu edimler ortakların çevresinin bileşimini koruyan nitelikte olsun⁵¹⁴. Kabul edilebilir yan edim yükümlülükleri arasında satma borcu, alma borcu, bir yeri kullandırma borcu, ön alım veya alım hakkı tanıma sayılabilir⁵¹⁵.

Şirket sözleşmesinde yan edim yükümlülüklerinin konusu ve kapsamı ve varsa süresi ile şartları açıkça belirtilmelidir⁵¹⁶. Böylece azınlıkta kalan ortaklar korunmuş olur. Bunların şirket sözleşmesinde açıkça belirtilmesi emredici niteliktedir⁵¹⁷. Ayrıntılı düzenlemeler genel kurul kararına bırakılabilir⁵¹⁸. Böylece şirket sözleşmesi teknik ayrıntılarla tıkanmamış olur⁵¹⁹. Genel kurulun yan edim yükümlülükleri hakkında iç yönerge çıkarması onun devredilemez yetkilerindendir⁵²⁰. Çıkarılan bu iç yönergenin ticaret siciline tescil edilmesi gerekmez⁵²¹.

⁵¹⁰ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1588.

⁵¹¹ MESSAGE 2001, 2997.

⁵¹² CHAPPUIS/JACCARD, s. 1589.

⁵¹³ MESSAGE 2001, 2997; CHAPPUIS/JACCARD, s. 1589.

⁵¹⁴ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1589; MESSAGE 2001, 2997.

⁵¹⁵ MESSAGE 2001, 2997; CHAPPUIS/JACCARD, s. 1589.

⁵¹⁶ MESSAGE 2001, 2997.

⁵¹⁷ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1589.

⁵¹⁸ MESSAGE 2001, 2997.

⁵¹⁹ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1589.

⁵²⁰ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1589.

⁵²¹ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1589.

İsv. BK m. 796/son, ek ödeme yükümlülüklerine ilişkin özel koşul ve sınırlamaların yan edim yükümlülükleri vasıtası ile aşılmasını engellemek istemektedir⁵²². Ek ödeme yükümlülüklerine benzer fonksiyona sahip yan edim yükümlülükleri, ek ödeme yükümlülüklerine ilişkin hükümlere tabidir ve ek ödemelerin değerinin esas sermaye payının iki katını aşamayacağı kuralı burada da uygulama alanı bulur. Aynı şekilde ortağın şirketten ayrılması halinde ek ödemelerde sorumluluğuna ilişkin hüküm de burada geçerlidir⁵²³. Uygun bir karşılığı bulunmayan ve şirketin özkaynak ihtiyacının tedarikine yönelik yan edim yükümlülükleri artık ek ödeme yükümlülüklerine ilişkin hükümlere tabidir (İsv. BK m. 796/4)⁵²⁴.

Yan edim yükümlülüklerinin azaltılması veya sona erdirilmesi, ek ödeme yükümlülüklerde olduğu gibi özel prosedürlere tabi değildir. Yan edim yükümlülüklerinin amacı alacaklıları korumak veya şirketin yeniden yapılandırılması değildir⁵²⁵.

Ek ödeme yükümlülüklerinde olduğu gibi yan edim yükümlülüklerinin de şirketin kurulmasından sonra şirket sözleşmesinin değiştirilmesi ile öngörülebilmesi için genel kurul kararı özellik arz eder. Yan edim yükümlülüğü bir ortağın rızası olmaksızın ona yüklenemez⁵²⁶. Başka bir anlatımla yan edim yükümlülükleri ancak bu borçları kabul eden ortaklar için mümkün olabilir⁵²⁷. İlgili tüm ortakların onayı olmadan genel kurulun yan edim yükümlülüğüne ilişkin kararı geçerli değildir. Bu kural emredici niteliktedir⁵²⁸. Bu düzenleme hafifletilemez ancak ağırlaştırılabilir. Örnek olarak tüm ortakların oybirliği aranabilir veya ilgili tüm ortakların oybirliği ve ilgili olmayan ortakların çoğunluğu veya nitelikli çoğunluğu kabul edilebilir⁵²⁹.

⁵²² MESSAGE 2001, 2997.

⁵²³ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1589.

⁵²⁴ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1589.

⁵²⁵ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1589.

⁵²⁶ MESSAGE 2001, 2998.

⁵²⁷ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1589.

⁵²⁸ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1591.

⁵²⁹ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1591.

Esas sermaye payı üzerinde birden fazla hak sahibi varsa ancak bunların ortak temsilcisi yan edim yükümlölükleri kabul veya reddedebilir⁵³⁰.

Yan edim yükümlölüklerinin esas sermaye payının devrinden nasıl etkileneceği kanunda düzenlenmemiştir⁵³¹. Esas sermaye payının devri halinde sadece devralan ortağın sorumlu olduğu kabul edilmektedir⁵³².

⁵³⁰ CHAPPUIS/JACCARD, s. 1591.

⁵³¹ DEMİRKAPI, Payın Devri, s. 435.

⁵³² CHAPPUIS/JACCARD, s. 1591.

IV.BÖLÜM

İKİNCİL YÜKÜMLÜLÜKLERLE KARŞILAŞTIRILMASI

A. İkincil Yükümlülüklerin Yapısı

İsviçre hukukunda anonim şirketlerde ikincil yükümlülük getirmek mümkün değildir⁵³³. Ancak TTK m. 480/4 ile anonim şirketlerde ikincil yükümlülük öngörülebilmektedir.

İkincil yükümlülükler, anonim şirketlerde geçerli olan tek borç ilkesinin bir istisnasının oluşturmaktadır⁵³⁴. İkincil yükümlülükler, sermaye koyma borcundan farklı bir amaç için öngörülürler. Bu yükümlülüklerde amaç şirketin nakit ihtiyacını karşılamak değildir⁵³⁵. İkincil yükümlülüklerin amacı anonim şirketin işletme konusunun gerçekleşmesini sağlamaya yöneliktir⁵³⁶. Bu yükümlerinin konusu para olmayıp şirketin ihtiyaç duyduğu maddelerin şirkete tedarik edilmesidir⁵³⁷. Mesela, anonim şirkete her yıl belirli miktarda şeker pancarının gönderilmesi borcu gibi⁵³⁸. Bu bakımdan, anonim şirket hem ihtiyaç duyduğu malların tedarikinde hem de olası fiyat artış taleplerinde bir avantaja sahip olmaktadır⁵³⁹.

⁵³³ MESSAGE 2001, s. 2961; CHAPPUIS/JACCARD, s. 1466.

⁵³⁴ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N.14-100; TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku, N. 1020; ULUSOY Erol, Anonim Şirketlerde Tali Yükümler, Mar. Üniv. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cumhuriyetin 75. Kuruluş Yıldönümüne Armağan, 1999 C. XV S. 1, 347-373, s. 347; ANSAY Tuğrul, Anonim Şirketler Hukuku, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1975, s. 216.

⁵³⁵ BİRSEL Mahmut T., Anonim Şirketlerde Tali Yükümler, Batider 1976, C. 8, s. 41-50, 41; ARSLANLI Halil, Anonim Şirketler 1 (Umumi Hükümler), Fakülteler Matbaası, İstanbul 1959, s. 194; ULUSOY, İşlem Yapma Yasağı, s. 176.

⁵³⁶ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, 14-100; ÜÇİŞİK Güzin/ÇELİK Aydın, Anonim Ortaklıklar Hukuku, C.1, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 51.

⁵³⁷ İMREGÜN, Kara Ticareti, s. 382; BAHTİYAR, Anasözleşme, s. 203; ULUSOY, İşlem Yapma Yasağı, s. 176; DOMANİÇ Hayri, TTK Şerhi -2 (Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması), Temel Yayınları, İstanbul 1988,s.1265.

⁵³⁸ ANSAY, Anonim, s. 216; İMREGÜN, Anonim, s. 290.

⁵³⁹ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 14-100; BAHTİYAR, Anasözleşme, s. 203.

İkincil yükümlülükler ancak dönemli edimler olabilir⁵⁴⁰. Belirli bir eşyanın tesliminde olduğu gibi ani edimlerin ikincil yükümlülüklerin konusu olması mümkün değildir⁵⁴¹. Doktrinde ikincil yükümlülüklerin sürekli olamayacağı ancak dönemli edimler olabileceğine ilişkin görüşler olduğu gibi bu yükümlülüklerin sürekli olabileceğini savunan görüşlerde de mevcuttur⁵⁴². Olumlu nitelikteki yapma ve verme edimleri kadar, olumsuz nitelik taşıyan yapmama edimleri de devamlılık taşıması kaydıyla ana sözleşme ile ikincil yüküm olarak getirilebilirler⁵⁴³. İkincil yükümlülük üstlenen ortaklar sadece şirkete karşı borçlanırlar⁵⁴⁴.

Esas sözleşmede bir düzenleme olmaksızın ikincil yükümlülüklerin öngörülmesi mümkün değildir⁵⁴⁵. Bu tür yükümlülüklerin öngörülebilmesi için pay devrinin şirketin onayına bağlı olması gerekmektedir⁵⁴⁶. Paya bağlı olarak oluşturulan ikincil yükümlülükler, payın devredilmesi ile devreden pay sahibinin ikinci yükümlülüklerden doğan borcu da sona erer ve devralan yeni pay sahibi ise payla beraber ikincil yükümlülükleri de üstlenmiş olmaktadır⁵⁴⁷. Bu nedenle, ikincil yükümlülükler, eşyaya bağlı borç niteliğindedirler⁵⁴⁸. Doktrinde, anonim şirket sözleşmesinde pay devrine ilişkin olarak öngörülen bağlam hükümlerinin ikincil yükümlülükler için önem taşımadığı belirtilmektedir⁵⁴⁹.

⁵⁴⁰ **ARSLANLI**, Anonim Şirketler 1 (Umumi Hükümler), s. 194; **BAHTİYAR**, Anasözleşme, s. 203; **ULUSOY**, İşlem Yapma Yasağı, s. 176.

Doktrinde ikincil Yükümlülüklerin ancak dönemli edimler olabileceği sürekli edimlerin ise ikincil yükümlülüğün konusu olamayacağını savunan yazarlar için bkz. **HAMAMCIOĞLU** Tek Borç İlkesi s. 58, dn. 207 ve orada anılan yazarlar.

⁵⁴¹ **ÇEVİK**; Anonim, s. 745.

⁵⁴² **ÜÇİŞİK/ÇELİK**, Anonim, s. 51; **BAHTİYAR**, Anasözleşme, s. 203; **ARSLANLI**, Anonim Şirketler 1 (Umumi Hükümler), s. 194.

⁵⁴³ **SEVİ** Ali Murat, Anonim Ortaklıkta Sermayenin Oluşturulması Ve Pay Sahiplerine İade Edilmesi Yasağı, (Doktora Tezi) 2011, s. 92.

⁵⁴⁴ **TEKİL** Fahiman, Şirketler Hukuku 2 (Anonim Şirketler), Yörük Matbaası, İstanbul 1974, s. 484; **ULUSOY**, İşlem Yapma Yasağı, s. 176.

⁵⁴⁵ **ARSLANLI**, Anonim Şirketler 1, s. 194; **ULUSOY**, İşlem Yapma Yasağı, s. 176.

⁵⁴⁶ **BAHTİYAR**, Anasözleşme, s. 203.

⁵⁴⁷ **ARSLANLI**, Anonim Şirketler 1, s. 195.

⁵⁴⁸ **TEKİNALP**, Sermaye Ortaklıkları, N. 14-100.

⁵⁴⁹ **ÇEBİ** Uğur, Anonim Ortaklık Payının Rehni, (Yüksek Lisans Tezi) 2015, s. 26, dn. 119.

İkincil yükümlülüklerin öngörülebilmesi için tüm paysahiplerinin olumlu oyu gereklidir (TTK m. 421/2.a)⁵⁵⁰. İkincil yükümlülükler oy hakkının hesaplanmasında dikkate alınamaz⁵⁵¹.

İkincil yükümlülüklerin ivazlı olup olmadığı kanunda açık değildir⁵⁵². Ancak kural olarak karşılıksız değildirler⁵⁵³. Pay sahipleri, borçlandığı ikincil yükümlülüklerle karşılık şirketten bir ivaz kazanmış olabilir⁵⁵⁴. Anonim şirket esas sözleşmesinde öngörülen ikincil yükümlülüklerden doğan alacaklar, TMK m. 959 anlamında faiz ve kar payı gibi dönemsel gelir getiren bir alacak niteliğindedirler. Bu nedenle, anonim şirket payı üzerinde rehin tesis edilmesi durumunda rehnin kurulmasından sonra muaccel olan ikincil yükümlülüklerden doğan pay sahibi alacakları rehnin kapsamına dahil olur⁵⁵⁵.

İkincil yükümler ortaksal nitelik taşısa da, bunların ifasında temerrüt halinde, sermaye borcundan farklı olarak, ıskat müessesesinin uygulanması söz konusu değildir⁵⁵⁶. Bunun yerine TTK m.482/3'te öngörüldüğü şekilde ana sözleşmede cezaî şart ödeme yükümlülüğü getirilebileceği gibi⁵⁵⁷, ortaklığın temerrüt nedeni ile uğradığı zararın tazminini talep etmesi de mümkündür⁵⁵⁸. Paylara bağlanan ikincil yükümlülüklerin farklı olması halinde, bir yükümlülük taşımayan veya daha az yükümlülük taşıyan payların imtiyazlı olmadığı kabul edilmektedir⁵⁵⁹.

Anonim şirket payının rehnedilmesi halinde, öngörülmüş olan ikincil yükümlülükler rehin hakkı sahibine geçmeyip paysahibi olan kişide kalır⁵⁶⁰. Rehinli

⁵⁵⁰ **BAHTİYAR**, Anasözleşme, s. 203.

⁵⁵¹ TTK m.434 Gerekçesi.

⁵⁵² **ARSLANLI**, Anonim Şirketler 1, s. 195.

⁵⁵³ TTK m. 606 Gerekçesi.

⁵⁵⁴ **ARSLANLI**, Anonim Şirketler 1, s. 195.

⁵⁵⁵ **ÇEBİ**, Payın Rehni, s. 268.

⁵⁵⁶ **ARSLANLI**, Anonim Şirketler 1, s.195; **İMREGÜN**, Anonim Ortaklıklar, s. 290; **TEKİL**, Şirketler Hukuku 2 ,s. 485; **DEĞİRMENCİ**, s. 9.

⁵⁵⁷ **BAHTİYAR**, Anasözleşme, s. 203.

⁵⁵⁸ **SEVİ**, Sermayenin oluşturulması, s. 93.

⁵⁵⁹ **BAHTİYAR**, Anasözleşme, s. 203; **KARAHAN** Sami, Anonim Ortaklıklarda İmtiyazlı Paylar ve İmtiyazların Korunması, Kazancı, İstanbul 1991, s. 136.

⁵⁶⁰ **GÖKSOY**, Payın Rehni, s. 314.

alacaklı ikincil yükümlülükleri ifa etmeye zorlanamaz. Bu yükümlülüklerin bir karşılığı varsa bu karşılığın ise rehnin kapsamında olduğu kabul edilmelidir⁵⁶¹.

B. Yan Edim Ve İkincil Yükümlülüklerin Benzer Yönleri

Yan edim yükümlülüklerine kanun gerekçesinde ikincil veya tali yükümlülük terimleri de kullanılmaktadır (TTK m. 606 Gerekçesi). Buna rağmen kanun metninde bunlar yan edim olarak isimlendirilmiştir. Bu farklı isimlendirmeye rağmen bu iki yükümlülük aşağıda anılan yönleri ile benzerlik göstermektedir.

Yan edim ve ikincil yükümlülüklerine her ikisinin de geçerli olabilmesi için esas sözleşmede veya şirket sözleşmesinde düzenlenmesi şarttır. Şirket sözleşmesinde bu yükümlülüklerle ilişkin bir düzenleme olmadan bunların genel kurul veya yönetim kurulu veya müdürlerce alınan kararlarla meydana getirilmesi mümkün değildir. Esas sözleşme veya şirket sözleşmesinde düzenlenmeyen bu yükümlülükler şirket için bağlayıcı değildir.

Her iki yükümlülük de şirket paylarına bağlı olarak oluşturulur. Ortakların şahsına bağlı yükümlülük oluşturmak mümkün değildir. Ortak kim ise yükümlülüğü yerine getirmekle borçlu olan da odur. Payın devredilmesi halinde kural olarak bu yükümlülüklerde yeni ortağa geçerler. Bu nedenle bu yükümlülüklerle eşyaya bağlı borç denebilir⁵⁶².

Yan edim yükümlülükleri de ikincil yükümlülükler gibi şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet eden edimlerdir. Bu edimlerde amaç şirkete nakit kazandırmak değildir. Özkaynak ihtiyacı sermaye koyma borcu gibi başka yollarla karşılanır.

C. Yan Edim Yükümlülüklerinin İkincil Yükümlülüklerden Farkı

⁵⁶¹ GÖKSOY, Payın Rehni, s. 315.

⁵⁶² TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku, N. 1078.

Yan edim yükümlülükleri ve ikincil yükümlülükler temelde aynı olmasına rağmen aralarından hiç fark yoktur denilemez. Konu, amaç ve oluşturulma yöntemi açısından çok benzer olan bu iki yükümlülük arasına aşağıdaki gibi farklılıklar bulunabilir.

1. Tek Borç İlkesi Açısından

Anonim şirketlerde paysahiplerinin tek borcu vardır o da taahhüt edilen sermayeyi şirkete getirme borcudur⁵⁶³. Ortakların bundan başka borç altına girmesi kural olarak mümkün değildir⁵⁶⁴. Limited şirketlerde ise ortakların asli borcu sermaye koyma borcudur. Ancak şirket sözleşmesi ile sermaye koyma borcundan başka ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri öngörülebilmektedir. Limited şirketlerde bu edim yükümlülüklerinin öngörülebilmesi nedeni ile doktrinde *tek borç ilkesinin* limited şirketler için geçerli olmadığı kabul edilmektedir⁵⁶⁵.

Kanaatimizce tek borç ilkesinin anonim şirketlerde geçerli olduğu fakat limited şirketlerde geçerli olmadığını savunmak için yeterli bir gerekçe yoktur. İkincil yükümlülükler ile yan edim yükümlülükleri arasında çok az fark bulunsa bile bunlar temelde aynı amaca hizmet eder ve şekil bakımından da benzerdir. Ek ödeme yükümlülüklerinde de sermaye borcu dışında bir borç bulunmaktadır. Ancak bular da anonim şirketlerde söz konusu olan bilanço açığını kapatma yükümlülüklerine benzerler (TTK m. 376/2, 421/2.a). Bu bakımdan ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinin benzerleri anonim şirketler de mevcuttur. Ancak kanunun anonim şirketlerde ilke başlığını kullanması (TTK m. 480) ancak limited şirketlerde bu yönde bir başlığın olmaması tek başına iki şirket tipi arasında tek borç ilkesi açısından bir fark yaratmaya yetmemelidir. Ayrıca ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinde ortakların onayı olmadan onlara borç yüklenmesi mümkün değildir. Bu nedenle bunlar tek borç ilkesine aykırılık oluşturmamalıdır.

⁵⁶³ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku, s. 529; BİRSEL, Tali Yükümler, 41.

⁵⁶⁴ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 14-91; OKUTAN, Paysahipleri, s. 15; ULUSOY, Tali Yükümler, s. 347.

⁵⁶⁵ TEKİNALP, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-84.

Böylece, yan edim yükümlülükleri ile ikincil yükümlülükler, tek borç ilkesi açısından bir farklılık yaratmamakla beraber, TTK m. 480 ikincil yükümlülükleri tek borç ilkesinin bir istisnası olarak zikretmiş, buna karşılık, limited şirketlere ilişkin hükümlerde tek borç ilkesi açıkça düzenlenmemiştir.

2. Konusu Bakımından

Kanımıza göre, limited şirketlerde yan edim yükümlülüklerinin konusu işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet eden edimler oluşturur. Bu bakımdan örneğin şirketten mal almanın taahhüt edilmesi yan edim yükümlülüğü olarak kabul edilemez. Kanun açık bir şekilde işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmesi gerektiğini hükme bağlıyor (TTK m. 606). Şirketten emtia almanın da yan edim yükümlülüğü konusu olabileceğini savunanlar⁵⁶⁶ varsa da kanaatimizce kanunun açık düzenlemesi karşısında bu düşünceye varmak mümkün değildir.

Anonim şirketlerde ise ikincil yükümlülüklerin para olmayacağını belirten kanun, bu yükümlülüklerin amacını açıkça belirtmiş değildir (Bkz. TTK m. 480/4). Bu bakımdan anonim şirketin faydalanmasına hizmet eden para dışındaki her türlü edimin ikincil yükümlülük konusu olabileceği kanaatindeyiz. Bir edim, anonim şirketin işletme konusunun gerçekleşmesini sağlamasa bile ikincil yükümlülüklerin konusu olabilmelidir. Örnek olarak anonim şirketten emtia satın alınması, şirkete müşteri bulmak şeklindeki bir borç ikincil yükümlülük konusu olabilir⁵⁶⁷.

3. Özkaynak İhtiyacına Hizmet Eden Yükümlülüklerin Yaptırımı Açısından

İkincil yükümlülüklerin konusunun para olmasını kanun emredici bir şekilde yasaklamaktadır (TTK m. 480/4). Başka bir anlaşımla, konusu para olan ikincil yükümlülük kesin olarak geçersizdir. Bunların başka bir şekilde ayakta tutulmaları da mümkün değildir.

⁵⁶⁶ Bkz. ŞENER, Ortaklıklar, s. 702.

⁵⁶⁷ BİRSEL, Tali Yükümler, 42; İMREGÜN, Anonim Ortaklıklar, s. 290; DOMANIÇ, TTK Şerhi -2,s. 1265.

Yan edim yükümlülüklerinde ise amaç şirkete özkaynak temini olamaz. Özkaynak teminine yönelik yan edim yükümlülükleri mümkün değildir. Ancak konusu nakit olan yan edim yükümlülükleri tamamen geçersiz olmayıp başka bir kurum vasıtasıyla ayakta tutulmaktadır. TTK m. 606/3 uyarınca uygun bir karşılığı bulunmayan ve özkaynak ihtiyacının giderilmesine hizmet eden yan edim yükümlülükleri ek ödemeye ilişkin hükümlere tabidir. Başka bir anlatımla, konusu nakit olan ikincil yükümlülükler tamamen geçersiz iken konusu nakit olan yükümler yan edim yükümlülükleri olarak değil ancak ek ödeme yükümlülükleri olarak ayakta tutulur.

4. Yükümlülüğün Bağlandığı Pay İçin Devir Sınırlaması Bakımından

İkincil yükümlülüklerin öngörülebilmesi için pay devrinin şirketin onayına bağlı olması şarttır (TTK m. 480/4). Pay devrinin şirketin onayına bağlı olması bir geçerlilik şartıdır. Bu sebeple ikincil yükümlülüğün bağlanmış olduğu pay nama yazılı olmalıdır⁵⁶⁸. Hamiline yazılı payların devrinin sınırlandırılması mümkün olmadığından (TTK m. 489) hamiline yazılı paya ikincil yükümlülük bağlanamaz. Böylece şirketin onayı olmadan yapılan pay devri geçersizdir. Taraflar arasında da hüküm ifade etmez⁵⁶⁹. Şirketin onayı olmadan payın mülkiyeti karşı tarafa geçmez ve pay bütün hakları ve borçları ile mevcut paysahibinde kalmaya devam eder, bölünme teorisi uygulama alanı bulmaz⁵⁷⁰.

Yan edim yükümlülüklerinde ise yükümlülüğün bağlandığı payın türü önemli değildir. Her türlü paya bağlama mümkündür. Zaten limited şirketlerde hamiline yazılı pay çıkarılamaz. Limited şirketlerde esas sermaye payı için senet çıkarılabilir ve bu senetler ispat senedi veya nama yazılı senet olmak zorundadır.

Limited şirketlerde yan edim yükümlülüğünün bağlanmış olduğu esas sermaye payının devri için şirketin devre onayının gerekli olup olmadığı açık değildir. Kanuni düzenleme, sadece yan edim yükümlülüklerin bağlı olduğu paylar için değil bütün paylar

⁵⁶⁸ BİRSEL, Tali Yükümler, 43; ULUSOY, Tali Yükümler, s 353.

⁵⁶⁹ TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku, N. 1080.

⁵⁷⁰ TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku, N. 1080.

için devrin şirketin onayına bağlı olmasıdır. Ancak bu hüküm emredici hüküm olmayıp esas sermaye payının devri serbest bırakılabilmektedir (TTK m. 595/2). İşte fark burada kendini gösterir. Anonim şirketlerde ikincil yükümlülüklerin bağlandığı payın şirketin onayına bağlı olması emredici bir şekilde düzenlenmiş iken, limited şirketlerde yan edim yükümlülüklerinin bağlı olduğu esas sermaye payı diğer bütün paylar gibi kanunen şirketin onayına bağlıdır ancak emredici olmayan bu düzenleme şirket sözleşmesi ile aşılabilir. Kanaatimizce şirket sözleşmesiyle esas sermaye paylarının devrinin serbest bırakılmasına ilişkin bir düzenleme yan edim yükümlülüğü bağlanmış paylar için de geçerli olur.

5. Yükümlülüğün İfa Süreci Bakımından

İkincil yükümlülüklerin dönemsel ifalı edimler olması gerektiği ve ani ifalı edimler ile sürekli edimlerin bu yükümlülüklerin konusu olamayacağı doktrinde savunulmaktadır⁵⁷¹. Gerçekten de kanun, ikincil yükümlülüklerin belli zamanlarda tekrarlanan edimler olmasını şart koşuyor (TTK m. 480/4). Yan edim yükümlülüklerinde ise kanun bunların ifa süreci ile alakalı bir düzenleme içermemektedir. Ancak ani ifalı edimlerin yan edim yükümlülüğü konusu olması işin niteliğine uymamaktadır. İşin özelliği sürekli bir hukuki ilişkiyi gerektirmektedir. Dönemli edimler gibi sürekli ifalı edimler de yan edim yükümlülükleri konusu olabilir. Oysa sürekli edimler ikincil yükümlülük konusu olmaz.

6. İvaz Bakımından

İkincil yükümlülüklerin ivazı açısından kanun metninde bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak doktrinde bu yükümlülüklerin kural olarak ivazlı olacağı kabul edilmektedir⁵⁷². Somut durumun gerektirmesi haricinde ortakların şirkete karşılıksız olarak malen iştirak etmesi beklenemez. Karşılık ödenmesi sermayenin iadesi niteliğini taşımaz⁵⁷³.

⁵⁷¹ PULAŞLI, Şerhi, s. 1541; TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku, N. 1084; ANSAY, Anonim Şirketler Hukuku, s. 216 (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1975).

⁵⁷² ULUSOY, Tali Yükümler, s 353; TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku, N. 1086.

⁵⁷³ TEKİNALP(Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku, N. 1086.

Yan edim yükümlülüklerinde ise kanun metnin de ivazdan bahsedilmemekle birlikte ilgili hükmün (TTK m. 606) gerekçesinde bu yükümlülüklerin kural olarak karşılıksız olmadığı belirtilmektedir.

7. Pay Senedi Veya İlmühaber Üzerinde Gösterilmemesinin Sonucu Bakımından

İkincil yükümlülüklerin nitelik ve kapsamı pay senetlerinin veya ilmühaberlerin arkasına yazılır (TTK m. 480/4). Bununla payı devralacak yeni paysahipleri sürprizlerden korunmuş olmaktadır⁵⁷⁴. İkincil yükümlülüklerin pay senetleri üzerinde gösterilmemeleri pay senetlerinin geçersizliğinde sebep olmaz ancak gösterilmemesi halinde bu payları devralan yeni paysahibi iyi niyetli ise ikincil yükümlülükler bunlara karşı ileri sürülemezler⁵⁷⁵. Devreden ortağın da paydaşlık sıfatı sona erdiğinden ikincil yükümlülükler sona ererler⁵⁷⁶.

Yan edim yükümlülüklerinin de limited şirketçe çıkarılan esas sermaye pay senetlerinde açıkça gösterilmeleri gereklidir (TTK m. 593/2). Ancak ikincil yükümlülüklerden farklı olarak esas sermaye pay senedi üzerinde gösterilmeyen yan edim yükümlülükleri payı devralanın bunları bilmemesi halinde yükümlülükler sona ermez. Kanaatimizce TTK m. 587 uyarınca şirket sözleşmesinde yer alan yan edim yükümlülüklerine yine TTK m. 36/1 uygulanacağından payı devralanın iyiniyeti korunmaz.

8. Oluşturulmasına Yönelik Genel Kurul Kararında Aranacak Karar Yeter Sayı Bakımından

İkincil yükümlülüklerin öngörülebilmesine ilişkin genel kurul kararı tüm paysahiplerinin olumlu oyu ile alınmalıdır (TTK m. 421/2.a). Doktrinde bir görüşe göre,

⁵⁷⁴ ULUSOY, Tali Yükümler, s 354.

⁵⁷⁵ ULUSOY, Tali Yükümler, s 354.

⁵⁷⁶ ULUSOY, Tali Yükümler, s 354.

kanun maddesinde paysahiplerinin tümünün oybirliği aranmasına rağmen bunun amaca göre yorumlanması gerektiği ve sadece ikincil yükümlülük borcu altına giren paysahiplerinin tümünün olumlu oyu aranması gerektiği savunulmaktadır ⁵⁷⁷ . Kanaatimizce bu görüş yerinde değildir. Zira ikincil yükümlülük öngören düzenleme esas sözleşmenin değiştirilmesini gerektirdiğinden TTK m. 421/1 anılan nisaplar da genel kurul kararında sağlanmış olmalıdır. Buna göre şirket sermayesinin en az yarısının genel kurulda temsil edilmesi ve genel kurulda oyçokluğu sağlanmalıdır. Örnek olarak eşit paylara sahip sekiz ortaklı bir anonim şirkette ortaklardan sadece birinin ikincil yükümlülük borcu altına girmesi halinde sadece bu ortağın olumlu oyu yeterli değildir ayrıca genel kurulda en az dört ortağın bulunması ve en az iki ortağın da karara olumlu oy vermesi şarttır. Ancak kanunun açık düzenlemesi karşısında sadece yükümlülük altına giren değil tüm paysahiplerinin olumlu oyu aranmalıdır.

Yan edim yükümlülüklerinin sonradan öngörülmesi halinde ilgili tüm ortakların bu yükümlülüklerin öngörülmesine veya mevcut yükümlülüklerini artırılmasına ilişkin genel kurul kararına olumlu oy vermesi şarttır (TTK m. 607). Ancak burada da şirket sözleşmesinin değiştirilmesi söz konusu olduğundan ayrıca esas sermayenin üçte ikisinin de olumlu oyu bulunmalıdır.

9. Yükümlülüğün İhlaline Bağlanan Sonuç (Uygulanan Yaptırım) Açısından

Doktrinde, ikincil yükümlülüklerin ihlali halinde anonim şirketin feshinin talep edilemeyeceği savunulmaktadır.⁵⁷⁸ Yükümlülüğün ihlal edilmesi, bağlam hükümlerine de aykırılık taşıyorsa çıkarma yaptırımı uygulanabilir yoksa bu ihlaller feshi talep hakkı vermez ⁵⁷⁹ . Bunların feshe neden olması tek borç ilkesine aykırılık olarak görülmektedir ⁵⁸⁰ . Oysa yukarıda anlatıldığı gibi limited şirketlerde, yan edim yükümlülüklerine aykırılık halinde şirketin haklı nedenle feshine gidilebilir.

⁵⁷⁷ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku, N. 1086.

⁵⁷⁸ ŞAHİN, AO fesih, s. 201.

⁵⁷⁹ ŞAHİN, AO fesih, s. 201.

⁵⁸⁰ ŞAHİN, AO fesih, s. 201.

İkincil yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde ortak ıskat edilemez⁵⁸¹. Ancak şirket tazminat talep edebilir ve esas sözleşmede öngörülmüşse cezai şart talep edilebilir⁵⁸².

10. Sicilin Olumlu İşlevi Açısından

Yan edim yükümlülükleri, TTK m. 587/1.j uyarınca, sicilin olumlu işlevinden (TTK m. 36/1, 2, 3) yararlanacaktır. İkincil yükümlülükler için aynı şey söylenemez. TTK m. 354/1 uyarınca, ikincil yükümlülüklerle TTK m. 36/1 uygulanmaz. Böylece limited şirket esas sermaye payının devri halinde, devir sözleşmesinde ve/veya çıkarılmışsa pay senedinde yan edim yükümlülüklerine ilişkin bir açıklama yer almasa bile sicilin olumlu işlevi nedeni ile payı devralan kişi yan edim yükümlülüklerini de üstlenmiş olmaktadır. Oysa anonim şirketlerde, payın devredilmesi halinde, pay senetlerinin veya il mühaberlerin arkasında ikincil yükümlülüklerle ilişkin bir açıklama yer almazsa (TTK m. 480/4), payı devralan ortak ikincil yükümlülükleri üstlenmiş olmaz. Ancak, kanaatimizce, şirketin bundan doğan zararı varsa pay senedi veya il mühaber çıkaran yönetim kurulunun sorumluluğuna gidilebilir.

⁵⁸¹ DEĞİRMENCİ, s. 9; BİRSEL, Tali Yüküm, s. 44.

⁵⁸² ANSAY, Anonim Şirketler Hukuku, s. 216

SONUÇ

Türk Ticaret Kanunu'nun limited şirketler şirketlerde ortakların yan edim yükümlülüklerini ve muhtemel hukuki sorunları yukarıda incelemiş bulunmaktayız. Ortaya çıkan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir.

Yan edim yükümlülükleri, limited şirketinin şahıs şirketi karakterini ortaya çıkaran, müesseselerden birisidir. Yan edim yükümlülükleri, girişimcilerin, şirketi, ihtiyaçlarına elverişli şekilde biçimlendirilmesini ve yapılandırılmasını sağlar ve böylece onların iktisadi ihtiyaçlarına ulaşmasına hizmet eder.

Anonim şirketlerde olduğu gibi, limited şirketlerde de tek borç ilkesi geçerlidir. Yan edim yükümlülüklerinin şirket sözleşmesinde düzenlenmesinin ihtiyari olması, öngörülebilmesi için yükümlülük altına giren ortakların olumlu onaylarının gerekli olması nedeniyle tek borç ilkesinin, yan edim ve ek ödeme yükümlülüklerine rağmen, limited şirketler hakkında da geçerli olduğu söylenebilir.

Yan edim yükümlülüklerinde, limited şirketin ortakları arasında eşitsizlik yaratmak mümkündür. Bu yükümlülükler, sadece bazı ortaklar için öngörülebileceği gibi ortakların farklı konu veya şartlarda yükümlülük üstlenmesi de mümkündür.

Şirket sözleşmesinde bir düzenleme olmaksızın yan edim yükümlülüklerinin öngörülmesi mümkün değildir. Şirket sözleşmesinde bir düzenleme olmadan genel kurul veya müdür/müdürlerin kararıyla yan edim yükümlülükleri öngörülemez. Yan edim yükümlülükleri, ancak şirket sözleşmesinde öngörülürse şirket, şirketin organları ve ortaklar açısından bağlayıcılık kazanır. Şirket sözleşmesinde bir düzenleme olmaksızın, paysahipleri sözleşmesi ile öngörülen yükümlülükler, ortaklık ilişkisine dâhil olmaz ve ortaklıklar hukukuna özgü yaptırımlar uygulama alanı bulamaz. Yan edim yükümlülükleri, şirket sözleşmesinin zorunlu içeriğinden olmayıp, sözleşmenin ihtiyari

içeriğindedir. Şirket sözleşmesinde, yan edim yükümlülüklerinin konusu, kapsamı, koşulları ve diğer önemli noktalar belirtilir. Ayrıntıyı gerektiren konular genel kurul düzenlemesine bırakılabilir (TTK m. 606/2). Genel kurul, yan edim yükümlülükleri hakkında bir iç yönerge çıkarabilir (TTK m. 616/2.d). Bu yönergenin çıkarılması genel kurulun devredilemez yetkilerindendir. Şirket kurulduktan sonra, sözleşmenin değiştirilmesi ile de yan edim yükümlülükleri öngörülebilir. Yan edim yükümlülüklerini öngören genel kurul kararları, ancak ilgili tüm ortakların yazılı onayıyla alınabilir. Böyle bir yükümlülük altına girmeyen ortakların olumlu onayına ihtiyaç bulunmamaktadır.

Yan edim yükümlülükleri, ancak bir esas sermaye payına bağlı olarak oluşturulabilirler. Ortakların şahsına yan edim yükümlülükleri oluşturulamaz. Esas sermaye payının sahibi kim ise yan edim yükümlülüğü ifa edecek olan kişi de odur. Bu anlamda yan edim yükümlülükleri, *hakka bağlı* borç niteliğindedir. Bunun sonucu olarak, esas sermaye payının devri halinde, payı devralan ortak yan edim yükümlülüklerini de üstlenmiş olmaktadır. Devir sözleşmesinde ve esas sermaye payı senedi çıkarılmışsa bu senetlerde, öngörülmüş olan yan edim yükümlülükleri de belirtilir. Yan edim yükümlülükleri, devir sözleşmesinde ve/veya esas sermaye payı senedinde belirtilmezse bile payı devralan, bu yükümlülüklerin sizcilin olumu işlevinden yararlanması sebebiyle yan edim yükümlülüklerini de üstlenmiş olmaktadır. Bir ortağın birden fazla esas sermaye payı varsa bunlardan sadece bazılarının yan edim yükümlülüğü ile yükümlü olması mümkündür.

Esas sermaye payının devri, şirket sözleşmesinde başkaca bir düzenleme yoksa genel kurulun onayı ile gerçekleşir. Ancak şirket sözleşmesinde, esas sermaye payının devir serbestîsi öngörülse bile, yan edim yükümlülüklerinin mevcut olması halinde, şirket, devralanın ödeme gücünü şüpheli görür ve istenen teminat verilmezse devre onay vermeyi reddedebilir.

Limited şirketin kendi paylarını iktisabı halinde, esas sermaye payına bağlanan yan edim yükümlülüğü mevcut ise, yükümlü esas sermaye payları, şirketin elinde bulunduğu sürece, bu yükümlülüklerin ifası istenemez. Şirketin kendi paylarını iktisap etmesi halinde, şirket kendisinin borçlusu olamaz. Alacaklı ve borçlu sıfatının

birleşmesinden dolayı yan edim yükümlülükleri de donar. Şirketin bu payları devretmesiyle, bu yükümlülükler yeniden canlanacaktır.

Esas sermaye payı üzerinde intifa veya rehin hakkının kazanılması ile intifa veya rehin hakkı sahibi, pay sahibi sıfatına sahip olmayacağından intifa veya rehin hakkı sahibi bu yükümlülüklerden sorumlu tutulamaz.

Yan edim yükümlülükleri, şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet ederler. Ortaklara veya şirket alacaklılarına avantaj sağlayan edimler yan edim yükümlülükleri olamaz. Şirket, yan edim yükümlülüğü dolayısıyla ortaklardan olan alacağını başkasına devredemez. Yapma ve verme edimleri yan edim yükümlülüklerinin konusu olmaya elverişli iken yapmama edimleri ise bu nitelikte değildir. Ancak bir şeyin kullanırılmasını sağlayan edimler ise yan edim yükümlülüğü konusu olabilir. Ani ifalı edimler, kanunda açılık bulunmasa da, yan edim yükümlülüğü konusu olmaya elverişli değildir. Şirketin özkaynak ihtiyacının karşılanmasına hizmet eden yükümlülüklerle, ek ödeme yükümlülüklerine ilişkin hükümler uygulanır.

Yan edim yükümlülükleri, şirketin amacını gerçekleştirecek nitelikte ve miktarda olmalıdır. Yan edim yükümlülükleri ivazlı veya ivazsız olabilmektedir. Bir ivazın varlığı halinde, yan edim ve ivazı TBK m. 97 anlamında karşılıklı borçlar olmayıp, ödemezlik def'i burada uygulama alanı bulamaz. İvazı konusu para olabileceği gibi, şirketin ürettiği malların ortağa bedelsiz verilmesi, ilgili ortağa şirkette imtiyaz tanınması gibi nakit dışı edimler de olabilir.

Yan edim yükümlülüklerinin ön şirket aşamasında ifa edilmeleri kural olarak mümkün değildir. Ancak işletme konusunun gerçekleşmesinden önce de bazı hazırlıkların yan edim yükümlülüğü konusu olabileceği ve bunların da ön şirket aşamasında ifa edilmeleri gerektiği söylenebilir. Tasfiye aşamasına giren limited şirket, tasfiye amacı dışında bir işlem yapamaz. Bu anlamda, yan edim yükümlülüklerinin de son bulması gereklidir. Ancak somut duruma göre yan edimlerin ifası şirketin tasfiye amacı içinde kalıyorsa bunların ifası istenebilmelidir.

Yan edim yükümlülükleri, esas sermaye koyma borcundan farklı amaç ve nitelikte olduğundan sermaye koyma borcunun ifa edilmesine ve ifa edilmemesine ilişkin hükümler (ifa süresi, ıskat gibi) bunlar hakkında uygulanmaz.

Yan edim yükümlülüğü borcu altına giren ortak edimini yerine getirmediğinde icra yoluna başvurulabileceği gibi ortağın kusuru da bulunuyorsa borca aykırılığın sebep olduğu zararlar da ilgili ortağa tazmin ettirilebilir. Yan edim yükümlülüklerinin ihlali halinde, şirket sözleşmesinde cezai şartın ödeneceğinin öngörülmesi mümkündür. Şirket sözleşmesinde cezai şart ödeneceği düzenlenmemiş ise cezai şartın ortaklardan istenmesi mümkün değildir.

Yan edim yükümlülüklerinin ihlali, şirket sözleşmesinde bir çıkarma sebebi olarak yer alabilir. Yan edim yükümlülüğü borcuna aykırı davranan ortakların haklı nedenle şirket ilişkisinden çıkarılması da mümkündür. Şirket sözleşmesinde, bir ortağın yan edim yükümlülüklerine aykırı davranması halinde diğer ortaklara şirketten çıkma hakkı tanınabilir. Şirket sözleşmesinde bu yönde bir düzenleme olmasa bile, yan edim yükümlülüğü borçlusu bir ortağın borcunu ifa etmemesi halinde diğer ortaklar, bunun çıkmak için haklı sebep teşkil ettiği gerekçesiyle şirket ilişkisinden çıkmak için dava da açabilir. Ayrıca, yan edim yükümlülüğü borçlusu ortak, borcunu ifa etmemesi nedeni ile şirketin işletme konusunu gerçekleştirmesi zorlaşır ve imkânsızlaşırsa bu sebeple şirket ilişkisinde olmayı kendisi için sorun gören diğer ortaklar, şirketin haklı nedenle feshini de talep edebilirler.

Yan edim yükümlülükleri muaccel olmadan ibra, sulh gibi sözleşmelerle veya feragat gibi işlemlerle sona erdirilemez. Ancak muaccel olunca artık yan edim yükümlülükleri ortaklık ilişkisinden çıkar ve şirketin bir alacağına dönüşür ve bütün borçlar için sona erme halleri olan ifa, ibra, feragat ve sulh, muaccel olan yan edim yükümlüklerini sona erdirir. Yan edim yükümlülükleri için şirket sözleşmesinde bir süre öngörülmüş ve süre dolmuşsa yan edim yükümlülükleri de sona erer.

İsviçre Hukuku'nda yan edim yükümlülükleri, İsviçre Borçlar Kanunu'nun 976. maddesinde düzenlenmiştir. İsviçre hukukuna göre yan edim yükümlülükleri şirket

sözleşmesinde düzenlenir. Genel kurul kararıyla bu yükümlülükler var edilemez. Yan edim yükümlülüğünü düzenleyen kanun hükmü emredici nitelikte, ancak bu yükümlülüklerin öngörülmesi ihtiyaridir. Bağlayıcılık kazanması için şirket sözleşmesinde düzenleme şarttır. Yan edim yükümlülükleri bütün esas sermaye payları için öngörülebildiği gibi sadece bir pay veya bazı paylar için de öngörülmesi mümkündür. Yan edim yükümlülükleri ancak şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi, şirketin bağımsızlığının korunması ve ortakların çevresinin bileşiminin korunması amacıyla öngörülebilir.

Yan edim yükümlülüklerine benzer bir kurum da anonim şirketlerdeki ikincil yükümlülüklerdir. Pay devrinin şirketin onayına bağlı olduğu hallerde, pay sahiplerine, dönemsel olan ve konusu nakit olmayan edimler yüklenebilir. Bu yükümlülüklerin öngörülebilmesi ancak bütün paysahiplerinin olumlu oyuyla mümkündür.

KAYNAKÇA

AKDAĞ GÜNEY Necla, Anonim Şirketlerde Eşitlik İlkesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVIII, Y. 2014, Sa. 3-4

AKSOY DURSUN Sanem, Eşya Kavramı, 12 Levha, İstanbul 2012

ALIŞKAN Murat, Limited Şirket tarihçe niteliği, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2013

ALTAY Sıtkı Anlam, Anonim Ortaklıklar Hukukunda Sermayeye Katılmalı Ortak Girişimler, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009

ANSAY Tuğrul, Anonim Şirketler Hukuku, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1975

ANTALYA O. Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.1, Legal Yayıncılık A.Ş., İstanbul 2015

ARKAN Sabih, Ticari İşletme Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 18. Baskı, Ankara 2013

ARSLANLI Halil, Anonim Şirketler 1 (Umumi Hükümler), Fakülteler Matbaası, İstanbul 1959

ARSLANLI Halil, Türk Ticaret Kanunu Şerhi 7. Fasil (Limited Şirketler), Fakülteler Matbaası, İstanbul 1962

ARSLANLI Halil/**DOMANIÇ** Hayri, Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, Hisseli Komandit Şirketler, TTK şerhi-3, Temel Yayınları, İstanbul 1989

ATALAY Oğuz, Anonim Şirketlerin İflası, DEÜHF Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, İzmir 1996

AYAN Mehmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Mimoza Yayınları, 9. Basım, Konya 2015

AYBAY Aydın, Borçlar Hukuku Dersleri, 14. Bası, Filiz Kitapevi, İstanbul 2016

AYBAY Aydın/**HATEMİ** Hüseyin, Eşya Hukuku, Vedat Kitapçılık, 4. Bası, İstanbul 2014

AYDOĞAN Fatih, Federal Almanya'da Limited Şirketler Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler-Yenilikler, Batider, Eylül 2009, C.25, S. 3, s. 389 vd.

AYDOĞAN Fatih, Tek Kişi Ortaklığı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012

AYDOĞAN Fatih, Ticaret Ortaklıklarında Rekabet Yasağı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005

AYHAN Rıza/**ÖZDAMAR** Mehmet/**ÇAĞLAR** Hayrettin, Ticari İşletme Hukuku, 5. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2012

BAHTİYAR Mehmet, Anonim Ortaklık Anasözleşmesi, Beta, İstanbul 2001

BAHTİYAR Mehmet, Ticari İşletme Hukuku, 16. Bası, Beta, İstanbul 2015

BAHTİYAR, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, 2016

BARLAS Nami, Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri 2. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008

BAUDOUIN-BUGNET Pierre, La Societe A Responsabilite Limitée (Droit français et Droit germanique), Régie Autonome des Publications Officielles, 1951

BİLGİLİ Fatih/ **DEMİRKAPI** Ertan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Dora Yayınları, 7. Baskı, Bursa 2015

BİLGİLİ Fatih/ **DEMİRKAPI** Ertan, Şirketler Hukuku, Dora Yayınları, 9. bası, Bursa 2013

BİRSEL Mahmut T., Anonim Şirketlerde Tali Yükümler, Batider 1976, C. 8, s. 41-50

BÖCKLİ Peter, Présentation Générale (in Le Nouveau Droit De La Société À Responsabilité Limitée), CEDIDAC 2006

BÖCKLİ Peter/**FORSTMOSER** Peter/**RAPP** Jean-Marc, Rapport D'experts Pour Un Avant-Projet De Révision Du Droit De La Société À Responsabilité Limitée (Documents De La Procédure De Consultation D'avril 1999)

BUCHELER Rémy, Abrégé de droit comptable Articles 957 ss CO et législation sur les sociétés et autres entités, Schulthess Editions 2015

CAN Mustafa Erdem, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları Ve Yükümlülükleri, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XV, Y. 2011, Sa. 4

CARRY Paul, La Societe A Responsabilite Limitée En Droit Suisse, Editions des Fiches Juridiques Suisses, Geneve 1943

CHAPPUIS Fernand/**JACCARD** Michel, Commentaire Romand (Code Des Obligations-2), sous la direction de Pierre TECIER et Marc AMSTUTZ, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel 2012

ÇAMOĞLU Ersin, İsviçre Alman ve Türk Hukuklarında Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu İlkesinin Anlamı ve Nitelikleri, İÜHFM, C. 38, S. 1-4, İstanbul 1973, s. 499 vd.

ÇEBİ Uğur, Anonim Ortaklık Payının Rehni, Yüksek Lisans Tezi 2015

ÇELİK Aytekin, Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma (Doktora Tezi), Konya 2009

ÇEVİK Orhan Nuri, Anonim Şirketler, 4. Baskı, Seçkin 2002

ÇEVİK, Orhan Nuri, Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, 3. Baskı, Ankara, 1994

DE SOLA CANİZARES F., La société à responsabilité limitée en droit comparé. In: Revue internationale de droit comparé. Vol. 2 N°1, Janvier-mars 1950, s. 49-73.

DEĞİRMENCİ Cenker, Anonim Ortaklıkta Iskat, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006

DEMİRKAPI Ertan, Türk Ticaret Kanunu Ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Ortaklıkta Payın Devri, İzmir 2008

DOĞANAY İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. 2, Sevinç Matbaası, ankara 1990

DOMANIÇ Hayri, Şirketler Hukuku 1(Adi, Kollektif ve Komandit Şirketler), Fakülteler Matbaası, İstanbul 1968

DOMANIÇ Hayri, Ticaret Hukukunun Genel Esasları, 4. Bası, İstanbul 1988

DOMANIÇ Hayri, TTK Şerhi -2 (Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması), Temel Yayınları, İstanbul 1988

EMİNOĞLU Cafer, Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından Eşit Şartlarda Eşit İşlem İlkesi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi I. Ticaret Hukuku Uluslararası Sempozyumu

ERDEM H. Ercüment, Türk ve İsviçre Hukuklarında Eşit İşlem İlkesi (İsviçre Borçlar Kanununun İktibasının 80. Yılında İsviçre Borçlar Hukukunun Türk Ticaret Hukuku'na etkileri, 393-419), Vedat Kitapçılık İstanbul 2009

ERDEM Nuri, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012

EREN Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Basım Yayın, İstanbul 2001

ERİŞ Gönen, Ticari İşletme ve Şirketler, C.3, Seçkin Yayınları

ERTAŞ Şeref, Eşya Hukuku, 10. Baskı, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, Ankara 2012

- ESENER** Turhan/**GÜVEN** Kudret, Eşya Hukuku, 5. Bası, Yetkin, Ankara 2012
- GİRAY** R. Eda, Limited Şirketin Haklı Sebeple Feshi ve Yargıtay'ın Yaklaşımı, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 6, Sayı. 12, s. 195-218.
- GÖKSOY** Y. Can, Anonim Ortaklıkta Payın Rehni, Seçkin, Ankara 2001
- GÖZÜYEŞİL** Feyzi Fırat, Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması (6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre), Yüksek Lisans Tezi 2012
- GÜMÜŞ** Mustafa Alper, Türk Medeni Hukukunda Kayyımlik, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006
- GÜNAYDIN** Burcu, Anonim Şirkette Zorunlu Organ Eksikliğine Dayanan Fesih Davası, Beta, İstanbul 2012
- HAMAMCIOĞLU** Esra, Anonim Ortaklıklarda Tek Borç İlkesi (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2005
- HAVUTÇU** Ayşe, Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Temerrüt ve Müsbet Zararın Tazmini, DEÜHF yayını, İzmir 1995
- İMREGÜN** Oğuz, Anonim Ortaklıklar, 4. Bası, Yasa Yayınları, İstanbul 1989
- İMREGÜN** Oğuz, Kara Ticareti Hukuku Dersleri, Filiz Kirapevi, İstanbul 2005
- İMREGÜN** Oğuz, Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri, Ekin Kitapevi Yayınları, Bursa 1994
- İNAL** Tamer, Ticari İşletme Hukuku, Kazancı, İstanbul 2004
- KARAHAN** Sami (Editör), Şirketler Hukuku, Mimoza Yayıncılık, Konya 2015
- KARAHAN** Sami, Anonim Ortaklıklarda İmriyazlı Paylar ve İmtiyazların Korunması, Kazancı, İstanbul 1991
- KARAHAN** Sami, Ticari İşletme Hukuku, 19. Bası, Mimoza Yayıncılık, Konya 2010
- KARAHAN** Sami/**ARI** Zekeriyya/**BOZGEYİK** Hayri/**ÜNAL** Mücahit, Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Mimoza, Konya 2014
- KARAKILIÇ** Hasan, Limited Ortaklıkta Ek Ödeme Yükümlülüğü (Hakemli Makale), Hacettepe HFD, 4(2) 2014
- KARAYALÇIN** Yaşar, Ticaret Hukuku 2 (Şirketler Hukuku), 2. Baskı, Sevinç Matbaası, Ankara 1973
- KENDİGELEN** Abuzer, Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı (Doktora Tezi), İstanbul 1994

KENDİGELEN Abuzer, Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul 2012

KILIÇOĞLU M. Ahmet, Borçlar Hukuku, 12. Bası, Turhan Kitapevi 2009

KORTUNAY Ayhan, Alman Limited Şirketler Hukukundaki Yeni Gelişmeler ve Türk Hukukuna Yönelik Bazı Tespitler, Batider, Eylül 2009, C.25, S. 3, s. 316 vd.

KURU Baki/**ARSLAN** Ramazan/**YILMAZ** Ejder, İcra ve İflas Hukuku, 11. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 1988

LECOULTRE Roger, La Nature Juridique Et Le Transfert Des Parts Sociales Dans La Société A' Responsabilité Limitée (Etude De Droit Compare), 1943

MESSAGE du Conseil Fédéral (Concernant La Révision Du Code Des Obligations) 2001

MİMAROĞLU Sait Kemal, Ticaret Hukuku 1 (İşletme Hukuku), 3. Bası, Sevinç Matbaası, Ankara 1978

MİNELİLER Zeynep, Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Şirketlerin Haklı Sebep Feshi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVI, Y. 2012, Sayı. 3, s. 95-117

MOROĞLU Erdoğan, Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, Beşinci Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009

MOROĞLU Erdoğan, Türk Ticaret Kanunun ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarıları Değerlendirme ve Öneriler, İstanbul 2012

NOMER N. Füsün, Anonim Ortaklıkta Pay sahibinin Sadakat Yükümlülüğü (Doktora Tezi), İstanbul 1988

OĞUZMAN Kemal/ **ÖZ** Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, 12. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014

OĞUZMAN Kemal/**SELİÇİ** Özer/**ORTAY-ÖZDEMİR** Saibe, Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, 12. Bası, İstanbul 2009

OKUTAN Gül, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, Çağa Hukuk Vakfı Yayınları, 2001

ÖZEN Burak, Türk Medeni Hukukunda Eşya Üzerinde İntifa Hakkı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008

ÖZTAN Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, 18. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2013

PALAMUT Mehmet E., Medeni Hukuk, Alfa Aktüel, Bursa 2011

PASLI Ali, Anonim Ortaklığın Devralınması, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009

PEKCANITEZ Hakan/**ATALAY** Oğuz/**SUNGURTEKİN** **ÖZKAN** Meral/**ÖZEKES** Muhammet, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2015

PERO Franco Del/**OTTIKER** Moritz/**BÖCKLİ** Peter/**FORSTMOSER** Peter/**RAPP** Jean-Marc/**NOBEL** Peter/**REYMOND** Jaques-Andre/**REBSAMEN** Karl, Les Projects De SARL Révisée et de SA Privée, Ceditac 1998

POROY Reha/**TEKİNALP** Ünal, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 21. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013

POROY Reha/**TEKİNALP** Ünal/**ÇAMOĞLU** Ersin, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 10. Baskı, Arıkan, İstanbul 2005

POROY Reha/**YASAMAN** Hamdi, Ticari İşletme Hukuku, 10. Bası, Vedat Kitapçılık, 2004

PULAŞLI Hasan, 6012 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Şirketler Hukuku Şerhi, Ankara 2015 (Bu eser iki cilt olup sayfa numaraları ikinci ciltte de devam ettiğinden cilt numarası belirtilmemiştir.)

RAPP Jean-Marc, Première partie : Conférences / Les Droits Et Obligations Des Associés, CEDIDAC 1998

RIPERT Georges/**ROBLOT** Rene, Traité De Droit Commercial, Sous La Direction De Michel GERMAIN, 18. Edition, Libirie Generale De Droit Et De Jurisprudence, 2002

SAYIN **ÖNAL** Buket, Limited Şirketlerde Ortakların Sorumluluğu, Adalet Yayınları, 3. Bası, Ankara 2008

SEVİ Ali Murat, Anonim Ortaklıkta Sermayenin Oluşturulması Ve Pay Sahiplerine İade Edilmesi Yasağı, Doktora Tezi 2011

SOYGÜR Nevin, Ticaret Hukuku C.2 (Şirketler), Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı, İstanbul 2002

ŞAHİN Ayşe, Anonim Ortaklığın Haklı sebeple Feshi, Vedat Kirapçılık, İSTANBUL 2013

ŞENER Oruç Hami, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, Ders Kitabı, Ankara 2012

TAŞDELEN Nihat, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Limited Ortaklıkta Çıkma Çıkarılma ve Fesih, Ankara 2012.

TAŞDELEN Nihat, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sıfatının Kazanılması, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005

TEKİL Fahiman, Şirketler Hukuku C. 1 (Genel Bilgiler, Adi Şirket, Kollektif ve Komandit Şirketler), 3. Bası, Otağ Matmaacılık, İstanbul 1981

TEKİL Fahiman, Şirketler Hukuku C. 3 (Limited Şirketler ve Kooperatifler), Yörük Matbaası, İstanbul 1974

TEKİL Fahiman, Şirketler Hukuku C.2 (Anonim Şirketler) ,Yörük Matbaası, İstanbul 1974

TEKİNALP Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015

TEKİNAY Selahattin Sulhi/**AKMAN** Sermet/**BURCUOĞLU** Haluk/**ALTOP** Atilla, Borçlar Hukuku, 6.bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1988, s. 1098

TEKİNAY Selahattin Sulhi/**AKMAN** Sermet/**BURCUOĞLU** Haluk/**ALTOP** Atilla, Eşya Hukuku, 5. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1989

TEOMAN Ömer, Yaşayan Ticaret Hukuku Tüm Makalelerim 1971-1982, Beta Yayınları, 2000

TISSIERES Jérôme, La Part Social De La Société A' Responsabilité Limitée En Droit Suisse, 1939

UÇAR Salter, Hukukumuzda Ticaret Sicili, Tacir ve Esnaf Kavramı, Alfa, İstanbul 1993

ULUSOY Erol, Anonim Şirketlerde Şirketle İşlem Yapma Yasağı ve Çifte Temsil, Yetkin, Ankara 2005

ULUSOY Erol, Anonim Şirketlerde Tali Yükümler, Mar. Üniv. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cumhuriyetin 75. Kuruluş Yıldönümüne Armağan, 1999 C. XV S. 1, 347-373

ÜÇİŞİK Güzin/**ÇELİK** Aydın, Anonim Ortaklıklar Hukuku, C.1, Adalet Yayınevi, Ankara 2013

ÜLGEN Hüseyin/**HELVACI** Mehmet, Kıtmetli Evrak Hukuku, 10. Bası, 12 Levha Yayınları, İstanbul 2015

ÜLGEN Hüseyin/**HELVACI** Mehmet/**KENDİGELEN** Abuzer/**KAYA** Arslan/**NOMRE** **ERTAN** Füsün, Ticari İşletme Hukuku, 4.Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2015

ÜNAL Mehmet/**BAŞPINAR** Veysel, Şekli Eşya Hukuku, 6. Bası, Yetkin Ankara 2012

YANLI Veliye, Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Pay Sahiplerinin Ortaklık Alacaklılarına Karşı Sorumlu Kılınması, Beta, İstanbul 2000

YANLI Veliye, Limited Şirketlerin Amme Borçlarından Dolayı Ortakların Sorumluluğu, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, Beta, İstanbul 1999

YILDIZ Şükrü, Şükrü, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi, Seçkin Yayıncılık, 2004

YILDIZ Şükrü, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku, İstanbul 2007

İNTERNET SİTELERİ

ÇAMOĞLU Ersin, İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu İlkesinin Anlamı ve Nitelikleri, <http://www.arastirmax.com/system/files/dergiler/41030/makaleler/38/1-4/arastirmax-ismicre-alman-turk-hukuklarında-limited-ortagin-sinirli-sorumlulugu-ilkesinin-anlami-nitelikleri.pdf>

TEKİNALP Ünal, Çıkmaya Katılma, Arslanlı Bilim Arşivi, <http://arslanlibilimarsivi.com/sites/default/files/makale/UnalTekinalp-CikmayaKatilma.pdf>

ÖZGEÇMİŞ

Osman KARAKÖSE 1988 tarihinde Bingöl’de doğdu. 2008 yılında Kasımoğlu Coşkun Lisesi'nden mezun olup aynı yıl Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesine kaydoldu. Lisans programı öncesinde bir yıl Fransızca hazırlık sınıfı okuyarak 2013 yılında lisans programından mezun oldu. 2014 yılında Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Yüksek lisans programına kaydoldu. Yine 2014 yılında İstanbul Barosundaki yasal avukatlık stajını tamamlayarak bu baroya avukat olarak kaydolun KARAKÖSE, 2015 yılından beri Dicle Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü Hukuk Bilimleri Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

TEZ ONAY SAYFASI

Üniversitesi	: Galatasaray Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı Soyadı	: Osman Karaköse
Tez Başlığı	: Limited Şirketlerde Yan Edim Yükümlülükleri
Savunma Tarihi	: 31.08.2016
Danışmanı	: Doç. Dr. Sıtkı Anlam Altay

JÜRİ ÜYELERİ

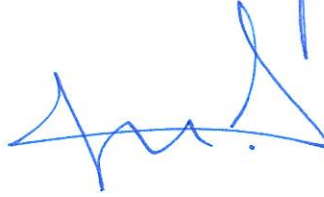
Unvanı, Adı, Soyadı

İmza

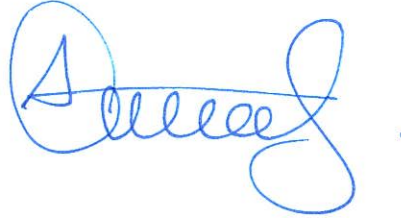
Doç. Dr. Sıtkı Anlam Altay

Doç. Dr. Birgül Sopacı Öztuna

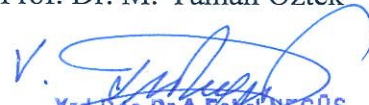

Yrd. Doç. Dr. H. Ali Dural

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. M. Yaman Öztekin

Yrd. Doç. Dr. A. F. N. NEGÜS
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MODÜR YARDIMCISI